Bugün Ne Oldu?

GEÇMİŞTEKİ ÖNEMLİ OLAYLAR

2 Ocak 1968, Barnard'ın İki
Halifeliğin Kaldırılması - 18 M
23 Nisan 1920, Türkiye Büyük
Birleşmiş Milletler'in Kurulu
ve İlk Kurşun - 19 Mayıs 1919,
1453, İstanbul'un Fethi - 31
6 Haziran 1944, Normandiya Çı
Ordusu Kıbrıs'ta-24 Temmuz
Ağustos 1737, Patates Deyip
Başkomutanlık Meydan Muhare
Kullanılışı - 26 Ekim 1653, İ
Cumhuriyet'in İlânı-30 Ekim 1
1928, Harf Devrimi - 10 Kasım
Aralık 1941, Torpil Denizalt
Cumhurbaşkanı: İnönü - 28 Ara

nci Kalb Nakli - 3 Mart 1924,
Mart 1965, İlk Uzay Yürüyüşü
Millet Meclisi - 25 Nisan 1945,
şu-15 Mayıs 1919, Hasan Tahsin
Atatürk Samsun'da - 29 Mayıs
Mayıs 1455, İki Gül Savaşı-
karması-20 Temmuz 1974, Türk
1923, Lozan Antlaşması - 17
Geçmemeli - 30 Ağustos 1922,
besi-15 Eylül 1940, Radarın İlk
İlk Gazeteler - 29 Ekim 1923,
973, Boğaziçi Köprüsü-1 Kasım
n 1938, Atatürk'ün Ölümü - 19
ılar - 25 Aralık 1973, İkinci
alık 1895, Sinemacılığın Doğuşu

Bugün Ne Oldu?

HAZIRLAYANLAR

JACQUES GABALDA

VE

RENE BEAULIEU

TÜRK EĞİTİMİNE GÖRE DÜZENLEYEN

MEHMET ARSEVEN

RESİMLER

JACQUES FROMONT

BASKAN YAYINLARI A.Ş

Güzel Sanatlar Matbaası A.Ş. tesislerinde dizilmiş ve basılmıştır.

ÖNSÖZ

Altın Bilgi serimizin bu yedinci kitabında biraz zamanla oynayarak, dünyamızın, önemli olaylarını kapsayan bir «366 gün» meydana getireceğiz.

Öyle ki, bu kitabımızda 1 Ocak 1863 günü Amerika Birleşik Devletleri'nde zenciler özgürlüklerine kavuşurken; ertesi gün Profesör Barnard Cape'de ikinci kalb naklini yapmaktadır. Daha sonra 23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi açılırken; 15 Mayıs 1919'da Hasan Tahsin İzmir'i işgal eden Yunanlılara ilk kurşunu atarken, 28 Aralık 1895 günü sinemacılık doğmaktadır.

İşte bütün bunlarla gerek zamanda ve gerek mekânda şaşırtıcı bir seyahat yapan okuyucu; eski çağlardan birdenbire yakın çağlara zıplamakta, okyanusları aşmakta ve bu arada ilginç veya acıklı çeşitli olaylarla karşılaşmaktadır.

Böylece küçük ya da büyük bir tarih yazılmış olmaktadır. Ve yine bu kitabın sunduğu keşifler, ilmî buluşlar, sanat, edebiyat, tıp, coğrafya, etnoloji olayları okuyucuyu çeşitli sahnelerin ve değişik zamanların ötesinde insanlık mâcerasının sürekliliğine götürmektedir.

Bu gezintinin kısa hikâyeleri, ortaya koydukları konuları bitirmek iddiasını taşımamaktadır. Her şeyden önce bir düşüncenin hareket noktasını oluşturarak yeni konuları derinleştirme olanağı yaratmaktadır.

«Bugün Ne Oldu» herkesin zevklerine ve ilgilendiği konulara göre yeterli oranda bir bilgi yelpazesi sunmaktadır.

«Bugün Ne Oldu» mademki yine her şeyden önce çeşitli konuların ve olayların bir yıldönümü kitabıdır; temenni ederiz ki, ona sâhip olduğunuz günü, ileride hatırlamaktan da büyük bir zevk duyacaksınız.

20.
YÜZYILIN
KİTAPLARI

1 OCAK 1863

ZENCİLERİN ÖZGÜRLÜĞÜ

Amerika Birleşik Devletleri'nde Kuzey'lilerle Güney'lilerin tutuştuğu kanlı bir kardeş kavgası yirmi aydan beri devam etmekteydi. Hiç kimse işin nereye varacağını henüz kestiremiyordu.

1862 yılı boyunca Kuzey'lilerin askerî durumu iyileşmiş ve kendisini Birleşik Devletler'in Başkanı olarak kabul eden Abraham Lincoln, Kuzey'lilerin niçin sonuna kadar savaşmakta kararlı olduğunu vatandaşlarına hatırlatma zamanının geldiğini anlamış; 1 Ocak 1863'te zencilerin özgürlüğünü ilân eden beyannameyi imzalamıştı.

Başkan, Güney'lilerden hiç kimsenin o, 1 Ocak tarihinde bir tek köleyi bile serbest bırakmayacağını biliyordu. Ama yine de bu konuyu kesinlikle belirtmekte yarar vardı.

Lincoln, yıllardır süregelen kölelik meselesinin şiddete başvurulmadan hâlledileceğine inanmıştı. Ama, hiç değilse kendi isteği dışında çıkan bu harp bir işe yaramalı ve zencilerin ıstırabına (Harriet Beecher - Stowe, bunu **«Tom Amca'nın Kulübesi»**nde çok güzel anlatmıştır) kesin bir son vermeliydi. Artık erkek ve kadın zenciler; satılamayacak, zenci aileleri dağıtılmayacaktı.

Köleliğin kaldırıldığını ilân eden beyannamede zencilere bütün bu haklar vaadediliyordu. İki yıl sonra zaferi kazanan Kuzey'liler, zencilere hürriyetlerini verdiler; ama bu, meseleyi yine de kökünden hâlletmedi. Zenciler bugün bile beyazlar tarafından küçümsenmekte, aşağı görülmektedir.

Bunlar da aynı gün oldu:

1515: Angoulême Dükü François, François I adıyla Fransa Kralı oldu.
1849: Fransa'da ilk defa posta pulu kullanılmaya başlandı.

---

2 OCAK 1968

BARNARD'IN İKİNCİ KALB NAKLİ

3 Ocak 1963 tarihinde bütün dünya gazeteleri şu haberi yayımlıyordu: **«Profesör Barnard yeni bir kalb nakli yaptı. Cap'lı bir dişçi olan Philip Blaiberg'e genç bir melezin kalbi takıldı. Hastanın durumu iyi.»**

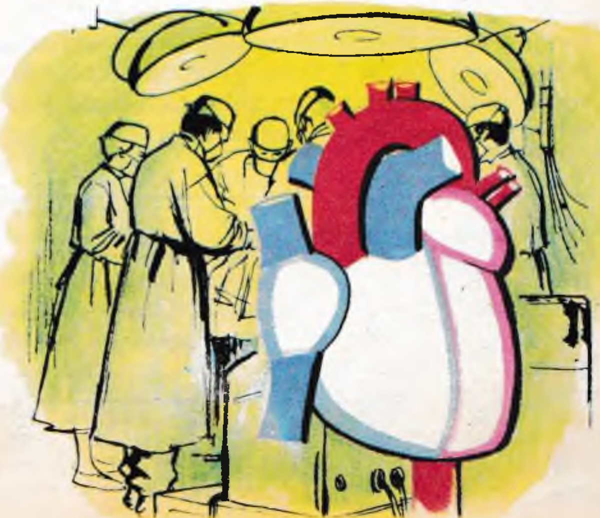
Güney Afrika'lı Barnard, dünya basını için tanınmayan bir kimse değildi. 1967 yılının Aralık ayında 54 yaşındaki L. Washkansky adında birine kalb nakli yapmış, ama hasta birkaç gün sonra ölmüştü.

Kalb nakli iki bakımdan önemli problemler ortaya çıkarmaktadır: Birincisi kalbin, birkaç saniye durması ölüme sebep olabilir. Dolayısıyla, hasta bir kalbin yerine sağlam bir kalbi takmak için yapılan ameliyat çok tehlikeli bir ameliyattır. Çünkü ameliyat sırasında hasta birkaç dakika kalbinden mahrum kalmaktadır. İkinci güçlük; vücudun takılan yeni organı reddetmesidir. Bu hâl, bütün organ nakillerinde görülür. İnsan vücudu, kendisine yabancı olan her şeyi reddetmek için yaratılmış gibidir. Başka organ (çoğunlukla böbrek) nakillerinde, nakledilecek organ hastanın bir akrabasından alınmaktadır. Ancak kalb için bir **«verici»** değil, kazaya uğramış ve hayatından ümit kesilmiş bir kimse lâzımdır; böyle bir kimsenin ise **«alıcı»** ile genellikle hiçbir aile bağı olmamaktadır.

Vücudun yabancı organı reddetmesi L. Washkansky'nin ölümüne sebep olmuştu. Profesör Barnard'ın yeni araştırmaları sâyesinde, Blaiberg 17 Ağustos 1969'a kadar, 1 yıl 7 ay ve 17 gün normal olarak başkasının kalbiyle yaşadı. Bu, kalp nakli ameliyatlarında önemli bir dönemdi.

Bunlar da aynı gün oldu:

1905: Rus - Japon savaşına son veren anlaşma Portsmouth'ta (A.B.D.) imzalandı.
1970: Londra Borsası metrik sistem esasını kabul etti.

3 OCAK 1875

PIERRE LAROUSSE'UN KADERİ

23 Ekim 1817'de, Toucy'de doğan Pierre Larousse'un çocukluğu annesinin işlettiği handa ve babasının demirci dükkânında geçti. Altı yaşına gelince Edme Plait'nin okuluna başladı. Burada sadece okuyup yazmayı ve en basit matematik bilgileri öğretiliyordu. Öğrencilerin, çoğu tembel ve yaramazdı. Pierre ise, büyük bir hevesle çalışıyor, hana inen seyyar satıcıların getirdiği kitapları okuyordu.

Pierre, onaltı yaşına geldiği zaman öğretmen okuluna girdi ve yirmi yaşındayken Toucy'de öğretmenliğe başladı. Ancak, iki yıl geçmeden görevinden ayrıldı.

Paris'e giderek, sekiz yıl süreyle Sorbonne Üniversitesi'nin derslerine ve Collège de France'a devam etti. Yeni öğrenim metodlarını geliştirme çabası içinde durmadan çalışıyordu. Pierre Larousse ilk, okul kitaplarını yayımladıktan sonra, 1856'da **«Nouveau Dictionnaire de la Langue Française»** (Fransız Dilinin Yeni Lûgati) adlı eserini yayımladı. Bütün isteği zamanının bilgilerini içinde toplayan **«Grand Dictionnaire Universel du XIX. Siècle»** adlı eserini çıkarmaktı.

Larousse, bu amaçla en seçkin iş arkadaşlarını topladı; ama 17 cilt tutacak büyük eserinin 22.500 sayfasını kendi eliyle yazdı. Bütün zamanını bu çalışmaya veriyordu. Eserin son cildi, Pierre Larousse'un 3 Ocak 1875'teki ölümünden sonra çıktı. O tarihten sonra da «**Larousse**» sözü; sözlük kelimesinin anlamdaşı oldu.

Bunlar da aynı gün oldu:

1958: İngiliz kâşifi Hillary, Güney Kutbu'na geldi.
1972: On yıllık hizmet süresi dolan U Thant'ın yerine, Avusturya'lı Kurt Waldheim Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Sekreteri oldu.

---

4 OCAK 1809

LOUIS BRAILLE'IN DOĞUMU

Fransa'nın Seine-et-Marne bölgesindeki Coupvray'de saraçlık eden bir adam, oğlu Louis Braille'ın, âletlerine dokunmasını menetmişti. Ama, bu yasağa rağmen, üç yaşındaki Louis, günün birinde bir deri parçasını kesmek isterken kayan keskin bıçak gözüne gelerek kör etti; çok geçmeden öbür gözü de aynı âkıbete uğradı. Çocuğu kurtarma çabaları boşa gitmiş, Louis'nin iki gözü de kör olmuştu.

Zavallı çocuk: **"Anneciğim kuşların sesini duyuyorum, ama kendilerini göremiyorum, niçin onları görmeme izin vermiyorsun?"** Diyordu.

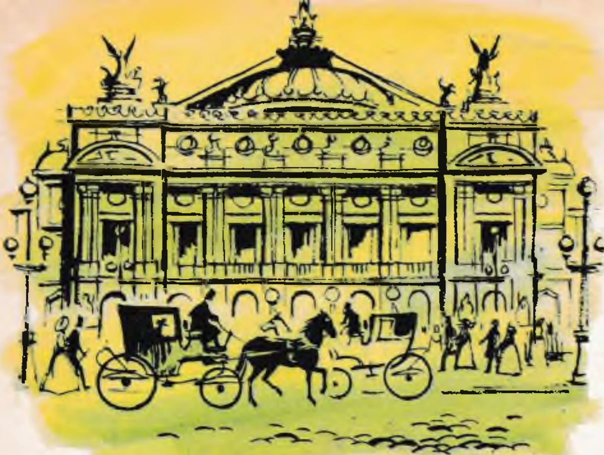
4 Ocak 1809'da doğan Louis Braille, artık hiç göremeyecekti. Bu bitmeyen gece içinde, duyguları ve zekâsı gittikçe gelişmeye başladı. On yaşındayken küçük körlere mahsus olan özel yuvaya gönderilen Louis, öğrenme aşkıyla yanıyordu. O sırada Valentin Haüy tarafından bulunan bir sistemle bu küçük sakatların okumayı öğrenmelerine çalışılıyordu. Bu sistemde karton üzerine kabartma olarak basılan rakam ve harfleri körler, **"parmak uçlarıyla okumaya"** çalışırlardı. Louis Braille, yıllarca bu usulü basitleştirmek için çalıştı. Amacı okumayı kolaylaştıracak bir alfabe meydana getirmekti.

Bugün körler, onun sâyesinde okuyup yazabiliyor, mektuplaşabiliyorlar. Öte yandan dayanılmaz bir çalışma sonucu sağlığını mahveden Louis Braille 1852'de öldü; ama bugün, bütün dünyada kullanılan sağlam bir sistem bıraktı.

Bunlar da aynı gün oldu:

1785: Kardeşiyle birlikte ünlü "Masallar"ı yazan Jacob Grimm doğdu.
1964: İlk defa bir Papa (Paul VI), Kudüs'ü ziyaret etti.

5 OCAK 1875

PARİS OPERASI'NIN AÇILIŞI

3'üncü Napoléon, eski Paris Operası'na gider ken kendisine yapılan bir suikast teşebbüsü üzerine Paris'in en güzel meydanlarından birine bir opera binası yaptırmaya karar verdi.

Mimar Charles Garnier'nin projesi, Fransa'dan ve yabancı ülkelerden gönderilen 171 proje arasında birinciliği kazandı.

Charles Garnier, plânını İmparatora takdim ettiğinde 3'üncü Napoléon: **«Ama bu, şimdiye kadar bilinen hiçbir üslûba benzemiyor. Bunun üslûbu nedir?»** Diye sordu Mimar da: **«Napoléon III üslûbu!»** Cevabını verdi.

Çalışmalar 1 Ağustos 1862'de başladı. 15 Ağustos 1867'de cephesi tamamlanan binanın uzunluğu 172, genişliği 101, yüksekliği de 79 metredir. Kapladığı yer bakımından dünyanın en büyük operası olan bina 2.156 kişi almaktadır. Binanın dekorasyon işlerinde 13 ressam ve 73 heykeltraş çalışmıştır. Dünyanın çeşitli yerlerinden gelen en değerli malzeme (mermer, granit, porfir...) harikûlâde bir birleşim meydana getirmiştir.

Ne var ki, imparatorluk 1870'te yıkılınca, yeni Paris Operası'nı açma şerefi, 5 Ocak 1875'te Cumhurbaşkanı Mareşal Mac-Mahon'a kısmet oldu. Törende Fransa ve Avrupa'nın en seçkin şahsiyetleri bulundu. Öyle ki, o gün Charles Garnier, hayatının şâheserinin açılışında bulunmak için parayla bilet almak zorunda kaldı. Bugün Paris Operası'nda dünyanın en büyük müzik ustalarının, en ünlü müzisyenler, dansörler ve şantörler tarafından temsil edilen eserleri oynanmaktadır.

Bu da aynı gün oldu:

1969 : Ruslar tarafından geliştirilen "Venüs V" uydusu fırlatıldı. Bunu, birkaç gün sonra atılan "Venüs VI" tâkip etti.

---

6 OCAK 1619

CYRANO DE BERGERAC

6 Ocak 1619'da doğan Cyrano de Bergerac, Ile-de-France bölgesinde yaşayan orta hâlli bir soylu kişi ailesindendi. Küçük yaşta silâh kullanmayı öğrenmişti ama aldığı önemli bir yara sonunda yirmiiki yaşındayken askerlik mesleğini bırakmak zorunda kaldı.

Bunun üzerine genç adam şiirler, tiyatro eserleri yazdı ve oyunları başarıyla sahneye kondu. Fizikçi Jacques Rohault'un dostu olan Cyrano, bilimsel araştırmalarla da ilgileniyordu. Onunla birlikte kuşların uçuşunu incelerken, insanların da günün birinde göklerde uçabileceklerini düşünüyordu.

«Histoire Comique des États et Empires de la Lune» (Ay Devletleri ve İmparatorluklarının Komik Tarihi - 1657), **«Histoire Comique des États et Empires du Soleil»** (Güneş Devletleri ve İmparatorluklarının Komik Tarihi - 1662) adlı eserleri, adının geniş ölçüde duyulmasını sağladı. Bu eserler, insanların oturduğunu hayâl ettiği yıldızlara yapılan seyahatlerin hikâyesiydi, ama aynı zamanda bir şâirin ilmî olmayan eserleriydi.

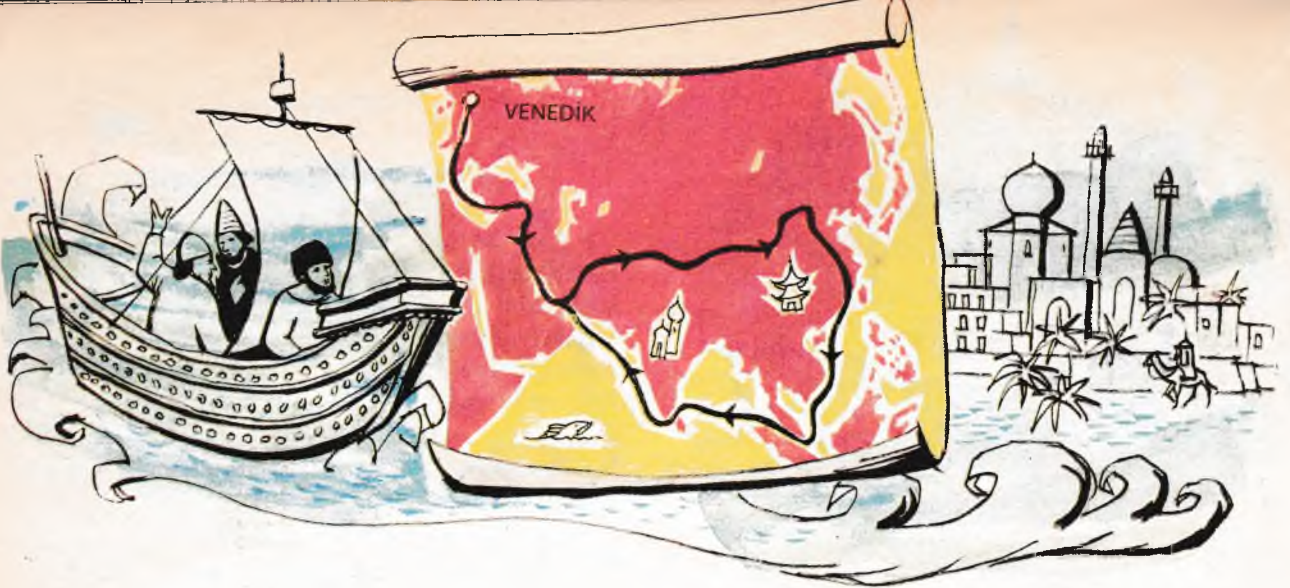
Cyrano de Bergerac 36 yaşındayken çatıdan düşen bir putrel onu ağır şekilde yaralayarak ölümüne yol açtı.

Edmond Rostand, **«Cyrano de Bergerac»** adını taşıyan ve çok ün kazanan bir tiyatro eseri yazmıştır. Bu eserde çok iri burunlu olarak tanıtılan Cyrano, cesareti, zekâsı ve cömertliğiyle gülünçlükten kurtulan biri olarak gösterilir.

Bu da aynı gün oldu:

1412 : Jeanne d'Arc, Domrémy'de (Lorraine'de doğdu.)

7 OCAK 1941

İZCİLİĞİN BABASI : BADEN - POWELL

İngiliz generali Baden - Powell elliüç yaşında emekliye ayrılırken, hayatının kalan kısmını gençliğin eğitimi yolunda harcamaya karar vermişti.

Hindistan ve Güney Afrika'ya yaptığı yıpratıcı seyahatler sırasında, genç askerlerin tabiatın imkânlarından yararlanamadıkları, Sir Baden - Powell'ın dikkatini çekmişti. O, gençlerin hem tabiattan yararlanmalarını hem de kendi olanaklarıyla yaratma duygularını geliştirmelerini istiyordu. Bu gözlem onun izci teşkilâtını kurmasına yolaçtı. «**İzci**» kelime anlamıyla; iz süren, yol açan, yol gösteren demektir.

İzcilik teşkilâtı çok geçmeden dünyanın çeşitli milletleri tarafından benimsendi. Türkiye'de de 1'inci Dünya Savaşı'ndan önce Galatasaray Lisesi'nde ve bazı azınlık okullarında kuruldu. Daha sonra diğer orta öğretim okullarına yayıldı.

Sir Baden - Powell, iki dünya savaşı arasında çeşitli ülkelerde aynı anlamda kuruluşların meydana getirilmesinde önayak oldu.

7 Ocak 1941'de öldüğü zaman, dünya, onun boşuna yaşamamış olduğunu biliyordu.

Onun zamanından bu yana izcilik anlayışı çok değişti. O devirlerde daha çok askerliğe kaçan izcilik günümüzde şahsî özgürlüğe daha büyük yer vermeye başladı; ama daima, kurucusunun asıl prensiplerine sâdık kaldı.

Bunlar da aynı gün oldu:

1896 : Alman doktoru Röntgen "X" ışınları ve radyografi üzerinde ilk tebliğini verdi.
1971 : Fransa'da tabiatın korunması için bir Çevre Bakanlığı kuruldu.

---

8 OCAK 1324

MARCO POLO'NUN SEYAHATLERİ

Marco Polo (Marko Polo), 8 Ocak 1324'te Venedik'te öldüğü zaman hârikulâde bir eser bırakmıştı: **«Dünya Hârikalarının Kitabı».** Marco Polo'nun, amcası ve babasıyla birlikte Çin'e yaptığı ve 1271'den 1295'e kadar süren seyahatin notları olan bu kitapta efsâneyle gerçek birbirine karışır.

Tüccar olan babasıyle amcası daha önce Çin'e gitmiş, orada ülkeye hâkim olan Moğol fâtihi Kubilay'ı ziyaret etmiş, iyi muamele görmüş ve O'ndan Papa'ya bir mektup getirmişlerdi.

Marco Polo'nun babasıyla amcası hem Papa'ya getirdikleri mektubun cevabını götürmek hem de bundan sonraki alış - verişleri için emniyetli yollar tesbit etmek amacıyla ikinci defa Çin'e gidişlerinde Marco Polo da onlarla beraberdi. Bu üç gezgin Anadolu, İran ve Hindistan üzerinden Çin'e gitmiş, bu arada bilinmedik ülkelerden geçerek hayretler içinde kalmışlardı.

Onlar, kendi akıllarınca barbarları göreceklerini umarken; zengin evler, ağaçlıklı yollar, konuksever hanlar görmüş, kendi ülkelerindekilerden daha medenî, nâzik insanlarla karşılaşmışlardı.

Kubilay, onları yanında yirmi yıl misafir etmiş, sonunda ülkelerine dönmek istediklerinde İran'a gitmekte olan kızını bu seyahatinde onlara emanet ederek kendilerine olan güvenini belirtmişti.

Hareketlerinden yirmi dört yıl sonra Venedik'e döndükleri zaman, vatandaşları onları tanımakta güçlük çektikleri gibi, anlattıklarına da kolay kolay inanmamışlardı.

Bu da aynı gün oldu:

1841 : Victor Hugo, Fransız Akademisi'ne kabul edildi.

---

9 OCAK 1963

UZAYDAN YAYINLANAN İLK TELEVİZYON PROGRAMI

10 Temmuz 1962'de başarıyla fırlatılan «**Telstar - 1**» adlı telekomünikasyon uydusu, dünyada «**Mondovizyon**» çağını açmaktaydı.

Mondovizyon, bir televizyon programının telekomünikasyon uydusuyla bütün dünyaya yayınlanması demektir. Her ne kadar radyo çok yıllar önce bu işi başarıp bütün dünyayı kapsayan yayınlara başlamışsa da, her ülkenin kendine göre ayrı bir dili olması yeteri kadar yarar sağlanmasını önlüyordu. Halbuki resimlerin dili yoktur; resmi herkes anlar. Böylece ilk alıcı - verici antenler A.B.D.'nde Andover'de, İngiltere'de Goonhilly Downs'da, Fransa'da Pleumeur - Bodou'da kuruldu.

13 Aralık 1962'de hizmete giren ikinci uydu «Relay - 1» 78 kilo ağırlığındaydı. Gerçi bir öncekinden sadece 1 kilo ağırdı ama, ona göre birçok üstünlüğü vardı. Bir defa 8.125 fotoselül taşıyordu, gerek yörünge çapı ve gerekse ekvator üzerindeki yörünge açısı daha büyüktü.

Ama bütün bunlara rağmen, pillerinin kendiliğinden boşalması ilk günlerde iyi sonuç alınmasını engelledi. Nihayet 9 Ocak 1963'te her şey yoluna girdi ve Relay - 1, Atlas Okyanusu üzerinde bulunduğu sırada ilk «**mondovizyon**» televizyon yayınını yapmayı başardı.

Relay - 1 daha uzun süre hizmet edecekti ama uzaydaki soğuklar yüzünden ârızalandı. Buna rağmen 1964 yılı Ekim ayında, Relay - 2 ile birlikte, Büyük Okyanus üzerindeki bir başka telekomünikasyon peyki olan Syncom - 3 tarafından verilen Tokyo Olimpiyatları'nı Avrupa'ya yayınladı.

10 OCAK 1940

KAYBOLAN UÇAK

1939 yılı Eylül ayından beri Fransa ve İngiltere, Almanya ile savaş hâlindeydi. Ordular karşılıklı olarak mevzilenmiş, fakat her iki taraf da henüz bir hücum hareketine girişmemişti. O sırada, 9 Ocak 1940'ta Alman binbaşısı Reinberger, Almanlar'ın Fransa'yı istilâ plânlarını Münster'den Köln'e götürme emrini aldı. Emirde ayrıca, daha emniyetli olması bakımından, bu seyahatın trenle yapılması isteniyordu.

Aynı gün subay arkadaşlarının yaptığı içkili bir toplantıya katılan binbaşı büyük bir şanssızlık eseri treni kaçırdı.

Bunun üzerine arkadaşlarından bir hava subayının yardımıyle ve uçakla Köln'e gitmeyi uygun buldu. Böylece 10 Ocak sabahı görüş şartlarının elverişli olmasından da yararlanarak havalandılar. Ancak çok geçmeden hava kapandı, görüş mesafesi azaldı ve pilot yolunu kaybetti. Geri dönmeye çalışırken uçağın motoru ârıza yapınca rastgele bir tarlaya mecburî iniş yaptılar. Hemen uçaktan inen subaylar, o civarda bulunan bir köylüden Belçika'da olduklarını öğrendiler. Reinberger gizli vesikaları yakmaya teşebbüs ettiyse de birden beliren Belçikalı askerler derhal engel oldular. Plânlar ele geçirildi ve Almanlar esir edildi.

Olayı duyunca son derece hiddetlenen Hitler, hücum plânlarını değiştirmek zorunda kaldı.

11 OCAK 1774

BÜYÜK ORDU'NUN EN USTASI

11 Ocak 1774'te dünyaya gelen Nancy'li fakir bir fırıncının oğlu olan Antoine Drouot, küçük yaştan beri okumaya karşı büyük bir ilgi gösteriyordu. Öyle ki, babası tasarruf amacıyle akşamları ışığı erkenden söndürdüğü için Antoine, sabah saat ikide kalkar, o saatte yanan fırının alevinin ışığında derslerine çalışırdı.

Antoine bir gün Metz'deki topçu okulunun kabul sınavına girmeye karar verdi. Yol parası olmadığından Nancy'den Metz'e kadar yürüyerek gitti. Sınav yerine geldiğinde üstü başı tozdan bembeyaz olmuştu. Varlıklı ailelerin çocukları olan diğer adaylar onunla alay ettiler. Hattâ sınav öğretmenleri bile, onun oraya yanlışlıkla geldiğini sandılar. Ancak, sırası gelince Antoine öyle kusursuz cevaplar verdi ki, ona matematiği hangi okulda öğrendiğini sordular. O da: **«Kendi kendime çalıştım»** diye cevap verdi.

Sonunda birinciliği kazanan Antoine'ı tebrik ettiler, bir süre önce alay eden arkadaşları da alkışladı.

Yıllar sonra Napoléon'un en iyi generalleri arasında yer alan Antoine Drouot'ya **«Büyük Ordu'nun en ustası»** adı takıldı.

Bu da aynı gün oldu:

1858 : Âli Paşa üçüncü defa sadârete getirildi.

12 OCAK 1944

LENİNGRAD KUŞATMASI'NIN SONU

22 Haziran 1941'de Alman Ordusu Rusya'yı istilâya başladı. Böyle bir istilâya karşı hazırlıklı olmayan Rus Ordusu şehirleri, köyleri terketmek ve binlerce esir vererek çekilmek zorunda kaldı.

1941 yılı Aralık ayında, kış iyice bastırınca, Hitler'in ordusu da, kendilerini çevreleyen manzara gibi oldukları yerde donup kaldı.

Kuzeydeki Almanlar, Leningrad'ın dış mahallelerine varmış ve Alman Yüksek Komutanlığı şehrin düştüğünü bütün dünyaya bildirmişti... Ancak bunda biraz acele etmişlerdi...

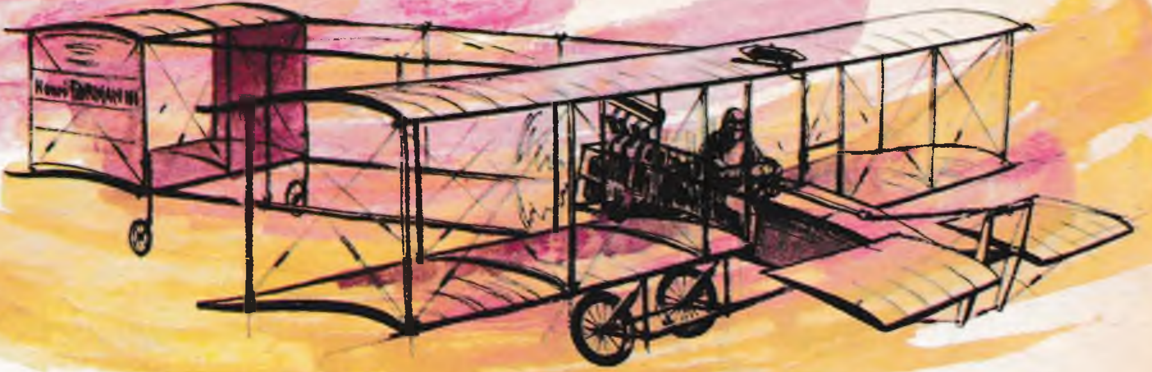
Gerçekten 1941 sonunda şehir tamamen sarılmış ve kuşatma başlamıştı. Bu kuşatma iki yıldan fazla sürdü ve şehir halkını son derece güç durumda bıraktı. Almanlar havadan ve karadan yaptıkları bombardımanlarla evleri hallaç pamuğu gibi atıyor, halkı mahzenlerde yaşamaya mecbur ediyordu. Halk açtı, çıplaktı, perişandı, ama Mareşal Voroşilof'un komutasında, cesaretle dayanıyordu. Moskova'dan: **«Şehir düşmanın eline geçmemelidir.»** Diye emir gelmişti. Bu emir lüzumsuzdu. Çünkü; tam bir işbirliği hâlinde olan siviller ve askerler her mahalleyi, her sokağı, her evi, tükenmek bilmeyen bir enerjiyle savunuyorlardı.

Sonunda, zamanla toparlanıp teşkilâtlanan Rus Ordusu 1944 yılı Ocak ayında hücuma geçti. Ayın 12'sinde iki ateş arasında kalan Almanlar, şehri terkettiler. Leningrad kurtulmuştu. Rus halkı savaş biter bitmez bu korkunç kuşatmanın bütün izlerini silmek ve Çarlık devrinin başkentine eski ihtişamını kazandırmak için Leningrad'ı onarmaya başladı.

Bunlar da aynı gün oldu

1621 : Şehzade Mehmet boğduruldu.
1910 : Hakkı Paşa sadrâzam oldu.

13 OCAK 1908

BİR KİLOMETRELİK UÇUŞ

Bisiklet ve otomobil şampiyonu Henri Farman emekleme devrinde olan havacılıkla 1907'-den beri yakından ilgileniyordu. O yıl, bir uçak imalâthanesi kuran Voisin Kardeşler'e bir uçak ısmarladı. Sonuçsuz kalan birkaç denemeden sonra nihayet 30 Eylül 1907'de birkaç metre havalanıp 80 metre kadar yol aldı.

Farman, 13 Ocak 1908'de, ilk defa bir kilometrelik bir uçuş yapacak olan havacıya verilecek Deutsch - Archdeacon armağanını kazanmak için yarışa girdi. Yarışma kuralına göre uçak belirli bir yerden kalktıktan sonra 500 metre ötedeki bir bayrağın etrafından dolanıp hareket ettiği yere konacaktı. Yarışma yeni kurulan Fransa Havacılık Kulübü üyeleri tarafından kontrol ediliyordu.

Henri Farman uçağına bindi; makinistlerine işaret etti, uçak hızla ileriye atıldı ve kalkış noktasından 30 metre önce havalandı. Başlangıç yerindeki iki direğin arasından ve 4 metre yüksekten geçti. Bayrağa 50 metre kala, uçak yaklaşık olarak 200 metre çapında bir yay çizerek dönüş yaptı. Artık 8 metre yüksekten uçuyordu. Hareket ettiği yere doğru hızla uçmaya devam etti. Uçak yere konunca, Henri Farman, seyirciler tarafından eller üstünde uçağından alındı, resimleri çekildi.

Onun bu bir kilometrelik uçuşu insanoğlunun gökleri fetih yolunda attığı önemli bir adımdır.

Bunlar da aynı gün oldu:

1822 : Yunanistan bağımsızlığını ilân etti.
1968 : Fransa ve Lüksemburg arasındaki 2.225 m²'lik bir bölümde sınır düzeltilmesi yapıldı.

---

14 OCAK 1867

INGRES'İN KEMANI

Jean Auguste Dominique Ingres, onbir yaşındayken, Toulouse'da ressam Roques ve heykelci Vigan'dan ders alırken hayatını kazanmak için de Capitole Tiyatrosu'nda keman çalıyordu.

1796'da Paris'e giderek ressam David'in atölyesinde çalışmaya başladı. Henüz onaltı yaşındaydı ve eserlerinde görülen bütün özelliklere sâhip bulunuyordu.

Ingres, Roma Büyük Armağanını kazandığı zaman yirmi yaşındaydı.

Genç sanatçı resimde, renkten çok desene önem verir: **«İyi çizilmiş bir şey, iyi yapılmış bir resim demektir.»** Derdi. Bir gün atölyesine gelen dostlarından bir ressam, güzelliğine hayran kaldığı mitolojik bir tablodaki modeli tanıyarak: **«Bu Marcel değil mi? Onu olduğundan daha güzel çizmişsin!»** Deyince, gerçeğin olduğu gibi kopya edilmesi taraflısı olan Ingres kızdı: **«Ne demek daha güzel? Ben insanları ve eşyayı olduğu gibi çizerim!»** Diye bağırdı.

Gerçekten de o, temiz ve yumuşak çizgilerle yaptığı resimleri sâyesinde büyük bir ün kazandı.

Bu arada Toulouse'daki Capitol Tiyatrosu'-nu da unutmuyor, dinlenmek için keman çalıyordu. Bu nedenle bu gün bile kendi mesleği dışında yapılan herhangi bir sanat çalışması için **«Ingres'in kemanı»** deyimi kullanılır.

Cézanne ve Renoir gibi en ünlü ressamlar, Ingres'in sanatçılığını övmüşlerdir. Hattâ Picasso, bir gün: **«O, hepimizin hocasıdır.»** Demiştir. Ingres 14 Ocak 1867'de öldü.

15 OCAK 1804

BONAPARTE, BOULOGNE ORDUGÂHI'NDA

Napoléon Bonaparte (Napolyon Bonapart), İngiltere'nin denizlerdeki üstünlüğünü görüyor; Fransa'nın, İngiliz Filosu'nu yenebilecek güçte bir filo kurmasının ise uzun yıllar süreceğini biliyordu. Halbuki o kadar bekleyecek vakti yoktu. O zaman, Guillaume le Conquérant (Fâtih Guillaume) gibi ordusunu Manche Denizi'nden geçirmeye karar verdi.

Napoléon, bu işin başarılabilmesi için iki konunun gerçekleştirilmesi gerektiğini düşünüyordu: Ordusunu 6 saat içinde İngiltere'ye geçirecek bir nakliye filosu kurmak ve bu iş yapılırken aynı zamanda Brest Filosunu yem olarak kullanıp, Kral George'un donanmasını birkaç saatliğine Manche'tan uzaklaştırmak... Bu iş için en iyi mühendislerinden olan Samé ve Forfait'yi görevlendirerek Fransa'nın bütün gemi inşa tesislerini seferber etti. Daha sonra Boulogne'da, özel olarak kurulan ordugâhta en iyi alaylarını toplamaya başladı. Bunların başına da komutan olarak Amiral Bruix'yi getirdi.

Bonaparte, 15 Ocak 1804'te, hazırlıkları gözden geçirmek için Boulogne'a gitti. Bruix ona çeşitli gemilerini gösterdi. 35 metre boyunda, 20 topu olan teknelerden, şalopalara ve kayıklara kadar her çeşit tekne mevcuttu. 1804 Ağustosunda orduyu geçirecek olan teknelerin sayısı 2.244'ü bulmuştu.

Fakat bütün bunlara rağmen Napoléon 1805'te hem yeni kara savaşlarına hazırlandığı hem de, amirallerinin karamsar fikirlerinin etkisinde kaldığı için bu teşebbüsten vazgeçti. Böylece İngiltere istilâdan kurtulmuş oldu.

16 OCAK 1556

CHARLES QUINT'İN TAHTTAN FERAGATİ

1516'da, henüz onaltı yaşındayken İspanya Kralı, üç yıl sonra da Alman İmparatoru olan Charles Quint'in, «**ufuklarında güneşin batmadığı**» bir imparatorluğa hükmettiği bilinir.

Charles Quint, bütün hayatı boyunca iki ihtiras peşinde koşmuştu: Avrupa'nın, dolayısıyla dünyanın en kudretli imparatoru olmak; Hıristiyanlığın koruyucusu olarak tanınmak...

Ama, bu iki ihtirasını da gerçekleştiremedi. Çünkü, Avrupa'nın yarısına hâkim olan büyük Türk İmparatoru Kanunî Sultan Süleyman aynı zamanda Fransa Kralı François I'i de destekliyordu. François I, Charles Quint'e esir düşünce Kanunî hemen sefere çıkmış ve bu imparatorun Türkler'e karşı kışkırttığı Macar Ordusu'nu Mohaç Meydan Savaşı'nda yok etmişti. Charles Quint, din konusunda da düşündüğünü gerçekleştiremedi, çünkü Reform akımı kendisine bağlı olan devletlere çok etkili olmuştu.

Efsanevî kuvveti ve iradesiyle tanınan imparator 1555 yılında damla hastalığından yatağa düşmüş, perişan bir hâle gelerek, cesaretsizliğe kapılmıştı.

Charles Quint 25 Ekim 1555'te Brüksel'de yaptığı bir toplantıda, bütün ailesinin huzurunda bir manastıra çekileceğini söyledi. 16 Ocak 1556'da oğlu Philippe II lehine İspanya tahtından feragat etti.

Birkaç ay sonra da imparatorluk tahtını kardeşine bırakarak Estramadure'deki Yuste manastırına kapandı; iki yıl sonra orada öldü.

Bunlar da aynı gün oldu:

1594 : Sultan 3'üncü Murat vefat etti.

1900 : Amerika'lı Davis, kendi adıyla anılan ünlü tenis kupası yarışmalarını ortaya attı.

17 OCAK 1912

SCOTT, GÜNEY KUTBU'NDA

İngiliz kâşif Robert Scott, 15 Haziran 1910'da ilk defa Güney Kutbu'na ulaşmak amacıyla, Terra Nova isimli gemiyle İngiltere'den hareket etti.

Scott, Antarktika'ya vardığında Norveçli kâşif Amudsen'in de Fram adlı gemiyle ve Güney Kutbu'na ulaşmak amacıyla oraya geldiğini öğrendi. Bu keşif seyahati artık bir yarışma hâlini almıştı.

Scott, 1 Kasım 1911'de, soğuğa dayanıklı Sibirya atlarının çektiği 10 kızak ve 15 adamıyla yola koyuldu. Korkunç bir fırtına vardı. Hayvanlarla insanlar buz tutmuş zemin üzerinde güçlükle ilerliyorlardı. Kutba 400 kilometre mesafede Noel'i kutladılar. Ocak ayı başlarında yiyecekleri iyice azaldı. Ekibin birçok üyesi bu işten vazgeçerek geri döndü. Scott, cesaretini kaybetmeyen 4 arkadaşıyla birlikte yola devam etti.

17 Ocak 1912'de kutba vardıkları zaman Amundsen'in terkettiği çadırı buldular. Norveç'li kâşif onlardan önce gelmiş ve dönmüştü. Ayrıca Scott için de bir mesaj bırakmıştı. İngiliz kâşif de, Norveç'lininkinden biraz öteye kendi bayrağını diktikten sonra dönüş yolunu tuttu.

Öldürücü bir yürüyüş ve – 40 dereceyi bulan korkunç bir soğukla mücadeleden sonra 20 Mart'ta çadırlarını kurarak ölümü beklediklerinde hareket üslerinden sadece 20 kilometre uzaktaydılar.

Bugün modern teknik ve malzeme sâyesinde bilginler o kuş uçmaz, kervan geçmez buzlar ülkesinde sürekli olarak kalıp, çalışabilmektedirler.

18 OCAK 1911

GEMİYE KONAN İLK UÇAK

San Francisko Körfezi'nde seyreden Amerikan zırhlısı Pennsylvania'nın güvertesinde her şey hazırdı. Geminin arka güvertesinde hazırlanan iniş pisti tamamlanmış, gemiciler pisti tamamen boşaltmıştı. Arada sırada yukarılara bakan gemi komutanı, o güne kadar denenmemiş bir iş için kendi gemisinin seçildiğine memnundu: İlk defa bir uçak gemiye inecekti.

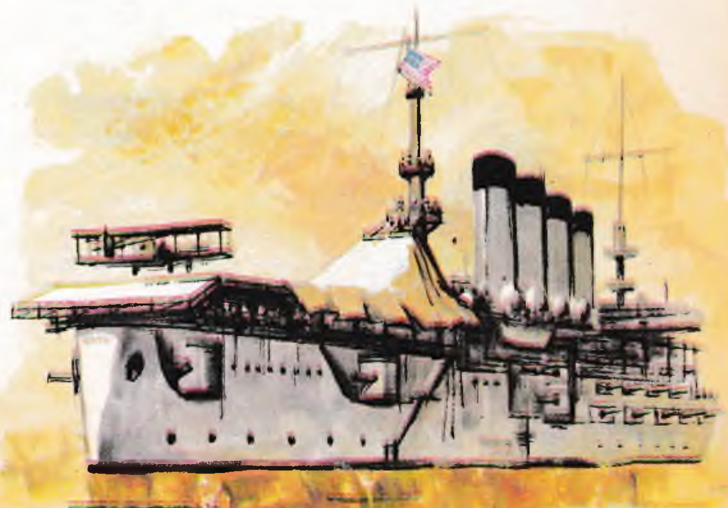
Gerçi daha önce gemiden havalanan uçak olmuştu. Eugène Ely tarafından kullanılan 50 beygirlik, çift kanatlı bir Curtiss uçağı 14 Kasım 1910'da Birmingham kruvazöründen havalanmıştı. Ancak, havalanmakla konmak arasında oldukça büyük bir fark vardı. Birincisinde uçak pistte hareket ediyor ve tam pistin bitiş yerinde de havalandırılıyordu. Konmada ise durum havalanmaktan çok farklıydı ve ayrıca tehlikeliydi de...

Eugène Ely bu defa çok gülünç bir durumla karşı karşıyaydı: Uçağı çok dikkatle kullanarak tam geminin ekseninde tutacak; sonra piste birkaç metre kala hızını iyice azaltacaktı. Bu durumda gemiye çarpıp parçalanması ihtimali de vardı.

İşte Ely'nin kullandığı Curtiss göründü... Yavaş yavaş yaklaştı, yaklaştı... Ve ilk denemede kondu. O anda saatler 11.01'i, takvimler ise 18 Ocak 1911'i gösteriyordu.

Ely, saat 11.58'de, 14 Kasım'daki denemesini tekrarlayarak Pennsylvania'dan havalandı ve Selfridge havaalanına kondu. Böylece artık uçak gemisi doğmuş oluyordu.

Altmış yıl sonra, 85.000 tonluk Enterprise uçak gemisine her otuz saniyede bir uçak konabiliyor veya kalkabiliyordu. Güvertede ise 100'den fazla uçak vardı.

19 OCAK 1736

JAMES WATT'IN BUHAR MAKİNESİ

İskoçya'nın Glasgow şehrinde, bir profesör, bozulan bir buhar makinesini tâmire vermişti. Makineyi tâmir eden genç adam 19 Ocak 1736'da doğmuş olan James Watt idi:

Thomas Newcomen tarafından icâd edilen buhar makinesi o devirde çok ilkel bir durumdaydı; çok az bir randıman verebilmek için çok miktarda buhar ve kömür harcıyordu.

Watt, bir yandan makineyi tâmir ederken, bir yandan da, enerji kaybı önlendiği takdirde makinelerden büyük yararlar sağlanacağını düşündü. Bu konuda çalışmaya başladı ve sayısız denemeler yaptı. Nihayet genç tamirci 1769 yılında adına lâyık olan ilk buhar makinesinin beratını aldı. 1786 yılında yaptığı bir makine ise yalnız bir pompayı çalıştırmakla kalmayıp, bir değirmeni veya bir dokuma tezgâhını dahi çalıştırabilecek yetenekteydi.

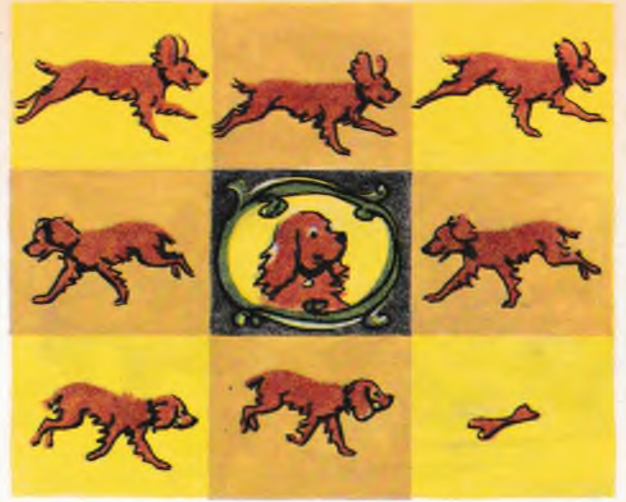
Basit bir teknisyen olan James Watt, herhangi bir ihtirasın peşinde koşmayan, kendi hâlinde bir insandı. Namuslu ve çalışkan bir sanayici olan Boulton'la tanışmasının büyük yararını gördü. Boulton onu daima destekledi ve tasarladığı makinelerini imâl etti.

Bugün Watt adı, bir makinenin bir saniyede yapacağı belirli bir iş için gerekli olan gücü ölçmeye yarayan birimin adı olarak kullanılmaktadır. En çok elektrikte kullanılır ve ampullerin üzerinde yazılı olur. Ampullerdeki watt sayısı, ampulün gücünü gösterir. 1 kilovat bin watt'a eşittir.

Bu da aynı gün oldu:

1919 : Büyük Harb'e son veren barış konferansı Versailles Sarayı'nda başladı.

20 OCAK 1938

İLK ÇİZGİ FİLMLERİ YAPAN ÉMILE COHL

20 Ocak 1938'de, Paris banliyölerindeki bir hastahanede, unutulmuş ve fakir bir sanatçı öldü. Bu, ilk çizgi filmlerin yaratıcısı Émile Cohl idi.

Émile Cohl 4 Haziran 1857'de doğmuştu. Bir mücevhercinin yanında çalışırken ünlü karikatürist André Gill'e tanışarak onun öğrencisi oldu. Resme olan kaabiliyetini kısa zamanda ilerleterek çeşitli resimli gazetelerde Émile Cohl adıyla çalıştı. İlk sinema filmlerini gördüğü zaman büyük ilgi duydu. Hele bir gün Paris'te, küçük bir sinemada kendi karikatürlerinden alınan bir konuyla karşılaşınca çok heyecanlandı.

«Hayalimizde yaşayan varlıkları çizerek, fotoğrafın yerine çizgi resim konsa ne olur?» Diye düşünen Émile Cohl, hemen bu düşüncesini gerçekleştirmeye koyuldu ve ilkel bir makineyle çektiği 2. 000 resimden meydana gelen ilk filmini yaptı.

Böylece hareket eden resimlerden meydana gelen ilk çizgi film yapılmış oldu. **«Fantasmagorie»** denilen ilk film 36 metre uzunluğundaydı. Gösterilmesi ise iki dakika bile sürmüyordu. Ancak bu ilk film öyle büyük bir başarı kazandı ki, 1908'den 1910'a kadar, iki yıl içinde Cohl, 60 film yaptı.

O zamandan beri çizgi filmler, daima büyük bir ilgi görerek yapıldı ama bugün, Émile Cohl'u hatırlayanlar pek azdır.

Bu da aynı gün oldu:

1918'de Midilli kruvazörümüz İmroz açıklarında mayına çarparak battı.

21 OCAK 1954

İLK ATOM DENİZALTISI

A.B.D.'ndeki «**Electric Boat Company**» tezgâhlarında inşa edilen «**SS 571**», denize indirildiği gün takvimler 21 Ocak 1954'ü gösteriyordu. Yeni tip bir denizaltı olan bu geminin, 91 metre uzunluğunda ve 8.50 metre genişliğindeki silindir biçimi çelik gövdesiyle ilk bakışta, elli yıldan beri yapılan diğer denizaltılardan bir farkı yok gibiydi.

Yalnız, bu denizaltı gemisinin, diğerlerinden ayrıldığı tek nokta, atom motoruyla çalışmasıydı. Evet bir noktada ayrılıyordu, ama bu çok önemli bir noktaydı. Eski denizaltı gemileri ancak belirli miktarda yakıt alabiliyorlardı; bu yüzden hareket alanları dardı. En büyük bir denizaltı gemisi bile 10.000 milden fazla dolaşamıyor ve su altında ancak birkaç saat kalabiliyordu. Halbuki atom denizaltısı (veya nükleer denizaltı) aylarca deniz altında kalabilmekte ve pilinin iki yılda bir doldurulması gerekmektedir.

1954 yılının sonunda hizmete giren ve «**SS 571**» diye anılan bu denizaltı gemisine «**Nautilus**» adı verildi. Gemi ilk yıl ikmâl yapmadan 27.000 mil seyretti, bunun 13.000 mili deniz altında geçmişti. 1958 Ağustosunda ise Kuzey Kutbu'nda, tam kutup noktasından buzların altından geçerek büyük bir başarı sağladı.

Bunlar da aynı gün oldu:

1793 : Louis XVI idam edildi.

1901 : Edward VII, İngiltere Kralı oldu.

22 OCAK 1775

DALGIN BİR ADAM: AMPÈRE

Matematikçi, fizikçi, kimyacı ve filozof olan André-Marie Ampère; sâde bir yaşantıya sâhip kendi hâlinde bir insandı. Özel bir geliri olmadığı için, bir yandan profesörlük ediyor, bir yandan da bilimsel araştırmalarına devam ediyordu. Zihni daima çeşitli problemlerle meşgul olduğundan, bu ünlü bilgin son derece dalgındı.

Öyle ki, bir gün Paris'teki mühendislik okulunda ders verirken, karatahtayı sildiği bez parçasını mendil zannederek burnunu silmeye kalkmış, eli yüzü tebeşir tozlarından bembeyaz olunca, öğrencilerinin alaycı gülüşmesine yol açmış, fakat o buna aldırmadan dersini anlatmaya devam etmişti.

Bu fizik bilgini, sokakta yürürken dahi daima çeşitli problemleri düşünür, çok defa nereye gideceğini unuturdu. Bir defasında, çok zor bir problemin çözümünü düşünüyordu. Birden cebinden bir tebeşir çıkarıp, yolun kenarında beklemekte olan bir arabanın üzerine yazıp çizmeye başlamış; gelip geçenlere ve kendisini seyredenlerin gülüşmelerine aldırmadan çalışmasına devam etmişti.

22 Ocak 1775'te doğmuş olan bu dalgın fizikçi, elektrik alanında önemli keşifler yapmış ve değerli bir eser bırakmıştır.

Bugün «**Ampère**» adı, elektrik akımının şiddet birimi olarak kullanılmaktadır.

Bu da aynı gün oldu:

1972 : 6'ların Avrupası; İngiltere, İrlanda, Danimarka ve Norveç'in katılmasıyla 10'ların Avrupası oldu. Ancak Norveç bir referandum sonucunda, bu birlikten ayrıldı.

23 OCAK 1783

STENDHAL'İN DOĞUMU

Sonradan **«Stendhal»** diye anılacak olan Henri Beyle, 23 Ocak 1783'de Fransa'da doğdu. Küçük yaştan beri en büyük emeli, askerlikte zaferler kazanmak ve edebiyatçı olmaktı.

Annesinin ölümünden sonra kendisine göz kulak olan amcasının oğluyla İtalya'ya giden Henri Beyle, 1800 yılının sonlarına doğru buradaki Dragon birliklerine teğmen olarak tayin edildi. Fakat askerlik hayatına dayanamayacağını anlayan Beyle, 1801'de ordudan ayrılarak Paris'e döndü. Bir ara, aşkı uğruna Marsilya'ya giderek bakkallık yaptı. 1806'da, bu defa levazımcı olarak orduya girdi. Ertesi yıl Avusturya seferine katılarak Viyana'ya kadar giden Henri Beyle, 1810'da Danıştay Yardımcı üyesi sıfatıyla Rusya'ya gitti.

Stendhal, edebiyat sahasında büyük bir başarı kazanmıştır. Çeşitli görüşleri benimsemekle birlikte fikir dürüstlüğünden bir an bile şaşmayan Stendhal, insan olarak da en az eserleri kadar çekicidir. Stendhal'ın **«Parma Manastırı»** adlı eserindeki **«Fabrice del Dongo»** tipi ile kendisini tasvir ettiği söylenir. Fabrice del Dongo; ihtiraslı, atılgan ama Waterloo savaş alanına geç geldiği için büyük bir ün kazanmaktan mahrum kalan bir gençtir.

Ellidokuz yaşında ölen Stendhal, ölümüne kadar hep aynı duyguları işlemiştir. Modern romancılar onu kendilerinin hocaları olarak kabul ederler. Dünyada ve bilhassa Rusya'da en çok okunan Fransız yazarlarından biri olan Stendhal'ın tanınmış bütün eserleri filme alınmıştır.

Bu da aynı gün oldu:

1517 : Hadım Sinan Paşa şehit düştü.

---

24 OCAK 1712

BÜYÜK FREDERİK

24 Ocak 1712'de Berlin'de doğan Frédéric (Frederik), sıkıntılı bir çocukluk devresi geçirmiştir. Prusya Kralı olan babası Wilhelm I, ordusundan başka bir şeyle ilgilenmeyen sert bir insandı. Çevresindekilere ve ailesine bir kışla hayatı yaşatıyor, bu yüzden de ona **«Çavuş-Kral»** diyorlardı. Fakat küçük Frédéric; silahlardan çok kitaplara düşkündü. Durmadan okuyor ve bu da babasını çileden çıkarıyordu.

Katı bir disiplin altında, daima kötü muamele görerek, ergin çağa gelen Frédéric, 18 yaşındayken Katt adında bir arkadaşıyla birlikte kaçmaya karar verdi. Ama sırları keşfedildi ve iki gence cezaların en ağırı verildi. Cüstrin şatosuna kapatılan Frédéric pencereden arkadaşı Katt'ın idamını seyretmek zorunda bırakıldı.

Ama Frédéric yine de edebiyat merakından, okuyup yazmaktan vazgeçmedi. Yirmi iki yaşındayken Berlin'den ayrıldı Etrafına bilgin ve filozofları topladı: Voltaire'le mektuplaşmaya başladı ve kendini edebiyata verdi.

Babasının ölümünden sonra Frédéric II adıyla Prusya Kralı olunca, gerçekten otoriter bir hükümdar ve aynı zamanda büyük bir askerî şef olduğunu da gösterdi ama, hayatı boyunca edebiyatla uğraşmaktan vazgeçmedi.

Tarih, onun değerini takdir etti ve **«Büyük Frederik»** diye anarak adını şereflendirdi.

Bunlar da aynı gün oldu:

1822 : Tepedelenli Ali Paşa öldürüldü.

1965 : İngiltere'yi Alman istilâsından kurtaran Winston Churchill öldü.

25 OCAK 1910

PARİS'TE SU BASKINI

19 Ocak 1910 günü, Paris ve çevresinde son derece şiddetli bir fırtına patlamıştı. Durmak dinlenmek bilmeden yağan yağmur yüzünden kısa bir süre içinde yükselen Seine nehri 22 Ocak'ta taştı. Nehrin suları Eiffel Kulesi'nin ayaklarına kadar geldi ve metro tünellerine dolmaya başladı.

25 Ocak günü ise su baskını tam bir facia hâlini aldı; caddeler dereye dönmüştü. Öyle ki, karşıdan karşıya geçebilmek için üzerlerine köprüler kurmak gerekiyordu. Tramvaylar çalışmaz olmuştu; evlerin alt katlarında oturanların kurtarılması, daha yukarıda oturanların da yiyeceklerinin sağlanması lâzımdı. Aşağı mahallelerde bazı caddeler iki metre su altında kalmıştı. Sokaklardaki havagazı lâmbaları söndürülemiyor; geceleyin, bunların sarı ışığı, üstünde her çeşit maddenin yüzdüğü çamurlu suları aydınlatıyordu. Toprak, yer yer yarılmaya başlamıştı; Alma Körüsü'ndeki ünlü heykel, ağız kısmına kadar suya gömülmüştü.

Nihayet sular 29 Ocak'tan itibaren çekilmeye başlayınca Paris'in hazin manzarası da ortaya çıktı.

Artık sıra Paris'in bir daha böyle bir felâkete uğramasını önlemek için önemli çalışmalar yapmaya gelmişti. Seine nehrinin kıyıları yükseltildi. Suyun akışını kontrol altına almak için de barajlar yapıldı.

Bu da aynı gün oldu:

1972 : Japonya ve Rusya 27 yıldır süren düşmanlığa son veren bir barış anlaşması imzalamaya karar verdiler.

26 OCAK 1823

ÇİÇEK AŞISININ BABASI EDWARD JENNER

İngiltere'nin küçük bir köyünde hekimlik eden Dr. Edward Jenner'in başını kaşıyacak vakti yoktu: Çevrede başgösteren korkunç bir çiçek salgını yüzünden büyük küçük pekçok insan ölüyor, bu hastalıktan kurtulanların ise yüzlerinde derin yara izleri kalıyordu.

1776 yılının bir Mayıs akşamı yorgunluktan bitkin bir hâlde evine dönerken, komşularından bir çiftçi kadının ona: «**Benim çiçekten korkum yok. Çünkü ben inekten aşılandım.**» Demesi, Dr. Jenner'in kafasında ileride insanlığın bu felâketten kurtulmasını sağlayacak bir fikrin doğmasına sebep oldu.

O zaman, çevrede, çiçeğe benzeyen bir hastalığa tutulmuş olan ineklerle temas edenlerin hiçbirinde bu hastalığın görülmeyişi Jenner'in dikkatini çekti ve genç hekim tam yirmi yıl bu çok önemli konuda çalıştı.

14 Mayıs 1796'da, artık geliştirdiği aşısını James Phipps adlı bir çocuğa yaptıktan sonra ona çiçek mikrobu da aşıladı. Aradan günler geçtiği hâlde çocukta hastalığın belirtisi görülmemiş, Jenner başarıya ulaşmıştı.

Çiçek aşısı Avrupa'da hızla yayıldı. Napoléon I bile 1811'de oğlu Roma Kralı'na aşı yapılmasını istedi. Jenner, başarısını büyük bir sevinç içinde gördükten sonra 26 Ocak 1823'te öldü.

Daha sonra, çiçek hastalığından başka hastalıklara da aşılanma tedbiri bütün dünyaya yayıldı. Sınırları geçeceklerin aşılanması şart koşuldu. Böylece her yıl pekçok insanın ölümüne yolaçan bu hastalık hemen hemen ortadan kalktı.

Bu da aynı gün oldu:

1763 : Jean - Baptiste Bernadotte, Pau'da doğdu. Sonradan Charles XIV adıyla İsveç Kralı olmuştur.

27 OCAK 1756

HÂRİKA ÇOCUK MOZART

Wolfgang Amadeus Mozart, 27 Ocak 1756 Pazar akşamı saat sekizde, Avusturya'nın Salzburg şehrinde müzikle dolu bir evde dünyaya gelmişti.

Babası, Başpiskoposluk Kilisesi'nde koro şefi ve klavsen hocasıydı. Çok hassas bir yaradılışa, çok kuvvetli bir hâfızaya sâhip olan Mozart; üç yaşına geldiği zaman ablasının klavsenini çalmaya başlamış, daha altı yaşındayken ilk eserini bestelemişti. Babası tarafından götürüldüğü Viyana'da imparatorluk sarayında çaldığı zaman İmparator: «**Sen küçük bir sihirbazsın**» diyerek hayranlığını belirtmiş, İmparatoriçe onu kucaklamıştı.

Mozart yedi yaşına geldiği zaman, ailesi onu bir Avrupa seyahatine çıkardı. Hârika çocuk Mozart; Almanya, İsviçre, Fransa ve İngiltere'de konserler verdi ve her yerde çok büyük bir başarı ve takdir kazandı. Halkın önünde beste yapıyor, klavsen ve piyano çalıyor; hattâ tuşları bir bezle örtülü klavseni bile çalabiliyordu. Herkesi, kaabiliyeti ve nezaketiyle hayran bırakmıştı. Krallar ve kraliçeler onu zevkle dinliyor en büyük müzisyenler dahi ona hayranlık duyuyordu.

Mozart, çocukluğundaki bu başarısının ardından; fakirlik hastalık ve sefalet içinde güç bir hayat sürdü. Ama 36 yaşındayken öldüğü zaman, bıraktığı eşsiz eserler onu bütün çağların en büyük bestecilerinden biri hâline getirmişti.

Mozart'ın müziği, günümüzde dünyanın her yanında çalınmakta, onun eserleriyle dolu milyonlarca plâk ve teyp bandları satılmaktadır.

Bu da aynı gün oldu:

1832 : «Alis Hârikalar Diyarında» yazarı, İngiliz Lewis Caroll doğdu.

28 OCAK 1887

EIFFEL KULESİNİN YAPIMI

28 Ocak 1887'de Paris'in Champs-de-Mars meydanında, 1889 uluslararası serginin en büyük olayını teşkil edecek olan, Eiffel kulesinin yapımına başlandı.

Dört ayak üzerinde duracak olan kulenin yüksekliği 300 metre olacak; birinci kat yerden 57, ikincisi 115, üçüncüsü de 276 metre yükseklikte yapılacaktı. Paris'lileri şaşırtan şey bu yüksek kulenin tamamen demirden olması ve ağırlığının 9.000 tonu bulmasıydı.

Sayıları oldukça fazla olan karamsarlar «**her şeyi bilen**» pozlar takınarak bunun teknik yönden imkânsız olduğunu kule yapılsa bile ilk fırtınada yıkılacağını iddia ediyorlardı.

Kuleyi yapacak olan mühendis Gustave Eiffel'in deliliğini(!) daha iyi anlatabilmek için, 300 metre yükseklikte dördüncü bir kat olacağını ve Eiffel'in yazıhanesini burada kuracağını söylüyorlardı.

İyimserler ise, Eiffel'in büyük bir mühendis olduğunu ileri sürüyor, yaptığı eserleri sayıyorlardı. Bunların arasında Garabit viyadükü karayolları çeşitli köprüler, 1878 sergisindeki Paris pavyonu gibi eserlerle Panama Kanalı Havuzlarının projeleri vardı.

Neticede iyimserler haklı çıktılar

Bugün Eiffel, artık dünyanın en yüksek kulesi olmayabilir. Hattâ Paris'te Eiffel'i geçecek kuleler yapılabilir ama o, Fransa'nın dünyaca tanınmış en büyük anıtı olmak özelliğini muhafaza edecektir.

Bu da aynı gün oldu:

1972 : Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin yabancı bir memlekette yaptığı ilk toplantı Etyopya'nın başkenti Addis Ababa'da başladı.

---

29 OCAK 1635

FRANSIZ AKADEMİSİ'NİN KURULUŞU

1629 yıllarına doğru Paris'li bazı yazarlar, Fransızca'nın en ustası olarak kabul ettikleri Valentin Conrart'ın evinde toplanarak edebiyattan bahseder, yazdıkları eserler üzerinde tartışmalı konuşmalar yaparlardı.

Bir gün, Kardinal Richelieu'nün sekreteri Boisrobert de bu toplantılardan birinde hazır bulundu ve gördüklerini Kardinale anlattı.

Richelieu, kontrol altında tutamayacağı toplantılardan hoşlanmaz, onlardan kuşkulanırdı. İşi tatlıya bağlamak için Boisrobert'i, Conrart'a kendi himayesinde bir akademi kurmasını teklif etmekle görevlendirdi. Bu teklif, himayeden ziyade bağımsız olmayı tercih eden küçük topluluğun hoşuna gitmedi ama, reddetmeye de imkân yoktu. Çâresiz, çok memnun olduklarını bildirerek Richelieu'ye teşekkür ettiler. Kuruluşun 40 üyeden meydana gelmesi, adının da Fransız Akademisi (**Académie Française**) olması kararlaştırıldı. Akademinin kuruluşunu gerçekleştiren vesikalar 29 Ocak 1635'te Kral Louis XIII tarafından imzalandı.

O tarihten bu yana Akademi, en fazla Fransızca'nın saflığını korumaya dikkat ederek görevini sürdürdü.

Gençliklerinde: **«Conti rıhtımının ihtiyar hanımı»** diye akademiyle alay eden bazı yazarlar ise, yaşları gelip de üyeliğe seçilerek ölümsüzlüğe kavuştukları zaman çok memnun oldular.

Bunlar da aynı gün oldu:

1800 : Fransa ile Türkiye arasında Elâriş mukavelesi imzalandı.

1944 : Missouri zırhlısı denize indirildi. Bu, dünyada yapılan son zırhlıdır.

30 OCAK 1948

MAHATMA GANDHİ

«Mahatma» yâni «Büyük Ruh» diye anılan Mohandas Karamchand Gandhi, 1869'da Hindistan'da Porbandar'da doğmuştu. Zengin bir ailenin çocuğuydu. Öğrenimini Hindistan ve İngiltere'de tamamlayarak avukat oldu.

Gandhi, Hindistan'a döndükten sonra İngilizlerin işgalinde bulunan ve onlar tarafından idare edilen ülkesinin bağımsızlığını sağlamak için amansız bir mücadeleye girişti. Ama şiddetten kaçınıyordu. Zaman zaman, takatinin son haddine kadar açlık grevi yapıyor, peşinden gelenler gittikçe artıyordu.

Hapiste olmadığı zamanlar fakir bir hayat süren Mahatma, ziyaretçilerini yere oturmuş olarak kabul eder ve aynı yerde bir örtünün üzerinde uyurdu.

400 milyonluk bir kitlenin bağımsızlığı için kan dökmeden mücadeleye girişen bu acayip adam karşısında şaşkına dönen İngilizler ne yapacaklarını bilemiyorlardı.

Nihayet 1947'de Hindistan bağımsızlığına kavuşmuş, Gandhi, hayatının biricik amacına erişmişti. Ne yazık ki 30 Ocak 1948'de iki kızıyla beraber bir toplantıda bulunduğu sırada suikaste uğradı. Yediği üç kurşunla yere düşerken: **«Hey Rama (Ey Allah'ım)»** diye mırıldandı. Hemen evine götürüldü ama, birkaç sâniye sonra can verdi. Bütün Hindistan bu büyük adamı bugün dahi bir aziz olarak tanırlar.

Hindistan gençliği, o günden bu yana Gandhi'nin şiddet aleyhtarlığı prensibini kabul etmiştir.

Bunlar da aynı gün oldu:

1930 : «Ulusal Ekonomi ve Arttırma Kurumu» kuruldu.

1933 : Hitler, Almanya Başbakanı oldu.

---

31 OCAK 1797

FRANZ SCHUBERT

Viyana'nın kenar mahallesindeki bir okulun sahibi olan Schubert'in babası, çocuklarının da kendisi gibi öğretmen olmalarını istemekteydi. Ama 31 Ocak 1797'de doğan küçük Schubert'in müziğe karşı büyük bir kaabiliyet gösterdiği görüldü. Böylece Schubert, bir yandan amatör bir müzisyen olan babasından viyolonsel dersi alırken bir yandan da ağabeyi Ferdinand'dan piyano çalmayı öğreniyordu.

Franz bu arada kilisenin koro şefinden de şan dersleri alıyordu. Bu şahıs onun Viyana'daki İmparatorluk Kilisesi'nin şan okuluna girmesini istedi.

İmtihan günü, Franz'ın üzerinde, gri renkli uzun bir bulûz vardı. Bu yüzden diğer adaylar ona: «**Değirmencinin oğlu**» diyerek alay ettiler. Ama Franz imtihanda o kadar başarılı oldu ki, birinciliği kazandı. Ne var ki okul hayatı son derece güçtü. Hem iyi beslenemiyor, aç kalıyor, hem de soğuktan perişan oluyordu. Onaltı yaşındayken, sesi değişince okuldan ayrılmak zorunda kaldı. Bunun üzerine bir süre babasının okulunda öğretmenlik etti ama, öğrencilere kendisini saydıramadığı için çok geçmeden bu görevden ayrıldı.

1814'te onyedi yaşındayken bir opera ile piyano ve şan için çeşitli eserler bastelemiş bulunuyordu. Franz Schubert, yakalandığı tifüs hastalığından kurtulamayarak öldüğü zaman henüz 31 yaşındaydı. Bıraktığı gençlik ve tazelik fışkıran nefis eserleri bugün dahi birçok dinleyiciyi hayran bırakmaktadır.

Bunlar da aynı gün oldu:

1928 : Atatürk «Türk Maarif Cemiyeti» ni kurdu.

1958 : Jüpiter füzesi, Amerika Birleşik Devletleri'nin ilk suni uydusunu yörüngeye koydu.

1 ŞUBAT 1958

«EXPLORER 1»İN ATILIŞI

Ruslar 4 Ekim 1957'de 80 kilo ağırlığındaki «Sputnik I»i hemen arkasından 3 Kasım'da da ağırlığı 508 kilo olan «Sputnik II»yi içinde Layka adlı bir köpekle uzaya fırlatmışlardı.

Bu sırada Amerika Birleşik Devletleri'nde de «**Vanguard**» diye adlandırılan bir uzay programı geliştiriliyordu. Amacı dünya çevresindeki yörüngelere çeşitli uydular göndermekti ki bunların ilki 1 kilo 470 gram ağırlığında ve 14.4 çapındaki "Vanguard 1" olacaktı. Öte yandan Amerikan ordusu da, görevleri araştırma olan uydular üzerinde incelemeler yapmaktaydı. Bu bakımdan bu uydulara **«Explorer (araştırıcı)»** adı verilmişti.

Ruslar'ın, uzay yarışına Amerika Birleşik Devletleri'nden önce başlaması ve onları geçmesi büyük tepki yaptı ve Amerikalılar daha fazla beklemeden 1 Şubat 1958'de «**Explorer 1**»i uzaya fırlattılar.

75 santim uzunluğunda, 15,3 santim çapında bir boru biçiminde olan «Explorer 1» in ağırlığı 8 kilo 300 gramdı. İçinde, biri içte, diğeri dışta olmak üzere iki termometresi, göktaşlarının çarpmasını bildirecek bir mikrofon, bir kozmik ışın sayacı ve iki de radyo vericisi vardı.

Radyo vericilerinden biri onbeş gün, diğeri de dört ay sonra bozularak Amerikalılar'ın başına iş açtı ama bu, onun görevini yapmadığı anlamında yorumlanmadı.

Daha sonra uzaya gönderilen bir seri Explorer uydusunun en ünlüsü, gezegenler arası manyetik alanı ölçen "Explorer 21"dir.

Bu da aynı gün oldu:

1933 : Eskişehir Şeker Fabrikası'nın temeli atıldı.

2 ŞUBAT 494

BOŞ İNANÇLAR

Eski Romalılar, kurtları öldürerek sürülerini koruduğuna inandıkları Tanrı Lupercus adına Şubat ayında büyük bir bayram tertip ederlerdi. Roma yakınında bu Tanrıya ayrılan bir mağarada keçi ve köpekler kurban edilir, daha sonra Lupercus râhipleri bu hayvanların postlarına bürünerek kalabalığın arasından geçerken toplananlar da onlara meşin kırbaçlarla vururdu. Milât'tan sonra 494 yılında Papa Gelasius I, bu bayramı kaldırarak yerine 2 Şubat'ta, Hz. İsa'nın mâbede getirilişini temsil eden Kamâme bayramını koydu.

Eskiden Kamâme bayramı gününde şamdanlarda biriken erimiş mum kırıntıları inek ve atların yemliklerine akıtılarak hayvanların sağlıklı olacağına inanırlardı. Aynı günün akşamı evde gözleme pişirilir, iki gözlemenin pişmesi arasında geçen zaman süresince gökteki yıldızlar sayılarak o yıl içinde tavukların vereceği yumurta sayısının öğrenileceğine inanılırdı.

Ve yine onların inançlarına göre, o yıl bol para sâhibi olmak için de, tavadaki gözlemeyi havaya fırlatıp ters çevirerek yakalamak bu arada öbür elle de bir para tutmak kâfiydi. Bu âdet bugün dahi devam etmektedir.

Bu da aynı gün oldu:

1637 : Mehmet Paşa sadrazamlıktan azledildi.

3 ŞUBAT 1926

«DEVLER KALDIRIMI» BEYAZPERDEDE

1926 yılında sinema henüz pek yaygın değildi. Buna rağmen oldukça ilgi topluyor, büyük şehirlerde kendisinden bahsettiriyor ve her yeni film büyük bir sabırsızlıkla bekleniyordu. 3 Şubat 1926 tarihinde Paris'liler o akşam gösterilmesine başlanacak olan yeni bir filmden (o zamanlar henüz süperprodüksüyon gibi sözler yoktu) bahsediyorlardı. Film, adını Pierre Benoit'nın **«La Chaussée des Géants (Devler Kaldırımı)»** adlı ünlü eserinden aldı.

İngiliz'lerin **«Giant's Causeway»** dediği Devler Kaldırımı, Kuzey İrlanda'daki Antrom Kontluğu'nda denize doğru yayılmış ve boyları 2 ilâ 12 metre olan 40.000 bazalt sütunundan meydana gelmiş bir tabiat hârikasıdır.

Devler Kaldırımı aynı zamanda, Pierre Benoit'nın 1922'de yayınlanmış olan ve konusunu İrlanda iç savaşlarından alan bir romanın adıdır.

İrlanda'lıların İngiliz baskınına karşı mücadelesi o günlerin aktüel konusuydu. İrlanda altı yıl süren kanlı savaşlardan sonra ancak 1921'de bağımsızlığını ilân etmişti. Ama, acaba mücadele bitmiş miydi?

Pierre Benoit bu eserini yazarken, bir romancıdan çok bir gazeteci gibi davranmıştı. Eserinin kazandığı büyük başarıda bunun etkisi oldu; şüphesiz filmden de aynı başarıyı kazanması bekleniyordu.

Üstelik yazarın hayâlinde yaşayan bu **«devler»** bir bakıma İrlanda mukavametinin kahramanları değil midir ve Paris'liler böylece onları desteklediklerini göstermemişler midir?

Bunlar da aynı gün oldu:

1920 : Fevzi Paşa Harbiye Nâzırı oldu.

1922 : Eiffel kulesi ilk meteoroloji bültenini yayınladı.

4 ŞUBAT 1494

RABELAIS'NİN ZEHİRLİ ŞEKERLERİ

Chinon'lu bir avukatın oğlu olan Rabelais (Raböle)nin 4 Şubat 1494'te doğduğu sanılıyor. Zamanın manastılarında parlak bir öğrenim görerek kısa bir süre içinde râhip olmuş, daha sonra Montpellier Tıp Fakültesi'ni bitirmiştir.

Rabelais'nin eserleri, çevresindeki cemiyetin bütün problemlerini en komik bir şekilde dile getiren taşlamalardır. Yarattığı tipler bugün bile canlılığını korur. Grandgousier'nin oğlu olan Gargantua, alabildiğine yiyip içen kendi hâlinde bir devdir. Oğlu Pantagruel de oburluk bakımından kendisinden geri kalmayan gezici bir öğrenci, zeki bir insandır. Öte yandan arkadaşı Panurge çok zeki fakat korkağın biridir. Pantagruel ile çıktığı seyahatlerinden birinde, Fenerler ülkesinde bulundukları sırada tüccar Dindenault ile kavga eden Panurge, adamdan intikam almak için, koyunlarından birini satın alır, daha sonra hayvanı denize atar. Onun melemesini duyan diğer koyunlar da birer birer denize atlayarak yok olurlar. O zamandan beri düşünmeden başkalarının peşinden gidenler için **«Panurge'ün koyunları»** deyimi kullanılır.

Rabelais'nin, Lyon'da bir süre kaldıktan sonra Paris'e dönmek için yol parası kalmamış. Bunun üzerine birkaç kesme şekerini bir kağıda sarıp üzerine de **«kral için zehir»** yazarak odasında görünecek bir yere bırakmış. Bu şekerler görülünce hemen yakalayıp Paris'e götürmüşler (tabiî parasız olarak). Kral, François 1 olayın aslını öğrenince herkesten çok gülmüş.

Bu da aynı gün oldu:

1945 : ABD, Rusya ve İngiltere arasında yapılan Yalta Konferansı'nda Avrupa'nın bölüşülmesi kararlaştırıldı.

5 ŞUBAT 1840

HAVALI LÂSTİĞİN BABASI: J. B. DUNLOP

5 Şubat 1840'ta İrlanda'da doğan John Boyd Dunlop, yaşı elliye yaklaştığı hâlde veterinerlikle uğraşıyordu. Adının dünyaca tanınacağını kimse tahmin etmediği gibi, kendisinin de aklından bile geçmiyordu. Günün birinde oğluna bisiklet alması, sâde bir hayat süren bu adamın yaşantısında dönüm noktasını teşkil etti.

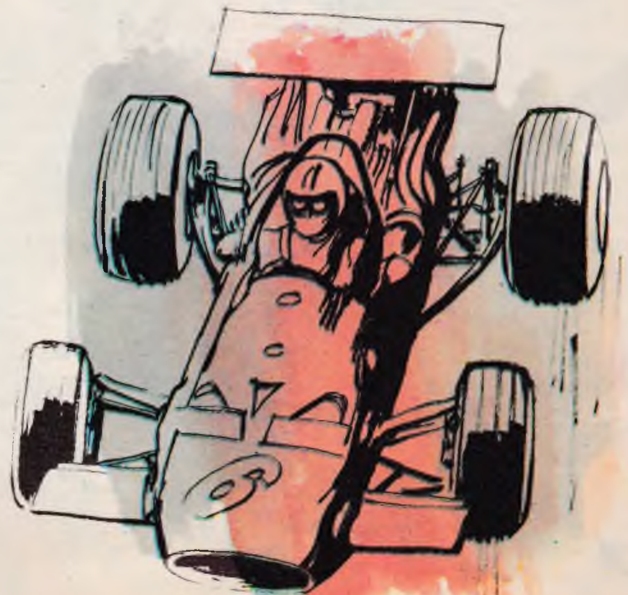
O devirde bisiklet henüz yeni yayılıyor ve bütün gençler iki tekerlek üzerinde giderek hızla yol alan bu araca sâhip olmak istiyorlardı. John Boyd Dunlop'un oğlu da bisikletine kavuşunca diğer arkadaşları gibi iki tekerlek üzerinde gezinmeye başladı. Fakat bir şey canını sıkıyordu: Bisikletin tekerlekleri sırf kauçuk kaplı olduğundan çok sarsılıyordu.

Genç çocuk bundan babasına bahsetti. Yeniliklere ve evde kendi kendine uğraşıp bir şeylar yapmaya meraklı bir insan olan John Boyd Dunlop, çocuğunun bu şikâyeti karşısında düşünmeye başladı. **«Acaba bisikleti bir hava yastığı üzerinde yürütmek mümkün değil miydi?»** Bilındiği gibi kauçuk, lâstik özelliği olan bir maddedir. Kristof Kolomb, Kızılderililerin bununla bir çeşit futbol oynadığını görmüş Haiti'den ilk kauçuğu getirmişti. Dunlop, böylece kauçuk bir muhafazayı havayla doldurup bisikletin tekerleğine yerleştirmeyi düşündü: Artık havalı lâstik doğmuştu.

Aslında bu, ilk defa 1845 yılında Robert Thomson tarafından düşünülmüş ama gerçekleştirilememiştir. Nihayet başarıya ulaşan Dunlop'un bu fikri sâyesinde bugün yüzmilyonlarca araç havalı lâstikler üzerinde hareket etmektedir.

Bu da aynı gün oldu:

1971 : Shepard ve Mitchell adlı Amerikalı astronotlar Ay'ın yüzeyine indiler.

6 ŞUBAT 1778

FRANSA, ÂSİLERLE BİRLEŞTİ

Benjamin Franklin, 1777 yılında Wersailles Sarayına geldiği zaman yetmiş yaşındaydı ve Fransızların hiç de yabancısı değildi.

Orta hâlli bir mum imalâtçısının oğlu olan Franklin; daha on yaşındayken babasının dükkânında çırak olarak çalışmaya başlamış, otuz yaşına geldiği zaman bir gazete ve **«Saf Richard'ın Almanağı»**nı çıkarmış, 1747'de paratoneri keşfetmiş, 1757'de Amerika'daki İngiliz kolonileri isyân edince onların temsilcisi olarak İngiltere'ye gitmiş ve o tarihten itibaren de ülkesinin bağımsızlığı için çalışmıştır.

Franklin, ilk bakışta insana güven ve kendisine karşı sevgi uyandıran pembe, yuvarlak bir yüzü; başının arka tarafında omuzlarına dökülen saçları vardı. Sırtında daima gri renkli bir redingot bulunur, son derece barışsever görünüşüne rağmen bakışlarından irade fışkırırdı.

Benjamin Franklin, resmen ziyaret ettiği Londra'da başarı kazanamamış ve savaşı önleyememişti. Bunun üzerine Fransa sarayının kendilerine karşı sempatisi olduğunu, Amerika'daki Fransız gönüllülerin **«âsiler»** safında çarpıştığını bildiğinden yardım istemek için Fransa'ya gitti. Ancak Louis XVI ile nâzırları böyle bir işe girişmekte tereddüt ettiler. Franklin, büyük bir sabırla çalışmalarına devam etti ve bir yıl Paris'te kaldı. Sonunda 6 Şubat 1778'de aralarında imzalanan anlaşma gereğince Fransa, Amerikalılar savaşı kazanmaları için muhtaç oldukları malzemeyi verecekti.

Bunlar da aynı gün oldu:

1632 : Sipahiler isyan ettiler.
1952 : Elizabeth II, İngiltere Kraliçesi oldu.

---

7 ŞUBAT 1812

CHARLES DICKENS

7 Şubat 1812'de doğan Charles Dickens, sekiz çocuklu bir ailenin ikinci çocuğuydu. Bahriyede küçük bir memur olan babası, çok sevimli ve neşeli bir insandı. Ama ne var ki, kazancı yerinde değildi. Kazandığından çok para harcıyor ve borç içinde yüzüyordu. Sonunda borçlarını ödeyemediği için hapse mahkûm edildi.

O zamanlar onbir yaşında olan Charles, hayatını kazanmak ve ailesine yardım etmek için bir fabrikada çalışmaya başladı. İşi, kutuların üzerine etiket yapıştırmaktan ibaretti. Pazar günleri cezaevine giderek babasını ziyaret ederdi. Bu müşkül dönemin izleri, bütün hayatı boyunca eserlerini etkilemiştir.

Charles Dickens, 1827'de bir avukatın yanında çalışmaya başladı, stenografi öğrendi ve 1831'de Morning Herald gazetesine girerek gazeteciliğe başladı. Yazdığı küçük yazılar çeşitli gazetelerde yayınlanıyordu. Önce tefrika hâlinde yayınlanan **«Mr. Pickwick'in Mâceraları»** adlı eseri birkaç hafta içinde üne kavuşmasını sağladı. İngilizler, bu eserin kahramanında kendi özelliklerini buluyorlardı.

Onun en ünlü eseri, fakirlik içinde geçen çocukluk hatıralarının verdiği ilhamla yazdığı **«David Coperfield»**dir.

Dickens, halk arasında öyle büyük bir ün kazanmıştı ki ellisekiz yaşında öldüğü zaman bir çocuk annesine: **«Mr. Dickens öldü, acaba Noel Baba da ölür mü anneciğim?»** Diye sormuştur.

Bu çocuğa Noel Baba'nın ölmeyeceği gibi, eserleri bütün dünyaca okunan Charles Dickens'in de ölmediğini ve ölmeyeceğini söyleyebiliriz.

Bu da aynı gün oldu:

1971 : İsviçre'de kadınlara da oy hakkı tanındı.

8 ŞUBAT 1828

JULES VERNE'İN HAYÂL GÜCÜ

8 Şubat 1828'de doğan Jules Verne, onbir yaşındayken, anne ve babasından gizlice, Hindistana gidecek bir gemiye muço olarak girdi. Durumu haber alan babası, gemi Fransa'dan ayrılmadan yetişip oğlunu indirmeyi başardı ve onu bir güzel payladı. Jules, bundan sonra sâdece düşünerek seyahat edeceğine söz verdi.

Liseyi bitirdikten sonra Nantes şehrinde hukuk öğrenimine başlayan Jules Verne; daha sonra öğrenimine Paris'te devam etmek üzere babasından izin aldı. Bu arada Paris'te tiyatro eserleri yazdıysa da, asıl ününü **«Balonla Beş Hafta»**, **«Arzın Merkezine Seyahat»**, **«Dünyadan Ay'a»** adlı romanlarıyla kazandı. Bunlardaki orijinallik okuyucuyu âdeta büyülüyordu.

Endüstrinin hızla geliştiği, demiryollarının yapıldığı ve buharlı gemilerin işlemeye başladığı bir çağda Jules Verne, insanoğlunun gelecekte yaşayacağı mâceraları düşünüyordu. Onun roman kahramanları daha yüz yıl önceden Ay'a gittiler, denizlerin derinliklerinde dolaştılar, dünyanın çevresinde uçtular ve bir suni peykte yaşadılar.

Bu büyük yazar elli yıldan fazla bir süre, kalemi elinde tutabildiği müddetçe hemen her gün yazdı, okuyucularına o devir için imkânsız görünen mâceralar verdi. Ama bu mâceraların hepsi artık günümüzde gerçek olmuştur.

Amerika Birleşik Devletleri, 1954'te ilk atom denizaltısını yaptığı zaman buna **«Nautilus»** adını verdi. Nautilus, Jules Verne'in 1870'te yazdığı **«Denizler Altında Yirmibin Fersah»** adlı romandaki ünlü geminin adıydı.

Bunlar da aynı gün oldu:

1919 : Paris'le Londra arasında hava bağlantısı kuruldu.
1921 : Antep'e Gazi unvanı verildi.

---

9 ŞUBAT 1942

«NORMANDIE» NEW YORK'TA YANDI

Fransız Ticaret Filosu'nun âdeta bir pırlantası olan Normandie Transatlantiği 1939 Eylülünden beri New York limanında bağlı duruyordu. Geniş güvertesi, büyük salonları ve bir zamanlar dünyanın en ünlü insanlarının seyahat ettiği lüks kamaraları artık bomboştu. Şimdi o, Atlas Okyanusu'nu beş günde geçerek İngiliz rakibi **«Queen Mary»** Transatlatiğinin rekorunu kırıp, **«Mavi Kurdela»**yı aldığı günlerin sâdece canlı bir hâtırasından ibaretti.

Buna rağmen, zamanının bu en büyük transatlantiğiyle ilgilenenler vardı. Amerikalı subaylar, teknisyenler, işçiler gemiyi ziyaret etmiş ve birtakım çalışmalara başlamışlardı. Ama ne yapacakları belli değildi. Acaba askerî birliklerin taşınmasında mı kullanacaklardı, yoksa bir uçak gemisi mi yapacaklardı? Her ne olursa olsun; 313 metre uzunluğunda 83.000 ton ağırlığında ve 30 deniz mili süratindeki bu gemi pekçok işe yarayabilirdi.

Fakat, o günden sonra, üzerinde dalgalanan Fransız bayrağının yerine Amerikan bayrağı çekilip, adı da **«La Fayette»** olarak değiştirilen bu Fransız transatlantiğinde 9 Şubat 1942'de bir dikkatsizlik sonucu yangın çıktı. Mürettebatının da bulunmadığı sırada başlayan yangın, bir anda bütün gemiyi sardı. New York limanının deniz itfaiyesi yangını söndürmek için geminin içini âdeta suyla doldurdu. Bunun sonucu olarak da dengesini kaybeden Normandie bir yana yattı. Ikinci Dünya Savaşı'ndan sonra doğrultulduysa da artık kullanılacak bir hâlde değildi.

Bunlar da aynı gün oldu:

1441 : Ali Şir Nevaî dünyaya geldi.
1649 : İngiltere Kralı Charles I, Londra'da idam edildi.

10 ŞUBAT 1634

GALİLEO İNKÂR EDİYOR

Termometreyi, hidrostatik dengeyi bulan ve ağırlık kanununun târifini yapan Galileo Galilei; ilk keşfini yaptığı zaman henüz ondokuz yaşındaydı. Piza Katedrali'nin kubbesinden aşağıya sarkıtılan bir lâmbanın düzgün hareketlerle salınım yaptığını görmüştür. Yâni kubbeden sarkıtılan bu lâmba, belirli iki nokta arasındaki hareketini tamamlamak için daima aynı zamanı harcıyordu. Galileo bundan yararlanarak zamanı ölçen bir sarkaç yapmayı düşündü.

O sırada dünya bilginlerini uğraştıran bir soru vardı: Acaba; dünyayı evrenin merkezi olarak kabul edip, olduğu yerde durduğunu ortaya atan Batlamyus'un bu fikrini hâlâ geçerli mi saymalı? Yoksa dünyanın ve başka gezegenlerin güneşin çevresinde döndüğünü iddia eden Copernicus (Kopernik)'a inanmalı mıydı?

1610'da Copernicus'un iddiasının gerçekten doğru olduğuna inanan Galileo, bu tartışmalara katılmadı. Papa Paulus III'e ithaf edilen Copernicus'un eseri yayınlandığı sırada zaten epeyce gürültü koparmıştı. Ama, başarılarından ötürü birçok kimsenin kıskandığı Galileo da onun tarafını tutunca kıyamet koptu: Apaçık dinsizlikle suçlanıyordu.

Sonunda Engizisyon Mahkemesi'ne çıkarıldı. Yargılanması yirmi gün sürdü. Yetmiş yaşında olmasına rağmen diz üstü çökerek iddiasını inkâr etmesi istendi. Ünlü astronom çaresiz denileni yaptıktan sonra doğruldu ve alçak sesle: **«Ama yine de dönüyor!»** Diye söylendi.

Bu da aynı gün oldu:

1763 : Paris Andlaşması imzalandı: Kanada, Fransızlara ait olmaktan çıktı.

---

11 ŞUBAT 1250

SULTAN BAYBARS'IN ZAFERİ

1228-1229 yıllarındaki Altıncı Haçlı Seferi'nde Hıristiyanlar'ın eline geçen Kudüs, daha sonra tekrar Türkler tarafından ele geçirilince, Fransa Kralı Saint Louis'in başkomutanlığında yeni bir Haçlı Seferi düzenlendi. Haçlı orduları Mısır'da karaya ayak basınca ülkeyi savunanlar, Mansure'ye çekildiler. Haçlı orduları, karşılarındaki kuvvetli rakibi gördükleri zaman önce ümitsizliğe kapıldılar ama Fransa Kralı'nın büyük kahramanlığı onlara cesaret verdi.

Saint Louis bir süre vakit kaybettikten sonra Mansure'yi kuşatmaya karar verdi ve ordugâhını kurdu. 8 Şubat 1250'de Haçlı orduları, Mansure'yi kuşatmaya başladı. Yapılan şavaşlarda Kralın kardeşi Robert d'Artois ve en iyi şövalyelerden 300'ü öldürüldü.

11 Şubat 1250'de ise Kıpçak Türkleri'nden olan Dördüncü Memlûk Sultanı Baybars I, Saint Louis'in ordularına karşı büyük bir şiddetle hücuma geçti. Saint Louis'nin orduları da önceleri olanca güçleriyle karşı koydu; ama çok geçmeden durumları zorlaşmaya başladı. Şiddetli sıcak, açlık ve susuzluk ve hepsinden daha da beteri hastalıklar Haçlı ordusunu perişan etmişti. Sonunda Memlûk Türkleri'nin Sultanı Baybars I, Haçlı ordusunu büyük bir yenilgiye uğratarak Kral Saint Louis'yi de esir aldı.

Baybars I, fidye karşılığında Kral'ı serbest bırakmak istedi. Kral önce: **«Bir Fransa Kralı satın alınamaz!»** Dediyse de sonradan istenen fidyeyi ödeyerek esirlikten kurtuldu.

Bu da aynı gün oldu:

1971 : Londra, Washington ve Moskova'da 67 ülke arasında bir atomsuzlaşma andlaşması imzalandı.

---

12 ŞUBAT 1772

KERGUELEN ADASININ KEŞFİ

Yves de Kerguelen günlerden beri güney denizlerinde seyahat ediyordu... Hava çok soğuktu; sıcaklık gün ortasında bile sıfırın üstünde 2 dereceyi geçmiyordu. Gezginin soğuğa falan aldırdığı yoktu, ancak mürettebatı onun kadar dayanıklı olmayıp, üstelik 1772 yıllarında bir gemideki konfor da pek öyle memnunluk verici değildi. Kerguelen elinden geldiği kadar adamlarının moralini yüksek tutmaya çalışıyordu ama, ne yaparsa yapsın mürettebat arasında genel bir ümitsizlik vardı.

Kerguelen, birkaç saatten beri, geminin etrafında bazı kuşların uçmaya başladığına dikkat etmişti. Hemen görevlilerin gözetleme yerlerine çıkmasını emretti. Çok geçmeden ta uzakta, sisler arasında bir tepe, sonra bir tepe daha göründü. Gemi yaklaştıkça sönmüş yanardağları andıran bu tepeler daha iyi seçiliyordu.

Demir atılır atılmaz, Yves de Kerguelen araştırmalarına başladı ve 300 adadan meydana gelen bu adalar topluluğuna 12 Şubat 1772'de Fransa Kralı adına elkoydu. Adalarda pek az bitki olup, insan yoktu. Adalar, hemen daima sis altındaydı. Sadece bazı göçmen kuşların uğradığı bu adalara Kerguelen **«Kimsesiz»** adını takmıştı. Bu adalar bugün de kâşif Kerguelen'in adını taşır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, bu adalar Fransızlar'ın Güney Adélie toprağındaki araştırmalarında üs olarak kullanılıyor. Adalar yine **«kimsesiz»** ama, artık boş değil.

Bu da aynı gün oldu:

1809 : A.B.D. Cumhurbaşkanı Abraham Lincoln, doğdu.

13 ŞUBAT 1804

TREVITHICK'İN BUHARLI ARABASI

İngiltere'de Watt ve Boulton'un bir fabrikasında çalışan Richard, 1801'de küçük bir buharlı araba yaptı. Watt, bu makinenin yararlı olacağına inanmıyordu. Bunun üzerine Trevithick ondan ayrıldı ve buharlı taşıt yapmak üzere yeğeni Vivian'la birlikte çalışmaya başladı.

Uzun süreden beri, maden kuyularında hayvanların raylar üzerinde çektiği vagonlardan yararlanılmaktaydı. Trevithick, 1802 yılında buharlı arabasını raylar üzerinde yürütmek için izin aldı. Yaptığı ilk buharlı araba da 13 Şubat 1804'te çalışmaya başladı. Richard Trevithick daha sonra da 1808 yılında, Londra'da ilk lokomotifi yaptı. Bu dört tekerlek üzerine oturtulmuş önünde büyük bir bacası olan kocaman bir silindirden ibaretti. Bu tekerlekler buhar gücüyle çalışan pistonların ittiği kollar yardımıyla dönüyordu. Halka ilk gösterilen lokomotif daire biçiminde döşenmiş raylar üzerinde hereket ediyor, arkasına takılı olan vagonda da birçok kimseyi taşıyabiliyordu. Bu yeni araba Londralılar'ı çok eğlendirdi.

Trevithick arabasına **«Catch Me Who Can!»** (Elinden Gelen Beni Yakalasın) adını koymuştu. Bu yeni makine önceleri sanayiciler tarafından bir oyuncak gibi göründü. Çünkü demiryollarının gelişmesi ve demir ağlar hâlinde yayılması için daha uzun süre beklemek gerekti.

Bu da aynı gün oldu:

1917 : Almanlar hesabına casusluk yapan Mata - Hari, Paris'te tevkif edildi.

---

14 ŞUBAT 1930

«JEANNE d'ARC» DENİZE İNDİRİLİYOR

1930 yılının 14 Şubat günü Frasa'nın Saint-Nazaire şehrinde bulunan Penhoet tersanesinde büyük bir canlılık vardı. İnşaat tezgâhlarından birinde bulunan 170 metre uzunluğunda ve 7.000 ton ağırlığındaki güzel bir kruvazör denize indirileceği zamanı beklemekteydi. Resmî tribünde Denizcilik Bakanı'nın karısı Madam Georges Leygues kordelayı kesmeye ve geleneksel şampanya şişesini kırmaya hazırlanıyordu.

Geminin denize kaymasını engelleyen son çelik parçası koparılmak üzereydi. İşçiler bunun için çalıştığı sırada gemi birden hareket ederek denize doğru kaymaya başladı. Tribündekiler çok telâşlanmıştı: «**Çabuk madam, şeridi kesin!**» Diye bağırıyorlardı.

Bunun üzerine Madam Georges Leygues; hiç vakit kaybetmeden derhal şeridi kesti.

Bir an önce denize ulaşmak isteyen bu aceleci gemi ne için yapılmıştı? Bordasında altın harflerle «**Jeanne d'Arc**» yazılı olan bu gemi, Fransız Bahriyesi'nin okul gemisiydi ve geleneksel olarak bütün okul gemileri bu adı taşırdı.

O güne kadar bu okul gemisinin bir benzeri daha yeryüzünde yoktu ve Fransa bu güzel gemiyle ne kadar övünse yeriydi. Jeanne d'Arc 1964'te emekliye ayrıldığı zaman yılda ortalama 26 sefer yapmış bulunuyordu. Bu süre içinde 700 ayrı limanı ziyaret etmiş, 4.000 subay yetiştirmiş, 200.000 dâvetli ve 2.000.000 ziyaretçi gemiyi gezmişti.

Bu kadar çok işi yaptığına göre, geminin 14 Şubat'ta denize inmek için neden o kadar çok acele ettiği şimdi daha iyi anlaşılıyor.

Bu da aynı gün oldu:

1779 : İngiliz kâşifi James Cook, Hawai adalarında yerliler tarafından öldürüldü.

---

15 ŞUBAT 1918

«FANTÔME - AS» UÇAĞI

15 Şubat 1918 günü üzeri, Arras cephesinde Fransız siperlerindeki piyadeler kum torbalarının arkasına çekilmiş, akşam çorbalarını içmeye hazırlanırken birden bir Alman uçağı belirdi. Bu, üzerindeki bayraklara varıncaya kadar siyaha boyanmış üç kanatlı bir Fokker'di.

Uçak, siperleri yanlamasına nişanladıktan sonra şiddetli bir ateşe başladı; bu hareketi şeytanca bir ustalıkla ikinci defa tekrarlayarak bütün siperlere dehşet ve ölüm saçtı. Ayrılmadan önce de iki tane renkli füze ve üzeri: «**Hiçbir Fransız beni yere indiremeyecektir. İmza: Fantôme - as**» diye yazılı bez parçaları attı.

Bu uçak birkaç haftadan beri kara bir kartal gibi bulutların arasından çıkıyor ve Fransız siperlerine ölüm saçıyordu. Bavarya'lı Adolf von Tutschek'in komutasındaki bu Alman uçağı Fransız havacılarını telâşlandırıyordu.

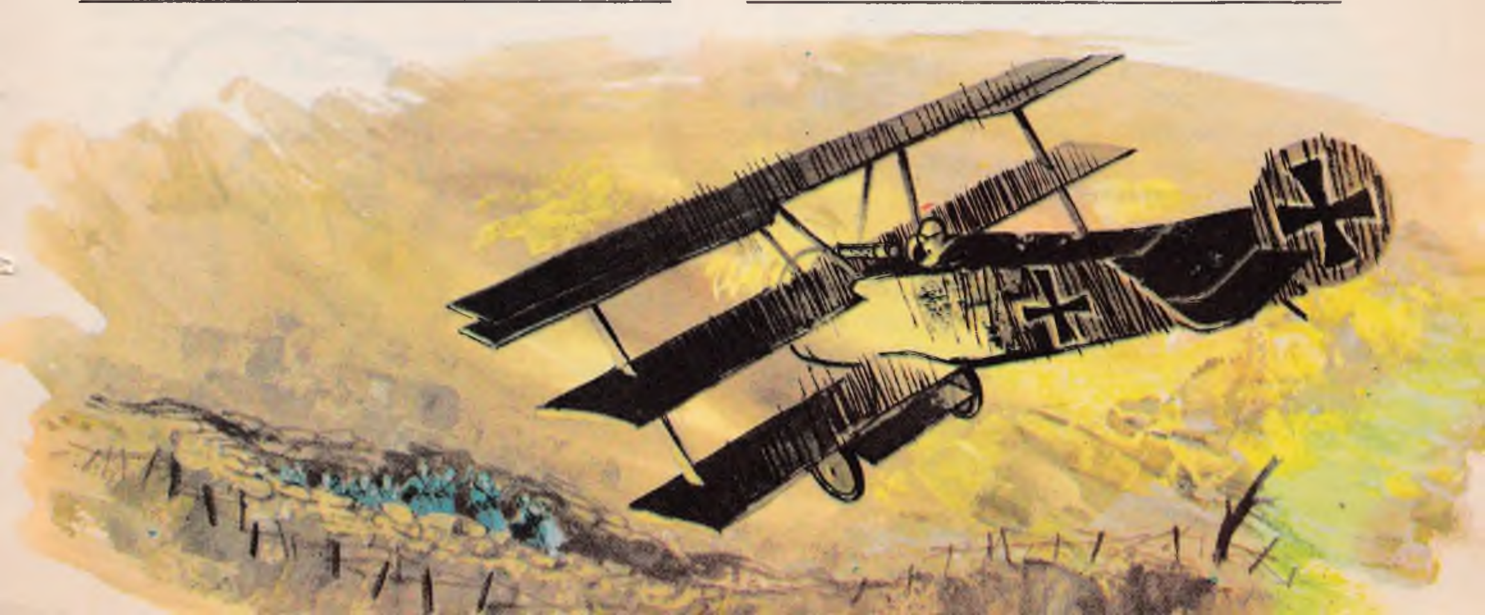
Aslında buna benzer bir hareketi ilk yapan Fransız yüzbaşısı Meiffre idi. 1917'de Chemin de Dames kesimindeki Alman siperlerine hücum etmiş ve bu uçağa «**Fantoma**» adı takılmıştı.

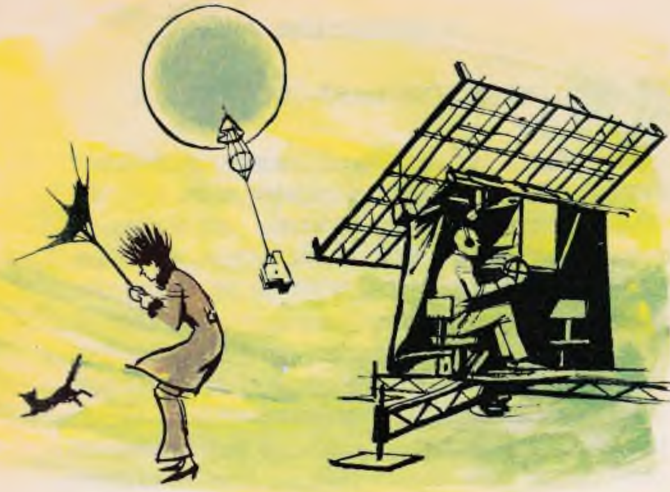
Şimdi bu Alman uçağı kelime oyunu yaparak aynı adı kullanmış oluyordu. Bu uçak, nihayet 15 Mart sabahı karşısında usta bir Fransız pilotu olan René Fonck'u buldu. Fonck da Tutschek gibi 27 hava savaşı yapmış ve 27'sini de kazanmıştı. Acaba 28'inci savaşı kim kazanacaktı?

İki usta pilot arasındaki savaş kısa sürdü. Mitralyözler alev kusmaya başladıktan hemen sonra Alman'ın uçağı birden sarsıldı ve tepesi aşağı dikilerek yere çakılıp parçalandı.

Bu da aynı gün oldu:

1942 : Singapur'daki büyük İngiliz üssü Japonlar'a teslim oldu.

16 ŞUBAT 1855

MİLLETLERARASI METEOROLOJİ BAŞLIYOR

14 Kasım 1854 tarihinde Sivastopol açıklarında dolaşan İngiliz ve Fransız filosu, bu büyük Rus limanını kuşatmıştı. Ansızın hiç kimsenin beklemediği şiddetli bir fırtına çıktı. Birçoğu yelkenli olan gemiler yelkenlerini toplamaya çalışarak korkunç rüzgâr ve dalgaların etkisinden kurtulmak için uğraşıyorlardı. Ama çok geç kalmışlardı. Rüzgâr yelkenleri parçalıyor, gemileri alabora ediyordu.

Fırtına dindiği zaman İngiliz ve Fransızlar hazin bir tabloyla karşılaştılar. Arasında **«Henri IV»** adlı Fransız gemisi de dahil olmak üzere 3 büyük 38 küçük gemi batmıştı.

Bu facia haberi Paris'e geldiği zaman Savaş Bakanı Mareşal Vaillant bir inceleme komisyonu kurdu. Bu komisyonun başında astronom Le Verrier vardı. Komisyon bütün Avrupa'da çeşitli araştırmalar yaptı. Sonunda, düzenli olarak gözlemler yapıldığı takdirde hava durumunu önceden tahmin etmenin mümkün olacağı kararına vardı.

Bunun üzerine Le Verrier, 16 Şubat 1855 tarihinde, Napoléon III'e geniş meteoroloji şebekesi kurmanın lüzumunu anlattı, İmparator gerekenin hemen yapılmasını emretti. Le Verrier bu projeyi gerçekleştirmek üzere çalışmalara başladı. Astronom bu iş için özel bir telgraf şebekesi kurdu, bir atmosfer basıncı ve rüzgâr haritası çıkardı. Bunlar, 1872'de gerçekleşecek olan uluslararası meteoroloji çalışmalarının öncüsüydü. Daha sonra tekniğin gelişmesiyle paralel olarak uluslararası meteoroloji de ilerledi ve bugünkü durumuna geldi.

17 ŞUBAT 1673

MOLIÈRE'İN ÖLÜMÜ

15 Ocak 1622'de doğan Jean-Baptiste Poquelin, hukuk öğrenimi yaparken tiyatroculuğa yönelerek bir tiyatro oyuncusu olan Madeleine Béjart ile **«İllustre Tyéâtre»** (Resimli Tiyatro) adlı ünlü topluluğu kurmuştur. 1664'de Molière adını alan Poquelin, bir ara para bakımından sıkıntıya düşmüş; bu arada hapsedildiği Châtelet cezaevinden çıkınca tiyatrosuyla birlikte turneye çıkmıştır. 13 yıl süren bu turnede Molière'in ilk eseri de oynanmıştı. Ama Molière ilk büyük başarısını 1659'da, Paris'te kralın huzurunda oynanan **«Les Précieuses Ridicules»** (Gülünç Kibarlar) ile kazanmıştır.

Daha sonra saray için müzikli ve müziksiz birçok oyun yazan Molière; eserlerinde kendisi de oynuyor, unutulmaz karakterler yaratıyordu. Aynı zamanda rejisörlüğünü de kendisinin yaptığı eserlerinde çağının çeşitli gülünç yönlerini ve aksaklıklarını kuvvetli bir şekilde dile getiriyordu. Molière'in tiyatro topluluğu artık **«Kralın Topluluğu»** olmuştu.

17 Şubat 1673'te Palais-Royal'deki tiyatroda **«Le Malade Imaginaire»** (Hastalık Hastası) adlı eseri oynanacaktı. O akşam Molière çok bitkindi. Her ne kadar arkadaşları o geceki oyunu geri bırakmayı teklif ettilerse de razı olmadı, sahnedeyken birden fenalaştı. Fakat oyunu aksatmadan sonuna kadar sürdürdü. Perde iner inmez evine götürdüler ama bir saat sonra öldü.

Üç asır sonra, **«Molière'in Evi»** diye bilinen Comédie - Française hâlâ bu büyük sanatçının eserlerini oynamakta ve seyirciler hâlâ Molière'i alkışlamaktadır.

Bu da aynı gün oldu:

1934 : Belçika Kralı Albert I, Marche - les Dames kayalıklarına tırmanırken düşerek öldü.

18 ŞUBAT 1564

MİCHELANGELO'NUN DEHÂSI

Bütün çağların en büyük sanatçılarından biri olan Michelangelo öldüğü zaman, ne yazık ki son şâheseri olan Roma'daki Saint-Pierre kilisesinin kubbesi henüz tamamlanmamıştı.

Sanata karşı büyük bir kaabiliyeti olan Michelangelo Buonarroti, 1475 yılında İtalya'da Caprese'de dünyaya geldi. İlk öğrenimine Francescoda Ubrino yönetiminde başladı.

Onüç yaşına geldiği zaman ressam Ghirlandaio'nun atölyesine girdi. Yaptığı ilk resimler öyle başarılıydı ki, hocası onu kıskandı. Ertesi yıl, Laurent de Médicis'nin Floransa'daki okulunda heykelci Bertoldo'ya öğrenci oldu. Genç sanatçı, hayranlık uyandıran ilk heykellerini burada yaptı ve çeşitli siparişler aldı.

1505'te, Michelangelo'yu Roma'ya çağıran Papa Julius II,ondan Vatican'daki Sixtine manastırının tavan dekorasyonunu yapmasını istedi.

Büyük sanatçı bu işte tam dört yıl çalıştı. Kubbeyi süsleyecek resimleri yapabilmek için, kurulan iskelede sırtüstü uzanarak son derece zor şartlar altında çalışıyor; zaman zaman boyalar yüzüne gözüne akıyordu. Papa Julius II, sık sık onun çalışmalarını görmeye geliyor, işin yavaş ilerlemesine sinirleniyordu. Her ikisi de sert bir karaktere sâhip olduklarından sık sık birbirleriyle tartışıyor, sonunda barışıyorlardı.

Michelangelo, yemek ve uyumak için ayırabildiği zamanların dışında bütün hayatı boyunca çalıştı. Buna karşılık eşsiz eserler meydana getirdi ve 18 Şubat 1564'te ruhunu teslim etti.

Bu da aynı gün oldu:

1806 : Napoléon I, Paris'teki Zafer Anıtı'nın yapılmasını emretti.

---

19 ŞUBAT 1473

COPERNİCUS: «DÜNYA DÖNÜYOR»

XVI. yüzyıl astronomları dünyanın, evrenin merkezi olduğunu yıldız ve gezegenlerin onun etrafında döndüğünü ileri sürüyorlardı.

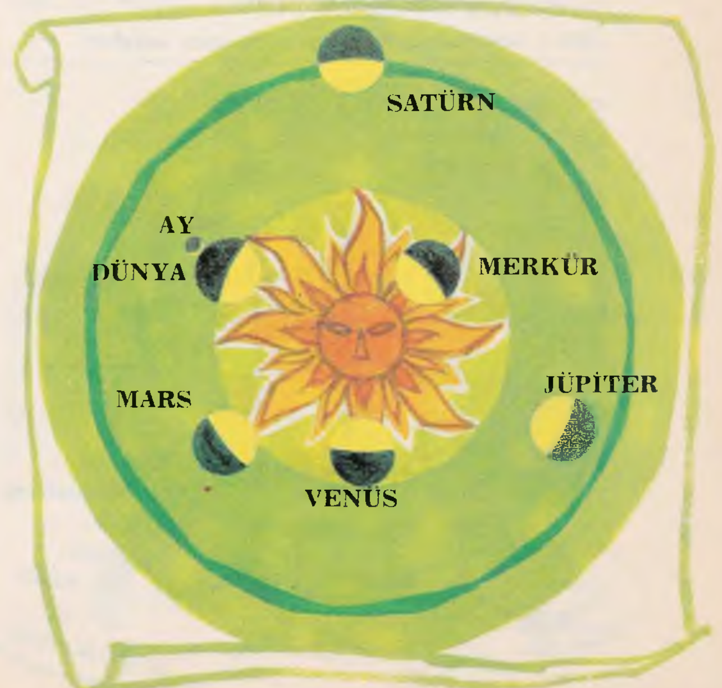
19 Şubat 1473'te Polonya'da dünyaya gelen Copernicus (Kopernik) önce kendi memleketinde, sonra İtalya'da öğrenim gördü ve İtalya'ya yerleşerek kendini astronomiye verdi. Dünyanın da diğer gezegenler gibi güneşin çevresinde döndüğünü keşfeden bu bilim adamı, 1515'te araştırmalarının sonuçlarını **«Gök Cisimlerinin Devirleri»** adlı büyük eserinde ortaya koydu. Yıldızların hareketi bu eserde ilk defa sâde bir şekilde ele alınmıştı. Ancak bu, o zamanın inanışlarını altüst eden bir eser olduğundan yayınlamaya cesaret edemedi. Kırk yıl kadar sonra, 1543'te artık hayatının son anlarının yaklaştığını hissedince eserini öğrencilerinden Rheticus'a emanet ederek, ölümünden sonra yayınlanmasını istedi.

Nürnberg'de basılan kitap, ilk çıktığı andan itibaren büyük bir tepkiyle karşılandı, Astronomlar, başka bilginler, bilhassa din adamları dünyanın evrenin merkezi olmadığı, diğer gezegenler gibi bir gezegen olduğu fikrini bir türlü kabul edemiyordu. Böylece Copernicus'un sistemi, o zaman bir kenara bırakıldı.

Fakat aynı konu yüz yıl sonra Galileo tarafından ele alındı ve onun da başına işler açtı. Ama sonunda kabul edildi.

Bu da aynı gün oldu:

1971 : Dunyanın en büyük «atom zerrecikleri hızlandırıcısı» nın yapılmasına Cenevre'de karar verildi.

20 ŞUBAT 1944

AĞIR SU SAVAŞI

1942 yılının Mart ayında, Norveçli bir mukavemetçi olan Einer Skinnarland; küçük bir sahil gemisiyle İskoçya'ya gelerek, Almanlar'ın Oslo'nun 160 kilometre batısındaki Vemork'ta bir «**ağır su**» fabrikasını hizmete açtıkları haberini getirmişti. Bu, Müttefikler için korkunç bir haberdi, çünkü ağır su, atom bombası yapabilmek için mutlaka şart olan bir maddeydi.

Skinnarland, sekiz gün sonra paraşütle Norveç'e indirildi. Görevi, Vermok'taki fabrikayı havaya uçurmak için çalışmaktı. Ama fabrikanın çok iyi korunduğunu gören Norveç'li, böyle bir hareketin hemen imkânsız olduğunu anladı.

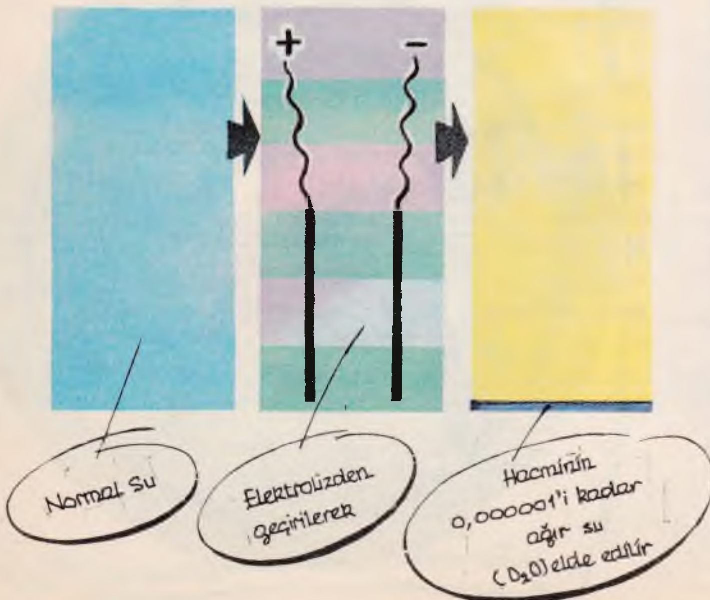
İngilizler 1942 yılı Kasım ayında, 36 asker ve subayı fabrika civarına paraşütle indirdiler; ama uçaklar düşürüldü, ele geçen askerler ve subaylar da kurşuna dizildi. Bu başarısızlıktan sonra 28 Şubat 1943'te yeni bir denemeye girişen Norveçli mukavemetçiler tesisleri bozmayı başardı.

Ne yazık ki, beş ay geçmeden Almanlar fabrikayı yine tamir etmişti. 16 Kasım 1943'te, 158 Amerikan bombardıman uçağı fabrikayı bombalar altında ezdi fakat yine de başarı kazanamadı; çünkü «**ağır su**» tam yedi kat beton altında imâl ediliyordu...

Eğer 20 Şubat 1944'te Norveçli bir mukavemetçiler grubu Tinnsjoe gölünde yol alan bir feribotu havaya uçurmasaydı, Almanlar gerçekten başarı kazanacaktı. Çünkü Almanlar'ın elde ettiği ağır suyun tamamı bu gemiyle Almanya'ya götürülüyordu. Nazi Almanyası böylece savaşı kazanmak için son şansını da kaybetmişti.

Bu da aynı gün oldu:

1962 : Amerikalı John Glenn'in ilk uzay seyahati.

21 ŞUBAT 1830

«HERNANI» SAVAŞI

21 Şubat 1830 günü, Théâtre Française'de Victor Hugo'nun yeni eseri «**Hernani**» ilk defa oynayacaktı ve Hugo'nun hayranları salonu dol durmuştu. Ama karşı olanlar da vardı ki, bunlara «**klâsikler**» deniyordu. Klâsikler, Hugo'nun, Cromwell mukaddemesinde açıkça belirttiği şekilde, tiyatroya getirdiği yeni kuralları şiddetle reddetmekteydi. Artık, Racine zamanının en önemli kuralı olan zaman, yer ve hareket birliği yıkılmış yerini hayâl gücü ve duyguya, tek kelimeyle hürriyete bırakmıştı!

Seyirciler dikkatle birbirlerini süzerek karşısındakinin yeni akıma dost mu, düşman mı olduğunu anlamaya çalışıyordu.

Nihayet perde açıldı. İlk anda yükselen bir «**Aaa!**» sesi sahnenin barok dekoruna karşı hissedilen duyguyu ifade ediyordu. Eserin ilk sahneleri olaysız geçti. Ama arada bir «**klâsikler**»-in boğuk gülüşleri, «**romantikler**»in buna verdikleri «**sus**» cevapları duyuluyor ve bunların ardı arkası kesilmiyordu.

Daha sonraki perdeler fazla bir olay olmadan geçti. Fakat beşinci perdede Don Ruy Gomez, borusunu çalarak ölüleri harekete geçirdiği zaman, klâsikler: «**Bu aptallıktır!.. Paramızı verin!**» Diye bağırdılar. Romantikler buna cevap verdi. Önce ağız, sonra da el kavgasına dönüşen tartışmalar gazete sayfalarında da sürüp gitti.

Bu da aynı gün oldu:

1972 : A.B.D. Cumhurbaşkanı Nixon, Kızıl Çin'e bir ziyarette bulundu.

22 ŞUBAT 1810

FRÉDÉRIC CHOPIN

Frédéric Chopin, 22 Şubat 1810'da Varşova'da doğdu. Çocukluğu çok mutlu geçen Chopin; duygulu, neşeli müziğe çok düşkün bir çocuktu. Çok defa piyanonun başına oturuyor, kendi kendisine küçük melodiler çalıyordu. İlk müzik derslerini altı yaşındayken almaya başladı ve üç yıl sonra da ilk konserini verdi.

Chopin, onbeş yaşına geldiği zaman Varşova Konservatuarı'nda kompozisyon dersleri almaya başladı. Aynı konservatuarda Fransızca hocalığı yapan babası onun duygulu yaradılışını bildiği için, ilhamlarına göre çalışmasına izin veriyordu.

Onsekiz yaşındayken bir Viyana seyahati yapan Frédéric Chopin, Viyana'da iki konser verdi ve **«Piyano ve orkestra için varyasyonlar»**ını yayınladı.

Daha sonra Avusturya ve Almanya'ya seyahat etti, sonunda Paris'e yerleşti. Konservatuar Müdürü Cherubini onu müzik âleminin ünlü kişileriyle tanıştırdı. Çeşitli salonlarda çalan bu Polonyalı piyanist, kısa sürede tanındı ve büyük ilgi topladı.

Genç yaşta hastalanarak Paris'te ölen Chopin'in en tanınmış eserleri Polonya'nın, yâni memleketinin verdiği ilhamla besteledikleridir.

Chopin'in valsleri, gerçekten, yaralı bir ruhun haykırışlarıdır ve bu haykırışlar yüz yılı aşkın bir zamandan beri insanların ruhunda yankısını bulmaktadır.

Bu da aynı gün oldu:

1732 : A.B.D.'nin kurucularından olan ve aynı zamanda ülkenin ilk Başkanı George Washington doğdu.

---

23 ŞUBAT 1440

İLK MATBAACI: GUTENBERG

Gutenberg, Almanya'da Mainz'te doğmuştu. Strasbourg'da iki ortağıyla birlikte değerli taşların yontulması ve aynacılık işi yapıyordu. Bir Şubat sabahı ortaklarına, kendi hazırladığı kurşun harfleri gösterdi. Sonra bunları yanyana koyarak yazılı bir sayfa meydana gelecek şekilde sıraladı. Daha sonra harflerin üzerine mürekkep sürüp üstüne de bir tabaka beyaz kâğıt koyduktan sonra baskı makinesinde sıkıştırdı. Makineyi açıp da, kâğıdı çıkardığı zaman Gutenberg'in düzenlediği sayfanın rahatça okunabilir bir hâlde kâğıda çıktığı görüldü. Artık matbaacılık doğmuştu. Takvimler 23 Şubat 1440'ı gösteriyordu.

O zamana kadar bütün kitaplar elle yazılırdı. Papazlar, bütün vakitlerini deriden yapılmış yapraklar üzerinde, iyi bir yazı ve büyük bir sabırla çeşitli kitapları kopya etmekle geçirirlerdi. Bu el yazması kitaplar hem az bulunur, hem de çok pahalıydı.

Gutenberg, Mainz'e dönünce binlerce harf imâl etti, baskı makinesini geliştirdi ve sonra 1.282 sayfalık bir İncil bastı. Bu, basılan ilk kitap oldu.

Mainz Başpiskoposu Adolf II von Nassau, Gutenberg'e asalet unvanı verdi.

Gutenberg'in bu icâdı sâyesinde ve baskı işlerinin de gelişmesi sonucu ilim, eğitim ve öğretim alanında sonsuz gelişmeler olmuştur.

Günümüzde, dünyanın bütün ülkelerinde ve her dilde milyonlarca kitap, milyarlarca gazete basılmaktadır. Her türlü modern icatlara rağmen, kitap hâlâ da, aslâ yeri doldurulmayacak bir eğitim aracı özelliğini korumaktadır.

24 ŞUBAT 1525

FRANÇOIS I, PAVIA'DA

Fransa Kralı François I, birliklerinin başında İtalya'ya girdiği zaman; Karl V (Şarlken)' in Provence'da bulunan birliklerinin geri çekildiğini görerek, Pavia'nın ellerine düşmesini bekledi.

Fakat dört ay içinde toparlanan Karl V'in ordusu, 1525 yılının 23 Şubat'ı 24 Şubat'a bağlayan gecesi Pavia yakınındaki Mirabello'ya saldırdı. Fransız topçusu, düşman kuvvetlerinin öncülerini olduğu yerde durdurunca kolay bir zafer kazanacağını düşünen François I; her zamanki cesaretiyle hücuma geçti. Fakat bu arada kendi toplarıyla Karl V'in ordusunun arasına girmiş ve bundan faydalanan Karl V de kısa bir sürede Kral'ın ordusunun kanatlarını ezmişti.

Beraberindeki askerlerle ortada kalan François I ise, ümitsizliğin verdiği bir kuvvetle aslanlar gibi dövüşmesine rağmen; düşmanın sayıca üstünlüğü karşısında yenilmekten kurtulamadı. Nihayet teslim olmaya karar verdiği zaman beraberindeki 26.000 savaşçıdan 10.000'i ölmüş veya esir düşmüştü. Karl V'le birlikte savaşmakta olan Bourbon, François I'in kılıcını almak istedi ama François I, ona vermeyerek Napoli Kral Naibi'ne teslim etti.

Bu savaşta en yakın arkadaşlarını da kaybederek esir düşen François I, Pavia Savaşı'nın akşamı annesine yazdığı mektupta **«Şerefimizden başka her şeyimizi kaybettik.»** Diyordu.

Bunlar da aynı gün oldu:

1777 : Marie i, Portekiz Kraliçesi oldu.

1848 : Fransa Kralı Louis - Philippe tahttan vazgeçti.

---

25 ŞUBAT 1841

RENOIR'IN FIRÇALARI

Emperyalist akımın en büyük ustalarından olan Auguste Renoir 25 Şubat 1841'de Limoges'da doğdu. Küçük yaşta babasının bir moda terzihanesi işlettiği Paris'e geldi.

13 yaşındayken bir porselen dekoratörünün yanında çırak olarak çalışmaya başladı. Daha sonra, yelpazelerin üstüne zamanın modasına uygun resimler yaparak hayatını kazandı. Onaltı yaşına geldiği zaman ressam olmaya karar vererek, bir okula girdi. Okuldaki akademik öğrenim pek hoşuna gitmemişti. Ancak bu arada, sonradan **«Empresyonist»** grubu kuracak genç ressamlarla tanıştı.

Kaabiliyetinin takdir edilmesine kadar geçen dönemde büyük sıkıntılar çeken Renoir; ışığın, günün değişik saatlerindeki çeşitli etkilerini dile getirecek şekilde renklere hâkimdi.

Auguste Renoir, hayatının son yıllarının Fransa'nın güney bölgesindeki Cagnes'da geçirdi. Hemen hemen kötürüm hâle geldiğinden, resim sehpasının önüne tekerlekli koltukla taşıtır; fırçalarını, romatizmadan şeklini kaybetmiş eline bağlatarak gücü tükeninceye kadar çalışırdı.

Renoir'ın paha biçilmeyecek derecede eşsiz olan tabloları bugün dünyanın büyük müzelerinin en büyük gururudur.

Bu da aynı gün oldu:

1848 : Fransa'da İkinci Cumhuriyet ilân edildi.

26 ŞUBAT 1916

DOUAUMONT İSTİHKÂMI'NIN ALINIŞI

Fransa Alsace-Lorraine'in kaybından sonra, Almanya ile olan yeni sınırının savunması konusunu ele alınca genelkurmay; eskiden Vauban tarafından tahkim edilmiş olan Verdun'ün düşmanı durdurma yeri olarak düzenlenmesini teklif etti. Bunun üzerine eski istihkâmlar kuvvetlendirildiği gibi ayrıca da bir seri yeni istihkâmların yapılmasına girişildi. Bunların en önemlisi Douaumont ve Vaux istihkâmlarıydı.

Birinci Dünya Savaşı'nın ilk onsekiz ayı boyunca, bilhassa Marne Savaşı'nda Mareşal Joffre'a arkasını dayama imkânı sağlayan Verdun görevini gerektiği gibi yaptı.

Bunun üzerine Almanlar, başarı kazanabilmek için Verdun kilidinin sökülmesi gerektiğini anladılar ve 21 Şubat 1916'da imparatorun oğlu Kronprinz'in komutasında hücuma geçtiler.

Savaş, ilk andan itibaren çok kanlı geçmeye başladı. Durumun önemini kavrayan Fransızlar, bir adım gerilemektense oldukları yerde ölmeyi tercih ediyorlar; istihkâmlar ise, yerle bir oluncaya kadar Almanlar'a karşı dayanıyordu.

26 Şubat 1916'da Kronprinz için zafer vakti gelmişti. Douaumont istihkâmı, öylesine bir mukavemetten sonra bir taş yığını hâline gelmiş ve Fransızlar tarafından terkedilmişti.

Almanlar 2 Mart'ta Douaumont, 2 Nisan'da Vaux köylerine geldi. Ama Vaux istihkâmı, Raynal'ın komutasında 9 Haziran'a kadar dayandı.

Bu arada Douaumont 22 Mayıs'ta Fransızlar tarafından geri alındıysa da üç gün sonra yine düşman eline geçti ve 24 Ekim'de tekrar alındı.

Bu da aynı gün oldu:

1802 : Victor Hugo, Besançon'da doğdu.

27 ŞUBAT 1861

MORSE TELGRAFI FRANSA'DA

27 Nisan 1791'de doğan Amerikalı Samuel Morse, İngiltere de ressam olarak hayata atılmış ve sonunda Amerika Birleşik Devletleri'nin resmî ressamı olmuştu.

1829'da Fransa'ya gelişinde parlak bir şekilde karşılanan Morse, Sully Transatlantiğiyle geri dönerken Amerikalı genç kimyacı olan Charles Jackson'la karşılaştı. Jackson, Paris'ten bir elektrik mıknatısı götürüyordu. Bunun üzerine Morse, elektrik mıknatısı esasına göre çalışacak olan bir telgraf sistemi düşündü.

Morse, yardımcısı Alfred Vail ile birlikte, harfleri nokta ve çizgilerden ibaret olan bir alfabe yaptı. Yaptığı cihazın vereceği işaretler, elektrik telleri vasıtasıyla uzağa gönderilebilecekti. Bir ressam'ın yaptığı bu icadı önce hiç kimse ciddiye almadı. Ama Morse yılmadan çalıştı ve Amerika Birleşik Devletleri Senatosu'ndan 64 kilometrelik bir deneme hattının yapılmasını sağlayacak parayı kopardı.

İlk resmî deneme 24 Mayıs 1844'te yapıldı. O gün Morse, Washington'dan Baltimore'a bir mesaj gönderdi. Baltimore'da bulunan Vail de, aynı mesaji geri yolladı. Çalışma başarıyla sonuçlanmıştı. O günden sonra telgraf Amerika ve Avrupa'da hızla yayılmaya başladı.

İlk telgraf hattı Fransa'da 1844 yılında Paris ile Rouen arasında yapıldı. 27 Şubat 1861'de de halkın hizmetine açıldı.

Son derece faydalı olan telgraf'ın — hileli Ems telgrafları yüzünden — 1870 Fransız Alman Savaşı'na da sebep olduğu bir gerçektir.

Bu da aynı gün oldu:

1594 : Henri IV, Fransa'nın kutsal kralı oldu.

28 ŞUBAT 1963

JEAN-YVES COUSTEAU'NUN «CALYPSO» SU

28 Şubat 1963 tarihli gazeteler, Jean-Yves Cousteau'nun, denizler altında araştırmalar yapmak üzere Calypso adlı bir gemiyle denize açıldığını yazıyordu.

Bu, bir bahriye subayı olan Cousteau'nun ilk keşif seyahati değildi. Fransız Bahriyesi'nde, Deniz Altı Araştırma Teşkilatı'nı kurmuş, 1943'te insanın su altında rahatça hareket etmesini sağlayacak bir dalgıç elbisesinin denemesini bizzat kendisi yapmıştı. Cousteau'nun yaptığı cihazlardan biri de, su içinde fotoğraf çeken bir film makinesiydi.

Deniz altı araştırmaları için eski bir Amerikan mayın tarayıcısından faydalanmış olan Cousteau, bu mayın tarayıcısını sürekli olarak denizin altını gözleyebilecek ve resimler çekebilecek şekilde donatmış, adına da **«Calypso»** demişti. Calypso, ilk seyahatini 1951 yılında Kızıl deniz'de yapmış bulunuyordu.

Jean-Yves Cousteau, aynı şekilde bir de **«deniz altı evi»** yapmıştır. Bu ev, içindekilerin su altında rahatça yaşamasına imkân vermekteydi. Cousteau yaptığı dalışlarla ilgili birçok eser yazmış ve filmler çekmiştir. Ki bunların en tanınmış olanı «**Sessiz Dünya**»dır.

Bu ileri görüşlü ve yaratıcı deniz subayı ekibiyle birlikte bıkmadan deniz altı araştırmalarına devam etmiş ve barışça yarışmada Fransa'nın önde bir yer kazanmasını sağlamıştır.

Bu da aynı gün oldu:

1834 : Fransa'nın ilk demiryolu açıldı.

---

29 ŞUBAT 1940

MAGINOT HATTINDA «ARTIK YIL»

Maginot hattında gün doğuyordu; ama etrafı ısıtacağa pek benzemiyordu. Bu yıl kış geç gelmişti fakat pek sert geçiyordu.

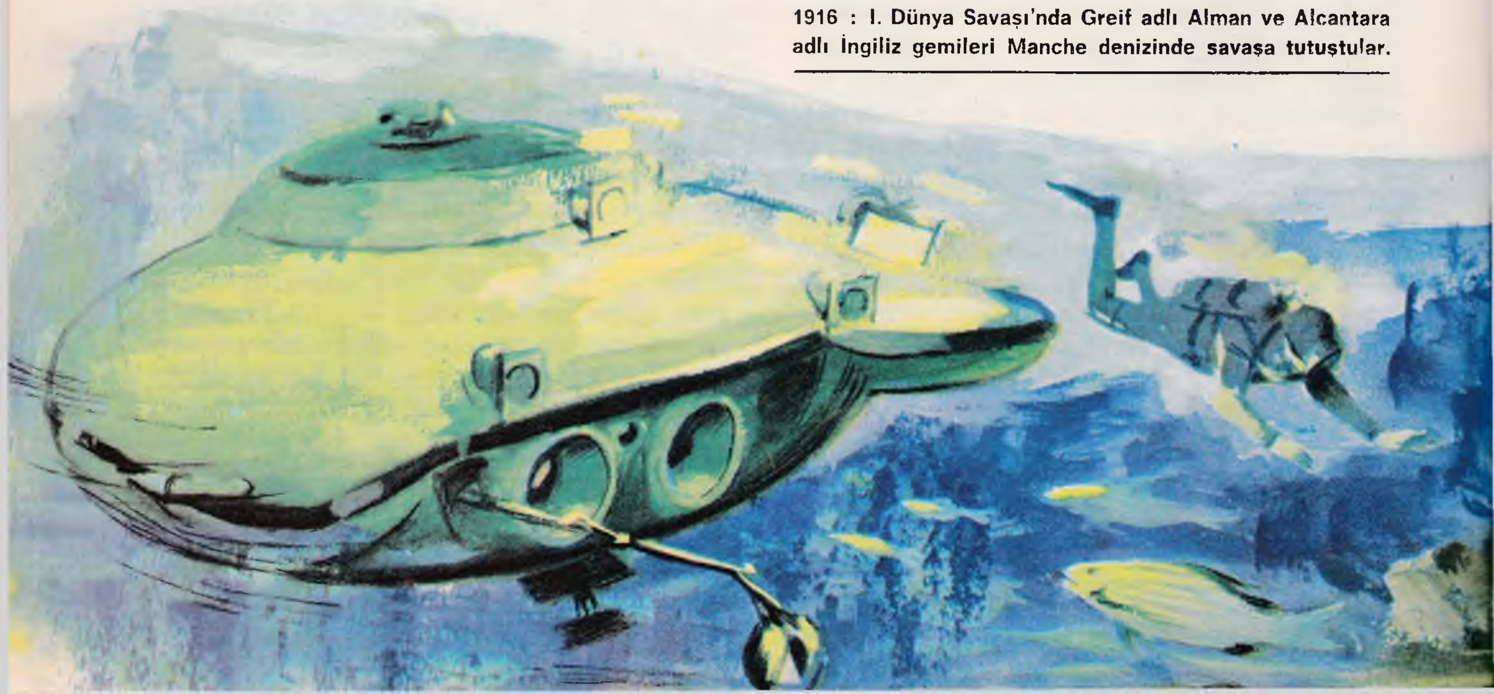
Savaş başlayalı 179 gün olmuştu. Ötekilere benzemeyen bu savaşa «**acayip savaş**» diyorlardı. Çünkü Allah'ın günü İngiliz yahut Fransız ticaret gemileri batırılıyor, uçaklar düşürülüyor, ama altı aydır karada savaş olmuyordu.

Bu da sebepsiz değildi. Millî Savunma Bakanı André Maginot'nun önayak olmasıyle, 1930'dan itibaren kuvvetli istihkâmlar yapılmaya başlanmıştı. Birinci Dünya Savaşı'nı görmüş, yaşamış bir kimse olan André Maginot, bütün Fransa-Almanya sınırı boyunca istihkâmlar, sağlamlaştırılmış yerler yapılmasını istiyordu. Böylece, yıllar süren çalışma sonunda birbirlerine tünellerle bağlı olan bir yeraltı kaleleri zinciri meydana geldi. Bu büyük savunma düzenine «**Maginot hattı**» adı verildi. Burada silâh ve yiyecek depoları, cephaneler, komuta merkezleri mutfaklar, yatakhaneler her şey yerin altındaydı. Yeryüzünde ise çeşitli büyüklükteki top namlularından başka bir şey görülmüyordu.

Fransa'yla Almanya arasındaki bu bölgede nöbetçiler gece gündüz düşman saflarını gözetliyor, en küçük bir kıpırdanmayı haber veriyordu. Bazen bir tek top veya bir mitralyöz atışı oluyor; düşman buna hemen cevap veriyordu. Ardından yine eski sessizliğe gömülüyordu. Ama bugün, diğerleri gibi bir gün değildi. 29 Şubat 1940'ta askerler bu fazla savaş gününe itiraz ediyordu. «**Artık yıl**»da savaşmak kadar anlamsız bir şey var mıydı?

Bu da aynı gün oldu:

1916 : I. Dünya Savaşı'nda Greif adlı Alman ve Alcantara adlı İngiliz gemileri Manche denizinde savaşa tutuştular.

1 MART 1941

KUFRA'NIN ALINIŞI

400 asker, 10 tanesi zırhlı olan 55 kamyon, alelacele kamyonlara yüklenen 75 milimetrelik bir ve 37 milimetrelik iki top: Albay Leclerc'in İngiliz Yüksek Komutanığı'ndan gelen irtibat subayına gururla gösterdiği ve subayı hayretler içinde bırakan askerî kuvvet buydu. Subay gerçekten şaşırmıştı, çünkü Leclerc, bu kuvvetle İtalyanlar'ın elinde bulunan büyük Kufra vâhâsına saldıracaktı.

Aslında Kufra, 20x50 kilometre olan boyutlarıyla bir vâhâdan büyüktü. Bu alan içinde 6 vâhâ, 100 kuyu, 4,500 yerli ve 100.000 hurma ağacı bulunuyordu. Burası 500 kilometrelik bir çölle kuşatılmıştı. Bu bölgedeki El Targ kalesinde çok iyi silahlanmış ve gerektiği zaman Libya'daki İtalyan kuvvetlerinden yardım alabilecek 1.200 İtalyan askeri vardı.

Leclerc, 1941 Şubatı'nın başlarında, İtalyan garnizonuna farkettirmeden bir keşif hareketinde bulundu, 18 Şubat'da hücuma geçti. Yerlilerin tarafsız davranışından faydalanan albay, **«Kufra Sahra Bölüğü»** ile yaptığı şiddetli bir çatışma sonunda kaleyi abluka altına almayı başardı. Kuşatma sırasındaki topçu düellosunda 75 milimetrelik Fransız topu hârikalar yaratmıştı.

Yardım alma ümidini kesen Kufra'daki İtalyan garnizonu, 1 Mart 1941'de ateş kesti. Ertesi gün, kalenin avlusunda adamlarını toplayan Leclerc ünlü **«Kufra yemini»**ni yaptı: **«Fransız bayrağı Metz ve Strazbourg üzerinde dalgalanıncaya kadar durmayacağız.»**

Bunlar da aynı gün oldu:

1658 : Taşan, Seine nehri Paris'teki Marie köprüsünü yıktı.

1912 : Amerikalı Berry ilk paraşüt atlayışını yaptı.

2 MART 1784

BLANCHARD'IN BALONU

1753 yılında doğan Jean - Pierre Blanchard; daha küçük yaştayken mekaniğe karşı büyük bir ilgi duymuş ve küçük, otomatik âletler yapmıştı. Ancak zihnini kurcalayan bir şey vardı: Acaba insanlar da kuşlar gibi uçamaz mıydı?

Bu düşünceyle bir **«uçan gemi»** yapmaya koyuldu. Tasarladığı araç, kanatlı bir gemiye benziyordu. Ama, bu düşünce gerçekleşmedi: Blanchard'ın yaptığı gemi bir türlü uçmuyordu.

1783 yılında Montgolfier kardeşlerin balonunun uçması üzerine, Blanchard yere çakılıp kalan gemisini terketti ve bir Montgolfier balonu yaptı. Buna, yine insan gücüyle hareket eden bir pervane ile iki de kürek ekledi. Kürekler teleklerden yapılmıştı. Daha sonra 2 Mart 1784'te yapacağı uçma denemesi için Paris'lileri Champs-de Mars'a dâvet etti.

Hareket sırasında balonun sepetine binmek isteyen bir delikanlı uzaklaştırılmak istenirken, kanatlardan biri kırıldı. Balon halkın alkışları arasında havalandı; Seine nehrini geçti, rüzgârın etkisiyle, tekrar kalkış yerine doğru gelirken, yine rüzgârın etkisiyle sürüklenerek Sèvres'e indi. Kanatlar bir işe yaramamıştı.

Blanchard 1785'te, Amerikalı Jeffries ile birlikte Manche'ı geçince, dünyaca ün kazandı. Avrupa'nın bütün başkentlerinde uçuş denemeleri yaptı; hayvanlar üzerinde ilk paraşüt denemelerini gerçekleştirdi. Fakat, paraşüt ancak elli yıl sonra havacılığın gelişmesi üzerine kullanılmaya başlandı.

Bunlar da aynı gün oldu:

1939 : Kardinal Pacelli, Pius XII adıyla Papa oldu.

1970 : Rodezya'da Cumhuriyet ilân edildi.

3 MART 1924

HALİFELİĞİN KALDIRILMASI

Hz. Muhammed'in vefatından sonra, O'nun yerine geçen, İslâm dininin başkanına «Halife» (Arapça, vekil demektir) dendi. Hz. Peygamber'den sonra seçimle Hz. Ebûbekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali Halife oldular.

Bundan sonra, halifelik Emevî ailesine geçti. Bu aileden 14 halife sıra ile halifelik makamını işgal etti. 750 yılında halifelik Abbasîler'e geçti. 1258 yılına kadar, 37 halife çıkarmışlardır. Öte yandan Kahire'de Şii Fatımî halifeleri de vardı. Ama Selçuklular ile Eyyûbîler, Fatımîler'in nüfuzunu kırdılar. Daha sonra Mısır'da Memlûk devleti kuruldu. Ancak bunların dinî sıfatı yoktu. Bağdat'taki halifelik devleti ortadan kalkınca, Abbasîler, bu defa Kahire'de ve sadece din işlerinde Müslümanlar'ın reisi olarak devlet işlerine karışmadan halifelik ettiler. Yavuz Sultan Selim, Mısır'ı Türkiye'ye katınca, son halife III'üncü El - Mütevekkilillâh'ı da beraber İstanbul'a getirdi ve böylece halifelik de Osmanlı İmparatorları'na geçmiş oldu.

Halifelik 1924 yılı 3 Mart'a kadar Osmanlılar'da kaldı. Cumhuriyetin ilânından sonra bile, padişah ülkeden uzaklaştırıldığı hâlde, halifelik birkaç ay devam etmiş, Veliahd Abdülmecid, Millet Meclisi tarafından halife seçilmişti. 3 Mart 1924'te ise Halifelik kaldırıldı ve II'nci Abdülmecid'le birlikte bütün Osmanoğulları yurt dışına çıkarıldı.

Bunlar da aynı gün oldu:

1861 : Rusya'da kölelik kaldırıldı.
1913 : Eifel kulesinden verilen telsiz işaretleri ilk defa 4500 km. uzaklıktaki Çad gölünden alındı.

4 MART 1917

«ZEPLİN»LER

Kont Ferdinand von Zeppelin 4 Mart 1917'de Chalottenbourg'da öldüğü zaman Almanlar, Kont von Zeppelin tarafından icadedilen «zeplin»lerini savaş alanında kullanıyorlardı.

Bu tip balonu icadeden Zeppelin, basit bir düşünceyle işe başlamıştı: Küre biçimi balonların çok defa su geçirmez hâle getirilmiş tahtadan yapılan kılıfları çok çabuk hasar görüyor, bu da balonla seyahatin gelişmesini önlüyordu. O hâlde yapılacak tek şey, bu kılıfı sağlamlaştırmaktı. Bunun da kolayı vardı. Kılıf, tahtadan yapılacağına hafif bir metalden, meselâ düralüminden yapılabilirdi. Bu kılıfın kaplanacağı iskelet yanyana getirilen uzunlamasına bir çatı meydana gelecekti. Çok iri bir yaprak sigarası biçiminde olacak bu çatının üstü düralümin kaplanacak, altına da yolcuları, eşyayı ve mürettebatı taşıyacak bölüm eklenecekti.

Bu tasarısını büyük bir başarıyla gerçekleştiren Kont Zeppelin, A. B. D. için helyumla doldurulan «**Los Angeles**» adlı zeplini yaptı.

Savaştan sonra zeplinler barışçı amaçlarla kullanılmaya başlandı. Uzunlukları gittikçe artarak 150-250 metreyi buldu. 1928'de Graf Zeppelın, Atlas Okyanusu'nu aşarak düzenli ticari servisi açtı. Zeplinler okyanusu yetmiş saatte geçiyordu.

Bu da aynı gün oldu:

1858: Fransız mühendisi Dupuy de Lome'un plânlarına göre yapılan ilk Fransız zırhlısı kızağa kondu.

5 MART 1512

BÜYÜK BİR COĞRAFYACI: MERCATOR

Gerard Mercator diye tanınan Flaman asıllı Gerhard Kemer, 5 Mart 1512'de doğdu. Belçika'daki Louvain Üniversitesi'nde ünlü astronom ve kartoğraf Frisius'tan ders aldı. Bu bilgin, ona yer küreleri yapmayı öğretti.

O devirde denizciler, yollarını yerküreler üzerinde işaretlerdi. Fakat bunlar kullanışlı olmaktan çok uzaktı. Bilginler yerkürenin düz bir yüzey üzerinde izdüşümünü çıkartmaya çalışıyorlardı. Bu sâyede denizciler hesaplarını çok daha kolayca yapabilecekti.

Mercator, önce yerkürenin üzerindeki bütün noktaları bir silindir üzerine yansıtmayı düşündü. Bu silindir, tam ekvator hizasından yerküreye dokunacaktı. Bilgin, bu usulle yerkürenin izdüşümünü silindire düşürdü. Sonra bu silindiri açarak bir dünya haritası elde etti. Bu haritada paraleller yatay, meridyenler de dikey çizgiler hâlinde görünüyordu.

Ünlü coğrafyacı 1569'da bu esasa göre hazırladığı ilk dünya haritasını tamamladı. **«Mercator sistemi izdüşümü»** diye bilinen bu usul, bugün de deniz ve hava haritalarında ve başka dünya haritalarında kullanılmaktadır.

Bunlar da aynı gün oldu:

1953 : Joseph Stalin, Moskova'da öldü.
1969 : Amerikalı astronotlar, Mac Dewitt ve Schweickart Apollo IX'dan Ay kapsülüne geçtiler.

6 MART 1873

İLK YAZI MAKİNESİ

XVIII'inci yüzyıldan beri yazı makinesi yapmak için girişilen bütün çalışmalar boşa gitmişti. Yapılan bazı makineler de çok ilkeldi ve bunlarla çok yavaş yazılıyordu.

Yazı makinesi denebilecek ilk makineyi Amerikalı Christopher Sholes yapmıştır. Bu makinenin esası, bir kâğıda vuran minik çekiçlerden ibaretti. Çekiçle kâğıt arasında bulunan mürekkepli bir başka kâğıt vasıtasıyla, çekiçlerin üstüne yazılmış harfler kâğıda çıkıyordu

Sholes, makinenin esasını yaptıktan sonra yıllar boyunca bıkmadan usanmadan çalıştı. Bu süre içinde en az 5[illegible]0 model yaptı. Bütün bu araştırmalar çok pahalıya mal olduğu için, Sholes sonunda parasız kaldı. Ancak, bu icatla çok yakından ilgilenen Densmose adlı biri, çalışmalarına devam edebilmesi için Sholes'e gerekli para yardımında bulundu.

Sholes günde onaltı saat çalışıyordu. Uzun çalışmalardan sonra, yazı makinesi nihayet piyasaya çıkacak hâle geldi. Ancak, hiç kimse bu yeni makineyi yazıhanesine sokmaya cesaret edemiyordu.

Fakat o sırada dikiş makineleri yapan ünlü sanayici Remington bu makineyle ilgilendi ve yılda 1.000 makine yapmak üzere, icat sâhibiyle mukavele imzaladı.

Yazı makinesi bugünkü dünyamızın vazgeçilmez bir unsurudur ve en küçük bir yazıhanede bile mutlaka bir yazı makinesi bulunur. Elektrik ve elektronik tekniği, yazı makinesine de her gün yenilikler katmaktadır.

Bu da aynı gün oldu:

1525 : Denizci Magellan, Filipin adalarını keşfetti.

7 MART 1765

BİR ÖNCÜ: NICEPHORE NIEPCE

İnsanlar çok eski çağlardan beri dış dünyayı yansıtan görüntüleri tesbit etmenin yollarını araştırmışlardır. Meselâ M. Ö. 350 yıllarında Aristo, bir delikten bakmak suretiyle güneşin dış şeklini görmenin mümkün olacağını söylemişti. Araplar «**karanlık oda**»yı gerçekleştirmiş, Ortaçağ simyacıları ise güneş ışınlarının, hassas hâle getirilmiş bir levha üzerindeki etkilerini keşfetmişlerdi.

Ancak bir cismin görüntüsünü hiç insan eli değmeden, tamamen kimyasal yollar ve ışığın etkisiyle tesbit etmeyi ilk başaran 7 Mart 1765'te doğan Nicéphore Niepce olmuştur.

Niepce, oldukça çeşitli bilimlerle uğraşan bir insandı. Çeşitli makineler yapmış, şeker pancarından şeker elde etmiş, hidrolik bir makinenin plânlarını çizmişti. 1816 yılında ise, «**karanlık oda**»sında, gümüş klorür ve asitnitrik sürülmüş bir kağıdın üzerinde negatif bir resim elde etmeyi başarmış, fakat bunu tesbit edememişti.

Daha sonra, elde ettiği resimleri tesbit etmenin yollarını araştıran Niepce, günlerce durmadan çalıştı, sonunda 1824 yılında bir gün resmi tesbit etmeyi başardı.

Ortağı Daguerre, Niepce'nin bu keşfini geliştirerek daha mükemmel hâle getirdi. Ama, hiç şüphesiz fotoğrafın öncüsü Niepce'tir.

Niepce taş basmacılığı da yapmıştı. Ancak elinden hiç resim gelmez, gerektiği yerde oğlu yardım ederdi. Oğlu askere gidince, ışık yardımıyla bazı resimlerin kopyasını çıkarmayı başardı ki, bunu bakarak aslâ yapamazdı.

Bu da aynı gün oldu:

1911 : Fransız havacısı Eugène Renaux, uçağıyla Puy de Dome'a kondu.

---

8 MART 1842

DUMONT d'URVILLE'İN KADERİ

8 Mart 1842 günü, henüz ilkbaharın gelmemiş olmasına rağmen güzel bir hava vardı. Parisliler akın akın Versailles'deki büyük su gösterilerinde bulunmak üzere yollara dökülmüştü.

Sol sahilin demiryolları şirketi, mümkün olduğu kadar çok Parisli'nin trene binebilmesi için bütün imkânlarını kullanıyordu. Versailles ile Paris'in Montparnasse arasında âdeta mekik dokuyan trenler, tıklım tıklım doldurulmuş ikisi açık beşi kapalı yedi vagondan meydana geliyordu.

Bellevue'den geçildiği sırada lokomotifin biri, saatte 80 kilometre hızla giderken raydan çıkmış, arkasındaki vagonları da beraber sürüklemişti. Kazadan hemen sonra lokomotifdeki ateşler yangın çıkmasına sebep olmuş, bir anda bütün vagonlar tutuşmuştu... Öte yandan, fazla kalabalık yüzünden muhtemel bir kazaya karşı tedbir olarak, polis müdürünün emriyle vagon kapıları yolcuların üstünden kilitlendiği için, bir kısım yolcu kaçamamış ve kaza da otuziki kişinin ölümüyle sonuçlanmıştı.

Ölenlerin arasında ünlü kâşif Dumont d'Urville de bulunuyordu. D'Urville, son sekiz yıl içinde Büyük Okyanus'a üç seyahat yapmış, Yeni Gine'ye gitmiş, 1788'de kaybolan Fransız denizcisi La Pérouse'un izini bulmuş ve Adélie toprağını keşfetmişti (1840).

Dumont d'Urville seyahatleri sırasında karşılaştığı çeşitli tehlikelerden kurtulduğu hâlde, Paris ile Versailles arasında can verdi.

Bu da aynı gün oldu:

1796 : Napoléon Bonaparte, Joséphine de Beauharnais ile evlendi.

9 MART 1862

ZIRHLILAR ARASINDA İLK SAVAŞ

Birleşik Devletler'de, Güneyliler ile Kuzeyliler arasında bir iç savaş başlamıştı. Güneyliler; «**Merrimack**» adlı büyük bir gemiyi, geceli gündüzlü çalışma sonunda, 50 milimetre kalınlığında çelik levhalar ve eski demiryolu raylarıyla kuvvetlendirerek bir zırhlı gemi yaptılar. Gemiye 170 mm.lik dört top ile 240 mm.lik dört obüs yerleştirilmiş, baş tarafa da büyük bir mahmuz takılmıştı.

Öte yandan Kuzeyliler de boş durmuyor ve İsveçli mühendis Ericson'un plânlarına göre üç tane küçük zırhlı inşa ediyorlardı. Bunların gövdesi dökme demir levhalarından yapılmış, üzerleri ağaç kaplanmıştı. Ortasında bir kule ve bu kulede iki tane 280 mm.lik top vardı.

8 Mart 1862'de Merrimack, Hampton Roads limanında duran Kuzeyli filosuna hücum ederek büyük bir panik yarattı.

Ertesi gün, Kuzeyliler'in ilk bitirilen zırhlısı «**Monitor**» hemen faaliyete geçti ve «**sala yüklenmiş bir peynir kutusu**»yla Merrimack dört saat, alabildiğine çarpıştı. Merrimack, hareket kaabiliyeti daha fazla olan Monitor'u boş yere mahmuzlamaya çalışıyordu.

Öğle üzeri savaş durduğu zaman her iki gemi de yüzmekteydi. Monitor yirmiiki, Merrimack kırkbir yara almış ve mahmuzunu kaybetmişti.

9 Mart 1862'de deniz tarihinin ilk zırhlı savaşını, kazanan ve yenilen belli olmadan bitmişti.

Bu da aynı gün oldu:

1888 : Frédéric III Almanya İmparatoru oldu.

10 MART 1876

BELL'İN TELEFONU

Posta memurluğu yapan Charles Bourseul adlı bir Fransız, 1854 yılında bir telefon cihazı yapmayı tasarladı. Fakat kendisine böyle bir âletin hiçbir işe yaramayacağı söylenince o da bu fikrinden vazgeçti.

Bir süre sonra sağırlara el işaretleriyle konuşmayı öğreten Alexandre Bell adlı bir Amerikalı, sağır olan karısının duymasını sağlamak için bir âlet yaptı. Daha sonra Bourseul'ün çalışmalarından faydalanarak bu âleti geliştiren Bell; birbirinden uzakta bulunan ve bir elektrik teliyle bağlantılı olan iki cihaz arasında ses naklini sağlamaya çalışıyordu.

Bell, 10 Mart 1876'da, Boston'daki evinin tavan arasında çalışıyordu. Yardımcısı Watson'a, zemin kattaki cihazı dinlemesini söyledi. Watson, Bell'in konuşmasını rahatça duyabiliyordu. Bundan bir sene sonra da 1877'de New York ile Chicago arasında, ilk telefon hattı açıldı.

Ne var ki bu alanda büyük dâvâlar oldu ve icat işiyle uğraşan birçok kimse, telefonu kendisinin bulduğunu iddia etti. Ama bu icadı ilk defa ortaya atan ve ondan faydalanan Bell oldu.

Bu da aynı gün oldu:

1973 : Fransa'da Kralcılar'la Cumhuriyetçiler arasında aylar boyu sürecek olan Vendée savaşı başladı.

11 MART 1943

ACONIT'İN ZAFER GÜNÜ

10 Mart 1943, vakit gece yarısı... Bütün ışıklarını söndürmüş olan Müttefik HX 228 konvoyu; iki İngiliz destroyeri, iki Polonya torpidobotu ve Roselys, Renoncule, Aconit adlı üç Fransız korvetinin himayesinde hızla yoluna devam etmekte...

Ansızın hücuma geçen Alman denizaltıları, HX 228 Müttefik konvoyunun üç şilebini torpillemiş; İngiliz destroyeri Harvester'in isteği üzerine yardıma koşan «**Aconit**», U 444 denizaltısını mahmuzlamışsa da elinden kaçırmıştır.

Şimdi, 11 Mart 1943, saat 01.20...

Hemen harekete geçen Aconit, düşmanı 300 metre önünde görünce, doğruca üzerine giderek denizaltıyı ikinci bir defa mahmuzladıktan sonra, tam dalarken bombalarla hücuma geçiyor. On dakika sonra deniz üstünü kaplayan bir yağ tabakası artık U 444'ün battığını belirtiyor.

Aynı gün, saat 10.30... Harvester, yine Aconit'i imdada çağırıyor. Bu defa kendisi torpillenmiştir. Fransız korveti hemen hücuma geçiyor ve çok geçmeden U 432'yi yakalıyor. Zaferi şerefine bir kadeh şampanya içen denizaltı komutanı, Aconit'i görmemiştir. Yeniden su bombaları atılıyor: Bir defa, iki defa, üç defa... Birden, Aconit'in 1800 metre gerisinde denizaltının burnu görününce korvet, vakit geçirmeden ateşe başlıyor ve U 432 denizaltısı da batıyor.

İki zafer kazanan Aconit, denize dökülen yirmi kişiyi de kurtardıktan sonra yine koruyuculuk görevine devam ediyor.

Bunlar da aynı gün oldu:

1878 : Edison, son icadı olan fonografı, Paris Bilimler Akademisi'ne takdim etti.

1968 : Maurice adası bağımsızlığını ilân etti.

---

12 MART 1940

FİNLANDİYA, MOSKOVA ANDLAŞMASINI İMZALADI

3,5 milyon Finli, 200 milyon Rus'la savaşamazdı. Ama hiç değilse üçbuçuk ay kafa tuttu.

S.S.C.B., 1939 yılı Ekimi'nde Hitler'le işbirliği yaparak Polonya'nın yarısını kopardıktan sonra 1917 İhtilâli'nde kendisinden kopmuş olan dört ülkeye ültimatom verdi. Estonya, Letonya ve Litvanya boyun eğdiler. Bunun üzerine üçü de derhal işgal edilerek çok geçmeden birer Sovyet Cumhuriyeti hâline getirildiler. Ama Finlandiya boyun eğmeyince Rusya da 30 Kasım 1939'da hücuma geçti. Birkaç gün içinde bu küçük ülkenin işini bitireceklerini umuyorlardı. Gerçi kuvvetler arasında korkunç bir fark vardı ama, Rusya'nın efendisi olan Stalin, Finliler'in cesaret ve vatanseverliğini hesaba katmamıştı: Bütün halk vatanlarını korumak için silâha sarıldı.

Finliler araziyi çok iyi tanımaları ve ülkelerine has sert kışlara çok alışkın olmaları sâyesinde, sadece Rusları durdurmakla kalmayıp geri bile püskürttüler. Bilhassa Karelya'da parlak bir zafer kazanarak Viborg'u kurtardılar ve bir çok da esir aldılar. Komutanları Mareşal Mannerheim Ladoga gölünden Petsamo'ya kadar her yere yetişiyordu.

Ruslar kötü durumdaydı ve bütün dünya Finliler'in zaferine inanmaya başlıyordu ki, mantık kendisini gösterdi. Ve Finlandiya'nın temsilcileri 12 Mart 1940'ta, Moskova'da barış andlaşmasını imzaladılar.

Finlandiya Petsamo, Karelya berzahı ve Hanko kalesini kaybetti; ama hürriyetini korudu.

Bu da aynı gün oldu:

1970 : Paris - Caen arasında ilk turbo-tren çalışmaya başladı. Tren iki şehir arasındaki mesafeyi iki saatte alıyordu.

13 MART 1848

METTERNICH «DÜŞÜYOR»

13 Mart 1848... Gece vakti Viyana sokaklarında hızla ilerleyen arabadaki çamaşır sepetinin içinde bir adam var...

İsyan eden halkın hırsına kurban gitmekten korkarak kaçan bu adam, Avusturya İmparatoru'nun Başbakanı Prens Metternich'ti.

1806'dan 1809'a kadar Paris Sefirliği yapmış olan Metternich, İmparator'un zihnini çelerek kızı Marie - Louise'le evlenmelerini sağlamış ve sonra da beklemeye koyulmuştu.

Beklediği âna, nihayet 1812'de, Rusya bozgunuyla kavuştu. Metternich o zaman hiç düşünmeden Napoléon I'e karşı savaş açtı ve Avusturya ordusu Fransa'yı işgal etti.

1814-1815'de en parlak çağını yaşayan Metternich, Viyana Kongresi'nde bütün Avrupa'nın temsilcilerini kabul ediyor, kıtayı kendine göre yeniden düzenliyor ve Fransız İhtilâli'nin bütün izlerini yok etmeye çalışıyordu.

Prens Metternich, otuz yıl süreyle - onun fikri alınmadan Avrupa'da hiçbir şey yapılmayan - tek adam olmuştur.

Ama 1848 yılında, bir Şubat günü Paris'te yeniden bir ihtilâl patlamış, Kral Louis - Philippe kovulmuş, cumhuriyet ilân edilmiştir... Baskı altında olanlar, hemen her tarafta; İtalya'da, Almanya'da ve hattâ Metternich'in o kadar güvendiği Viyana'da başkaldırmaya başlamış; mutlakiyet idaresine kafa tutulmuş, istifa etmesi istenmişti. Artık İmparator Ferdinand da kendisini terkedince Metternich, hırslı halktan kaçmak zorunda kalmıştır.

Bu da aynı gün oldu:

1970 : Japonya'da, Milletlerarası Osaka Sergisi açıldı.

14 MART 1590

HENRI IV'ÜN SORGUCU

Navarre Kralı, Protestan Henri de Bourbon, Henri IV adıyla Fransa Kralı olduğu zaman Kutsal Birlik'in Katolik ordusuyla İspanyol ordusu bütün ülkeyi işgal etti. Henri IV, krallığını tekrar ele geçirmek zorundaydı.

Fransa Kralı'nın küçük ordusu, 14 Mart 1590 tarihinde, Dreux'nün kuzeyindeki Ivry'de; kendisinden çok kuvvetli olan ve Duc de Mayenne'in komutasında bulunan Katolik Birliği Ordusu'nun karşısında yerini aldı. Henri IV birliklerini kendi eliyle savaş durumuna sokmuştu.

Savaştan önce üzerinde beyaz bir sorguç bulunan başlığını sallayarak, birliklerinin önünde bir konuşma yapan Henri IV: «**Kardeşlerim! Allah bizimledir. O'nun düşmanları bizim de düşmanlarımızdır. Bu düşmanları karşıda görüyoruz. Savaş sırasında benim başlığımdaki beyaz sorguca bakın. Onu daima zafer ve şeref yolunda göreceksiniz!**» Diyordu.

Savaş başlamıştı... İlk anda Kral'ın ordusu yenilmiş gibi görünüyordu. O sırada Henri IV'ün beyaz sorgucunu düşman hatları arasında gören askerleri, dayanılmaz bir kuvvetle Mayenne'in birliklerine saldırdılar. Düşman çok geçmeden kaçtı. Henri IV, kazanmıştı!

Bu da aynı gün oldu:

1883 : Karl Marks Londra'da öldü.

15 MART 1900

SARAH BERNHARDT «AİGLON»U YARATIYOR

Şâir Edmond Rostand, Napoleon I'in genç yaşta Avusturya'daki Schönbrunn Sarayı'nda ölen oğlunun son günlerini anlatan **«L'Aiglon»** (Yavru Kartal) adlı oyunu sahneye koymuştu.

Bu eserin 15 Mart 1900'deki sahneye konuşu sırasında, «**Aiglon**» rolünü büyük aktris Sarah Bernhardt, İmparator'un oğluna çok düşkün bir yakını olan «**Flambeau**» rolünü de ünlü aktör Lucien Guitry canlandırmıştı.

Wagram'daki savaş alanında geçen bir sahnede, Aiglon'un sâdık yardımcısı Flambeau ile birlikte ata binmesi lâzımdı. Ama, Sarah Bernhardt attan çok korkardı.

Prova sırasında Edmond Rostand; şaşkın şaşkın etrafına bakınan ve son derece yumuşak huylu bir hayvanı sahneye getirmişti. Hayvana korkarak yaklaşan Sarah, onun huysuzluk yapmadığını görünce: **«Bu hayvan çok sâkin bir şey! Bizde kalsın.»** Dedi. Rostand:**«İyi ama, bir de Flambeau için lâzım!»** Diye söze karıştı. Sarah, bunun bir problem olmadığını, bir tane de ona bulunabileceğini söyleyince de **«İmkânı yok! Çünkü bu hayvan insanlardan korkmuyor ama, atlardan ürküyor!»** Dedi.

Ve tabiî, sonuç olarak da Aiglon yaya kaldı.

Bunlar da aynı gün oldu:

1493 : Christophe Colombe, ilk seyahatinden döndü.

1818 : Paris'te sokakların havagazıyla aydınlatılmasının ilk denemesi yapıldı.

16 MART 1966

UZAYDA İLK KENETLENME

16 Mart 1966 günü, Amerikalı iki astronot olan Neil Armstrong ve David Scott için çok iyi başlamıştı. O gün, içinde bulundukları «**Gemini-8**» uzay kapsülü ile, daha önce fırlatılmış olan «**Agena**» füzesini birbirine kenetleyeceklerdi.

Agena'dan 100 dakika sonra Cape Kennedy'den fırlatılan Gemini-8'i Armstrong yönetiyordu. Neil Armstrong, yerküreden 300 km. yükseklikte bulunan Agena'nın peşine düşmüştü. İlk iş olarak, kendi uzay gemisini Agena ile aynı yörünge düzeyine getirdikten sonra, onun ardından gitmeye başladı ve yavaş yavaş yaklaşarak saat 23,15'te kenetlenmeyi başardı.

Tarihteki ilk uzay kenetlenmesinin başarılması Cape Kennedy'de olduğu kadar Houston'daki Uzay Merkezi'nde de son derece büyük bir sevinçle karşılandı. Ancak birkaç saniye sonra bu sevinç yerini endişeye bıraktı. Çünkü, uzay kabininin denge füzeleri iyi çalışmıyordu ve Armstrong Agena füzesinden hemen ayrılmak zorundaydı.

Yerdeki teknisyenler, uzay araçlarını hemen dünyaya döndürmeye karar verdiler. Bir saat sonra, iki astronot sağ sâlim denize inmiş ve kurtarılmıştı.

Bu da aynı gün oldu:

1971 : Fransa ile S. S. C. B., Fessenheim'deki Fransız atom santralinin uranyumlarının S. S. C. B.'de zenginleştirilmesini öngören bir anlaşma imzaladılar.

17 MART 1800

VOLTA PİLİ

Alexandre Volta, 1800 yılında elli yaşındaydı ve doğum yeri olarak Côme'daki Kraliyet Okulu'nda profesörlük ediyordu. Fiziğe son derece düşkün olan Volta, daha genç yaşta elektrikle ilgilenmiş, çeşitli cihazlar tasarlamıştı.

Galvani'nin buluşlarından biri onu çok ilgilendiriyordu. Galvani, bir kurbağanın gövdesinin iki ayrı noktasına madenî bir telin iki ucunu değdirdiği zaman, hayvan vücudunda şiddetli sarsıntılar olduğunu görmüştü. Volta bu noktadan hareket ederek, bir fizik unsurunun — meselâ bir madenî telin — kurbağanın vücudundaki kimyasal maddelerle teması hâlinde bir elektrik akımı meydana geldiği sonucuna vardı.

Volta uzun çalışmalardan sonra bir «**pil**» yaptı. Yaptığı pil, asitli suda ıslatılmış ince ve yumuşak halkalarla birbirinden ayrılmış, bakır ve çinko levhalardan ibaretti. Ve son çinko levha ile son bakır levhayı madenî bir tel birbirine birleştiriyordu.

Volta bu pili 17 Mart 1800'de başarıyla denedi. Daha sonra 18 Kasım 1800'de, aynı deneyi Birinci Konsül'ün huzurunda yaptı. Bu önemli keşiften hareket edilerek, pil yapımında o günden beri çeşitli gelişmeler oldu. Ki, bunların en ünlüsü ve en sonuncusu da atom pilidir.

Bu da aynı gün oldu:

1808 : Napoléon I, «bakalorya» yı kurdu.

---

18 MART 1965

İLK UZAY YÜRÜYÜŞÜ

Uzay uçuşları alanında yıllarca eğitim gören Pavel Blaiev ile Alexis Leonov adlı iki Rus askerî pilot «**Voskhod 2**» füzesinde yerlerini almışlardı.

18 Mart 1965 günü Blaiev'in komutasında uzaya fırlatılan Voskhod 2, dünya çevresindeki bir turunu 90 dakikada tamamlıyordu. Yörüngesinin yeryüzüne en yakın noktası 173, en uzak noktası 495 kilometreydi. Yörüngeye yerleştikleri zaman Lenov, uzaya çıkmasını sağlayan özel bölmeye girerek; kendisini kozmik ışınlardan ve güneş yanıklarından koruyacak olan bembeyaz uzay elbisesini giyindikten sonra dışarıya çıktı. Bu uzay adamının sırtında iki tane oksijen tüpü vardı ve ayrıca bir kordonla da Vokhod'a bağlıydı. Bu kordon hem emniyetini sağlıyor, hem telefon kablosunu uzay aracına götürüyor, aynı zamanda yine bu kordondan gelen basınçlı gaz onu uzaya itmeye yarıyordu. Leonov vakit geçirmeden, altında küçücük görünen dünyanın resimlerini çekmeye başladı.

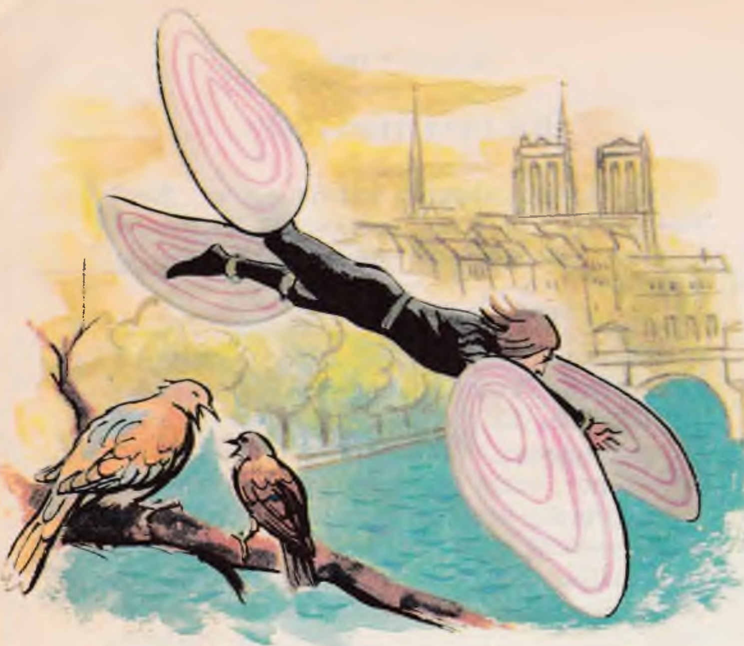
Uzay yolunda ilk insan olan Leonov on dakika süre ile boşlukta çeşitli hareketler yaptı.

3 Haziran 1965'te de, Amerikalı White uzay yürüyüşü yapacaktır.

Bu da aynı gün oldu:

1871 : Paris, Versailles'a sığınmış olan meşrû hükûmete karşı geldi.

19 MART 1742

KUŞ ADAM

Büyük bir gizlilik içinde dört tane kanat yapan Blacqueville Markisi, bunları kollarına ve bacaklarına bağlayarak uçabileceğini iddia ediyordu. O zamana kadar birçok kimse uçmayı denemiş, ama, başaramadan yere düşmüştü. Marki ise havada kalmayı mutlaka başaracağını söylüyordu.

19 Mart 1742 günü, Paris'te, Seine Nehri'nin kıyısındaki evinin etrafında büyük bir meraklı kalabalığı toplanmıştı. Sonunda Marki çatıda göründü. Büyük beyaz kanatları, kollarına ve bacaklarına bağlattı. Vücuduna sımsıkı oturan, siyah bir elbise giyinmişti.

Blacqueville, kanatlarını açarak uzun bir süre bekledi. Kendisini seyredenler nefes almaktan bile çekiniyorlardı. Nihayet Marki, kendisini boşluğa bıraktı. Birkaç metre kadar düştükten sonra kalabalıktan:

— «Uçuyor, uçuyor!..» Diye bir şaşkınlık uğultusu yükseldi:

Gerçekten de Marki, hafif bir rüzgârın yardımıyla, Seine Nehri'nin üstüne doğru uçuyordu.

Tam karşı kıyıya konmayı başaracağı sırada, şiddetli bir rüzgâr onu yeniden havalandırarak evlerin bile üstüne çıkardı. Sonra rüzgâr ansızın kesilince, Marki de hızla bir çatının üstüne düştü. Kanatları parçalanmış bir bacağı kırılmıştı.

Bütün Paris zavallı Marki'yle alay etti. Ama bu, onun umurunda bile değildi. Çünkü ne de olsa başarmıştı.

20 MART 1727

ISAAC NEWTON

Isaac Newton, 20 Mart 1727'de öldüğü zaman seksenbeş yaşındaydı ve çok önemli eserler bırakmıştı. Bunların başında **«Tabiat Felsefesinin Matematik İlkeleri»** geliyordu. Ayrıca optik üzerine de eseri olan Newton'un ışıkla ilgili önemli buluşları olmuş, bunları **«Optik İncelemesi»** adlı eserinde toplamıştı. Prizmadan geçen güneş ışığının yedi renge ayrıldığını görerek, beyaz ışığın yedi renkten meydana geldiğini ispat eden, yine Newton'dur.

Bütün bunlara rağmen Newton, asıl ününü bir elma sâyesinde kazandı. Evet... Herkes tarafından bilinen bir meyve sâyesinde...

İyi ama, bu ünlü bilim adamının hayatını etkileyen ve ona en büyük başarıya sağlayan bu elmanın özelliği neydi?

Newton, bir gün, bir elma ağacının altına oturmuş Kepler'in, yıldızların hareketi hakkındaki teorisini düşünüyordu. Birden, ayaklarının dibine bir elma düştü. Bilgin, elmayı aldı ve düşünmeye başladı: **«Bu elma sanki bir kuvvet tarafından çekilmiş gibi yere düştü. Demek ki dünyanın bir çekim gücü var. Hiç şüphesiz, dünyanın etrafında dönüp duran Ay da bu çekimin etkisindedir. O hâlde güneşin çevresinde dönen gezegenler de, böyle bir çekimin etkisinde olamaz mı?»**

Evet, yere düşen bu elma, Newton'un **«çekim kanunları»**nı bulmasına yardım etmişti. Bilgin yirmi yıl süre ile yerçekimi kanunlarının hesabıyla uğraştı ve bilim dünyasının dev bir adım atmasını sağladı.

Bu da aynı gün oldu:

1970 : Fransızca konuşan 21 ülke, Nijer Cumhuriyeti'nin Başkenti Niamey'de toplandı.

21 MART 1685

JEAN SEBASTIEN BACH

Müzisyen bir aileden gelen Jean Sebastien Bach, 21 Mart 1685'te Almanya'da dünyaya geldi.

Bach, anne ve babasını birkaç ay ara ile kaybettiği zaman, daha on yaşına gelmemişti. Ağabeyı Christoph onu yanına aldı. Bach'ın bütün emeli keman, klavsen ve org çalmaktı. Onbeş yaşına geldiğinde, Lüneburg'a gidip, oradaki ünlü müzik ustalarının yanında, bilgisini ilerletmeye karar vererek ağabeyiyle birlikte yola koyuldu. Fakat hiç paraları olmadığından yaya gidiyor ve yollardaki hanlarda, çiftliklerde keman çalarak karınlarını doyurabiliyorlardı.

Lüneburg'a gelince, şehir kitaplığındaki müzikle ilgili eserleri incelemeye başlayan Bach, Saint - Michel Kilisesi'nin korosunda da çalışıyordu.

Daha sonra yıllar boyunca, Leipzig'deki Saint-Thomas Kilisesi'nde org çaldı. Bir yandan koroyu yönetiyor, bir yandan da müzik derslerinin yanısıra Latince dersleri de veriyordu. Bütün bu ağır çalışmaya rağmen, durup dinlenmek bilmeden besteler de yapmaktaydı.

Hayatının sonuna doğru gözleri hızla bozulmaya başladı. Ameliyat olduysa da, kurtulamadı ve kör oldu. Ama o yine de yılmadan çalışmaya devam etti; bestelerini karısı ve çocukları notaya alıyordu. Bach'ın ömrünün sonundaki sözleri sadece şunlar oldu: **«Çok çalıştım.»** Kendi hâlinde, çalışkan bir adam, olan bu büyük besteci, gerçekten, çok değerli eserler bırakarak; en büyük müzik dehâlarından biri olduğunu ispat etti:

Bu da aynı gün oldu:

1804 : Duc d'Enghien, Napoleon Bonaparte'ın emriyle, Vincennes'de kurşuna dizildi.

---

22 MART 1687

JEAN — BAPTISTE LULLI

Jean - Baptiste Lulli, Chevalier de Guis'in arabasında Paris'e geldiği zaman; sevap olsun diye, yaşadığı sefil hayattan çıkarılıp alınmış onüç yaşında bir çocuktu... Paris'e gelince de Kral Louis XIV'ün yeğeni olan bir hanımın sarayına aşçı yamağı olarak girdi.

Jean - Baptiste Lulli, 22 Mart 1687'de öldüğü zaman, Opera Müdürü ve Kral'ın başmüzisyeniydi. Ve hepsi de büyük bir başarı kazanan birçok bale ve opera eseri bırakmıştı.

Lulli, bu büyük başarısını şüphesiz kemanına borçluydu. Büyük sanatçı kemanı inanılmaz derecede güzel çalardı; ama o yüzden az kalsın mahvoluyordu. Aşçı yamağı olduğu sırada birgün, kendi bestelediği bir parçayı çalarken ev sâhibi hanım boş şeylerle uğraşıyor diye hemen onu kapı dışarı etti. Aslında, şakacı bir tarzda bestelenmiş olan bu parçanın konu olarak kendisini aldığını sanmıştı.

Ne var ki, yine aynı keman, çok geçmeden ona büyük fayda sağladı. Kral Louis XIV'ün dikkatini çeken bu küçüğe **«Kralın Küçük Kemanları»** adlı bir topluluk kurması emredildi.

Bu, onun parlak bir şekilde geçen meslek hayatının başlangıcı oldu. Ne yazık ki, hayatı da kötü bir kaza sonucu son buldu. Bir gün, Te Deum'u idare ederken orkestradaki sanatçılara fena hâlde kızan Lulli, orkestrayı idare ettiği şef sopasını olanca gücüyle ayağına indirdi... Ve bu da, onun ölümüne sebep oldu.

Bu da aynı gün oldu:

1594 : Protestanlığı reddeden Henri IV, Fransa'nın başkentine girdi.

---

23 MART 1849

NOVARA SAVAŞI

Piemonte Kralı Carlo - Alberto, 23 Mart 1848 günü yaptığı konuşmasında: **«İtalya kendiliğinden harekete geçecektir!»** Diyordu.

Çok kısa bir zamanda birbirine sıçrayan ihtilâl hareketleri Paris, Budapeşte, Berlin ve Viyana'yı birbirine katmaktaydı. Avusturya Krallığı'nın içinde bulunduğu kargaşalıktan faydalanan Venedik 17 Mart'ta, Milano da 18 Mart'ta ayaklandı. Artık İtalya'nın birleşme zamanı gelmişti.

Fakat tam bir yıl sonra, Novara Savaşı'nın akşamı; Carlo - Alberto, tahtını oğluna bıraktı. Ne olmuştu peki?..

Başlangıçta, şansı yâver giden Piemonte Kralı, Tessin'i geçerek zafer üstüne zafer kazanmaya başlamıştı. Papa, Napoli Kralı ve Toscana ona katılmıştı. Avusturya orduları geri çekilerek Peschiera, Mantoue, Legnago ve Verone kalelerinin meydana getirdiği kareye sığındılar. Bu mükemmel hareket karşısında bir şey yapamayan Carlo - Alberto, müttefikleri tarafından terkedilip, Custoza'da Mareşal Redetzky'ye de yenilince; Tessin'i tekrar geçmek ve 9 Ağustos'ta da mütareke yapmak zorunda kaldı.

Ama etrafındakiler onun **«millî kahraman»** olma hayâlini durmadan kurcalıyordu. Carlo -Alberto bunun etkisiyle 14 Mart 1849'da mütarekeyi bozarak 23 Mart 1849'da yine Redetzky'nin kuvvetleriyle çarpışmaya başladı. Fakat akşam olduğu zaman her şey bitmişti. Kral yeniden mütareke istemek zorunda kaldı. Ancak bu defaki şartlar öyle ağırdı ki, tahttan vazgeçip başka ülkeye gitmek zorunda kaldı.

Ve böylece, Carlo - Alberto'nun **«millî kahraman»** olma hayâli artık sona ermişti.

Bu da aynı gün oldu:

1918 : Almanlar'ın en büyük topu «Şişko Bertha» Paris üzerine ilk atışı yaptı.

24 MART 1808

LA MALIBRAN

24 Mart 1808'de Paris'te doğan Marie Garcia, 19'uncu yüzyılın en büyük şantözü olacak ve **«La Malibran»** adıyla tanınacaktı. Küçük kız müzik zevkini, bir İspanyol olan ve operada şarkı söyleyen babasından aldı. Marie, onyedi yaşındayken şarkıcılık hayatının başlangıcını yaptığı Londra'da çok beğenildi. Babasıyla birlikte gittiği New York'ta Eugène Malibran adında bir bankerle evlendi. Banker kısa sürede iflâs etti ve Marie'ye sadece adı kaldı.

La Malibran, Avrupa'nın hemen her şehrinde şarkı söyledi ve hepsinde de büyük başarı kazandı. Şarkıcı olduğu kadar, aynı zamanda iyi bir komedi ve trajedi oyuncusu da olan La Malibran, rollerini gerçekten yaşayarak oynardı.

La Malibran halk üzerinde çok etkili oluyordu. Bir defasında, Milano'da şarkı söylerken halk o kadar coştu ki, tiyatroyu yıkayazdı.

Sahne hayatının dışında da hızlı bir yaşantısı olan La Malibran; jimnastikle uğraşıyor, ata biniyor, eskrim yapıyordu.

Ne var ki, sağlığı bu hıza dayanmadı. 14 Eylül 1838 akşamı, Londra'da bir temsilden sonra, onun eşsiz sesini bir defa daha duymak isteyen halk tarafından sahneye çağırıldı. La Malibran yorgunluktan bitkindi: **«Söyleyeceğim, ama artık ben ölmüş bir kadınım.»** Dedi. Gerçekten birkaç gün sonra öldüğünde henüz yirmisekiz yaşındaydı.

Bu da aynı gün oldu:

1534 : Son İnka İmparatoru taç giydi.

---

25 MART 1881

BÉLA BARTOK

25 Mart 1881'de doğan Béla Bartok'un daha küçük yaştan beri müziğe karşı büyük bir kaabiliyeti vardı. İlk piyano derslerini annesinden alan Béla Bartok; dokuz yaşında ilk bestesini yapmış, on yaşında da ilk konserini vermiştir.

Bir gün, Béla Bartok'un odasını süpüren hizmetçi bir Macar halk şarkısı söylüyordu. Béla Bartok, hayatında bir benzerini daha işitmediği ve kendisini çok etkileyen bu melodiyi duyunca: «**Sanki dünyaya yeniden geldim!**» Demiştir. Hizmetçisi de ona bu şarkıyı annesinden öğrendiğini ve köylerinde bu çeşit melodilerin çok olduğunu söylemiştir.

Hizmetçisinin bu sözleri, Béla Bartok'u çok meraklandırmıştı. Çeşitli bölgelerin kendilerine has şarkılarını dinlemek, danslarını seyretmek için bütün Macaristan'ı dolaşmaya başladı. Sekiz yıl süren bu seyahatleri sonunda gerçek bir müzik hazinesine sâhip olmuştu. Ünlü besteci böylece Macarca'ya mahsus melodileri numune alarak yarattığı eserleri bütün dünyaya tanıttı.

Bartok, daha sonraları, Macar musikisini sadece tasvir etmekle yetinmeyip, doğrudan doğruya «**Macar musikisi**» besteledi. Böylece, ülkesindeki folklor müziğinin yeniden doğuşunun en büyük öncüsü oldu. Onun sâyesinde bu müzik bütün dünyayı dolaştı, en büyük sanatçılar tarafından çalındı. Bugün dahi Béla Bartok'un eserleri gittikçe artan bir değer kazanmaktadır. Çünkü o, günümüzdeki müzik anlayışının en büyük öncülerinden biridir.

Bu da aynı gün oldu:

1802 : Bir süre için Fransa - İngiltere anlaşmazlığına son vereceği sanılan Amiens Barış Andlaşması imzalandı.

26 MART 1654

MAGDEBOURG'UN YARIMKÜRELERİ

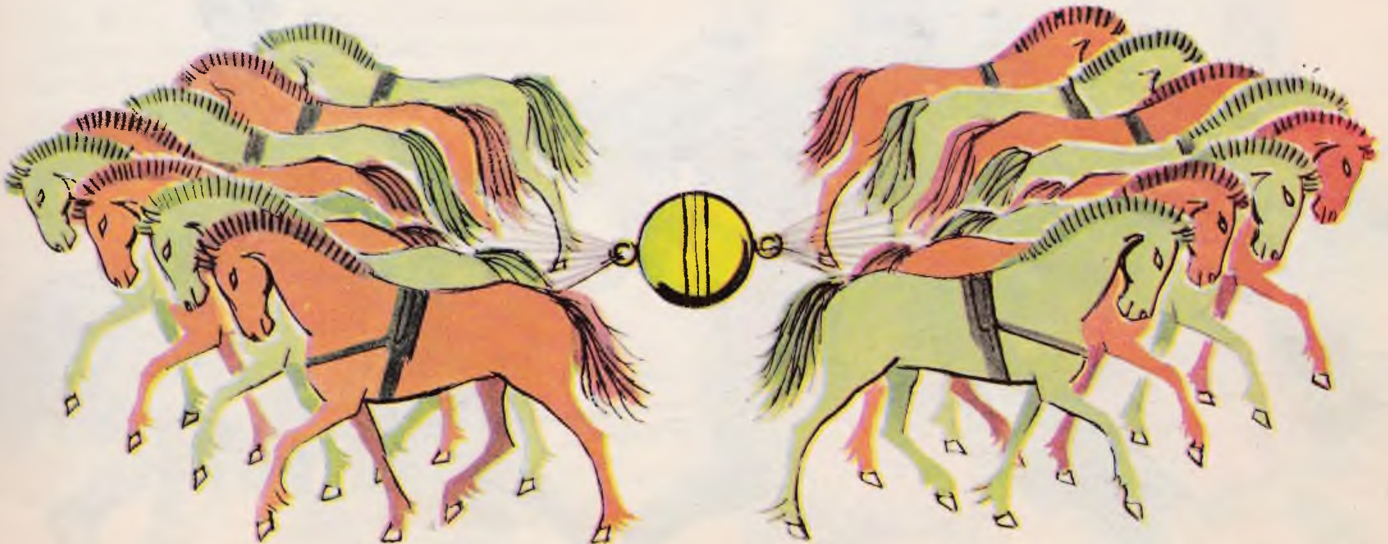
Otto von Guericke, İmparatorluk Meclisi'nin bulunduğu Ratisbonne'a gittiği zaman sekiz yıldan beri Magdebourg Belediye Başkanı'ydı.

Bir fizik bilgini olan Guericke, Belediye Başkanı olmadan önce, diğer konuların yanısıra boşluk problemiyle de uğraşmıştı. Bir gün, ağzında özel bir pompa bulunan fıçıdan su almak isteyince; pompanın pistonunu çekebilmek için iki hizmetçisinden yardım istemek zorunda kaldı. Çünkü piston, ancak fıçının küçük aralıklarından giren hava oranında yukarı çekilebiliyordu. Bir başka gün de, yapmış olduğu musluklu bir kürenin içindeki havanın yarısını boşaltan Guericke, musluğu açtığı anda havanın musluktan içeriye girdiğini gördü.

Daha sonra Guericke, İmparatorluk Meclisi'nin karşısında yapmak istediği bir deneyi anlatınca derhal gerekli izni aldı. Bunun üzerine Guericke, 26 Mart 1654 günü; birleştirildiği zaman, aralıklarından hiçbir surette hava sızmayacak şekilde yapılmış olan ve tamamen birbirinin benzeri iki pirinç yarımküre aldı. Taban tabana birleştirdiği bu içi boş iki yarımküreden meydana gelen kürenin içindeki havayı boşalttıktan sonra; bu kürenin her iki tarafına sekizer at koşulmasını ve bunların da alabildiğine kırbaçlanmasını istedi... Seyirciler büyük bir şaşkınlık içindeydi. Onaltı at bu yarımküreleri birbirinden ayıramıyordu... Sonra, şiddetli bir patlamayla küreler birbirinden ayrıldı. Ve bu deney de «**Magdebourg'un yarımküreleri**» diye adlandırıldı.

Bu da aynı gün oldu:

1971 : Şeyh Mucibürrahman, Benglades adını alan Doğu Pakistan'ın bağımsızlığını ilân etti.

27 MART 1351

OTUZLARIN SAVAŞI

Fransa ve İngiltere Kralları, aylardan beri Bretagne için çekişiyordu. Ploermel şehri ve kalesi bir İngiliz yüzbaşısı olan Richard Benborough tarafından işgal edilmişti. Robert de Beaumanoir da onun karşısında Fransa Kralı'nın renklerini savunuyordu.

Beaumanoir, düşmanını yenmek için en iyi çârenin onunla kale dışında teke tek dövüşmek olduğuna karar verdi. Zaten şövalyelik kanunları da bunu gerektirirdi. Hemen bir heyet gönderdi ve şartlar tesbit edildi. 27 Mart 1351 günü, Ploermel'e 6 kilometre mesafede bulunan Croix - Hellean'da, otuz İngiliz şövalyesine karşı, otuz Fransız şövalyesi dövüşecekti.

Hepsi de tepeden tırnağa zırhlara bürünmüş olan savaşçılar, kararlaştırılan saatte savaş yerine gelerek birbirlerinin karşısına geçti.

İlk çatışmada iki İngiliz ve dört Fransız ölesiye yaralandı. İkincisinde Fransızlar üstün duruma geçtiler. Benborough ve sekiz arkadaşı öldürüldü. Ama İngilizler savaşı terketmediler. At üzerinde kalanlar, büyük bir hırsla saldırıyor, Fransızlar'ı yenmeye çalışıyordu. Çok geçmeden Beaumanoir da yararlanarak savaş alanından çekildi. Bir ara çok susadığını söyleyince yakın arkadaşı Du Bois: **«Kendi kanını iç biraz, serinlersin!»** Dedi.

Geriye kalanlardan Guillaume de Montauban ve arkadaşları son bir hücumda bulunarak İngilizler'in yedisini daha düşürdü ve geri kalanları da esir aldı. Otuzların savaşı bitmişti.

Bu da aynı gün oldu:

1945 : Son, Alman V - 2 füzesi 16.50'de İngiltere'ye düştü.

---

28 MART 1750

BİR SERGÜZEŞT ADAMI : F. MIRANDA

Francisco Miranda 28 Mart 1750'de; o devirde bir İspanyol kolonisi olan Venezuela'nın Caracas kentinde dünyaya geldi. Genç yaşta İspanyol koloni ordusuna girdi. İspanya, Amerika'nın bağımsızlık savaşına bir birlik gönderince; bu birlikte bulunan Francisco'nun hayatında da umulmadık değişiklikler oldu.

Francisco, 1779'dan 1781'e kadar, Amerikalılar'ın safında çarpıştı. Cumhuriyetçilerle birlikte bulunması ona yepyeni bir fikir aşılamıştı: **Vatanının bağımsızlığı.**

Miranda, savaştan sonra Avrupa'ya giderek bütün Güney Amerika'yı elinde bulunduran İspanya'ya karşı bir destek aradıysa da bu desteği sağlayamadı. 1792 yılında Fransız ihtilalcilerinin yanında yer alarak Anvers'i ele geçiren Miranda, sonradan **«18 fructidor komplosu»**na karıştığı için Fransa'dan ayrılmak zorunda kaldı.

Miranda, 1806'da İspanya'ya karşı bir ayaklanma hazırladığı sırada Venezuela'ya döndü. Caracas'ın alınmasında çalıştı ve burasını elinde tutan İspanyol generalini kovdu. Ülkede bağımsızlık ilân edilince başkomutan olan Miranda'nın bu başarısı çok kısa sürdü. Geri dönen İspanyollara esir düşen Miranda hapiste öldü.

Paris'teki Zafer Anıtı'nda Fransız generallerinin adıyla birlikte Miranda'nınki de yazılıdır. Bağımsızlık savaşının bu bahtsız kahramanı, 1821'de Bolivar tarafından özgürlüğüne kavuşturulan ülkesinin kurtuluşunu göremedi.

Bu da aynı gün oldu:

1910 : Fransız Fabre, ilk defa kendi icadı bir deniz uçağıyla uçtu.

29 MART 1941

MATAPAN BURNU SAVAŞI

İskenderiye'deki İngiliz Deniz Filosu'nun Komutanı Amiral Cunningham; 27 Mart 1941'de, bir İtalyan filosunun Brendizi ve Taranto'dan hareket ettiğini haber alınca, üç zırhlı ve bir uçak gemisiyle düşmanına doğru yollandı.

İtalyanlar'ın iftihar ettiği, Amiral Iachino komutasındaki bu filoda onbeş modern destroyer, sekiz kruvazör ve 35.000 tonluk yepyeni bir zırhlı olan Vittorio Veneto vardı.

Dört İngiliz kruvazörü, yem görevi yapmak için İtalyan filosuna göründükten sonra kaçmaya başladı. Cunningham'ın hâlâ İskenderiye'de olduğunu sanan Iachino, bunları tâkibe koyuldu.

23 Mart'ta Formidable'den havalanan uçaklar hücuma geçince Iachino endişelenmeye başladı.

Saat 15'teki yeni bir hücumda torpil uçaklarından atılan bir torpil Vittorio Veneto'ya isabet etti. Gemi, hızını azaltmak zorunda kalınca, Iachino, yeni gemisini kurtarmak için hiç tereddüt etmeden geri döndü ve Vittorio Veneto'yu sağ sâlim İtalya'ya götürdü.

Ama, Amiral Cattaneo komutasındaki diğer gemiler için durum çok kötüydü. Saat 19.30'da Pola isabet alarak hareketsiz kaldı. Cattaneo onun imdadına gittiyse de, üstüne üşüşen İngiliz zırhlılarının 381 milimetrelik mermileriyle parçalandı. 29 Mart 1941 günü sabahın saat 3'ünde, Matapan Burnu açıklarında İtalyanlar'ın üç kruvazörüyle iki destroyeri sulara gömülürken, Amiral Cattaneo ile birlikte 2.400 denizciyi de beraberinde götürüyordu.

Bu da aynı gün oldu:

1971 : Mareşal Tito, Papa Paulus VI tarafından kabul edildi. Bu, bir komünist devlet reisinin, Vatikan'ı ilk ziyaretiydi.

---

30 MART 1840

ZARİF BRUMMEL

7 Haziran 1778'de Londra'da doğan George Bryan Brummel, yüksek sosyete çocuklarının öğrenim gördüğü Eton Koleji'nde okurken kıyafetinin zarifliğiyle dikkati çekiyordu.

Brummel, bütün hayatı boyunca giyimine son derece dikkat etmekle tanındı. Ama aslâ gülünç olmadı. Ona göre, dikkati çekmeyen bir insan, iyi giyinen insan demekti. Kravatını bağlamak için saatlerce aynanın karşısında kalır, günde birkaç defa elbise değiştirirdi. Bu zarif adam, kılığı bozulmasın diye ne ata biner, ne de açık hava sporu yapardı.

Londralı terziler onu model olarak alıyor, İngilizler onun giyimini taklid ediyordu.

Galles Prensi'yle yakın dostluğu olan Brummel; uzun süre en kibar salonları, kıyafetinin güzelliği ve zarif esprileriyle değerlendirirdi. Ancak, alaycı bir tabiatı da vardı. Bu yüzden sonunda Prens'i kızdırdı ve bu Prens, George VI olarak tahta çıkınca onu Londra'dan uzaklaştırdı. Büyük bir kumar borcuna giren Brummel, alacaklılarından kaçmak için Fransa'ya sığındı ve sonunda aklını da kaybettikten sonra Caen hastahanesinde sefalet içinde öldü.

Adı, kıyafetteki zarafetin bir hâtırası olarak yaşamaktadır.

Bu da aynı gün oldu:

1889 : Eiffel Kulesi'nin yapımı bitti.

31 MART 1146

SAINT — BERNARD, VÉZELAY'DA

Türkler, 1144'te, ilk Haçlı Seferi'nden beri Hıristiyanlar'da bulunan Urfa'yı geri alınca Papa Eugenius III'le Fransa Kralı Louis VII, Rahip Bernard'dan yeni bir Haçlı Seferi hazırlamasını isteyince o da severek kabul etti.

Cîteaux Manastırı'na girip, uzun süre ilâhiyat tahsil ettikten sonra rahip olan Bernard; kısa sürede çok büyük bir başarı elde etti. Çok geçmeden Papa'nın dikkatini çekerek, onun yanında kendisine büyük bir itibar sağladı. Bu bakımdan. İkinci Haçlı Seferi'ni hazırlama görevi kendisine verilmişti.

31 Mart 1146'daki Pâques yortusunda; Vézelay'da, aralarında birçok şövalyenin de bulunduğu sayısız insan toplanmıştı. Kalabalık, kiliseye sığamadığı için vâdiye dağılmıştı. Nihayet Kral, yanında Rahip Bernard da olduğu hâlde tepenin yamacındaki özel yerinde göründü.

Bernard, dokunaklı bir sesle konuşmaya başladı. Onun heyecanı çok geçmeden bütün dinleyenleri de heyecanlandırmıştı. Konuşmasının sonunda Papa'nın kendisine gönderdiği haçı, Kral'a verdi. O zaman her taraftan: «**Haç**... **Bize de haç verin!..**» Sesleri yükseldi. Sefere katılmak isteyenler elbiselerine kumaştan kesilme bir haç dikiyorlardı.

Ancak bu Haçlı Seferi de bozgunla sonuçlandı. Haçlı orduları, önce Anadolu'da, sonra Şam önünde iyice ezilerek geri püskürtüldü. Papa Alexander III ise, Bernard'ı 1173 yılında «**aziz**»lik mertebesine yükseltti.

Bu da aynı gün oldu:

1969 : General Eisenhower'e, büyük bir cenaze töreni yapıldı.

1 NİSAN 1921

ADRIENNE BOLAND, AND'LARDA

1 Nisan 1921 günü Şili'nin başkenti Santiago'nun El Bosque Havaalanı'ndaki kalabalık pek fazla sayılmazdı. Halbuki, o günün bir fevkalâdeliği vardı. Yirmibeş yaşında bir Fransız kızı olan Adrienne Boland, şayet her şey yolunda giderse; Mendoza'dan havalanıp And Dağları'nı aşarak Santiago'ya gelecekti.

Çok kimse uçuşun başarılı olacağını sanmıyordu. Gerçi 1911'de Locatelli bu dağları aşmıştı ama, o zamandan beri yapılan bütün denemeler başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Üstelik Adrienne'in Fransa'dan sökerek getirdiği ve Santiago'da iki makinistin yardımıyla yeniden monte ettiği eski tip «**Caudron G3**» uçağı ancak 4.000 metreye çıkabiliyordu. Halbuki And'ların en yüksek tepesi olan Aconcagua'nın yüksekliği 7.030 metreydi!..

Ansızın gökyüzünde küçük bir nokta hâlinde beliren Adrienne'in uçağı çok geçmeden alana kondu.

Toplananlar, onu çılgıncasına alkışlıyordu.

Karşılayıcılar, uçaktan inen genç kızın kat kat kâğıtlara sarınmış olduğunu gördüler. Soğuktan korunmanın en iyi yolu buydu. Herkes birbirini iterek onu tebrik etmeye çalışıyordu.

Bu karşılamada bulunmayan Fransa Sefiri, haberi «**1 Nisan**» şakası sanmıştı.

Zamanımızda her gün, düzinelerle uçak And Dağları'nı aşmakta ve yolcular, artık kâğıtlara falan sarınmadan, sıcacık uçaklarda seyahat etmektedirler.

Bu da aynı gün oldu:

1564 : Fransa Kralı Charles IX, bundan sonra «Yeniyıl»ın 1 Ocak'ta başlayacağını bildirdi.

2 NİSAN 1801

NELSON, KOPENHAG'DA

Danimarkalılar, savaş hâlinde bulundukları Fransa ve İngiltere'nin Baltık Denizi'ne girmelerini önleyebilmek için bir **«Kuzey Kuvvetleri Birliği»** kurmuşlardı.

Denizlerin kesinlikle hür olması taraflısı olan bu iki devlet, Amiral Parker komutasındaki filoyu derhal Kattegat'a gönderdiler.

2 Nisan 1801'de, Parker ve filonun bir bölümüne komuta eden Nelson, Kopenhag açıklarındaki Danimarka Donanması'na saldırdılar. İngiliz gemileri bütün toplarıyla ateş ediyor, Danimarkalılar da buna karşılık veriyordu. Etraf, gerçekten cehenneme dönmüştü.

Dört saat sonra, İngilizler'in büyük kayıp verdiğini gören Parker, savaşı kesip geri dönmeye karar verdi ve bu amaçla işaretler göndermeye başladı.

Gemileri çevreleyen kalın dumanlar, bu işaretlerin rahatça görülmesini engelliyordu. Nihayet bir dümenci bu işaretleri görerek Nelson'a: **«Amiral çekilme emri veriyor»** dedi. Nelson, gösterilen tarafa dürbünle baktıktan sonra: **«Yanılmışsın yavrum!»** Dedi ve hırsla çarpışmaya devam etti.

Bir saat sonra, İngiliz Filosu boğazı geçerek Kopenhag'ı bombalamaya başlamıştı.

Bu da aynı gün oldu:

1840 : Büyük Fransız romancısı Emile Zola doğdu.

3 NİSAN 1405

TİMUR'UN İMPARATORLUĞU

Orta Asya'da bir Türk prensi olan Timurlenk (Aksak Timur) kırk yıl içinde büyük fetihlerde bulunarak muazzam bir imparatorluk kurdu. Son derece gözü pek bir savaşçı olan Timur, kuvvetli bir düşman karşısında geri çekilmeyi de bilirdi. Edebiyat ve sanata da düşkün olan bu Müslüman imparator, devrinin Müslüman imparatorluklarını yıkmaktan da çekinmemiştir.

İran, Suriye, Halep ve Şam'ın altını üstüne getiren Timur; ele geçirdiği sanatkârları imparatorluğunun başkenti olan Semerkand'a götürmüştür. Bağdat ve Moskova'yı almış, 1402'deki Ankara Meydan Savaşı'nda Yıldırım Bayezid'i yenerek esir etmiştir. Daha sonra Hindistan'a yönelip, Ganj ve İndus vâdilerini işgal ederek Delhi'yi almıştır. Timur, savaşları sırasında kendisine karşı koyan şehir halkını kılıçtan geçirerek kafalarından piramitler yapmıştır.

3 Nisan 1405'te Çin'i istilâya hazırlanırken Otrar'da ölen Timur, işgal ettiği yerleri idare etmeyi aslâ düşünmediği için imparatorluğu da kendisinden sonra yaşamamıştır.

Bu da aynı gün oldu:

1968 : Filozof Gabriel Marcel, Paris Şehri Büyük Armağanı'nı aldı.

---

4 NİSAN 1768

TAHİTİ'DE İLK DURAK

Bougainville'in La Boudeuse ve L'Étoile adlı iki gemisi; bugün Tahiti dediğimiz cennet kadar güzel bir ada ile karşılaştığı zaman günlerden 3 Nisan 1768'di. Ne var ki, demir atacak güvenilir bir yer bulmakta güçlük çektikleri için ancak ertesi gün adaya çıkabildiler.

Adada kaldıkları onüç gün içinde en çok uğraştıkları iş, gemileri demirli tutmak oldu. Denizin dibi kum, çakıl ve hayvan kabuklarıyla kaplı olduğundan demirler iyi tutunamıyordu. Üstelik bazen rüzgâr pek hızlı esiyor ve onları zor durumda bırakıyordu. Nitekim 12 Nisan'da La Boudeuse demir taradı. Az kalsın L'Étoile'e çarpacaktı ama, tam zamanında kurtardılar.

Yerliler onları büyük bir sevgiyle karşılamıştı ama, yine aynı 12 Nisan günü gemiciler üç yerliyi yaraladı. Bougainville derhal gemicileri zincire vurdurarak gerekli cezayı verdiyse de yerliler korkmuş; kadınlar, çocuklar ve ihtiyarlar dağlara kaçmıştı.

14 Nisan'da, Bougainville, su ikmalini yapmış olan L'Étoile'i yola çıkardı, sonra adayı aldığına dair yaptığı anlaşmayı bir meşe kütüğüne yazdı ve kütüğü yere gömdü. 15 Nisan'da La Boudeuse de hareket etti. Fakat, hareketinden sonra çok şiddetli bir fırtına çıktı. Gemi her an kayalıklara çarpıp parçalanabilirdi. Ümitsiz bir uğraşmadan sonra nihayet kurtularak, yola koyuldular.

Bugün Tahiti, her yıl binlerce ziyaretçi toplayan bir turist cennetidir.

Bu da aynı gün oldu:

1968 : Zenci şefi M.L. King, Memphis'te (A.B.D.) öldürüldü.

5 NİSAN 1818

SAN MARTIN, MAIPU'DE

José de San Martin Matorras, doğduğu ülke olan Arjantin'e tekrar geldiği zaman otuzdört yaşındaydı.

Buenos Aires, kral naibinin 25 Mayıs 1810'da, Belgrano'ya teslim olmasından beri, hürdü. Ancak, devlet idaresine el koyan yeni cunta, isyan edenler arasındaki çeşitli eğilimleri birbiriyle uyuşturmakta güçlük çekmekteydi.

Peru bir üs olarak İspanyollar'ın elinde bulunduğu sürece Arjantin'in bağımsızlığının devamlı bir tehlike altında olacağını anlayan San Martin, bunu cuntaya da anlatınca 1814 Eylülü'nde Belgrano'nun yerine başkomutan oldu.

Napoleon I'in düşmesiyle tahtına oturan İspanya Kralı Ferdinand VII, imparatorluğunun bütünlüğünü yeniden kurmak istiyordu. Ondan önce davranan San Martin; 1.200 süvari, 3.000 piyade ve 200 toptan meydana gelen ordusuyla And Dağları'nı geçerek 1816'da, 4.200 metre yükseklikteki Uspallata'ya geldi. General, Şili Ovası'nda, İspanyolların zayıf kuvvetlerini dağıtarak, Şili'ye hürriyetini kazandırdı.

Şilililer ona karşı minnet duygularıyla doluydu. Yeni cumhuriyetin başkanlığını teklif ettilerse de, San Martin'in öyle şeylerde gözü olmadığı için bu teklifi derhal reddetti. Çünkü yapacak başka işi vardı. 5 Nisan 1818'de Maipu'da İspanyollar'la yeniden savaştı. Onun enerjisinden kuvvet alan askerleri de artık savaşa alışmıştı. Bu savaşı da kazanmaları, Şili'nin bağımsızlığını perçinledi.

Bu da aynı gün oldu:

1964 : Pasifik Savaşı'nın kahramanı General MacArthur öldü.

6 NİSAN 1722

PÂQUES ADALARININ KEŞFİ

Holandalı Jacob Roggeven, üç gemisiyle güney denizlerinde uzun bir seyahate başladığı zaman altmış yaşındaydı. Aylarca yol aldıktan sonra 6 Nisan 1722'de, Pâques yortusu günü, Şili'nin batısına düşen ve Büyük Okyanus haritalarında görülmeyen küçük bir adanın karşısına geldi.

Ertesi gün Roggeven ve adamları karaya çıktılar. Yerliler sahilde toplanmıştı. Hollandalılar karaya çıkarken, kaza ile bir tüfeğin patlaması sonucu yerlilerden biri öldü. Bunun üzerine, yerlilerin saldırısına uğramaktan korkan Roggeven, adamlarına ateş etmelerini emretti. Böylece birçok yerli daha öldürüldü.

Roggeven daha sonra kendisine tuhaf görünen adayı dolaştı. Burası gerçekten tuhaf bir adaydı. Her tarafta kısa bacaklı, sivri burunlu, kocaman başlıklı ve sarkık kulaklı insan heykelleri vardı ki. bunlardan bazısının boyu 20 metreyi geçiyordu. Bazı heykeller de yatmış durumdaydı. Roggeven 276 heykel saydı. Bunlar yok olmuş bir medeniyetin kalıntılarıydı. Kâşif, bu adalara, ilk geldiği günün hâtırası olarak, **«Pâques Adaları»** adını verdi.

O günden beri yapılan arkeolojik araştırmalar sonunda, yere gömülü başka dev heykeller de bulundu ama, hiçbirinin menşei tesbit edilemedi. Esrarını hâlâ korumakta olan bu ada, turistleri çok etkilemektedir.

Bunlar da aynı gün oldu:

1199 : İngiltere Kralı Aslan Yürekli Richard öldü.
1909 : Amerikalı Peary, Kuzey Kutbu'na vardı.

7 NİSAN 1795

METRE SİSTEMİNİN KABULÜ

1789'dan önce, dünyanın diğer ülkelerinde olduğu gibi, Fransa'da da kesin bir ölçü sistemi yoktu. Öyle ki, o devirde aynı adı taşıyan bazı ölçü birimleri başka ülkelerde, hattâ aynı ülkenin başka eyaletlerinde bile aynı şeyi ifade etmiyordu. Ayrıca, her ölçü biriminin üst ve alt katları da, kendi aralarında kolayca anlaşılabilecek sistemlerle bağlı değildi. Meselâ bir birim, bir başkasının iki katı iken, bir üçüncünün altı katı oluveriyordu.

Talleyrand, 1790'dan itibaren, kurucu meclis vasıtasıyla ölçü birimlerinin birleştirilmesi esasını kabul ettirdi. Condorcet, Borda, Lagrange, Laplace ve Monge, adlı bilginlerden kurulu bir komisyon çalışmaya başladı. Bu komisyon, uzun çalışmalardan sonra yeryüzü meridyenini **«esas»** kabul ederek, bir meridyenin onmilyonda bir parçasının adının **«metre»** olmasını teklif ettiler.

Daha sonra meridyen boyunun gerçek ölçüsünün tesbiti için çeşitli çalışmalar yapıldı ve nihayet 7 Nisan 1795'te yeni metrik sistem kabul edildi. Bu sistem ağırlık ve hacim ölçülerini de içine alıyordu.

Kısa bir süre içinde bütün ülkelerce kabul edilen metrik sistemi son kabul eden büyük devlet İngiltere oldu. 1971'de geleneksel ölçü sistemini terkederek metrik sistemi kabul etti.

Bu da aynı gün oldu:

1947 : Ünlü otomobil fabrikatörü Henry Ford 84 yaşında öldü.

8 NİSAN 1492

MUHTEŞEM LAURENT

«Muhteşem» diye tanınan Floransa Hükümdarı Laurent I, Mugello'lu **«Médicisler»** diye anılan bir tüccar aileden geliyordu. Ailesi, Avrupa saraylarına kumaş ve mücevher satar, aynı zamanda bankerlik de yapardı.

Hem şâir, hem filozof olan Laurent I, sanatçıları korur ve desteklerdi. Floransa'ya gelen büyük sanatçılar çok itibar görür, en iyi şartlar altında çalışmaları sağlanırdı.

«Saint-Marc Bahçesi Okulu»nu kuran Laurent I, sanatçıları burada yetiştiriyordu. Michelangelo da bu okulda bulundu. Laurent I, Avrupa'daki diğer hükümdarlara da sanatçı tavsiye eder ve gönderirdi. Böylece Leonardo da Vinci Milano'ya, Andrea Sansovino Lizbon'a, Verrochio da Venedik'e gönderildi.

Bu ünlü hükümdar, aynı zamanda eğlenceden, yarışmalardan da hoşlanır, fakat bu eğlence ve sanat zevki ona askerliğini unutturmazdı.

Muhteşem Laurent 8 Nisan 1492'de öldüğü zaman, yapmış olduğu muazzam masrafların Médicis'lerin hattâ Floransa'nın hazinesini tehlikeye düşürmüş olduğu görüldü.

Bu da aynı gün oldu:

1968 : Fransa'nın Véronique füzesi Guyane'daki Kourou üssünden fırlatıldı.

---

9 NİSAN 1865

A.B.D. İÇ HARBİNİN SONU

Virginia'nın Appomtox adlı küçük kasabasındaki, küçük bir ev, genellikle mahkeme vazifesi görürdü. 9 Nisan 1865 günü, bu evin odalarından biri alelacele tertiplenmişti. Bu gün, bu odada dört yıldan beri süregelen iç savaşın son perdesi oynanacaktı.

Kuzey Ordusu'na komuta eden General Grant, kurmay heyetiyle birlikte oradaydı. Üzerinde tozlu, savaş elbiseleri bulunan generali ilk bakışta bir erden ayırdetmek oldukça zordu. Çok geçmeden içeriye giren Güney Ordusu Komutanı General Lee'nin sırtında ise pırıl pırıl bir tören elbisesi vardı. General Lee, tek başına, Kuzeyli subaylara doğru ağır ağır ilerledi.

O an, dört yıldan beri savaşan bu insanlar ve bilhassa yenik general Lee için son derece heyecan vericiydi. General Lee, yenik düşmesine rağmen görevini sonuna kadar yapmış, sayıca kendisinden çok üstün kuvvetleri durdurmasını bilmişti. Bugün, teslim olmasının sebebi de Sherman'ın hücumuyla Güney'in ikiye bölünmüş olması ve elindeki asker sayısının, yorgun ve bitkin 13.000 kişiye inmesiydi.

Lee, büyük bir ciddiyetle, âdeta gururla General Grant'a baktı; kılıcını teslim etmek için bir hareket yapınca Grant derhal onu durdurdu. Artık bir düşman olarak görmediği bu generali küçük düşürmek istemiyordu. Ona sadece teslim vesikasının bulunduğu masayı göstermekle yetindi.

Lee, gidip oturdu ve mutlak bir sessizlik içinde, teslim vesikasını imzaladı. Artık Kuzeyli ve Güneyli ayırımı ortadan kalkmış, hepsi de birer Amerika Birleşik Devletleri vatandaşı olmuştu.

Bu da aynı gün oldu:

1940 : Almanlar Danimarka ve Norveç'i işgal etti.

10 NİSAN 1746

CULLODEN SAVAŞI

1745 yılı Ağustosu'nda, onsekiz toplu küçük bir firkateyn, İskoçya'nın batı kıyısındaki adalardan birine silâhlı sekiz subay çıkardı. Bunlardan biri de James II'nin torunu Charles - Edward idi ve George II, tarafından **«haksız yere»** işgal edilen İngiltere tahtını ele geçirmeye geliyordu.

15 Aralık 1745'te Pert şehrinde kendisini; İngiltere, İskoçya ve İrlanda krallıklarının hükümdarı ilân eden Charles - Edward; taraftarı olan Jacobite'lerin de yardımıyla Prenston Pans savaşını kazandı ve Derby'ye kadar vardı. Fakat bu güzel **«serüven»** 10 Nisan 1746'da, Inverness yakınlarındaki Culloden bataklıklarında son buldu.

Vaadedilen yardımları alamayan Charles - Edward'ın iyi silâhlanmamış 6.000 askeri, efsanevi bir kahramanlıkla saldırıya geçtiyse de; Cumberland Dükü'nün 10.000 kişilik kuvveti karşısında fazla tutunamadı. İngilizlerin etkili ateşi, ilk sırayı bir anda saf dışı etti. Charles - Edward bir yandan dağılan birliklerini toplamaya çalışırken bir yandan da, yanındaki İrlandalı ve Fransız gönüllülerle, George II'nin adamlarına karşı koyuyordu. Ama sonunda yenilmişlerdi. Jacobite'lerin yarısı öldürülmüş, sağ kalanlar da kaçmıştı.

Kaçanlar arasında Charles - Edward da vardı. Beş ay süre ile başına 30.000 İngiliz Lirası koyan George II'nin adamlarından saklandı. Sonra, ölüm hâlindeyken. bir gemi onu Fransa'ya getirdi.

Bu da aynı gün oldu:

1971 : Amerikalı bir ping-pong ekibi Kızıl Çin'e gitti ve Başkan Mau Tse-tung tarafından karşılandı.

11 NİSAN 65

SENECA'NIN ÖLÜMÜ

Çok zengin olduğu söylenen filozof Seneca, Neron'un sarayından ve Roma'dan ayrıldıktan sonra sakin ve mutlu bir hayat sürmeye başlamıştı. Yaşadığı namuslu hayat ve eserleri de onun için en büyük gurur kaynağıydı. Genç bir avukatken, yaptığı çok parlak savunmalarla kazandığı büyük başarı İmparator Caligula'nın kendisini kıskanmasına sebep olmuştu. Senatör olunca ateşli konuşmalarıyla da iktidar sâhiplerini kızdıran bu güçlü hatip, Claudius'un karısı Mesalina'nın entrikaları yüzünden 41'den 49'a kadar Korsika'ya sürüldü. Ama çok geçmeden Agrippina onu, oğlu Neron'un öğrenimine memur etti.

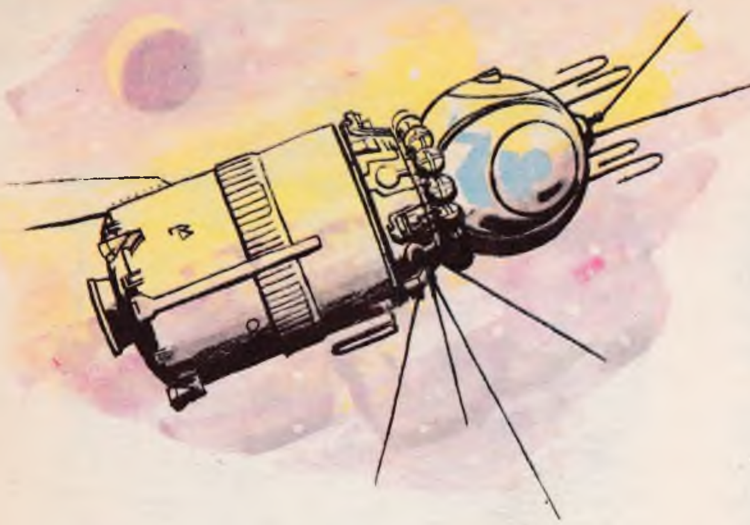
İmparator olunca, Senaca'yı konsül yapıp, onu servete boğan ve her türlü itibarı gösteren Neron: gün geçtikçe çevresindekilerin etkisi altında kalarak ona hiddetlenmeye başlamıştı. Seneca ise, zamanın kötülüklerine ve İmparator'un çevresindeki gözde şahısların ihtiraslarına karşı bos yere mücadele edip durmuştu.

Nihayet 11 Nisan 65'te bir haberci gelerek ona: Neron'un, kendisini devlet aleyhindeki gizli bir komploya katılmakla suçladığını ve kendi kendini öldürmesini emrettiğini söyledi.

İlk anda, Seneca'nın içinden isyan etmek, masumluğunu anlatmaya çalışmak geldi. Ama bu neye yarardı? Neron'un dediği dedikti. Filozof yatak odasına çekilerek damarlarını kesti ve ölümü cesaretle karşıladı.

Bu da aynı gün oldu:

1814 : Napoleon I. Fontainebleau'de oğlu lehine tahttan çekildi.

12 NİSAN 1961

UZAYDA BİR İNSAN

Rus astronotu Yuri Gagarin, 12 Nisan 1961 sabahı otobüsle, Aral Gölü'nün 500 kilometre doğusundaki Baykonur uzay alanına geldiği zaman hava çok güzeldi.

Ruslar'ın Vostok (Doğu) adını verdiği uzay aracı fırlatma rampasında bekliyordu. Bu, gümüş renkli bölümleri olan dev bir füzeydi. Gagarin, kendisini, uzay kapsülüne çıkaracak olan asansöre binerken, büyük bir güven içinde orada bulunanlara **«yine görüşeceğiz»** anlamında el salladıktan sonra gözden kayboldu.

Vostok, Gagarin'in binmesinden birbuçuk saat sonra havalandığı zaman saat 09.07 idi.

İhtiyar dünyamız Gagarin'in gözünde, hızla küçülüyor ve füzenin kademeleri birbiri ardından ayrılarak düşüyordu. Vostok, çok geçmeden yörüngesine girmiş ve saatte 28.000 kilometrelik bir hızla dünyanın çevresinde dönmeye başlamıştı.

Saat 09.51'de, yerçekiminin etkisinden kurtulan Gagarin, kendisini koltuğuna bağlayan kemerleri çözdüğü zaman kabinin içinde havalandı. Horn Burnu'nu, uzay kabininin içinde, boşlukta uçarak geçti.

Uzay gemisi S.S.C.B.'nin üzerine gelince, yörüngesinden çıktı. 7.000 metre yüksekliğe varınca da Gagarin özel koltuğuyla birlikte kendisini araçtan dışarı fırlattı ve paraşütle, bir tarlaya indi. Saat 10.55 idi.

· Gagarin tam 108 dakikada dünya çevresinde bir dönüş yapmıştı.

Bu da aynı gün oldu:

1945 : Başkan Roosevelt, Washington'da öldü ve yerine Truman geçti.

---

13 NİSAN 1844

ATLAS OKYANUSU'NUN GEÇİLİŞİ

Mr. Smith, bundan önceki günlerde olduğu gibi, 13 Nisan 1844 sabahı da, sokağa çıkar çıkmaz ilk iş olarak gazetesini aldı. Diğerlerinden daha iyi bulduğu New York Sun gazetesini okurdu. Ona göre bu gazete ciddî insanlara yaraşan **«ciddî»** bir gazeteydi.

Ancak, gazeteyi açıp da şöyle bir gözatınca olduğu yerde kalakaldı. Büyük puntolarla üç sütun üzerine verilmiş bir başlıkta şunlar yazılıydı: **«Atlas Okyanusu üç günde geçildi.»** Gözlerine inanamadı. Başlığı tekrar tekrar okudu. Hayır yanlış görmüyordu, gazete, Okyanus'un batıdan doğuya üç günde geçildiğini yazıyordu.

Mr. Smith, bir an bile bu haberin doğruluğundan şüphe etmedi. Çünkü New York Sun gazetesine büyük güveni vardı. Ayrıca günden güne artan gelişmeye de inanıyordu. Kendisi bilim adamı olmamakla birlikte yeni icatları, gelişmeleri hiç gözden kaçırmazdı. **«Great Britain»** gemisinin altı yıl önceki seferinden sonra Okyanus'un, transatlantikler tarafından sürekli olarak geçildiğini biliyordu. Ama hız meselesi çok önemliydi. Üç günde geçmek için geminin saatte 50 mil gibi bir hız yapması lâzımdı.

Heyecanını yenemeyen Mr. Smith, iş yerine gitmeden önce bitişikteki kahveye girdi. Orada da herkes bu konunun tartışmasını yapıyordu. Aslında, aynı anda, New York'un hemen her tarafında aynı şaşkınlık vardı. Öte yandan makalenin yazarı bu **«uydurma»** haberin yarattığı heyecanı düşünerek keyifle ellerini ovuşturuyordu. Bu adam, ünlü Amerikan romancısı Edgar Allan Poe idi.

Bu da aynı gün oldu:

1940 : İngiliz zırhlısı Warspite, Narvik fiyorduna girerek yedi Alman gemisini batırdı.

14 NİSAN 1912

«TİTANİK»İN BATIŞI

İngiliz tersanelerinde yeni yapılmış olan 268 metre uzunluğundaki **«Titanik»** transatlantiği 8 Nisan 1912'de, 898 mürettebat ve 1.309 yolcusuyla Liverpool limanından New York'a hareket etti.

Seyahatin ilk günleri neşe içinde geçti.

Gemi, 14 Nisan 1912'de Terre-Neuve açıklarına gelmişti. O gece yolcular arasında yapılan bir balo bitmiş, herkes uykuya çekilmişti.

Ansızın bir buzdağına çarparak sancaktan derin bir yara alan transatlantiğin içine buz gibi sular dolmaya başlamıştı.

Derhal telsizle imdat işareti veren kaptan Smith, yolcuların güvertede toplanmalarını emrettikten sonra, kadın ve çocukları büyük bir kargaşalık içinde cankurtaran filikalarına bindirmeye çalışıyor; fakat bu arada paniğe kapılan birçok yolcu da kendini denize atıyordu. Geminin orkestrası **«Allah'ım sana daha yakın»** adlı dinî bir parçayı çalıyor, güvertede toplanan 1.600 kişi de orkestraya eşlik ediyordu.

15 Nisan günü, sabahın saat 2'sinde her şey bitmiş ve bu faciadan ancak, filikalardaki 705 kişi kurtarılabilmişti.

Andrea Doria adındaki İtalyan transatlantiğinin de kırkdört yıl sonra Atlas Okyanusu'nun ortasında batması, teknik gelişmelere ve radara rağmen, denizcilerin yine de tehlikelerle karşı karşıya olduğunu gösterdi.

Bu da aynı gün oldu:

1896 : Lumière kardeşler ilk renkli fotoğrafı gerçekleştirdiler.

15 NİSAN 1889

CÜZAMLILARIN DOSTU DAMIEN BABA

«Damien Baba» adıyla tanınan Joseph Veuster adlı bir Flaman râhip, Büyük Okyanus'ta Hawai adalarındaki Belçika misyonunda çalışıyordu.

Bu din adamı, 1873 yılında henüz otuzüç yaşındayken, kendini hastalara yardım etmeye adadı. O devirde cüzamlılar Molokai adasına bırakılarak, hiç kimseden ilgi görmeden, kendi hâllerinde ölüme terkediliyorlardı. Damien Baba, bu adaya gönüllü olarak gitmek istedi.

Nihayet bir gün, cüzamlıları taşıyan bir gemiyle Molokai adasına gitti.

Damien Baba, önce bu insanlara yaşama gücü vermekle işe başladı. Onlarla birlikte dağlardan su getirerek adanın verimsiz topraklarını işledi ve çeşitli bitkiler yetiştirdi. Eski, pis, mikrop yuvası barakaları yıktırıp, yerine yepyeni bir köy yaptı.

Cüzamlılar tarafından sevilip sayılan bu râhip sonunda o korkunç hastalığa yakalandı ve dört yıl ıstırap çektikten sonra 15 Nisan 1889'da öldü. Fakat, hayatının son günlerinde başka râhip ve râhibelerin de adaya geldiğini görmek mutluluğuna erişti.

Bugün tıp bilimindeki ilerlemeler sâyesinde cüzamlılar modern, özel hastanelerde tedavi edilmekte ve iyileştirilmektedir. Cüzam artık, Orta Çağ Avrupası'nda ve yakın zamana kadar da Afrika'da olduğu gibi korkunç bir hastalık olmaktan çıkmıştır.

Bu da aynı gün oldu:

1865 : A.B.D. Cumhurbaşkanı Lincoln bir suikast sonucu öldürüldü.

16 NİSAN 1889

ŞARLO'NUN DOĞUMU

Varlıklı bir ailenin oğlu olan Charles Spencer Chaplin, 16 Nisan 1889'da Londra'nın Kennington mahallesinde dünyaya geldi. Babası bariton, annesiyse operet şarkıcısı olan Charlie'nin ilk yılları mutluluk içinde geçti.

Ama bu mutluluk fazla sürmedi. 1896'da ölen babasının ardından annesinin de sürekli olarak hastanede kalması gerekince, Charlie (Şarlo) ve kardeşi Sydney bir anda kendilerini bir yetimhanede buldular. Şarlo, yetimhaneden kurtulabilmeleri için kardeşiyle birlikte aktör olmaya karar verdi ve bir tiyatro trupuna yazılarak bu trupun Amerika'ya yaptığı seyahati sırasında, Hollywood'a kadar gitti.

O devirde, en iyi komik filmleri yapan Mack Sennett, Şarlo ile beş yıllık bir anlaşma yaptı.

Mack Sennett'in bütün aktörlerinin kendine has bir özelliği vardı: Fatty (şişko) gerçekten şişman biriydi. Ben Turpin, şaşıydı. Güzel bir delikanlı olan Charlie de kendisine bir tip yarattı. Küçük bir melon şapka, çok dar bir redingot, çok bol bir pantolon, bol çoraplar ve bir baston: İşte **«Şarlo»** doğmuştu.

Şarlo, çok geçmeden öyle bir ün kazandı ki, bugün artık Charles Chaplin adı bile hemen hemen unutuldu.

Altına Hücum, Şehir Işıkları, Sirk, Modern Zamanlar gibi filmleri; her biri, gerçekten birer şâheserdir. Babası onu **«küçük adam»** diye çağırmaktan hoşlanırdı... Ama o **«küçük adam»** öylesine büyüdü ki, gölgesi, bütün sinema tarihini kapladı.

Bu da aynı gün oldu:

1781 : Fransız Amiralı Suffern, La Praya'da bir İngiliz filosunu yendi.

17 NİSAN 1963

LEOPOLDVİLLE'DE BARIŞ HÜKÜMETİ KURULDU

14 Kasım 1908'de bağımsız Kongo Devleti'nin ortadan kalkması üzerine, yeni sömürgeye Belçika tarafından elkonması önemli sonuçlar doğurdu.

Birinci Dünya Savaşı sırasında Almanlar, sömürgenin batı kısımlarında ayaklanmalar çıkartmak istemişlerse de başarılı olamamışlardı.

Nükleer enerjinin gelişmesiyle, büyük ölçüde uranyum kapsayan Belçika Kongosu'nun zenginliği, savaştan sonra Belçika ekonomisindeki gelişmenin başlıca etkenlerinden biri olmuştur.

13 Ocak 1959'da Belçika Hükümeti, Gaston Eyskens'in başkanlığında reformlar yapılacağını açıkladı. **«Yuvarlak Masa»** denen bu konferans 19 Şubat 1960'ta bir antlaşmayla sona erdi. Bu antlaşma uyarınca 30 Haziran 1960'ta Kongo'nun bağımsızlığı ilân edildi. Fakat bağımsızlığın ilânı büyük kargaşalıklara yolaçtı. Patrice Lumumba'nın yönetimindeki merkezî hükümetin isteği üzerine Birleşmiş Milletler Teşkilâtı buraya uluslararası bir kuvvet gönderdi.

14 Eylül 1960'ta iktidarı elegeçiren Joseph Mobutu, Lumumba'yı tutuklattı ve Lumumba, Katanga'ya götürülürken öldürüldü (1961).

Mobutu'nun genel komiserler konseyine dayanarak Kinşasa (Leopoldville)'da yürüttüğü iktidarın yerini 1961 Şubatı'nda yeni bir İleo hükümeti aldı.

Nihayet 17 Nisan 1963'te Cyrille Adoula, Leopoldville'de bir barış hükümeti kurdu.

Daha sonra 1967 Haziranı'nda yapılan referandumla, başbakanlık rejimini getiren anayasa onaylandı.

18 NİSAN 1906

SAN FRANCISCO DEPREMİ

18 Nisan 1906 sabahı, saat 5'i 13 geçe, Büyük Okyanus kıyısındaki bu Amerikan şehrinde oturan 400.000 kişi dehşet içinde yataklarından fırladı: Şiddetli bir deprem oluyordu.

Bütün binaların duvarları yıkılıyor, bacalar çöküyor, eşyalar sağa sola savruluyordu. Toprak yer yer çatlamakta, gökdelenler ve apartmanlar korkunç gürültülerle çökmekteydi.

Bir dakikadan kısa bir süre içinde San Francisco harabe hâline gelmişti. Deprem sırasında havagazı boruları parçalanmış, kısa devre yapan elektrik tellerinin etkisiyle bütün şehirde yangınlar çıkmıştı. Çin mahallesindeki ahşap evler çıra gibi yanıyor, İtfaiyeciler, gönüllü halkın da yardımıyla canla ve başla çalışıyordu. Ama çok geçmeden sular da kesilince, söndürme işi de yarım kaldı.

Çılgına dönen halk şehirden dışarıya kaçmaya çalışıyordu. Telefon ve telgraf hatları koptuğu için haberleşme imkânı da yoktu. Yalnız, haberleşmenin tamamen kesilmesinden önce, görev başında kalan son posta memuru bu durumu New York'a bildirmeyi başarmıştı.

1909'da şehrin yeniden yapılışı tamamlandı.

Bu da aynı gün oldu:

1943 : Varşova gettosundaki Yahudiler, Almanlar'a karşı ayaklandı.

19 NİSAN 1906

PIERRE CURIE'NİN KADERİ

Radyumu keşfeden ve onun radyoaktif özelliklerini inceleyen Pierre ve Marie Curie, aldıkları profesör maaşlarından başka hiçbir taraftan gelirleri olmadığı için orta hâlli bir hayat sürüyorlardı. Çalıştıkları yer ise Paris'in Lhomond sokağındaki boş bir hangardı.

10 Aralık 1903'te, Stockholm'deki Bilimler Akademisi, bu karı-koca profesörlere Nobel Fizik Armağanı'nı vermiş ve o zamandan itibaren de hayatlarında büyük değişiklik olmuştu. Artık ünlüydüler, ama yine de para pul düşünmeden ve durmadan çalışıyorlardı. İsteseler çok para kazanabilirlerdi. Çünkü bu değerli keşiflerinin büyük bir geleceği olduğu artık anlaşılmıştı. Ama onlar hiçbir maddi menfaat beklemeden kendi buluşları olan «**radyum**»un sırlarını bütün dünyaya yaydılar.

Bütün hayâlleri adlarına lâyık bir laboratuvara sâhip olmaktı. Fransa hükümeti de bunu kendilerine vaadettiğine göre; artık para ne işlerine yarayacaktı.

Pierre Curie, 19 Nisan 1906'da, arkadaşlarıyla birlikte yemek yedikten sonra bir an önce iş yerine dönmek isterken böyle düşünüyordu.

Ansızın yolun ortasında, bir at arabasının arkasından gelmekte olduğunu farketti. Hemen karşı kaldırıma geçmek istedi. Ama önündeki araba yüzünden aksi yönden dörtnala gelen arabayı görememişti. Pierre Curie hemen hayvanlardan birinin dizginine yapıştı ama, ıslak yerde ayağı kayarak arabanın tekerleklerinin altına düştü ve ezilerek öldü.

Altı ay sonra Marie Curie, kocasının bıraktığı yerden derslere devama başlamıştı.

20 NİSAN 1534

JACQUES CARTIER'NİN SEYAHATİ

Fransa Kralı François I, 1534 yılında, Jacques Cartier başkanlığında bir keşif heyetinin, henüz tanınmaya başlayan Terre-Neuve bölgesinin kuzey kesimlerinde bir keşif seyahatine çıkmasını emretti.

20 Nisan 1534'te, 61 kişilik mürettebatla Saint - Malo'dan hareket eden Jacques Cartier, Mayıs ayında Saint-Laurent körfezine vararak oradaki ada ve kara parçalarına Fransızca isimler verdi.

Gaspé Burnu'na diktirdiği on metre boyundaki bir haçın üzerine **«Yaşasın Fransa Kralı!»** Diye yazdırmıştı. Kızılderililer, bu ziyaretçileri, dostluk gösterileriyle karşıladı. Bunlar; hayvan postlarına bürünmüş, yumuşak huylu, fakir yerlilerdi. Jacques Cartier'nin adamları onlara çeşitli hediyeler verdi. Hele kızılderili şefin iki oğlu, kendilerine verilen güzel renkli elbiseleri öyle sevdiler ki, seyahatin sonuna kadar Jacques Cartier'nin yanından ayrılmadılar.

Sonbahar geldiği zaman Cartier, subay ve erlerine seyahate devam etmeyi isteyip istemediklerini sordu. Herkes Fransa'ya dönmek istiyordu. Bunun üzerine demir aldılar. Ve Kral'a, iyi bir keşif seyahati yaptıklarını anlatmak için şefin oğullarını da birlikte getirdiler.

Jacques Cartier, bugün altımilyon Fransız'ın yaşadığı Kanada topraklarına ilk ayak basan Fransız'dır. Bir kıta büyüklüğündeki bu ülke nüfusunun üçte birini meydana getiren Fransızlar, bu ülke ile birlikte İngiltere'ye bağlı kalmışlardır.

Bunlar da aynı gün oldu:

1916 : İrlanda, İngiltere'ye karşı ayaklandı.
1972 : İlk tıp sergisi Paris'te açıldı.

21 NİSAN 1910

MİZAH YAZARI MARK TWAIN

Amerikalı yazarların en büyüklerinden biri olan ve Mark Twain adıyla tanınan Samuel Clemens, 1835'te Florida'da doğdu. Oniki yaşındayken babasını kaybetmesi üzerine bir matbaacının yanına girerek baskı tekniğini öğrendi. Daha sonra New York, Philadelphia ve Saint-Louis'deki gazetelerde muhabirlik yaptı.

Samuel 1857'de, Mississippi Nehri'nde sefer yapan bir gemide çalışmaya başlamıştı. Görevi, geminin burnunda durup, suyun derinliğini ölçmekti. Geminin kaptanı ona, durmadan: **«Mark twain!»** (iki kulacı işaret et) diye seslenirdi. Ki, Mark Twain adı da bu dönemden kalmıştır.

A.B.D. iç savaşı sırasında birkaç hafta askerlik eden Mark Twain, daha sonra kardeşiyle birlikte batı'ya gitmiş ve Nevada'da hem altın arayan bir madenci, hem de bir yazar olarak çalışmaya başlamıştı. Artık **«Mark Twain»** imzasıyla çeşitli makale ve kitaplar yazmaya başlayan bu genç yazar, çok geçmeden büyük bir başarı kazandı.

Yaptığı çeşitli seyahatlerde görüp işittikleri sâyesinde çok ince bir mizahla dolu eserlerini zenginleştiriyordu.

Çocukluk günlerinin hasretiyle yazdığı **«Tom Sawyer'in Serüvenleri»** ve **«Huckleberry Finn'in Başından Geçenler»** dünya çocuk edebiyatının en ünlü eserleri arasındadır. Mark Twain, 21 Nisan 1910'da öldüğü zaman, dünyaca tanınmış ünlü bir yazardı.

Bu da aynı gün oldu:

1968 : A.B.D., İngiltere ve Rusya, zor durumda kalan astronotları kurtarmak için bir anlaşma imzaladılar.

22 NİSAN 1676

AUGUSTA SAVAŞI

Syracusa'nın kuzeyinde bulunan küçük Augusta kasabası, o gün altıbin denizci için güvenilir bir barınak olmuştu. **«La Syrène»** adlı gemisiyle birlikte buraya sığınan Béthune Şövalyesi'nin ardından gelen Holandalı amiral De Ruyter, şehri ve gemiyi ele geçirmek için boşuna gayret sarfediyordu.

Cesareti kırılmaya başlayan De Ruyter, artık ayrılıp gitmeyi düşündüğü 21 Nisan 1676 gecesi, bütün kıyı boyunca meşalelerin yandığını gördü: Bu tehlike işaretiydi ve Fransız amirali Duquesne gelmişti.

22 Nisan 1676'da ortalık aydınlanmaya başlayınca; zamanın en büyük iki donanması, kendilerini birbirlerinin karşısında buldular. De Ruyter'in komutasında irili ufaklı 36 harp gemisi, Duquesne'in komutasındaysa 29 harp gemisi vardı. Ama çok geçmeden La Syrène, uygun bir rüzgâr bularak limandan çıkınca, bu sayı 30 oldu.

Amiral Duquesne'in işe karışmasından önce, Fransız öncü kuvvetlerini ezmenin şart olduğunu düşünen De Ruyter, vakit geçirmeden korkunç bir ateş açarak en baştaki gemilere saldırdı.

Savaşın başlamasından bir saat sonra De Ruyter'in iki bacağına birden çarpan bir top mermisi, sol ayağının kopmasına sağ ayağının da kırılmasına sebep olduğu hâlde Holandalı amiral yine de savaşa devam etti. Ama, zafer Fransızlar'da kaldı. Çünkü, savaşı artık Duquesne idare ediyordu. Gece olunca Duquesne muzaffer olarak Augusta'ya girerken karşı tarafın sağ kalanları da Syracusa'ya çekildi.

23 NİSAN 1920

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

Mustafa Kemal Paşa, 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktığı zaman, bir yıla varmadan, İstanbul'da dağıtılan Meclis'i Meb'ûsân'ın yerine Anadolu'da yeni bir Millet Meclisi toplanacağı hiç kimsenin aklından bile geçmiyordu.

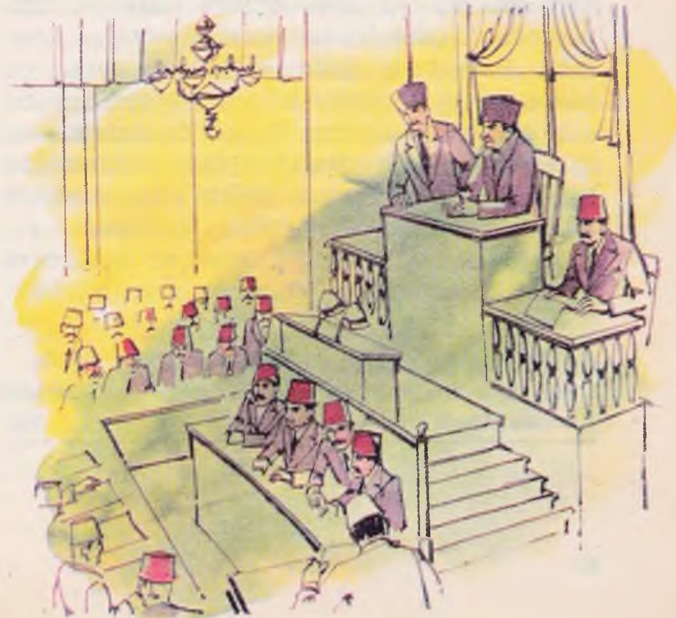
Mustafa Kemal Paşa, Samsun'a çıkar çıkmaz, 23 Temmuz 1919'da Erzurum, 4 Eylül'de de Sivas Kongrelerini topladı. Erzurum Kongresi'nde kurulması kararlaştırılan Heyet-i Temsiliye (Temsilciler Kurulu) Sivas Kongresi toplantılarında gerçekleştirilerek, başkanlığa da Mustafa Kemal Paşa getirildi.

18 Aralık 1919'da Sivas'tan Ankara'ya hareket eden Mustafa Kemal Paşa yolda Kayseri ve Kırşehir'e uğrayıp çeşitli temaslarda bulunduktan sonra 27 Aralık'ta ilk defa Ankara'ya geldi.

Mustafa Kemal Paşa bundan sonra Ankara'yı kurtuluş hareketinin merkezi hâline getirmek üzere Heyet-i Temsiliye Başkanı olarak çalışmalar yaptı. Zaten Heyet-i Temsiliye, yeni kurulacak Meclis'in bir öncüsü durumundaydı. İtilâf devletleri 16 Mart'ta İstanbul'u işgal etmiş ve Meclis-i Meb'ûsân diye anılan o zamanki Millet Meclisi'ni dağıtmışlardı. Mustafa Kemal Paşa bunun üzerine işgal altındaki yerlerde bulunan bütün milletvekillerini Ankara'ya çağırdı. Bunlar ve yeni seçilen milletvekilleri Ankara'da toplanınca 23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni açtı ve bundan sonra her türlü idarenin bu Meclis'e ait olacağını da yabancı devletlere bildirilmesini istedi.

Bu da aynı gün oldu:

1972 : Yapılan referandumda, Fransızların % 67'si, Büyük Britanya'nın Ortak Pazar'a girmesini onayladı.

24 NİSAN 1792

LA MARSEILLAISE

20 Nisan 1792'de, Avusturya'ya savaş açan Fransız ordusu Strasbourg'daydı. Şehrin Belediye Başkanı Baron Dietrich, General Kellerman'a bir ziyafet verecekti. General, bu ziyafete bestelediği küçük şarkılarla tanınmış, genç bir yüzbaşı olan Rouget de Lisle'i de çağırttı.

O gece, ziyafetten sonra, Rouget de Lisle'den eserlerinden bazılarını okuması istendi. Daha sonra Baron Dietrich, savaşa gidecek askerler için bir marş bestelemesini ondan rica etti.

Yüzbaşı, geç vakit odasına çekilince, o sabah afişlerde gördüğü: **«Silâh başına vatandaşlar!» «İhtilâlin sancağı açıldı!» «Yürüyelim hürriyetin çocukları!»** Gibi bazı yazıları hatırlayarak yazmaya koyuldu: **«Haydi, vatan çocukları!»** Sonra kemanını aldı... Yay, tellerin üzerinde dolaşırken; notalar, uykuya varan şehrin üzerinde uçuşuyordu. Sabaha kadar notalar notaları kovaladı... Rouget de Lisle, sabahleyin bitkin bir hâlde yatağa uzandığında, marş bestelenmişti.

24 Nisan 1792 akşamı, Rouget de Lisle'in eseri Strasburg Belediye Başkanlığı'nın salonunu çınlatıyordu. Bittiği zaman herkes heyecanlanmıştı. Baron de Dietrich koşup onu kucakladı.

Bu marş daha sonra Fransa'nın millî marşı **«La Marseillaise»** olacaktı.

Bu da aynı gün oldu:

1558 : Sonradan François II olarak tahta çıkacak olan François, Marie Stuart ile evlendi.

---

25 NİSAN 1945

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN KURULUŞU

Birinci Dünya Savaşı'na son veren 1919 Barış Konferansı, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Wilson'un da etkisiyle bir Milletler Cemiyeti kurulmasına yol açmıştı. Merkezi Cenevre'de bulunan bu kuruluş, büyük bir güçlükle çalışıyor, yeni çatışmaların doğmasını önleyemiyordu. Çünkü, üyeleri, kendi projelerine aykırı düştüğü takdirde, onun kurallarını tanımaz oluyordu. Bununla beraber Milletler Cemiyeti, ileride çeşitli milletlerin ilişkilerini düzenleyecek uluslararası bir cemiyetin kurulabileceği ümidini uyandırmıştı.

30 Ekim 1943'te, savaş devam ederken, Amerika, Rusya ve İngiltere'nin Dışişleri Bakanları Moskova'da toplanarak, elverişli imkânlar doğar doğmaz, bütün barışsever milletlere açık bir teşkilât kurmaya niyetli olduklarını ilân ettiler. Teşkilâtın amacı, barışı korumak ve milletlerarası güvenliği sağlamak olacaktı. Tasarıya göre küçük büyük farkı gözetilmeden, teşkilâta dahil bütün devletler eşit sayılacaktı. Bu proje 1944'te Dumbarton Oaks'te, 1945'de Yalta Konferansı'nda tekrar tekrar gözden geçirildi.

A.B.D., Rusya, İngiltere, Çin ve Fransa'nın dâveti üzerine, 25 Nisan 1945'te 50 milletin temsilcileri San Francisco'da toplanarak Birleşmiş Milletler'i (B.M.) kurdular.

B.M., 1946'dan beri New York'ta, bütün milletlerin bayraklarıyla donanmış modern bir gökdelende çalışmaktadır. Kurucu elli ülkeye, sonradan - savaşta yenilen veya yeni kurulanlardan-birçok devlet daha katıldı. Üyeler yılda bir defa, gerekirse daha fazla genel kurul toplantısı yaparlar.

Bu da aynı gün oldu:

1970 : Kıta Çin'inin attığı 173 kiloluk uydu yörüngeye girdi.

26 NİSAN 1793

«VERDUN KIZLARI»

Verdun, 1792 Eylülü'nde hiç savaşmadan, Brunswick Dükü'nün askerlerine teslim oldu.

Şehir halkının büyük bir bölümü bu olaya çok üzülmüştü. Ama, ihtilâle karşı olan kinleri yüzünden gözü dönen bazıları buna öyle sevindiler ki, şehrin bazı salonlarında, bir kurtarıcı gibi karşılanan düşman subayları şerefine ziyafetler, balolar verilmeye başlandı. Bunların arasında bir dâvâ vekilinin dul karısı Madam Herbillon ile yakın bir akrabası olan Watrin kardeşler de vardı.

Ayrıca Baronne de la Lance ve üç kız yeğeni; kadınlar ve genç kızlardan kurulu bir heyet hâlinde Prusya Kralı'na giderek Verdun halkının Prusya ordusunun zaferinden ötürü duyduğu mutluluğu belirtmeye karar verdi. Ama, Verdun'lu kadınların birçoğu buna aldırmadı bile.

Ne var ki, 20 Eylül 1792'de Duc de Brunswick, Valmy'de, Dumouriez tarafından yenilince bu niyet gerçekleşemedi.

Verdun, 1792 Ekimi'nde cumhuriyetçiler tarafından geri alınınca sıra, Prusyalılar'dan yana olanların cezalandırılmasına gelmişti. Aralarında Baronne de La Lance ve yeğenleriyle Madam Herbillon ve Wartin Kardeşler'in de bulunduğu 14 kadın tutuklanarak 26 Nisan 1793'te hâkim huzuruna çıkarıldılar.

Mahkeme heyeti gençliklerini gözönünde tutarak cezalarını hafifletmek istedi. Ama suçlular, bütün bunları bilerek ve isteyerek yaptıklarını söylediler. İçlerinden onikisi idama mahkûm edildi ve hüküm hemen yerine getirildi. **«Verdun Kızları»**nın en genç ikisi ise affedildi.

Bu da aynı gün oldu:

1968 : Şâir Pierre Emmanuel, Fransız Akademisi'ne Mareşal Juin'in yerine seçildi.

---

27 NİSAN 1521

MACELLAN'IN ÖLÜMÜ

Uzak Doğu ve Afrika denizlerinde çok seyahat etmiş olan Portekizli denizci Macellan (Fernand de Magellan), Kral Manuel I tarafından gereği gibi mükâfatlandırılmadığını düşünerek İspanya'nın hizmetine girdi.

Macellan, İspanya Kralı Karl V (Charles Quint)'e Amerika'nın güneyinden baharat adalarına ve Hindistan'a açılacak bir geçit aramak istediğini bildirince, Kral tarafından emrine 5 gemi ve 265 mürettebat verildi.

20 Eylül 1519'da İspanya'dan ayrılan Macellan ve mürettebatı, 1520 Nisanı'nda Patagonya'daki San Julian limanına ulaştıkları zaman kış başladığı için, mevsimi burada geçirmeye karar verdiler. Bu arada Macellan'a olan güvensizlikleri yüzünden mürettebat arasında isyan çıktı. Macellan, isyanı sert bir şekilde bastırdıktan sonra tekrar yola çıkıldı ve 20 Ekim'de, Güney Amerika'nın ucunda, ki artık kendi adıyla anılan boğaza girdi.

Boğazı geçtikten sonra öyle sâkin bir denize çıktı ki, adını **«Pasifik»** (barışçı) Okyanus koydu. Fakat elinde üç gemi kalmıştı.

Bundan sonra mürettebatın açlık ve susuzluktan kırıldığı yüzon gün süren bir yolculuk başladı. Sonunda Filipin adalarına vardılar. Macellan Cebu Adası'na çıkınca Kral Humabon ile dost oldu, onu Hristiyan yaptı ve İspanya Kralı'nın naipliğini verdi. Ancak, kısa bir süre sonra, komşu bir adada, 27 Nisan 1521'de öldürülmesi üzerine gemicileri kaçarak bu ünlü denizcinin cesedini terkettiler.

Macellan ilk dünya turunu neredeyse gerçekleştirecekti. Ama Avrupa'ya, ancak gemilerinden biri döndü.

28 NİSAN 1961

UÇAK GEMİLERİ ÜSTÜNDE BİR BALON

Uçak gemileri, uçakların iniş ve kalkışını kolaylaştırmak için, rüzgârın durumuna göre, güverte ekseni etrafında daima manevra yaparlar.

Yön verilebilen balon olan zeplinleri hâlâ kullanan Amerikalılar, 1950'den sonra uçak gemilerine bu balonlardan bazılarına üs olma görevini de verdiler. Böylece bu tip balonlar sadece kıyılarda bulunmaya mahkûm olmaktan kurtulacak ve dünyanın dört köşesine taşınabilecekti. Kocaman bir sosis biçimindeki bu balonların uçak gemisine konup kalkması görülecek bir manzaraydı.

Ama 28 Nisan 1961'de Amerikalılar işi daha da ileri götürdüler...

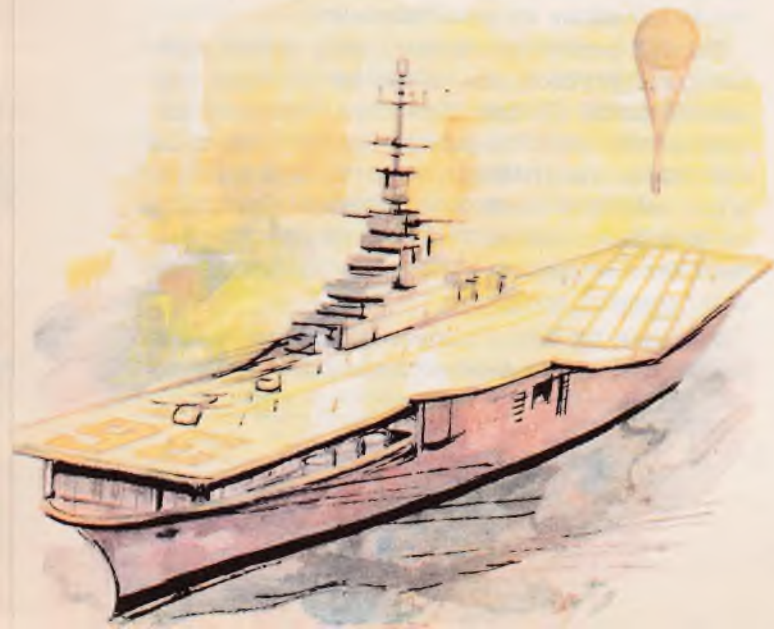
O gün Amerikalı iki havacı olan Ross ve Prather, **«Lee Lewis Memorial»** adındaki bir serbest balonla yükseliş denemesi yapmak için **«Antietam»** uçak gemisinden havalanacak dönüşte de yine aynı gemiye inecekti. Lee Lewis Memorial 283.000 metreküp hacmiyle o güne kadar yapılan balonların en büyüğüydü.

Ross ve Prather, balonun sepetine bindi ve balonu zapteden bağlar kesilince büyük bir hızla yükselmeye başladılar. İşin buraya kadar olan bölümünde bir güçlük yoktu. Önemli olan dönüştü. Çünkü balonu, uzunluğu 275 ve genişliği 46 metre olan bir alana indirmek zorundaydılar. 34.668 metre yükseklikten inen iki havacı, bunu büyük bir başarıyla gerçekleştirdi.

Bunlar da aynı gün oldu:

1814 : Napoléon I, Elbe Adası'na çıktı.

1968 : Paris'te ilk defa kalp nakli ameliyatı yapıldı.

29 NİSAN 1429

JEANNE d'ARC ORLÉANS'DA

Fransa'nın büyük bir bölümünü işgal eden İngilizler; Orléans'ı çevreleyen çeşitli kaleleri ele geçirmiş, Fransa Kralı Charles VII ise tam bir ümitsizliğe kapılmıştı. Şehir neredeyse teslim olacaktı.

İşte bu sırada Jeanne d'Arc adlı genç bir çoban kız, ordunun başına geçerek, Orléans'ı kurtarmak için 29 Nisan 1429'da hücuma geçti.

Genç kız 4 Mayıs'ta, bir avuç askeriyle birlikte ilk kaleyi aldı. 6 Mayıs'ta bir başka kaleyi alarak 7 Mayıs'ta önemli bir mevki olan Tourelles surlarının önüne geldi. Subaylar hücumu geri bırakmak istiyorlardı. Ama Jeanne d'Arc onlara şehri alacağını vaadederek, vakit geçirmeden kendisi en başta olduğu hâlde küçük ordusuyla hücuma geçti. Surlara dayalı bir merdivenin tepesindeyken, bir ok omuzuna saplandı. Dengesini kaybedip yere düşen genç kızın gözlerinden yaşlar boşandı. Çok geçmeden yarasını sardılar. Jeanne, sancağı eline alarak yine surlara tırmandı. Onu gören askerleri daha da cesaretlenerek son bir hücumla kaleye girdiler.

8 Mayıs sabahı, İngilizler o bölgede bulunan diğer kaleleri de terketmiş ve Orléans kurtulmuştu. Şehir halkı bayram etti. Jeanne d'Arc sözünü yerine getirdiği için mutluydu.

Bu da aynı gün oldu:

1877 : Pasteur, şarbon hastalığına bir basilin sebep olduğunu ispat etti.

---

30 NİSAN 1877

İLK GRAMOFONLAR

Her şey, bir matbaa işçisi olan Léon Scott de Martinville'in 1857'de **«fonotograf»** adını verdiği bir cihazın patentini almasıyla başladı. Bu cihaz, dar kısmına bir zar gerilmiş koni şeklinde akustik bir borudan ibaretti. Bu zarın ortasında bulunan küçük bir sivri uç, sesin meydana getirdiği titreşimleri, isle karartılmış bir cam üzerine kaydedebiliyordu. Léon Scott, daha sonra çalışmalarına devam ederek, bu ucun yaptığı izi fotoğraf olarak tesbit etmeyi başardı.

Charles Cross ise bu çalışmayı çok daha ileri götürdü. Scott'un elde ettiği izi, fotogravür yoluyla oydu. Sonra da bir başka zara tutturulmuş sivri bir ucu bu oyuk izden geçirerek önceden kaydedilen sesi tekrar ortaya çıkarmayı başardı. Böylece **«paleofon»** adını verdiği ilk gramofon yapılmıştı.

Charles Cross, bu buluşunun şemasını 30 Nisan 1877'de, kapalı zarf içinde, Paris'teki Bilimler Akademisi'ne verdi. Ama ne yazık ki, parası olmadığı için buluşunu geliştiremedi.

Edison, 15 Ocak 1878'de, Cross'unkine benzeyen bir cihazın patentini aldı. Aradaki fark, sesin bir silindir üzerine kaydedilmiş olmasıydı. **«Western Union»** şirketi adına bir teknisyen olarak çalışan Edison, elindeki imkânlardan yararlanarak patentini aldığı cihazı gerçekleştirdi ve geliştirdi. Cross yenilmişti.

9 Ağustos 1888'de fakir bir hâlde ölen bu Fransız mûcidin tek umudu Akademi'ye vermiş olduğu zarftı... Bu zarf gramofonu ilk bulanın kendisi olduğunu isbat etmeye yeterliydi.

Bu da aynı gün oldu:

1945 : Hitler, Berlin'de intihar etti.

1 MAYIS 1873

«BEYAZ BÜYÜCÜ»

İlâhiyat ve tıp öğrenimi yapmış olan David Livingstone, 1840 yılında Güney Afrika'ya hareket ettiği zaman henüz yirmiyedi yaşındaydı. Amacı, hem Afrika'yı keşfetmek hem de orada hekim ve misyoner olarak çalışmaktı.

Livingstone'un ilk işi, yerlilerin o zamana kadar sadece esir tüccarı olarak tanıdıkları ve çok korktukları **«Beyazlar»**ı onlara sevdirmek oldu. Onların dillerini öğrendi; böylece Afrika'nın içlerine kadar sokulmayı başardı.

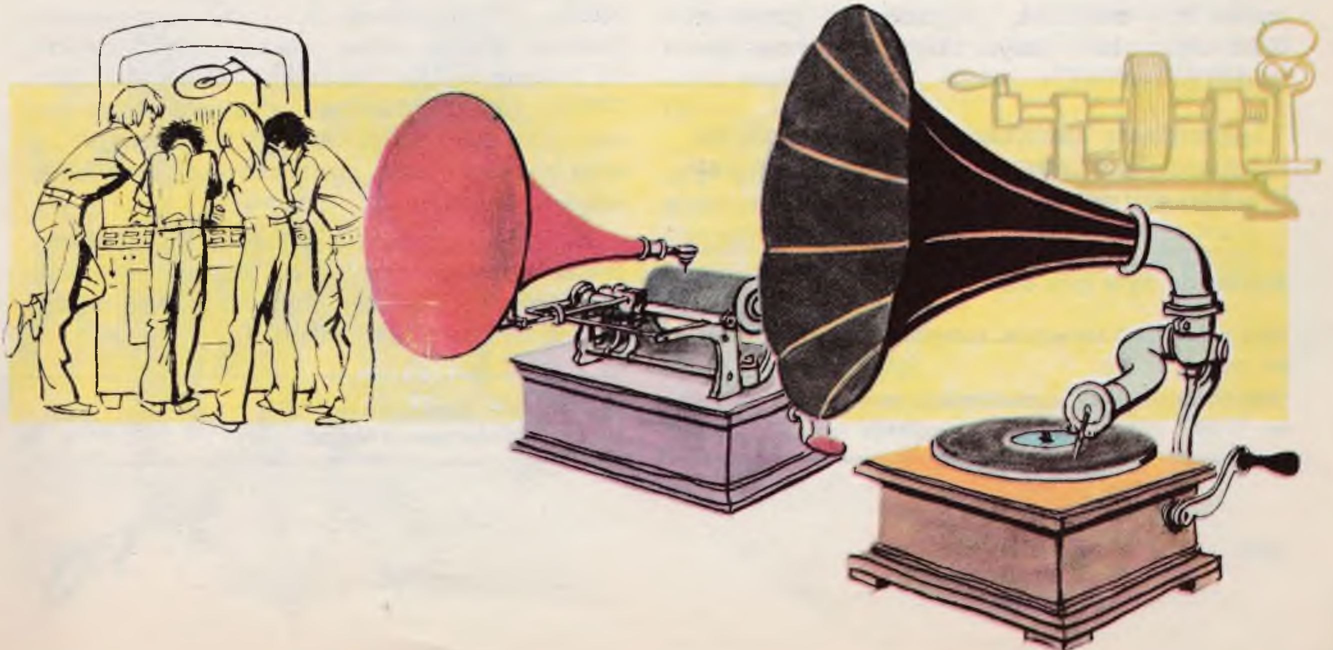
Bundan sonra Ngami Gölü'nü aramaya başladı. Gölü 1849'da buldu. Daha sonra Zambezi Nehri boyunca ilerleyerek nehrin kaynağına doğru dört yıl yol aldı. Onun gerçekten dost olduğunu anlayan zenciler, kabileden kabileye haberler ulaştırıyor ve bu **«iyi beyaz büyücü»** için bütün yollar açılıyordu. Kölelikle mücadele ettiği için zenci tüccarlarının düşmanlığını kazanan Livingstone öte yandan bu çok ilkel topluluklara Hıristiyanlığı aşılamaya çalışıyordu.

Livingstone, 1862'de yeniden yola koyularak Nil Nehri'nin kaynağını aramaya başladı. Bu arada, çalışmalarının sonuçlarını Londra'ya ulaştırmış, milletlerarası bir ün kazanmıştı. Ancak bu seyahat sırasında, kendisinden üç yıl haber çıkmayınca Avrupalılar meraklanmaya başlamıştı.

New York Herald gazetesi onu aramak üzere, gazeteci Stanley'i Afrika'ya gönderdi. Stanley onu Ujiji'de bulduğu zaman **«büyük beyaz büyücü»** çok hastaydı. Nihayet 1 Mayıs 1873'te ölen bu barışçı fâtihin cenazesi İngiltere'ye getirildi.

Bu da aynı gün oldu:

1889 : Fransa'da ilk İşçi Bayramı kutlandı.

2 MAYIS 1519

BİR DÂHİ ÖLDÜ: LEONARDO DA VİNCİ

15 Nisan 1452'de Floransa yakınlarında doğan ve tabiatın yeşillikleri arasında mutlu bir çocukluk geçiren Leonardo da Vinci'nin küçük yaştan beri resme karşı büyük bir kaabiliyeti vardı. Ondaki bu kaabiliyeti gören babası onu, Verracohio adındaki bir sanatçının yanına verdi. Bu sanatçıdan resim ve heykelciliği öğrenen Leonardo, çevresini ve insanları inceleyerek çizeceği krokilere konular sağlıyordu.

Yirmi yaşında Floransa'nın en iyi ressamlarından biri olan Vinci, mimarlık alanında da büyük bir kaabiliyet göstermiş; Milano ve Pavia katedrallerinin inşaatıyle ilgili tartışmalara katılmıştı. Öte yandan bilimle de ilgilenen sanatçı askerî mühendis olarak kaleler, savaş arabaları tasarlıyor; ayrıca plânörler, dalgıç elbiseleri, paraşütler icadediyordu...

1516'da, Fransa Kralı François I, onu dâvet ederek Amboise yakınlarında bir şatoya yerleştirdi. Sanatçı orada kraliyet ikametgâhlarının inşaası için mimarlık çalışmalarına girişti ve ölüm tarihi olan 2 Mayıs 1519'a kadar hiç durmadan çalıştı.

Leonardo da Vinci'nin, zamanın teknik imkânsızlıkları yüzünden gerçekleştirilemeyen icatları, dört asır sonra, gerçekleştirilmiştir.

Bunlar da aynı gün oldu:

1862 : A.B.D. iç savaşında, Kuzeyliler New Orléans'ı işgal etti.

1968 : Nâsır'ın halk oyuna sunduğu yeni çalışma programı, % 99,9 gibi bir çoğunlukla onaylandı.

---

3 MAYIS 1925

CLÉMENT ADER'İN SERÜVENİ

İnsanların, kuşları taklid ederek uçabileceğine inanan Clément Ader; ilk denemesine giriştiği zaman henüz ondört yaşındaydı. Bu yaratıcı çocuk, iki sopa yardımıyla yelpaze şekline getirdiği bir kumaş parçasını kollarına ve bacaklarına bağlayarak gece vakti bir yamacın tepesine çıktı. Rüzgârın kendisini uçuracağını umuyordu... Ama, rüzgâr onu yamaçtan aşağıya yuvarlayarak yaralanmasına yolaçmıştı.

Bu başarısızlıktan yılmayan Ader, 1873 yılında, 32 yaşındayken kanatları eklemli, üstü de kaz tüyüyle kaplanmış mekanik bir kuş yaptı. Ader, içinde ancak kendisinin sığabileceği kadar bir yer olan bu âletle, yerden 1,5 metre havalanmayı başardı.

Ader daha sonra bu alandaki çalışmalarına devam etti ve beş işçinin yardımıyla **«Éole»** adını verdiği acayip makineyi yaptı. Bunun iskeleti ağaçtı, yarasa kanadına benzeyen kanatları da bez kaplıydı.

Clément Ader bu icâdını büyük bir gizlilik içinde Armainvilliers şatosunda deneyecekti. Şatonun büyük çayırı, **«uçak»** tekerleklerinin izi kalacak şekilde biçilmişti. Deneme 9 Ekim 1890'da yapıldı. Makinesini durduğu zaman inerek, geri gelip izleri inceledi. 50 metrelik bir alan boyunca izler görünmüyordu. Demek ki **«Éole»** havalanmıştı.

Bu ilk uçuşun gerçekliği üzerinde bazı tartışmalar olmuştur. Ama Ader 3 Mayıs 1925'te öldüğü zaman bütün dünya onu, havacılığın öncülerinden biri olarak selâmladı.

Bu da aynı gün oldu:

1944 : Filipinler savaşı başladı.

---

4 MAYIS 1600

«NICOT»NUN OTU

Kristof Kolomb ve arkadaşları 1492'de Antiller'e ayak bastıkları zaman, bazı yerlileri bir cins bitkinin kurutulmuş yapraklarını kalem biçiminde sarıp, bir ucunu yakarak dumanını içlerine çektiklerini görünce şaşırmışlardı. Fakat bunu kendileri de deneyince pek hoşlarına gitmişti! Sonradan tohumlarını İspanya'ya götürmeye karar verdikleri bu bitki **«tütün»** idi.

Tütün, çok geçmeden İspanya ve Portekiz'de yetiştirilmeye başlandı. Yaprakları kurutulup toz hâline getirildikten sonra buruna çekilirse baş ağrısına iyi geleceği söyleniyordu.

Portekiz'deki Fransız Sefiri Jean Nicot, Kraliçe Catherine de Médicis'nin migren sancılarını geçirmek için bu tozdan getirtti. Kraliçe, bu sihirli tozu çeker çekmez çok rahatladı. Çok geçmeden sarayın ileri gelenleri de onu taklid ettiler.

Nihayet bütün Avrupa tütün içmeye ve buruna tütün tozu çekmeye başladı. Ancak çok geçmeden sağlığa zararlı olduğu anlaşılınca satışı yasak edildi. Ama aksine, daha çok içilmeye başlanmıştı. Öte yandan birçok ülkede tütün yapımı satışı devlet tekeline alındı. Tütünden elde edilen muazzam gelir, devlet hazinelerinin ve hükümetlerin yüzünü güldürdü.

«Nikotin» sözü Jean Nicot'nun adından gelir. Nicot, 4 Mayıs 1600'de öldüğü zaman, ilk aldığı bir parçacık tütünün, adını ölümsüzleştireceğini herhalde tahmin etmemişti.

Bu da aynı gün oldu:

1952 : Bir Amerikan uçağı, o güne kadar yapılmamış bir şeyi gerçekleştirerek, Güney Kutbu'na kondu.

5 MAYIS 1821

NAPOLÉON I'İN ÖLÜMÜ

Kendisine karşı birleşen Avrupa kuvvetlerine yenilen Napoléon I, 16 Ekim 1815'ten beri Atlas Okyanusu'nda, İngilizler'e ait küçük bir ada olan Sainte-Hélène'de mahpus tutuluyordu.

İmparator; adanın **«Longwood»** diye anılan en vahşî kesiminde, fakir bir şekilde döşenmiş orta hâlli bir evde oturuyordu. Sadece en yakın dostlarından birkaçının kendisiyle beraber kalmasına izin verilmişti. Bunlar Montholon, Bertrand, Gourgaud adlı generallerle, hâtıralarını yazdırdığı Las Cases adındaki mâbeyincisiydi.

İngilizler tarafından çok sıkı bir şekilde gözaltında tutulan Napoléon I, ada valisinin çıkardığı zorluklar yüzünden bitkin bir hâldeydi. Esirinin kaçmasından korkan Vali Sir Hudson Lowe, hükümetinden aldığı emirleri harfi harfine yerine getiriyordu. Nihayet, büyük bir ümitsizliğe düşen İmparator evine kapanarak, kendisine verilen son küçük hürriyet haklarından faydalanmayı dahi reddetti. 1821 Nisanı'nda vasiyetnamesini yazdırırken hastalıktan perişan bir durumdaydı. Ve aynı yılın 5 Mayısı'nda gözlerini kaparken son sözleri: **«Fransa... Ordu... Oğlum...»** Oldu.

Vasiyeti üzerine, cenazesi ancak 1840'ta Fransa'ya getirilebildi. Kabri; Paris'te, Seine Nehri kıyısındaki Invalides'in kubbesinin altındadır. Yanında bazı mareşalleri ve İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanlar'ın Fransa'ya geri verdiği oğlu gömülüdür.

Bu da aynı gün oldu:

1789 : Louis XVI tarafından toplantıya dâvet edilen États Généraux Meclisi açıldı.

---

6 MAYIS 1717

BÜYÜK PETRO'NUN FRANSA'YI ZİYARETİ

Paris sarayı, Rus Çarı Büyük Petro'nun ziyaretini biraz çekingenlikle bekliyordu. Çünkü kaba bir adam olan bu hükümdarın «ünü» Versailles'a kadar gelmişti. Bir köylü gibi yetiştirilen Petro'nun; gemi inşasını öğrenmek için vaktiyle Holanda'da dülger olarak çalıştığı söyleniyordu... Henüz çocuk olan, Louis XV'in yerine devleti idare eden Kral Naibi, Louis XVI'nın yaptığı gibi, onu başından savamamıştı. Üstelik Çar'ın geleceği Dunquerque limanına sarayın arabalarını göndermişti. Çünkü Büyük Petro'nun, kaba olduğu kadar kendisine itibar gösterilmesinden hoşlandığını da biliyordu.

6 Mayıs 1717'de 40 kişiyle birlikte gelen Çar, hemen Paris'e doğru yola çıktı. Ertesi günü akşamın saat 9'unda, Paris'e gelerek Louvre'a indi. Fakat, kendisine hazırlanan daireleri beğenmediğinden Mareşal Villerci'nin evinde alelâde bir yer yatağında yattı.

9 Mayıs'ta Kral Naibi'yle karşılaştı ve onu yüksekliği ile ezdi: Gerçekten de iki metre boyuyla dev gibi bir adamdı. Ama ertesi gün, aksine yedi yaşındaki Louis XV'e büyük bir sevgi gösterdi. Onu kucakladı, dizine oturttu, yanaklarından öptü. 16 Mayıs'ta, Invalides'de askerlerle kadeh tokuşturdu... Ama 11 Haziran günü yapmış olduğu kabalık, hiç de affedilir cinsten değildi: Sabahın erken saatinde Saint-Cyr'deki kız eğitim okuluna gelen Çar, henüz Madame Mainte'in yataktayken, kapısını zorlayarak odasına girmiş, yatağında dehşet içinde kalan kadını bir süre seyrettikten sonra; tek kelime söylemeden geldiği gibi çekilip gitmişti...

Çar, 18 Haziran'da, Versailles'dan ayrıldığı zaman; başta Kral Naibi olmak üzere bütün saray rahat bir nefes almıştı.

Bu da aynı gün oldu:

1937 : Almanlar'ın Hindenburg adlı zeplini, tam konmak üzereyken, New York'un üstünde patladı.

7 MAYIS 1833

BRAHMS'IN DOĞUMU

Johannes Brahms, 7 Mayıs 1833'de Hamburg'da dünyaya geldi. Babası orta hâlli bir müzisyendi; annesi de dikiş dikerek evin geçimine iyi kötü yardım etmeye çalışıyordu. Okumaktan pek hoşlanmayan Johannes'in müziğe karşı büyük bir kaabiliyeti vardı. Daha çocukken besteler yapmaya başlamış; solfej bile bilmediğinden, bestelerini kaydetmek için kendi kendine bir nota sistemi icadetmişti. On yaşına geldiği zaman liman meyhanelerinde piyano çalarak para kazanıyordu.

1853 yılında, Weimar'da Franz Liszt tarafından kabul edilerek ondan teşvik gören Brahms, aynı yıl Schumann'la karşılaştı. Onun müziğinden çok hoşlanan Schumann, kendisine büyük yakınlık gösterdi ve notalarını basan yayınevi sâhibiyle tanıştırdı.

Genç besteci, Schumann'ın ölümünden sonra Hanover manastırında çalıştı, daha sonra Hamburg'da koro şefi oldu. 1862'de kesin olarak Viyana'ya yerleşen Brahms, her çeşit şâheserlerini orada verdi. Çok para kazanmasına rağmen sâde bir hayat sürdü. 3 Nisan 1897'de öldüğü zaman, Hamburg'lu küçük müzisyenin dehâsını bütün Avrupa tanıyordu.

Eserleri bugün çok ünlü çağdaşlarınınki kadar sık çalınmazsa da, çeşitlilik bakımından, bu büyük sanatçı kazandığı üne hiç şüphesiz lâyıktır.

Bu da aynı gün oldu:

1915 : İngiliz transatlantiği Lusitania, birçok yolcusu olduğu hâlde, Atlas Okyanusun'da bir Alman denizaltısı tarafından torpillendi.

---

8 MAYIS 1902

PELE YANARDAĞI

Fransız Antilleri'nin en kalabalık şehri olan Saint-Pierre de la Martinique, yüzyıllardan beri uyuyan Pele Yanardağı'nın yamaçlarında kurulmuştur.

25 Nisan 1902'de, yanardağın ağzında hafif bir duman görüldüğü zaman buna kimse aldırmadı. Öte yandan dağdan gelen çobanlar da günlerden beri kükürt kokusu duyduklarını söylüyorlardı. Daha sonraki günlerde uzaktan uzağa gelen patlamalar duyuldu; gökyüzü, zaman zaman şimşeklerle aydınlandı. 5 Mayıs'ta dağdan yuvarlanan kocaman bir kaya şehrin uzağındaki bir fabrikayı yıktı; 7 Mayıs'ta Saint-Pierre'den geçen nehirde sayısız ölü balıklar görüldü. Şehir halkından çoğu kaçmak istemesine rağmen ilgili makamlar hiçbir tehlike olmadığını söylüyorlardı.

7 Mayısı 8 Mayıs'a bağlayan gece, Pele Yanardağı'nın tepesi kor gibi bir hâl aldı. Öyle ki gökyüzü sanki kızıla boyanmıştı. Nihayet şafak vakti, dağın tepesi, şehrin bulunduğu taraftan yarıldı ve korkunç bir patlamanın ardından taşan lavlar şehre doğru akmaya başladı. İki dakikadan az bir süre içinde yerle bir olan şehrin 30.000 kişilik nüfusunun tamamı uykularında yanmış veya kaynayarak taşan sularda boğulmuştu.

Kurtarıcılar, olay yerine geldikleri zaman yalnız bir tek kişinin sağ kaldığını gördüler. Bu, hapishanenin toprak altındaki bir hücresine hapsedilmiş bir zenciydi.

Bu da aynı gün oldu:

1971 : Bir tek Sovyet füzesiyle sekiz Cosmos uydusu fırlatıldı.

9 MAYIS 1850

GAY-LUSSAC'IN CESARETİ

Gay-Lussac, 1804'te Biot ile birlikte ilk balon uçuşunu yaptığı zaman yirmialtı yaşındaydı. Bu iki arkadaş, mıknatıslı bir iğnenin çeşitli yüksekliklerdeki hareketlerini incelemek amacıyla 4.000 metreye kadar çıktı.

Bundan üç hafta sonra ve tek başına olarak 7.016 metreye yükselen Gay-Lussac, tahlil etmek istediği hava örneklerini aldı.

Gay-Lussac hem fizik, hem kimya bilginiydi. Gazların genişlemesi üzerine çalışıp, kanunlarını buluyor, cisimlerin birleşimleri üzerinde incelemeler yapıyordu.

1808'de Thénard'la tanışan Gay-Lussac, bu kimyacıyla yaptığı önemli çalışmalar sonucunda; **«alkali»**ler üzerine demir talaşı etkisiyle sodyum ve potasyum elde ettiler. Daha sonra Humphry-Davy'nin **«elektroliz»** deneylerini tekrarladılar. Bu çalışmalarını ilkel bir laboratuvarda sürdüren Gay-Lussac, şiddetli bir patlama sonucu gözlerinden fena hâlde yaralandı.

Gözleri iyileşir iyileşmez Thénard'la birlikte yaptığı çalışmalarına devam eden bilgin; klor, bor, siyanojen ve siyanhidrik asidi keşfetti.

1816'da kendi adını taşıyan sifonlu barometreyi geliştiren Gay-Lussac, daha sonra Fransa'da kimya endüstrisini kurdu. 9 Mayıs 1850'de öldüğü zaman, her dakikası bilimsel çalışmalarla dolu olan bir ömrü tamamlamış oluyordu.

Atmosferden hava örneği almak için giriştiği cesurâne teşebbüs sâyesinde çıktığı yükseklik ise, uzun süre balon rekoru olarak kaldı.

Bu da aynı gün oldu:

1965 : Ruslar'ın fırlattığı Lunik V, Ay yüzüne yumuşak iniş yaptı.

---

10 MAYIS 1869

ATLAS OKYANUSU'NDAN BÜYÜK OKYANUS'A

10 Mayıs 1869 günü Utah eyaletindeki küçük bir yerleşme merkezi olan Promontory Point'te büyük bir bayram vardı. Birkaç dakikaya kadar, biri doğudan, diğeri batıdan gelen iki demiryolu hattı birleştirilecek ve böylece Amerika Birleşik Devletleri, Atlas Okyanusu'ndan, Büyük Okyanus'a kadar demiryoluyla bağlanmış olacaktı.

«Union Pacifique» doğudan Iowa'dan; **«Central Pacifique»** de batıda Kaliforniya'dan işe başlamıştı. Demiryolunu yapanlar o âna kadar çeşitli güçlüklerle karşılaşmışlardır. Bunların başında **«Soluk benizliler»**in yapmaya çalıştığı çelik şeride engel olmak isteyen Kızılderililer geliyordu. Çünkü yol, onların son av alanlarının içinden geçiyordu. Ayrıca teknik ârızalar da işi engelliyordu.

Ama bugün; çekilen zahmetler, kazalar, iki şirket arasındaki anlaşmazlıklar unutulmuştu. Herkes son derece mutluydu ve bazılarının gerçekleştirilmesine imkân olmadığını iddia ettikleri çalışma başarıyla sonuçlanmıştı.

İşçiler, son rayı da yerine koydu. İki şirketin başkanları, altından yapılan son çivileri çaktılar. Nihayet büyük an geldi. İstim üstünde bekleyen lokomotifin çektiği ve bayraklarla süslenmiş tren, seyredenlerin çılgınca alkışları arasında ağır ağır son rayın üzerinden geçti. Kimi sevincinden ağlıyor, kimi de dostlarıyla kucaklaşıyordu. Tren uzaklaşırken, günlerce sürecek olan bayram da başlamıştı. Bugün lüks vagonlardaki rahat koltuklarına kurulmuş olarak yolculuk yapanlardan acaba kaçı bu büyük günü hatırlar dersiniz?

Bu da aynı gün oldu:

1940 : Almanlar; Belçika, Holanda ve Lüksemburg'u işgal etti.

---

11 MAYIS 1745

FONTENOY SAVAŞI

İngiltere Kralı'nın oğlu Duc de Cumberland komutasındaki İngiliz Ordusu'yla Fontenoy'da karşılaşan Fransa Ordusu'nun başında Maurice de Saxe vardı. Fransa Kralı Louis XV de, oğullarıyla birlikte savaş yerinde bulunuyordu.

11 Mayıs 1745 günü, şafakla beraber başlayan savaş, öğleye doğru, Mareşal de Saxe'ın ustaca bir manevrası sâyesinde Fransızlar'ın lehine döner gibi oldu. O zaman, Duc de Cumberland'ın ileri sürdüğü 2.000 kişilik yeni bir birliği ağır ağır yaklaşarak Fransız kuvvetlerine 50 metre kala durdu. İngilizler'in başındaki Yüzbaşı Lord Charles Hay, askerlerinin önünde ilerleyerek, Fransız subaylarına: **«Fransız baylar, önce siz ateş edin!»** Diye seslendi. Fransız kuvvetlerinin başındaki Kont d'Anterroches da şu cevabı verdi: **«Önce siz ateş edin. Biz aslâ ilk ateşi açmayız.»**

Bunun üzerine ateş açan İngilizler, ilk Fransız sırasını saf dışı etti. Daha sonra Fransızlar ateş ederek İngilizler'in iki sırasını birden yere devirdi. Bu sırada, tüfeklerini yeniden doldurmaya çalışan İngilizler, Fransız süvarilerin hücumuna uğradı.

Çok geçmeden savaş bitmiş, ilk defa ateş etmekle gösterdikleri tedbirsizliğin cezasını çeken İngilizler, çekilmeye başlamıştı.

Bu da aynı gün oldu:

1930 : Mermoz Güney Amerika'ya ilk hava postasını götürdü.

12 MAYIS 1694

DUGUAY-TROUIN'İN KAÇIŞI

1673 yılında doğan Duguay - Trouin'in 21 Ağustos 1691 günü yapmış olduğu bir atılımın başarıyla sonuçlanması, bu Fransız korsanını büyük bir ün sâhibi yapmıştı.

O gün, kendisini **«Le Grenedan»** adındaki firkateyne âdeta zorlukla bindirmişlerdi (çünkü deniz tutardı!). Pierre Legoux'nun komutasındaki gemi, İngiltere açıklarında bulunduğu sırada; gözcü ondört İngiliz gemisinin üzerlerine doğru gelmekte olduğunu bildirdi. Legoux dürbünle baktığı zaman İngiliz gemilerinin toplarla donatılmış olduğunu gördü. Bunun üzerine oradan uzaklaşmak istedi. Topa benzeyen şeylerden çoğunun ağaçtan yapılma sahte toplar olduğunu iddia eden Duguay – Trouin, sonunda onu ikna ederek, 28 toplu gemisiyle, düşmanın üç gemisine saldırtmayı başardı. Gerçekten de üç gemide ancak 76 tane sâhici top vardı. Hemen borda bordaya gelip savaşa tutuştular. Fransızlar, kısa zamanda bu üç İngiliz gemisini ele geçirip Saint-Malo'ya getirdi.

12 Mayıs 1694 günü Duguay - Trouin'in komuta ettiği **«La Diligente»** adlı 40 toplu firkateyni ansızın 6 İngiliz gemisi tarafından çevrildi. İngiliz gemilerinde 350 top vardı. Genç korsan aslanlar gibi dövüştü ama, sonunda esir olmaktan kurtulamadı. İngilizler onu Plymouth'a götürüp hapse attılar.

Çok genç ve yakışıklı olan Duguay – Trouin, orada bir İngiliz kızının gönlünü fethetti. Kız ona yiyecekler getirdiği gibi silâh ve bir de sandal buldu. Bir sabah erkenden kaçmayı başaran Duguay-Trouin, çok geçmeden Fransa'ya döndü.

Bu da aynı gün oldu:

1926 : Norge adlı Norveç balonu ilk defa Kuzey Kutbu üzerinde uçtu.

---

13 MAYIS 1913

SIKORSKY «BOLŞOY»U UÇURUYOR

Igor Sikorsky adındaki Rus, daha 21 yaşındayken ilk uçan makinesini yapmıştı: Bu bir helikopterdi. Ancak bu makine uçmayınca o da bu işten vazgeçerek kendisini uçaklara verdi. İki sene sonra, S 6 uçağıyla Rusya'da, askerî bir yarışmayı kazandı.

O sırada zihnini kurcalayan bir konu vardı. Bir uçağa, neden birden fazla motor takılmasın?.. Gerçi bu daha önce de akla gelmiş ve sırf emniyeti sağlamak maksadıyla, bir motor da arkada olmak üzere iki motorlu uçak yapılması denenmişti. Ama işi daha büyük tutan Sikorsky, beş ton ağırlığında dört motorlu bir uçağın yapımına girişti.

Uçağa büyük anlamına gelen **«Bolşoy»** adını takmıştı. Dört kanatlı olarak düşünülen bu uçağın motorlarının her biri 100 beygir gücünde olacak ve iniş takımlarında onaltı küçük tekerlek bulunacaktı. Gerektiği zaman karlı araziye inebilmek için bu tekerleklerin yerine kızak da takılabilecek olan bu uçağın bir başka yeniliği daha vardı: Pilot yeri tamamen kapalı olduğu gibi, arka tarafta da dört yolcu taşıyacak kadar bir yer bulunuyordu.

En iyimser kimseler bile bu uçağın günün birinde uçabileceğini tahmin etmiyordu. Ama Sikorsky 13 Mayıs 1913'te **«Bolşoy»**u uçurmayı başardı.

Temmuz ayında yapılan **«Krasnoye Selo»** manevralarında Çar tarafından ziyaret edilen Bolşoy'un ömrü ne yazık ki pek uzun olmadı.

1913 Ağustosu'nun sonlarında Sikorsky'nin uçağının üzerinde uçan bir uçağın motorlarından biri yerinden koptu ve altındaki Bolşoy'un üzerine düşerek, o zamana kadar çok başarılı elliiki uçuş yapmış olan bu uçağı kullanılmaz hâle getirdi.

14 MAYIS 1941

TEPKİLİ UÇAĞIN DENENMESİ

1907'de, İngiltere'de dünyaya gelen Franck Whittle'in bütün amacı havacı olmaktı. İlk öğrenimini tamamladıktan sonra burslu öğrenci olarak Leamington Koleji'ne girdi.

Daha sonra Kraliyet Hava Kuvvetleri Askerî Okulu'na giren Franck, bu okuldaki bir sınav sırasında, **«havacılıktaki gelişmenin geleceği»** konusunda bir **«tez»** hazırlamıştı. Yirmi yaşındayken hazırladığı bu tezde benzin motorlu ve pervaneli uçakların gelecekte bir işe yaramayacağını ve bunların yerini tepkili uçakların alacağını ileri sürüyordu. Franck'ın bütün bu anlattıkları, derste öğrendiklerinden apayrı şeyler olduğu için sınavda kötü not altı.

Ama Franck Whittle, yine de havacılık okuluna girdi. Oradaki hocalarından birine düşüncelerini açtığı zaman büyük bir ilgi gördü ve o hocasının teşvikiyle 1930'da bir patent aldı. Ancak parasızlıktan uçağını yapamıyordu. 1936'da arkadaşlarından birinin yardımıyla **«Tepkili Motorlar»** derneğini kurdu. Yaptığı motorlardan ilki, Rugby'deki küçük bir atölyede denendi.

İngiltere Hava Bakanlığı 1939'da ona, çalışmalarına devam etmesini sağlayacak imkânları hazırladı. Ve nihayet 14 Mayıs 1941'de, Franck Whittle'ın yaptığı ilk tepkili uçağın **«Gloster»** tecrübe uçuşu yapıldı.

Çevredeki köylüler, başdöndürücü bir hızla uçan bu uçağı görünce **«jet»** adını taktılar.

O günden beri, **«jet»** diye anılan bütün tepkili uçaklar günden güne gelişti ve hızları da gittikçe arttı: Mach 1... Mach 2... Mach 3...

Bunlar da aynı gün oldu:

1610 : Ravaillac, Kral Henri IV'ü Paris'te, hançerledi.
1972 : Okinawa Adası tekrar Japonlar'a verildi.

15 MAYIS 1919

HASAN TAHSİN VE İLK KURŞUN

1888'de Selânik'te doğan Hasan Tahsin'in asıl adı Osman Nevres'tir. Ataları, Osmanlılar'ın Rumeli'ye geçtikleri dönemde Anadolu'dan Selânik'e gidip yerleşmişlerdi.

Liseyi Selânik'te bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesi'nde okurken zekâ ve çalışkanlığı ile dikkati çeken Osman Nevres, Hükümet tarafından gönderildiği Sorbonne Üniversitesi'nde hukuk ve felsefe öğrenimi yaptı.

Balkan Savaşları'ndan sonra ülkeyi yöneten İttihat ve Terakki Partisi, Osman Nevres'e **«Hasan Tahsin»** takma adıyla çıkarılmış bir pasaport vererek 1914'te gizli bir görevle Romanya'ya gönderdi. Mütareke yıllarında İzmir'e yerleşen Hasan Tahsin, 6 Mayıs 1919'a kadar **«Hukuku Beşer»** adlı gazeteyi çıkardı. İzmir **«Müdafaai Hukuk Cemiyeti»**nin mitinglerinde ateşli söylevler verdi ve **«Reddi İlhak»** bildirisini yazıp yayınladı.

15 Mayıs 1919'da İzmir rıhtımına çıkan Yunan askerleri, Konak Meydanı'ndan Güzelyalı'ya doğru ilerliyordu. Bu acı manzarayı gören Hasan Tahsin: **«Olmaz! Olamaz!.. Böyle ellerini kollarını sallayarak giremezler... Türk toprağı çiğnenemez!..»** Diye bağırarak tabancasını çekti ve en önde Yunan bayrağı taşıyan askeri alnının ortasından vurdu. Bu **«ilk kurşun»**un arkasından tabancasındaki kurşunları boşaltıp, belindeki bombayı savurdu. Fakat açılan yaylım ateşi sonunda bu kahraman gazetecimiz şehit düştü.

Aynı yere bir anıt dikilerek adına **«İlk Kurşun Anıtı»** denilmiştir.

16 MAYIS 1799

HONORÉ DE BALZAC

16 Mayıs 1799'da doğan Honoré de Balzac, ailesinin isteği üzerine hukuk öğrenimi yaptı ama, edebiyata olan eğilimi ağır basarak edebiyatçı olmaya karar verdi.

Çeşitli alanlardaki ilk yazılarından umduğu sonucu alamayan Balzac, bu çalışmalarını sürdürebilmek için iş hayatına atıldı ve matbaacılık yapmaya başladı. Ama bunda da başarısızlığa uğrayarak büyük bir borç altına girdi.

Bunun üzerine, kendisine çok yardımı dokunan ve en yakın dert ortağı olan bir kadına karşı duyduğu aşkın da etkisiyle - ki, **«Vâdideki Zambak»** romanındaki kadın kahramanın duygulu kişiliğinde onu ölümsüzleştirmiştir - yeniden edebiyata yönelerek delicesine çalışmaya başlamıştır. Durmadan yazıyor, üstüste birkaç gece uyumadığı oluyordu. 1829'dan itibaren kendini kabul ettiren Balzac, büyük bir ün kazanmış, parlak bir döneme girmişti.

Balzac, **«La Comédie Humaine»** (İnsanlığın Komedisi) adı altında yayınladığı yüze yakın romanla zamanının Fransa'sının geniş bir manzarasını çizdi.

Büyük yazar, ellibir yaşında, aşırı çalışma sonucu hayata gözlerini yumdu. Ömrünün sonunda kendi yarattığı kahramanların etkisi altındaydı. Ölüm döşeğinde kendisine **«Doktor Bianchon»**un getirilmesini istiyordu. Halbuki bu, La Comédie Humaine'de var olan bir roman kahramanıydı.

Günümüzde, eserleri bütün dünya dillerine ve bilhassa Rusça'ya çevrilmiş olan Balzac, çağının âdet ve geleneklerinin bir ressamı olmakla kalmamış, insan yaradılışının ebedî çeşitliliklerini de eserlerinde dile getirmiştir.

17 MAYIS 1740

JEAN CAVALIER VE «CAMISARD»LAR

Louis XIV'e yıllarca kafa tutmuş olan, **«Camisard»**ların lideri Jean Cavalier adındaki Fransız; Londra yakınlarındaki Chelsea'da öldüğü zaman günlerden 17 Mayıs 1740 idi.

Güneş Kral, **«Nantes Fermanı»**nı kaldırınca, Hıristiyan Fransızlar kendi memleketlerinde yabancı durumuna düştüler. Onyedi yıl boyunca, her türlü kötü muameleye tâbi tutuldukları hâlde göçüp gitmek istemeyenler; zamanla işlerin düzeleceğini boş yere bekleyip duruyorlardı.

24 Temmuz 1702'de Lozère tepesi civarında başlayan ilk isyan hareketi hızla yayıldı. O sırada Jean Cavalier, 1701 yılında sığındığı Cenevre'de bulunuyordu. Cesur bir köylü çocuğu olan Jean, vatandaşlarının Kral'a karşı başkaldığını duyunca, hemen Fransa'ya döndü ve çok geçmeden de isyancıların lideri oldu.

Protestanlar, onun idaresi altında hırsla dövüşmeye başladılar. Geceleri Kral'ın birliklerine taarruz ediyorlardı. Birbirlerini tanımak için elbiselerinin üstüne beyaz bir gömlek giydiklerinden dolayı onlara **«Camisard»**lar deniyordu. Louis XIV, onlara karşı en iyi alaylarını ve en iyi generali olan General Villiars'ı gönderdi. Ama Camisard'lar 1713'e kadar mücadeleye devam etti.

Halbuki Jean Cavalier daha 1705'te dövüşmekten vazgeçmiş yabancı ülkeye gitmek şartiyle Kral'a teslim olmuştu. Ondan sonra da dinine sâdık kalabilmek için kendi öz memleketine karşı çarpışmaktan geri durmamış önce Holandalılar'ın sonra da İngilizler'in yanında dövüşmüş, İngilizler onu Jersey Valisi yapmıştı.

Bu da aynı gün oldu:

1972 : Batı Almanya ile Doğu'daki eski düşmanları, Rusya ve Polonya ile olan savaş hâline son verdiler.

18 MAYIS 1804

FRANSIZ İMPARATORU: NAPOLEON

Napoléon Bonaparte; 1804 yılının başlarında iktidarının zirvesine ulaşarak Fransa'yı tek başına idare etmeye başlamıştı.

Cumhuriyetin düşmanlarını cinayetle itham eden Napoléon, en küçük bir tepkiye sebep olmadan Piemonte'yi Fransa'ya katmış, Parma ve İsviçre'yi işgal etmişti. Öte yandan, iç işleri alanında da Papa Pius VIII ile dinî andlaşma yaparak, bu alanda başarı sağlamıştı.

1804 yılının Mart ayında, İngiltere'nin yardımıyla hazırlanan kralcı bir komployu meydana çıkararak, olayın elebaşılarını idam ettirdi.

Aslında bu komplo ona, kendisini tahttan ayıran son basamağı rahatça aşmasına yaramıştı. Taraftarları, bir tek kişiye dayanan bir iktidarın ne kadar zayıf kalacağını öğrenmiş oluyordu. Napoléon, derhal son oyununu oynadı. Durmadan taraftarlarını teşvik etti, cumhuriyeti bundan sonra her türlü hücumdan korumak için veraset esasına dayanan bir iktidar kurmaya yöneltti. Senato da, onların isteğini destekleyecek şekilde oy kullandı. Böylece: **«Cumhuriyet hükümeti, Fransızlar'ın ırsî imparatoru olan Napoléon Bonaparte'a emanet edildi.»** Bu doğrudan doğruya eski devrin, yâni mutlakiyet idaresinin kılık değiştirmiş bir şekliydi.

18 Mayıs 1804'te Senato'dan gelen bir heyet, Bonaparte'a aldıkları kararı bildirdi. Napoléon, gelenleri, yanında kardeşleri Joseph ve Louis olduğu hâlde karşıladı. Artık bir imparator tavrı takınmıştı. Birkaç hafta sonra da durum halk oyu ile kesinlik kazanacak ve imparatorluk doğacaktı.

Bu da aynı gün oldu:

1908 : Charcot'nun kutup araştırmaları gemisi olan «Pourqoi Pas» Saint - Malo'da denize indirildi.

19 MAYIS 1919

ATATÜRK SAMSUN'DA

Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a ayak bastığı 19 Mayıs 1919 gününün, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde çok önemli bir yeri vardır. Bir bakıma, Kurtuluş Savaşı'nın bu tarihte başladığı kabul edilebilir. Çünkü Samsun'a ayak basan Mustafa Kemal, hemen görüşmelerine başlayarak millî bir cephenin kurulmasını sağlamış; bir yıla kalmadan Ankara'daki Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni açmıştı.

Osmanlı Imparatorluğu'nun Birinci Dünya Savaşı'nda yenilmesi üzerine elde kalan bütün toprak parçaları düşmanlar tarafından işgal edilmiş, Türkiye'ye sâdece Anadolu'da bir avuç toprak bırakılmış, bütün kıyılarımız düşman eline geçmişti. Bu durum karşısında milletçe bir karşı çıkmanın şart olduğuna inanan Mustafa Kemal, İstanbul'da gerekli kimselerle görüşmelere başlamıştı.

30 Nisan 1919'da 9'uncu Ordu Müfettişliği'ne tâyin edilen Mustafa Kemal bu teklifi sevinçle karşıladı. Çünkü ordu merkezi Erzurum'daydı. Zaten O da İstanbul'a geldiği günden beri; resmî bir görevle Anadolu'ya geçmenin imkânlarını arıyordu. Ayrıca bu göreve, Genelkurmay İkinci Başkanı Kâzım Paşa'nın da yardımıyla, hükümetten geniş yetkiler alarak gidiyordu.

Birinci Dünya Savaşı'nda büyük başarılar elde eden Mustafa Kemal Paşa'nın zamanın başkenti İstanbul'da böyle büyük faaliyetler göstermesi yabancı makamların şüphesini çekmişti. Bunun üzerine fazla vakit kaybetmeden 16 Mayıs 1919'da Bandırma adındaki küçük vapurla yola çıkan Mustafa Kemal, 19 Mayıs'ta Samsun'da karaya çıkarak Millî Mücadele'yi başlatıyordu. Bu büyük günü her yıl Gençlik ve Spor Bayramı olarak kutluyoruz.

20 MAYIS 1927

LINDBERGH, OKYANUS'U GEÇİYOR

Küçük bir uçakla Saint-Louis, New York postasını taşıyan genç Charles Lindbergh'in büyük bir hayâli vardı: Amerika'dan Fransa'ya Atlas Okyanus'u üzerinden uçarak geçmek.

Bu amaçla adını **«Spirit of Saint Louis»** koyduğu bir uçak yaptırdı. Tek kanatlı bu küçük uçağın bir tek motoru vardı. Depoları ise ancak uçağı 6.000 kilometre uçurabilecek kadar benzin alıyordu. O devirde uçaklarda telsiz olmadığı için; herhangi bir ârıza olduğu takdirde, pilotun bir yardım alması imkânsızdı.

Charles Lindbergh, 20 Mayıs 1927 günü sabahın sisleri arasında New York'taki bir havaalanından hareket etti. Uçak yükselmeye başlayınca açık denize doğru yöneldi. Akşama doğru meydana gelen koyu bir sis yüzünden Lindbergh, 3.000 metreye yükselerek kalın, fırtına bulutlarının arasında uçmak zorunda kaldı. Ertesi gün ortalık ağarırken hâlâ siyah bulutların arasındaydı ve hiçbir şey göremediği için pusulayla yön tâyin ederek uçmaya çalışıyordu. Daha sonra, iyiden iyiye alçalıp saatlerce uçtu. Akşama doğru İngiltere'yi geçerek Fransa'ya yöneldi. Fransa'ya geldiği zaman gece olmuştu. **«Spirit of Saint Louis»** saat 22.20'de Bourget Havaalanı'na indiği zaman, havaalanında toplanan büyük kalabalık onu çılgınca alkışlıyordu.

Henüz yirmibeş yaşında olan Lindbergh, otuzüç saat uçarak 5.800 kilometre yol almış ve Atlas Okyanusu'nu ilk defa tek başına geçme şerefini kazanmıştı.

Bu da aynı gün oldu:

1970 : Hasta olduğu, hattâ öldüğü söylenen Mao Tse Tung 1968'den beri ilk defa halk karşısında konuştu.

21 MAYIS 1941

STALİN, RICHARD SORGE'A İNANMIYOR

1941 ilkbaharında bütün dünyayı ilgilendiren bir soru vardı: **«Hitler Rusya'ya saldıracak mıydı?»**

Almanya, İngiltere'ye karşı büyük bir yıpratma savaşına girişmişti. Bu bakımdan deniz kuvvetleri bağlıydı; ama muazzam ordusu serbest durumdaydı.

Gerçi, 1939 Ağustosu'nda Polonya'yı paylaştıkları günden bu yana Rusya ile müttefikti ama bu, Rusya'ya saldırmaması için yeterli bir sebep sayılmazdı.

Nisan ayı sonunda çift taraflı çalışan bir Çekoslovak ajanı, sürgünde bulunan Çekoslovak Hükûmeti Başkanı Beneş'e; Almanlar'ın Haziran'ın ikinci yarısında Rusya'ya hücum edeceğini bildirdi. Beneş, durumu hemen Churchill'e söyleyerek Stalin'e bildirmesini istedi. Ama Churchill buna pek ihtimal vermedi.

O zaman Richard Sorge işe karıştı. Sorge yıllardan beri Japonya'nın başkenti Tokyo'da yaşayan bir Alman gazetecisiydi. Almanya Sefareti'nin basın işlerini idare ediyordu. Bu sâyede en önemli yerlere girip çıkıyor, çok şeyler öğreniyordu. Ama Sorge, öğrendiği şeyleri, Berlin'e değil, Moskova'ya bildirirdi; çünkü o bir Sovyet casusuydu.

Almanya'nın Rus sınırına 170 tümen yığdığını ve 22 Haziran'da hücuma geçeceğini öğrenmişti. Bunun üzerine 21 Mayıs 1941'de Moskova'ya haber verdi, ama Stalin, Richard Sorge'a inanmadı.

Ve... 22 Haziran 1941'de 170 Alman tümeni Rusya'ya hücuma geçtiği zaman Stalin, Sorge'a inanmamakla ne büyük hatâ işlediğini anlamıştı.

Bu da aynı gün oldu:

1932 : Amelia Earhart, uçakla Atlas Okyanusu'nu geçti.

22 MAYIS 1950

ANNAPURNA'NIN ETEĞİNDE

Lionel Terray, Lachenal, Gaston Rebuffat, Couzy, Schatz, Doktor Oudot, Marcel Ichac ve başkanları Maurice Herzog; Kuzey Hindistan'daki Annapurna tepesine tırmanabilecekleri bir yol bulmak amacıyla 22 Nisan 1950'den beri bu tepenin eteklerinde çadır kurmuşlardı.

Önlerinde üç yol vardı: Kuzey-doğu mahmuzu, batı buzulu ve görünmemesine rağmen kuzeyde bulunduğu tahmin edilen bir başka buzul. Bu yolların her üçünde de birçok çıkış denemeleri yapıldıktan sonra, nihayet 22 Mayıs 1950 günü Herzog, Lachenal, Terray ve Rebuffat kendilerini buzlu ve sarp bir yamacın eteğinde buldular.

Burası o zamana kadar hiç kimsenin görmediği, dağlar arasında çukur bir yerdi. Güneş doğduğu zaman, Annapurna ışıl ışıl parıldayan buzullarıyla karşılarında göründü.

Dört kişi, kılavuzlarının yardımıyla 1 numaralı kampı kurdukları zaman 5.100 metre yükseklikteydiler. Ve önlerinde daha 3.000 metreleri vardı.

Daha sonra oniki gün içinde; 5.900 metrede ikinci, 6.600 metrede üçüncü, 7.150 metrede dördüncü, 7.300 metrede de beşinci kamplarını kurmuşlar ve sıra son çıkış çalışmalarına gelmişti. Bu işi ilk defa Terray ve Rebuffat denedilerse de başaramadılar. Sıra Herzog ve Lachenal'a geldi. Her taraftan esen rüzgâr ve yükseklik dolayısıyla oksijen bakımından zayıf olan hava bu çıkışı engelliyordu. Ama onlar bütün enerjilerini kullanarak, inatçı bir gayretle yollarına devam edip 3 Haziran'da tepeye Fransız Bayrağını diktiler. Artık sıra inmeye gelmişti...

Bu da aynı gün oldu:

1972 : Başkan Nixon, Moskova'da büyük bir törenle karşılandı. Nixon, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Rusya'ya giden ilk A.B.D. Başkanı'ydı.

23 MAYIS 1813

RICHARD WAGNER

23 Mayıs 1813'te Almanya'nın Leipzig şehrinde doğan Richard, daha birkaç haftalıkken babasını kaybetti. Bunun üzerine annesinin; aktör, yazar ve ressam olan Ludwig Geyer ile evlenmesi Richard'ın bir sanat ortamı içinde yetişmesine yol açtı.

Beethoven'in senfonilerinin çalındığı bir konserde hazır bulunduktan sonra, müziğe karşı içinde dayanılmaz bir istek duyan Richard Wagner, okulunu ihmal etmeye başladı. Annesi ise ısrarla üniversiteye yazılmasını istiyordu. Wagner, üniversiteye girdi ama, derslerinden çok arkadaşlarıyla birlikte geçirdiği neşeli akşamlardan hoşlanıyor, ikide bir kavga etmekten kaçınmıyordu. Fakat, konu müzik olduğu zaman üzerine büyük bir ciddiyetle eğiliyordu. Onaltı yaşındayken orkestra için yazılan bir uvertürün çalınışını yöneten Wagner, gelenekleri yıkan tekniğiyle büyük bir hayranlık yarattı.

Wagner, orkestra şefi olarak Fransa, İtalya, İsviçre ve Almanya'da bulundu ve daima çeşitli güçlüklerle karşılaştı. Ama hiç yılmadan beste yapmaya devam etti ve daima başarılı oldu. Eserleri, kendinden öncekilere göre çok değişikti; çünkü şiir, dram, dekor ve aktörlerin oyununu, yarattığı müzikle ifade ediyordu. Bu yüzden birçok düşman kazandı. Wagner, hayatının sonuna doğru Almanya'da Bayreuth tiyatrosunun kurulması için büyük gayretler sarfetti. O günden beri bu tiyatroda en büyük operalar oynanır ve büyük müzik festivalleri yapılır.

Richard Wagner'in, dünyanın her tarafındaki hayranları da onun mezarını ziyaret etmek için Bayreuth'e gelir.

Bu da aynı gün oldu:

1969 : Stafford ve Cernan adındaki Amerikalı astronotlar 15 kilometre yüksekten, Ay çevresinde dolaştılar.

24 MAYIS 1903

OTOMOBİLLE PARİS'TEN MADRİD'E

İlk otomobilin yapılmasının üzerinden sadece on yıl geçmişti ama, herkes bu yeni araçla çok yakından ilgilenmeye başlamıştı. Fransa Bakanlar Kurulu, 17 Şubat 1903'te, Paris'le Madrid arasında, bütün araçların katılabileceği bir otomobil yarışı yapılmasını kararlaştırdı.

Yarışa katılacak araçlar dört sınıfa ayrılmıştı: Ağır arabalar, hafif arabalar, küçük arabalar ve motosikletler. Avrupa'nın bütün ülkelerinden gelen 315 yarışçı, kayıtlarını yaptırdı ve 24 Mayıs 1903 günü sabah saat 3.30'da, 150 otomobil ve 47 motosiklet yarışa başladı.

Yarışa katılan araçlar, yol boyunca sıralanmış binlerce meraklının arasından geçerken çeşitli güçlüklerle karşılaşıyordu.

Saat 12.14'te, Bordeaux'ya ilk giren, imalâtçı Louis Renault'nun arabası oldu. Halbuki, şoförü Gabriel'in idaresindeki araba, diğerlerinden bir saat daha geç yola çıkmıştı. Bu bölümün birincisi olan Gabriel, beş saat onüç dakika süresince ortalama; saatte 105 kilometre yol almıştı.

Bu arada birçok kaza olmuştu. Aralarında Louis'nin kardeşi Marcel Renault'un da bulunduğu, 20 şoförün bu kazalarda ölmesi üzerine İspanya ile anlaşan Fransa Hükûmeti, yarışı Bordeaux'da durdurmaya karar verdi.

Bu da aynı gün oldu:

1941 : Alman zırhlısı Bismarck, Atlas Okyanusu'nda, kısa süren bir savaştan sonra İngiliz zırhlısı Hood'u batırdı.

25 MAYIS 1923

MANS'IN İLK YİRMİDÖRT SAATİ

Yirmibeş yıldan beri yapılan otomobil yarışları dünyanın her yanında gittikçe yayılmaktaydı. Ancak bu yarışlar, özel olarak yarış için yapılmış otomobiller arasında oluyor; seri imâlâtla yapılan otomobiller arasında bir yarışma düşünülmüyordu. Otomobile karşı duyulan ilgi günden güne artmış, herkes otomobili sevmeye başlamıştı.

Bunu dikkate alan Émile Coquille, Georges Durand ve Charles Faroux adlı üç Fransız, Mans pisti üzerinde yapılacak ve yirmidört saat sürecek bir dayanıklılık yarışı düzenlemeye karar verdi.

Otomobil yapımcıları, bu teşebbüsü önce çekingenlikle karşıladılar; çünkü böyle bir yarışmaya girerek ticarî itibarlarını sarsmak istemiyorlardı. Sonunda biri İngiliz biri de Belçikalı olmak üzere onsekiz yapımcı bu yarışmayı kabul etti. Böylece 25 Mayıs 1923'te, 33 otomobil, şiddetli bir yağmur altında ve seyre gelen 40.000 kişinin önünde Mans pistine çıktı.

«Mans'ın yirmidört saati» başlamıştı. Şiddetli fırtınaya rağmen yarışı sürdüren arabalarda ikişer şoför vardı ve sırayla kullanıyorlardı. **«Bugatti»**ler, **«Berliet»**ler, **«Amilcar»**lar, **«Delage»**lar, **«Salmson»**lar durmak dinlenmek bilmeden dönüyor, dönüyordu.

Sonunda Lagache ve Léonard, bir «Chenard et Walker» arabasıyla; saatte ortalama 92 kilometre yol alarak yarışı kazanmışlardı.

Bu da aynı gün oldu:

1846 : Prens Louis Napoléon (Napoléon III) Ham kalesinden kaçtı.

26 MAYIS 1799

PUŞKİN'İN DOĞUMU

26 Mayıs 1799'da Moskova'da doğan Alexandr Sergeyeviç Puşkin, daha çocuk denecek yaşta; bilhassa Fransız edebiyatına çok düşkün olan babasının etkisi altında kaldı. Napoléon I'in Rusya'yı işgal ettiğinde henüz onüç yaşında olmasına rağmen; vatanının içinde bulunduğu tehlikeyi derin bir yara olarak hisseden bu hassas yaradılışlı çocuk, ilk şiirlerini yazmaya o sıralarda başladı.

Liseyi bitirince Dışişleri Bakanlığı'nda görev aldı. Ama onun karakteri memur olmaya elverişli değildi. Arkadaşlarıyla birlikte **«Armanas»** adında bir edebiyat derneği kuran Puşkin, liberal fikirleri dile getirdiği ilk şiirleri yüzünden dört yıl Ukrayna'ya sürgüne gönderildi. Puşkin ilk romanlarını bu sürgün sırasında yazmıştır.

Puşkin, içi içine sığmayan bir insandı. Şefi Prens Voronzov'a yazdığı bir hicviye, onun Mihaylovskoye'deki evinde gözaltında tutulmasına yolaçtı.

1826'da affedilerek Moskova'ya dönen Puşkin, dört yıl sonra Nathaliya Gonçarova adında güzel bir kızla evlendi. Ama aşırı kıskançlığı ona çok kötü bir oyun oynadı: Rusya hesabına çalışan Georges d'Anthès adlı bir Fransız subayını, karısına kur yaptığı iddiasıyla düelloya dâvet etti.

Düello, 27 Ocak 1837'de Saint - Petersburg'da yapıldı ve daha ilk ateşte ağır bir yara alan Puşkin, çok geçmeden öldü.

Puşkin, hem lirizme hem de gerçekçiliğe yönelttiği modern Rus edebiyatının kurucusu olarak kabul edilir.

Bu da aynı gün oldu:

1972 : Dr. Werner von Braun N.A.S.A.'dan istifa etti.

27 MAYIS 1960

HÜRRİYET VE ANAYASA BAYRAMI

27 Mayıs 1960'ta yapılan devrim hareketi, Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihinde yeni bir dönemin başlangıcı olmuştu. Bu devrim hareketinden sonra kurulan **«Kurucu Meclis»** yeni bir Anayasa için çalışmalara başlamış ve hazırlanan Anayasa 9 Temmuz 1961'de halkoyuna sunularak kabul edilmişti.

Bu Anayasa'nın ilk dört maddesi şöyleydi:

1 — Türkiye Devleti bir cumhuriyettir.

2 — Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.

3 — Türkiye Devleti, ülkesi ve milliyeti bölünmez bir bütündür.

Resmî dil Türkçe'dir.

Başkent Ankara'dır.

4 — Egemenlik kayıtsız şartsız Türk Milletinindir.

Millet, egemenliğini; Anayasa'nın koyduğu esaslara göre, yetkili organlar eliyle kullanır.

Egemenliğin kullanılması hiçbir surette belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ, kaynağını Anayasa'dan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz.

27 Mayıs 1960 Devrimi'nin ilk iki yıldönümünde gayri resmî törenler yapıldı. Daha sonra - 9 Mayıs 1963 gün ve 221 sayılı kanunla - millî bir bayram olması kabul edilen 27 Mayıs günü «Hürriyet ve Anayasa Bayramı» olarak kutlanmaktadır.

Bu da aynı gün oldu:

1968 : Haftalardan beri, grevlerin etkisi altında perişan bir hâle gelen Fransa'da hayat normale döndü.

28 MAYIS 1934

AVRUPA'DAN AMERİKA'YA İLK UÇUŞ

1933'te, New York'tan havalanan Paul Codos ve Maurice Rossi, bugün Lübnan sınırları içinde bulunan Rayak şehrine kadar hiç aralıksız ellibeş saat uçarak 9.100 kilometre yol almış ve havacılık tarihinin en uzun uçuşunu gerçekleştirmişlerdi. Ama bununla yetinmeyen bu iki havacı, o zamana kadar denenmemiş olan Atlas Okyanusu'nu her iki yönde birden aşabileceklerini isbat etmek istiyordu.

Aylarca, büyük bir gizlilik içinde çalışarak, Paris'ten, Büyük Okyanus'taki San Francisco'ya yapacakları yeni uçuşu plânladılar.

Nihayet 27 Mayıs 1934 günü havacıların, yüklenen benzinle daha da ağırlaşmış olan **«Joseph Le Bris»** adlı uçağı, Bourget alanından, ağaçların tepesini yalayarak havalandı. Pilotlar kalkışta küçük bir sarsıntı duydularsa da, motorun çalışmasında bir değişiklik olmadığı için, üzerinde durmadılar.

Codos ve Rossi, saatlerce uçtuktan sonra, 28 Mayıs sabahı, uçaklarında tehlikeli bir titreşimin başladığını görerek paraşütlerini taktılar. Titreşim, her geçen dakika daha da artıyordu; her an bir facia olabilirdi. Ama bir şey olmadan New York'a gelip, bir yıl önce Rayak'a hareket ettikleri alana kondular. San Francisco hayâli suya düşmüştü.

Ne var ki, Codos ve Rossi 28 Mayıs 1934'te Atlas Okyanusu'nu her iki yönde de geçmeyi tamamlamış bulunuyordu.

Bu da aynı gün oldu:

1183 : Truva Yunanlı'lar tarafından alındı.

---

29 MAYIS 1453

İSTANBUL'UN FETHİ

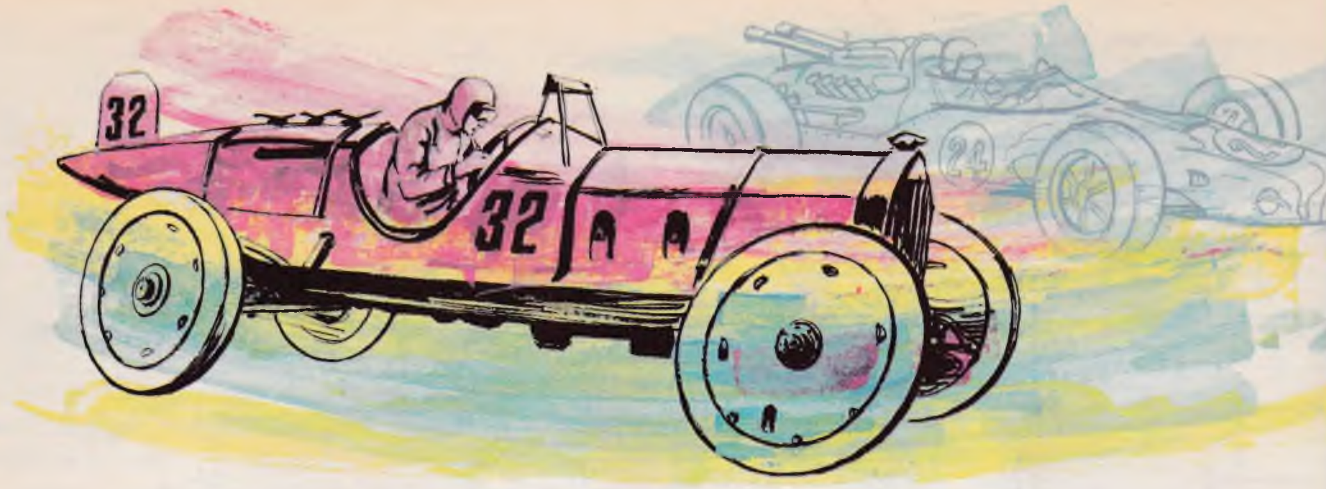
Türk - Osmanlı İmparatoru Sultan Mehmed II, 6 Nisan 1453'te İstanbul'u kuşattı. Şehir daha önce çeşitli kuşatmalara uğramış, ama her defasında kurtulmayı başarmıştı. Ancak bu kuşatma, öncekilerin hiçbirine benzemiyordu. Mehmed II, çok azimli ve kararlıydı. Tahta çıkmasından bir sene sonra, Anadoluhisarı'nın karşısına yeni bir hisar yaptırmaya karar vermişti. Bu iki hisar sâyesinde hiçbir gemi Türkler'in izni olmadan Boğaz'dan geçemeyecekti. 1452 Martı'nda yapımına başlanan Rumelihisarı aynı yılın Ağustosu'nda tamamlandı. Adına **«Boğazkesen»** dendi.

Daha sonra diğer hazırlıklarını da tamamlayan Mehmed II, ertesi yıl, 6 Nisan'da şehri kuşattı. 18 Nisan'da Adalar zaptedildi; ardından 67 küçük gemiden meydana gelen bir Türk donanması karadan yürütülerek, ağzı zincirle kapatılmış olan Haliç'e indirildi. Bu o zamana kadar dünya tarihinde görülmemiş bir şeydi. 5 Mayıs'ta da Beyoğlu tepelerine Türk topları yerleştirildi.

28 Mayıs'ı 29 Mayıs'a bağlayan gece bütün hazırlıklar son bir defa gözden geçirilmiş ve nihayet 29 Mayıs 1453 salı günü sabahı, Türk askerleri her yandan çok şiddetli bir hücuma kalkmıştı. Mehmed II, asıl hücum bölgelerinden biri olan Topkapı önündeydi, Ulubatlı Hasan'ın surlara ilk Türk Bayrağı'nı dikmesi, bütün askerleri kamçıladı. Türkler çok geçmeden İstanbul'a girmişti. Mehmed II, bu tarihten sonra Fâtih diye anılmıştır.

Bu da aynı gün oldu:

1953 : Hillary'nin Everest'e ilk tırmanışı.

30 MAYIS 1911

INDIANAPOLIS YARIŞLARI

Amerika Birleşik Devletleri'nin Indianapolis şehrindeki otomobil yarış pisti, 1909'daki açılışından bu yana çeşitli değişikliklere uğramıştır. Meydana gelen ciddî kazaları önlemek amacıyla önce pistin hem yüzeyi düzeltildi hem de tuğla ile kaplandı. Fakat bu defa da pist, küçük bir yağışta kaygan hâle geliyor ve burada yarışmak çok tehlikeli oluyordu. Ama Amerikalılar bu pisti orijinal buldukları için değiştirmeye girişmediler. Pistte sadece dört viraj ve dört doğru yol vardı; bu sâyede sür'at yapmak mümkün oluyordu.

1911'de, pistin sâhipleri, bir değişiklik yapma teklifini tekrar reddettikten sonra çok önemli bir karar verdiler: Bir yıl içinde çeşitli yarışlar düzenleyeceklerine, bir tek yarış yapacak, böylece bütün dünyanın dikkatini üzerlerinde toplayacaklardı...

Bu yeni yarışa **«Beşyüz Millik Indianapolis»** denecek ve kazanana verilecek armağan da 10.000 dolar olacaktı!

30 Mayıs 1911'de yapılan ilk yarış, organizatörlerin düşüncelerinde yanılmadığını gösterdi: Tam 80.000 seyirci toplanmıştı.

Yarışa katılan arabalar bunca seyircinin gözleri önünde hızla piste atılıyor; motorlar homurdanıyor, frenler gıcırdıyordu.

Yarışı, kullandığı **«Marmon»** ile Ray Harroun kazanmış ve saatte ortalama 120 kilometre yaparak, o zaman için inanılmaz bir rekor kırmıştı. Elli yıl sonra ise, Graham Hill, **«Lola Ford»**u ile aynı pistte saatte ortalama 232 kilometre hız yapmıştı.

Bu da aynı gün oldu:

1431 : Jean d'Arc, Rouen'da diri diri yakıldı.

---

31 MAYIS 1455

İKİ GÜL SAVAŞI

Armalarında **«beyaz gül»** bulunan York ailesi ile **«kırmızı gül»** armalı Lancaster ailesi, İngiltere tahtı üstünde hak iddia ediyordu.

O devirde, İngiltere tahtında Lancaster ailesinden Henry VI vardı. Tebaası şu üç sebepten onu sevmezdi: Henüz yeni bitmiş olan yüzyıl savaşları sonunda İngilizler, Calais hariç, kıta topraklarındaki bütün varlıklarını kaybetmişti; Marguerite d'Anjou adlı bir Fransız'la evliydi ve nihayet deli olduğu söyleniyordu.

York Dükü Richard 1454'te Warwick Kontu'nun yardımıyla naib ilân edilmiş ve **«Krallığın koruyucusu»** unvanını almıştı. Ama sonradan aklı başına gelen Henry VI, onu görevinden uzaklaştırdı ve 31 Mayıs 1455'te 30 yıl sürecek olan savaşın işaretini verdi.

Önce York **«gülü»** başarılı oldu. Warwick, Northampton'da galip geldi. Ama Marguerite d'Anjou hemen harekete geçmesi sonunda Richard öldürüldü ve düşmanlarının elinde esir olan Henry VI kurtarıldı. Ne yazık ki, Londralılar, onun yerine Richard'ın oğlunu Edward IV adıyla, kral tanıdılar. Savaş gittikçe daha da şiddetlenerek devam etti... Marguerite, Towton'da yenildi... Warwick onunla işbirliği yaparak Henry VI'yı tahta çıkardı; böylece Kingmaker (kral yapıcı) adına lâyık olduğunu gösterdi.

İki Gül Savaşı, bir evlenme buketiyle son buldu: Lancaster'lerin sonuncusu Henry Tudor ile Edward IV'ün kızı; henüz kral ve kraliçe olmalarından önce evlendiler.

Bu da aynı gün oldu:

1916 : İngiliz ve Alman donanmaları arasında Jutland savaşı başladı.

---

1 HAZİRAN 1794

VILLARET - HOWE SAVAŞI

Amiral Villaret de Joyeuse komutasındaki Fransız filosu ile, Amiral Howe komutasındaki İngiliz filosu onbeş günden beri birbirlerinin peşindeydi. Fransızlar 16 Mayıs'ta 28 gemilik bir filo ile, Amerika'dan zayıf bir koruma altında gelen buğday yüklü gemileri karşılamak üzere Brest'ten hareket etmişti. İngilizler de çok geçmeden aynı sayıda gemiyle peşlerine düştü.

1 Haziran 1794'te nihayet iki filo karşılaştıklarında; Fransız filosu dizi hâlinde seyrediyordu.

Saat 7.30'da, rüzgâr avantajına sâhip olan Howe, kuvvetlerini dörde bölerek düşmanına; yandan, diklemesine hücum ediyordu. Amacı, dizi hâlindeki rakibinin öte yanına geçmek, sonra onu iki ateş arasında bırakmaktı.

İngiliz amiral gemisi «**Queen Charlotte**», Villaret de Joyeuse'ün amiral gemisi «**La Montagne**»-ın son derece yakınından geçerken top ateşi açtı. Daha sonra iki gemi, yarım saat süreyle birbirini kıyasıya top ateşine tuttu. Diğer gemiler de birbiriyle savaşa tutuşmuştu. La Montagne, her tarafa yetişiyor ve hiç ara vermeden 120 topuyla birden ateş ediyordu ama, manevra kaabiliyeti İngilizler'inki kadar iyi değildi; sonunda kuşatılarak savaş dışı edildi. «**Le Terrible**» amiralin ustalığı sâyesinde kurtuldu, «**Le Vengeur**» batırılıncaya kadar dövüştü, «**Le Scipion**» bandırasını taşımakta devam etti ve «**Le Vengeur**»-ün mürettebatı gemileri batıncaya kadar teslim olmadı.

Geceleyin, iki filo birbirinden ayrıldı. Villaret de Joyeuse Brest'e; kendisini, savaşı kazanmış sayan Howe, İngiltere'ye döndü. İngilizler buna «**Bir Haziran Zaferi**» demişlerdi.

Bu da aynı gün oldu:

987 : **Hugues Capet, Fransa Kralı ilân edildi.**

2 HAZİRAN 1882

GIUSEPPE GARIBALDI

2 Haziran 1882'de Caprera'da ölen, İtalyanların hürriyet kahramanı Giuseppe Garibaldi, çok hareketli bir ömür sürmüştür.

Garibaldi'nin mâceralı hayatı, «**Giovine Italia**» hareketine katılmakla başladı. Yirmiyedi yaşındayken karıştığı bir komplo başarısızlıkla sonuçlanınca; önce Fransa'ya, sonra Güney Amerika'ya kaçmak zorunda kaldı. Orada, Brezilya'ya karşı ayaklanan Rio Grande do Sul'da başkan olarak çalıştı; Arjantin'e karşı ayaklanan Uruguay kuvvetlerinin başkomutanlığını yaptı.

1848'de İtalya'ya dönen Garibaldi, çevresinde toplanan taraftarlardan meydana gelen bir birlik kurarak bağımsızlık için savaşmaya başladı.

Her yere yetişiyordu. Doğuda görünüyor, ardından güneyde meydana çıkıyor, bazen düzenli ordu komutanı, bazen de gönüllülerinin reisi olarak kendini gösteriyordu. Garibaldi'nin gönüllüleri, giydikleri kırmızı gömlek yüzünden çabucak tanınır olmuşlardı. Vatanının bütünlüğünden başka bir şey düşünmeyen bu kahraman, Papa'ya, Avusturya'ya, hattâ Fransa'ya karşı savaşıyordu.

En önemli savaşlarından biri «**Binler Seferi**» veya «**Kızıl Gömlekliler Hareketi**»dir. Garibaldi, bin kişilik bir gönüllü grubunun başında, hiçbir destek görmeden büyük bir kahramanlıkla 1860'ta Napoli ve Sicilya'yı ele geçirmiştir.

1870 - 1871'deki Fransa - Almanya Savaşı sırasında Nice ve Savoie'nın Fransa'ya bırakılmasını şiddetle protesto etmişti. Ama sonradan 1807'de, şehir henüz Fransız'ken, Nice'de doğduğunu düşünerek, iki oğlu ve «**kırmızı gömlekliler**»iyle Fransızlar'a yardıma geldi.

3 HAZİRAN 1657

BÜYÜK BİR HEKİM: WILLIAM HARVEY

İngiltere'de, Folkstone'lu bir tüccarın oğlu olan William Harvey'in çocukluğu pamuk balyaları ve baharat sandıkları arasında geçti. Yüksek öğrenimini Canterbury'de ve Cambridge'de yaparak tıp tahsil etti. Daha sonra İtalya'ya gidip Padua'da öğrenimine devam etti. Orada, hocası Fabricio d'Acquapendente'den kanın belirli bir yönde hareket ederek dolaştığını öğrendi. Daha önce, Servet adlı bir İspanyol, kanın akciğerlerdeki dolaşımını açıklamıştı.

1615'te, Londra'daki Kraliyet Koleji'nde anatomi ve cerrahî öğretmekle görevlendirilen Harvey, Kral'ın hekimi oldu. Hayvan cesetleri üzerinde çalıştı. Hattâ Kral'dan idam edilen insanların cesedi üzerinde çalışma izni bile aldı ki, bu o zamanın örf ve âdetlerine göre yasaktı.

William Harvey 1616'da, ilk olarak, kanın iki şekilde dolaştığını ispat etti. Bu ispata göre; bir yandan atar ve toplardamarlarda dolaşarak vücudun her yanının beslenmesini sağlayan kan, bir yandan da akciğerlerde dolaşarak oksijen alışverişi yapıyordu.

Bilginler önce bu keşif üzerinde uzun uzun tartıştılar. Ama o, 3 Haziran 1657'de öldüğü zaman, keşfinin bütün Avrupa'da tanındığını görmek mutluluğuna erişmişti.

Bu da aynı gün oldu:

1784 : **Bir kadın, Lyon'da, ilk defa Montgolfier balonuyla uçtu.**

4 HAZİRAN 1666

«ADAMCIL»IN İLK TEMSİLİ

4 Haziran 1666 günü Saint - Germain - l'Auxerrois'daki çan, saat 16.00'yı vurduğu hâlde; Molière'in **«Misanthrope»** (Adamcıl) adlı eserinin ilk defa oynanacağı Palais - Royal'in 1.200 kişilik büyük dikdörtgen salonu yarıyarıya boştu. Halbuki, afişlerle halka da duyurulmuş olan temsil yarım saate kadar başlayacaktı.

Ne yazık ki, bu oyunda Molière biraz şanssızdı: Bir defa eserini bir önceki yılın Eylül ayında sahneye koymayı düşünmüş; ama kral bir komedi-bale yazmasını isteyince **«l'Amour Médecin»** (Aşk Hekimi) adlı eserini yazmış ve bütün kış boyunca bunu oynamıştı. Saray halkının 2 Haziran'da, yani iki gün önce, Fontainebleau'ya taşınması, onu en seçkin seyircisinden mahrum etmişti.

Koltuk ve galerilerde epeyce müşteri vardı ama, localardaki seyirci azdı. Öte yandan sahnede ise, genellikle soylular ve silâhşorların oturduğu ve oyunculardan sadece basit bir parmaklıkla ayrılan bölüm hemen tamamen boştu.

Oyun başladı. **«Alceste»** rolünü oynayan Molière ile **«Philinte»** rolünü oynayan La Thorilliere alkışlarla karşılandılar... Ama az sonra dudaklarda bir memnuniyetsizlik mırıltısı dolaşmaya başladı. Çünkü Molière, halkın çok beğendiği uzun bıyıklarını bu oyun gereği kesmişti.

Adamcıl, Molière'in diğer piyesleri kadar neşeli değildi. Bunu seyirci hemen anladı. İlk gün 1.447 lira toplanmışken, hasılat onuncu temsilden sonra 212 liraya düştü. Fakat eser daha sonra başarı kazanacaktı.

Bu da aynı gün oldu:

1969 : Avrupa'da 1880'den beri böyle şiddetli kış olmadı.

5 HAZİRAN 1940

DUNKERQUE'İN SONU

Vakit tamam olmuştu. 4 Haziran 1940 günü, saat 14.45'te, İngiliz amirali Ramsay, bütün gemilerine «**Dynamo**» harekâtının tamamlanmış olduğunu bildirdi. On günden beri Dunkerque'te komutanlık eden Fransız Amirali Abrial de buna razı olmuştu. Ramsay, sabah erkenden Douvres'a çıktığı zaman ona: «Bu akşam yeniden başlamalı mı?» Diye sormuş ve: «Faydasız!» Cevabını almıştı.

4 Haziran'ı 5 Haziran'a bağlayan gece biten bu «**Dynamo**» harekâtı; Almanlar tarafından Dunkerque çevresine sıkıştırılan İngiliz ve Fransız ordularının deniz yoluyla İngiltere'ye geçirilmesiydi. Almanlar 23 Mayıs'tan beri, buradaki birlikleri şiddetli bir ateş altında eziyordu. Çekilme işinde transatlantikten, eğlence teknelerine kadar her çeşit deniz taşıtından faydalanılmış; seferberlik olduğu için yatlar ve gezinti motorları sâhiplerinin idaresinde bu işte kullanılmıştı.

Arkadaşları, düşmana adım adım karşı koyarken, ilk birlikler 28 Mayıs'ta Fransa'dan ayrılmaya başlamıştı. İçlerinden çoğu, sağ sâlim İngiltere'ye ulaştı. Bazı gemileri Alman uçakları tarafından batırılıyor, kurtulabilenler başka bir tekneye geçiyordu.

5 Haziran sabahı 123.000'i Fransız olan 338.000 asker İngiltere'ye geçirilmiş bulunuyordu. Bu harekâta katılan gemilerden beşte birinden fazlası batırılmıştı. Sonunda Fransa bahriyesi, beş yıllığına Calais'den ayrılmadan önce İngilizler'e son bir hizmette daha bulundu. «**Pollux**» birçok geçiti mayınlayarak düşmana kapattı.

Bu da aynı gün oldu:

1972 : Çevre konusundaki ilk Birleşmiş Milletler Konferansı Stockholm'de açıldı.

---

6 HAZİRAN 1944

NORMANDİYA ÇIKARMASI

1942'de, işgal altındaki Fransa kıyılarına bir çıkarma yapmaya karar veren Müttefikler, Alman savunması hakkında bilgi sâhibi olmak için çeşitli limanlara 1942 Ağustosu'nda da Dieppe'e bazı hücumlarda bulundular. Bu, onlara, Almanlar'ın limanları çok iyi savunduğunu öğretti. Bunun üzerine, parçalar hâlinde sökülüp taşınabilecek limanlar yapmaya başladılar.

1943'teki Tahran Konferansı sırasında çıkarma tarihi 1944 Haziranı'nın ilk günleri olarak tesbit edildi. «**Neptune**» diye adlandırılan harekâtın komutanlığı da Amerikan generali Eisenhower'e verildi. Seçilen bölge, Normandiya sâhilinde Seine Nehri ile Cotentin yarımadası arasıydı.

1 Haziran'da her şey hazırdı. Gemiler yüklenmiş, uçaklar havaalanlarında sıralanmış, asker hazır duruma getirilmişti. Ne yazık ki 4 Haziran'da bir fırtına çıktı. Çıkarmayı geri bırakmak imkânı yoktu. Nihayet Eisenhower çıkarma tarihini 6 Haziran 1944 saat 06.30 olarak tesbit etti.

Müttefik uçakları geceyarısından itibaren havalanmaya başladı: 11.000 uçak, çıkarma bölgesine 10.000 ton bomba atacaktı. Aynı anda plânörler, düşman hatlarının gerilerine komandoları indirmeye başladı. Bunlar yerli mukavemet gruplarının yardımıyla gerekli sabotajları yapacaktı. Deniz üzerinde de her cinsten 4.266 gemi Normandiya sâhiline doğru yol alıyordu. Kıyıya yaklaşan savaş gemilerinin saat 05.30'da açtıkları ilk ateşin hemen ardından ilk birlikler karaya çıkmış ve «**en uzun gün**» başlamıştı.

Bu da aynı gün oldu:

1606 : Pierre Corneille, Rouen'da dünyaya geldi.

7 HAZİRAN 1848

PAUL GAUGUIN

Çağının en büyük ressamlarından biri olarak tanınan Paul Gauguin, 7 Haziran 1848'de dünyaya geldi. Bir gazetede çalışan babası, miras meselesi dolayısıyla ailesini de yanına alarak, Peru'ya gitmek için gemiyle yola çıktı; ama gemi Macellan Boğazı'nı geçerken öldü. Annesiyle birlikte Lima'ya varan Paul, yedi yaşına kadar babasının dedesi olan bir patriğin yanında kaldı.

Fransa'ya dönünce öğrenimini tamamlayan Paul, askerlik hizmetini de bitirdikten sonra bir bankaya girerek çalışmaya başladı. İyi bir durumu vardı. İsveçli bir kızla evlenerek beş çocuk sâhibi oldu.

Gauguin'in bankadaki arkadaşlarından biri, boş vakitlerinde resim yapardı. Onun sâyesinde yeni bir dünya keşfeden ve yeni arkadaşlar edinen Gauguin de resim yapmaya başladı.

1883'te, otuzbeş yaşındayken, kendisini tamamen resme vermek için, işini bıraktı. Ama bu, çok geçmeden bütün ailesinin sefalete düşmesine sebep oldu. Ne var ki, hiçbir şey Gauguin'i resim yapmaktan alıkoyamıyordu. Karısını ve çocuklarını terkederek, arkadaşlarıyla beraber, Bretagne'da Pont-Aven okulunu kurdu.

Gauguin, 1895 yılında artık kesin olarak, Büyük Okyanus'un güneyindeki Dominique Adası'na yerleşti. Orada yalnız başına resim yapmakta devam etti. En ünlü eserleri bu uzak ülkenin kendine has manzarası içinde çizdiği yerli resimleridir. Paul Gauguin, fakir kulübesinde bir kalb krizi sonunda öldüğü zaman büyük hasret duyduğu Bretagne'da bir kış manzarası resmi yapıyordu.

Bu da aynı gün oldu:

1971 : Bir gece önce içinde üç kişi olduğu hâlde uzaya fırlatılan Soyuz II, uzayda Salyut'la kenetlendi.

---

8 HAZİRAN 1795

LOUIS XVII TAPINAKTA ÖLÜYOR

Veliahd Louis, anne ve babasından ayrıldığından beri gözle görülür şekilde zayıflıyordu. Bu on yaşındaki çocuk, aynı yaştaki başka hiç kimsenin dayanamayacağı kadar ıstırap çekmişti.

1789 Ekimi'nde, kızgın bir kalabalık tarafından Versailles'dan alınıp Paris'e getirildiği zaman dört yaşındaydı. O zamandan beri korku içinde yaşıyordu. Zaman zaman Varennes'e kaçışını, iki kocaman arabayla gidişini, sonra yakalanıp tutuklanışını, Tuilleries'deki kurşuna dizme sahnelerini, gözlerinin önünde dökülen kanları ve ölen insanları hatırlardı... Bazen de kendisini, babası Kral Louis XVI'nin dizlerinde görürdü. 1793 yılının o Ocak günü akşamı, kendisiyle vedâlaşırken, hükümdarın gözlerinden süzülen yaşların kendi yanaklarını ıslattığını unutmuyordu. Çocuk, annesinden, babasından ve bütün sevdiklerinden ayrılmıştı.

Bazen, bekçisi Simon'un bir tokatı onu acı gerçekle karşı karşıya getirirdi. Bekçi için bu çocuk da diğerlerinden farklı bir çocuk değildi. Aradaki fark, amcası Provence Kontu tarafından 22 Ocak 1793'te, Louis XVII adıyla Fransa Kralı ilân edilmiş olmasıydı. Öte yandan muhafazası altında bulunan bu «Capet» sülâlesinden gelme çocuğa bir şey olmasını da istemiyordu.

Ne yazık ki Louis XVII, 8 Haziran 1795'te, her türlü bakımdan mahrum olarak öldü. Konvansiyon'un görevlendirdiği doktor Pellatan hastalığı «verem» olarak teşhis etti. Çocuğun yattığı karanlık ve nemli hücrenin de böyle bir hastalık için öldürücü olacağı apaçık belliydi...

Bu da aynı gün oldu:

1859 : Fransız birlikleri Milano'ya girdi.

9 HAZİRAN 68

ZÂLİM NERON

Üvey babası İmparator Claude'un, annesi Agrippina tarafından zehirlenmesinden sonra imparator olan Neron, önce büyük bir akıllılıkla ülkesini idare ettiyse de çok geçmeden yaradılışının zâlim yönü kendini gösterdi.

Neron, kendisine râkip gördüğü, üvey kardeşi Britannicus'u öldürttü. Ardından isteklerine karşı gelen Agrippina'yı da zehirlettikten sonra Poppaea ile evlenmek için karısı Octavia'yı öldürttü.

Neron kendisinde büyük bir şiir ve müzik kaabiliyeti olduğuna inanıyordu.

18 Temmuz 64 yılında Roma'da büyük bir yangın çıktı. Şehir altı gün, altı gece yandı. Neron, yangın sırasında sarayının taraçasında oturup lir çalıp, şarkı söyleyerek şehri seyretti. Daha sonra Hıristiyanlar'ı bu yangını çıkarmakla suçlayarak yoketme yoluna gitti. İğrenç gösterilerle, sayısız Hıristiyan'ı, vahşî hayvanlara parçalattı ve çarmıha gerdirtti.

Sonunda askerler Neron'un zulümlerine isyan edince, İmparator kurtuluşu kaçmakta buldu. 9 Haziran 68'de ölen Neron'un son sözü: **«Dünya bir sanatçı kaybediyor!»** oldu.

Bu da aynı gün oldu:

1970 : Kamboçya'da, Angkor'da savaşlar oluyor. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U Thant, savaşçılardan ünlü tapınağın korunmasını istedi.

10 HAZİRAN 1804

CADOUDAL'IN MAHKÛMİYETİ

Tarih sayfalarını karıştırırken, karşımıza; inandığı dâvâ uğruna can vermekten çekinmeyen sayısız kahramanlar çıkar. İşte, Georges Cadoudal da bunlardan biridir.

1 Ocak 1771'de, Kerléano'da doğan Georges, öğrenimi biter bitmez Chouan'ların kralcı ordusuna girmişti. Bunlar, Fransız İhtilâli'ni tanımayan bir kuruluşun mensuplarıydı.

Daha sonra Paris'te **«Cehennem Makinesi»** denen suikasti hazırladı. 24 Aralık 1800'de, Napoléon'un yolu üzerinde patlayan bomba hedefine ulaşamayınca, Cadoudal'ın kendi deyimiyle **«asıl darbe»**yi vurmak için çalışmaya başladı. Amacı Birinci Konsülü kaçırarak İngiltere'ye götürmek ve Fransa'da krallığı yeniden kurmaktı. Cadoudal bu iş için büyük bir gizlilikle çalıştı. Öyle ki son dakikada yapılan bir ihbara kadar polisin durumdan haberi olmadı. Ama ihbarı alır almaz, olaya katılanların hepsini yakalayıp hapse attı. Sâdece Cadoudal kaçmayı becerdi. Genç adam durmadan yer değiştirerek 9 Mart 1804'e kadar kaçmayı başardıysa da, Paris sokaklarında uzun bir tâkip sonucu yakalandı.

10 Haziran 1804'te ölüme mahkûm edilen Cadoudal, af istemesi için yapılan teklifleri bir an bile düşünmeden reddetti. 25 Haziranda oniki arkadaşıyla birlikte idam edildiği zaman otuzüç yaşında olan Cadoudal'ın son sözü: **«Yaşasın Kral!»** Diye bağırmak oldu.

Bunlar da aynı gün oldu:

1837 : Versailles Müzesi açıldı.

1944 : Normandiya cephesine doğru giden Almanlar, Oradoursur - Glane köyü halkının hepsini öldürdü.

11 HAZİRAN 1934

SOYADI KANUNU

İnsanların, kendilerini, aynı adla anılan başkalarından ayırdetmeye yarayan aile adlarına soyadı deriz. Herkesin bir soyadının bulunması kanun gereğidir. Yazarken ve söylerken önce özel ad, sonra soyadı söylenir. Bütün medenî ülkelerde kullanılan bu usul, bizde 11 Haziran 1934'te çıkarılan bir kanunla kabul edilmiştir.

Soyadı Kanunu çıkmadan önce, kişilerin sâdece küçük isimleriyle çağırılması, çeşitli karışıklıklara yol açıyordu. Batı uygarlığını örnek alan ve olumlu alanlarda Batı'ya yönelmeyi şart sayan Atatürk, bu konuda da önayak oldu. Gerekli çalışmalar yapıldıktan sonra Soyadı Kanunu, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce kabul edildi.

Mustafa Kemal, kanunun çıkmasından birkaç ay sonra Atatürk soyadını aldı. Mustafa Kemal'den ilk defa **«Ata Türk»** diye bahseden Saffet Arıkan'dır. Zamanın Türk Dil Kurumu Başkanı olan Saffet Arıkan, 26 Eylül 1934'te yaptığı bir radyo konuşmasında, Mustafa Kemal'den **«Ata Türk»** diye bahsetmişti. Bunun sonradan, Mustafa Kemal'in soyadı olması kararlaştı ve 24 Kasım 1934'te çıkan bir kanunla Büyük Önder'e **«Atatürk»** soyadı verildi.

Soyadı; doğumla, evlenmeyle veya evlât edinilmeyle alınır. Kadın kocasının, evlâtlık kendisini evlâtlığa alan ailenin soyadını taşır.

Bir kadın boşandığı zaman kocasının soyadını bırakıp, babasının soyadını kullanır. Evlâtlık bağı kaldırılan kimsenin soyadı da yine eskisine döner.

12 HAZİRAN 1944

İLK V—1'İN ATILIŞI

Altı günden beri bütün dünyanın gözü, çıkarma savaşlarının yapıldığı Normandiya'ya dikilmişti. Bütün çıkarma harekâtının ana üssü olan Büyük Britanya, alârm hâlindeydi. Kuzey Denizi'nde olsun, Manş kıyılarında olsun, 1940'tan beri birçok karanlık günler görmüş olan gözcüler dikkatlerini her zamankinin iki misline çıkarmıştı.

12 Haziran 1944 günü sabahleyin **«Anavatan Muhafızları»**ndan ikisi duydukları bir gürültü üzerine kulaklarını diktiler: Bir uçak yaklaşıyordu. . Acaba, gerçekten bir uçak mıydı?.. İki gözcü bir an tereddüt etti. Çünkü duydukları ses, başka uçakların sesine benzemiyordu. **«Sanki iki zamanlı bir motor»** diye düşündüler. Uçak şimdi tam tepelerine gelmişti. Açık havada pek iyi seçiliyordu. Sivri bir burnu, kenarları köşeli kısa kanatları vardı. Derhal alârm verildi.

Hemen başlayan baraj ateşine rağmen yoluna devam eden «**uçak**» saat 04.18'de Swanscombe'a düşerek parçalandı ve büyük hasara sebep oldu.

Bu acayip uçak hakkında daha fazla bilgi sâhibi olabilmek için 14-15 Haziran gecesini beklemek gerekti. O gece J.G. Margrave, kullandığı av uçağıyla bir **«V—1»** düşürdü. Almanlar, gizli silâhlarına bu adı takmışlardı. V—1; pilotsuz, uçan bir bombaydı. Uzunluğu 7.90, kanat açıklığı 5.30 metreydi. Saatte 650 kilometre hız yapan bu uçan bombanın menzili de 250 kilometreydi. Almanlar 1944 Haziranı'ndan 1945 Martı'na kadar İngiltere üzerine 6.000 V—1 gönderdiler. Bunlardan 4.000'i İngiliz avcı uçakları tarafından düşürülen bu **«bomba - uçak»**lar, birçok kişinin ölümüne yol açtı.

13 HAZİRAN 1929

KAÇAK YOLCU

Amerika Birleşik Devletleri'nden İspanya'ya uçarak Atlas Okyanusu'nu geçmeye çalışan Assolant, Lefèvre ve Lotti adındaki üç Fransız havacı; hareketlerinden beri, **«L'Oiseau - Canari»** adını verdikleri uçaklarındaki dengesizliğin sebebini arıyordu. O sırada, uçağın arka tarafından dört ayak üzeri yürüyerek kendilerine doğru yaklaşan gençten birinin çıktığını gördüler. Assolant: **«Ne arıyorsun burada çılgın!»** Diye bağırdı. Adam: **«Sizinle Avrupa'ya gitmeyi öyle istiyordum ki...»** Diye cevap vermesi üzerine Assolant tekrar gürledi: **«Fakat, Allah'ın aptalı, şimdi hiçbirimiz gidemeyeceğiz!»**

Havacılar bu beklenmedik durumu uzun uzun görüştüler. Acaba, yollarına devam etseler miydi? Yoksa geri dönmeleri daha mı iyi olurdu? Sonunda tehlikeli de olsa devama karar verdiler. Bu kaçak yolcu, yeni gelişen havacılığın ilk teknisyenlerinden biri olan Schreiber'di. Havacılar, onu karantinaya aldılar ve kendisiyle tek kelime konuşmadılar. Ama ne zaman küçük bir aksilik olsa: **«Ah bu budala, burada olmasaydı!»** Diye söyleniyorlardı.

Atlas Okyanusu'nu geçiş gerçekten zor oldu. L'Oiseau - Canari, birçok defa karanlıkta ve fırtınalarda yolunu kaybetti. Nihayet yirmidokuz saatlik uçuştan sonra İspanya'da boş bir araziye kondu. Havacılar yere atladılar ve fotoğraf makinelerini Schreiber'e uzatarak: **«Çek bakalım bizim resmimizi»** dediler. **«Ceza olarak resimde sen çıkmayacaksın.»**

14 HAZİRAN 1942

ANNE FRANK'IN HÂTIRA DEFTERİ

Anne Frank, Yahudi asıllı bir Alman tüccarının kızıydı. Almanya'da Yahudiler'e karşı baskı hareketleri başlayınca, 1933'te, vatanını terkederek Holanda'nın, Amsterdam şehrine sığınan Frank ailesi, burada sâkin bir hayat sürüyordu. Hattâ 1940'ta Almanlar'ın Holanda'yı işgal etmelerine ve Yahudiler'e karşı alınan tedbirlere rağmen durumları fena sayılmazdı. Ancak 1942'de Yahudiler'e karşı girişilen hareketler şiddetlenince Frank ailesi de çok yakın bir dostlarının yanına sığınmak zorunda kaldı.

Evden dışarıya çıkmayan Frank'ların yiyeceklerini dostları taşıyordu. O sırada 13 yaşında olan Anne artık okula gidemez olmuştu. 14 Haziran 1942'den itibaren hâtıralarını yazmaya başladı. Yazdıkları; kapalı kalmış bir genç kızın kendi ailesi ile ve kendileri gibi saklanan bir başka ailenin fertleriyle olan günlük ilişkilerinden ibaretti. Alman polisi 4 Ağustos 1944'teki bir arama sırasında saklananları bularak, hepsini birden toplama kampına gönderdi. Anne Frank, annesi ve kızkardeşiyle birlikte, 1945'te, bütün Holanda'nın kurtulmasından birkaç hafta önce öldü.

Sonradan bulunan ve 32 dile çevrilen Anne Frank'ın hâtıra defteri, savaşın en heyecan verici ve en duygulu eserlerinden biridir.

Bu hâtıratında Anne; en kötü şartlar altında, her an tutuklanma ve ölüm tehlikesi içinde yaşarken farkında olmadan dünyaya ve bilhassa gençliğe, eşine rastlanmayacak bir iyimserlik, ümit örneği vermişti.

Bu da aynı gün oldu:

1972 : Henri Langlois'nın kurduğu Sinema Müzesi Paris'teki Chaillot sarayında açıldı.

15 HAZİRAN 1785

GÖKLERİN FETHİ VE İLK KURBAN

19 Eylül 1783'te, Versailles'da Kral Louis XVI'nın huzurunda bir koyun, bir horoz ve bir ördek; Montgolfier Kardeşler'in balonuyla havalandırılmıştı.

15 Ekim'de, Jean - François Pilâtre de Rozier adındaki genç bir profesör, yere 25 metrelik bir kabloyla bağlı bir balona binerek yükseldi. Bu genç profesör, 21 Kasım'da Arlande Markisi ile birlikte ve bu defa hiçbir yere bağlı olmadan havalandı.

İki adam, yirmi dakika süre ile 1.000 metre yükseklikte Paris üzerinde uçtular. Bu süre içinde balonun altındaki ateşi durmadan canlı tutuyorlardı. Pilâtre de Rozier bundan sonra Manş Denizi'ni geçerek İngiltere'ye konmaya karar verdi. 15 Haziran 1785'te, Boulogne-sur-Mer'de, sabahın saat 7'sinde Romain adlı bir fizikçiyle birlikte havalandı. Bu defa kendi icadı olan bir başka araca binmişti. Bu araç üst üste yerleştirilmiş iki balondan meydana geliyordu.

Fakat denize açıldıktan bir süre sonra fırtınaya yakalanarak tekrar kıyıya sürüklenen balon, daha sonra ateş alıp Boulogne'un birkaç kilometre yakınına düştü. İki arkadaş öldüler.

Pilâtre de Rozier, hava ve uzay çağının ilk kazâ kurbanı kabul edilmektedir.

16 HAZİRAN 1963

UZAYDA İLK KADIN

16 Haziran 1963 günü, sabah saat 10'da, genç bir kız Baykonur'a geldi. Burası Rusya'nın uzay uçuşlarını yaptığı alandı. «**Vostok 6**» füzesi alanda bütün ihtişamıyla bekliyordu. Genç kız, gök mavisi renginde bir uzay elbisesi giyinmişti. Başlığının pleksiglasının ardından kararlı ve gülümseyen yüzü görülen bu genç kız; uzaya giden ilk kadın olma şerefini kazanacak olan Valantina Tereşkova'ydı.

6 Mart 1937'de doğan Valantina, 1959'dan beri, bir yandan yüksek öğrenimini yaparken, bir yandan da paraşütçülüğe çalışıyordu. O güne kadar 126 atlayış yapmıştı. 1962 yılında da, astronot eğitim merkezine kabul edilen genç kızın astronot Bykovsky'nin katılacağı uzay uçuşunun güç şartlarına uyacağı anlaşılmıştı. Bykovsky iki gün önce bir «**Vostok 5**» füzesiyle uzaya çıkmıştı. İşte bu gün Tereşkova, uzayda onunla buluşacaktı.

«**Vostok 6**», saat 10.20'de hızla gökyüzüne fırladı. Altındaki dünyanın hızla uzaklaşarak küçüldüğünü gören Valantina dağların, denizlerin, ovaların renklerinin güzelliğine hayran oldu. Uçuş normal geçti. İki uzay aracı birbirlerine beş kilometreye kadar yaklaştılar. Bykovsky ile Tereşkova uzayda kendi aralarında konuştular ve gerekli bilgileri dünyaya gönderdiler.

İlk uzay kadını Tereşkova, dünyanın etrafında 49 defa döndü; 71 saat uzayda kaldı.

Bu da aynı gün oldu:

1313 : Ünlü Decameron'un yazarı Boccacio, doğdu.

---

17 HAZİRAN 1722

«MARLBOROUGH SAVAŞA GİRİYOR»

Yıl 1709: Fransa Krallığı karışıklık içindedir. İhtiyar Kral Louis XIV, İspanya tacı torunu Philippe'e kalsın diye, bütün Avrupa'yla savaşmaktan kaçınmıyor. Ama savaş kötüye gitmiş, bozgunlar birbirini kovalamıştır. Bu arada Lille teslim olmuş ve Paris yolu açılmıştır... Üstelik de, son derece ağır geçen kış yüzünden bütün ülkede şiddetli bir kıtlık hüküm sürmektedir.

Kral, hiç düşünmeden altın takımlarını eritmiş, onu gören saray adamları da aynı şeyi yapmıştır. Ama birkaç külçe altın, bunca aç ve korku içindeki insana ne yapabilir ki?..

Yaz gelince savaşlar yeniden başlıyor. Fransa'nın başlıca ordusunun komutanı olan Villars, bir defa daha Marlborough ile çatışıyor. Bu adam Fransızlar'ı o zamana kadar daima yenilgiye uğramıştır. Sonuç bu defa da aynı oluyor.

Eylül'ün ortalarında yeni bir haber dolaşmaktadır: Mons yakınlarındaki Malplaquet'te yeni bir savaş olmuş, Villars bu savaşta yenilmiş ama, Marlborough da ölmüştür.

Bu haber, yenilgiye rağmen, bütün ülkede büyük bir sevinç yaratıyor; zira çoktan beri böyle güzel bir haber alınmamıştır! Hemen ağızdan ağıza bir şarkı dolaşmaya başlıyor: **«Marlborough savaşa gidiyor... Mironton, mironton, mirontaine...»**

Ne yazık ki çok geçmeden haberin asılsız olduğu anlaşılıyor. Duc de Marlborough ölmemiştir ve daima Kraliçe Anne'ın hesabına çalışmaktadır. Marlborough o tarihten onüç yıl sonra, 17 Haziran 1722'de ölmüştür.

Bu da aynı gün oldu:

1734 : Mareşal Villars öldü.

18 HAZİRAN 1940

GENERAL DE GAULLE'ÜN ÇAĞIRISI

Londra'da kimse ne yapacağını bilemiyor! Birkaç hafta içinde Holanda, Lüksemburg, Belçika ile Fransa'nın yarısını almış olan Almanlar, ileri hareketine de devam etmektedir. Her geçen gün kötü haberler geliyor. Daha dört gün önce Paris'te olan Almanlar, şimdi Brest'teler! Fransız Hükûmeti Bordeaux'ya taşınarak, ümitsizce karşı koymaya çalışıyor. Ama Alman Panzer Birlikleri her şeyi silip süpürmektedir.

İngilizler; Fransızlar'ın, günün birinde savaşı bırakacağını ve kendilerini Almanlar'la karşı karşıya bulacaklarını biliyorlardı. O sıralarda, Bordeaux'dan gizlice ayrılan bir Fransız, İngiltere'ye ayak basmıştır. Bu Almanlar'la savaşmakta kararlı olan, General de Gaulle'dür.

Daha bir ay önce kimse adını bilmezken, şimdi herkes onu tanıyor. 10 Mayıs'tan beri Fransızlar'ın tek zırhlı tümenine komuta etmekte olan De Gaulle; kısa bir süre için Almanlar'ı durdurmayı başarmış, üstelik hükümetin savaş müsteşarlığını da yapmıştır.

Kendisinden daha yüksek mevkide birinin, harekete geçmeye teşebbüs etmediğini gören De Gaulle, bu görevi kendisi yüklenmiştir. 18 Haziran 1940'ta, Londra Radyosu'ndan Fransızlar'a hitaben bir konuşma yapan De Gaulle; bütün Fransızlar'ın birleşerek savaşa devam etmesini söylüyor. Artık **«Hür Fransa»** doğmuştur.

Beş yıl sonra 8 Mayıs 1945'te Fransa, müttefiklerinin yanında, Reims şehrinde Almanlar'ın teslimini kabul ediyordu.

Bu da aynı gün oldu:

1970 : İngiltere seçimini Muhafazakârlar kazandı Edward Heath başbakan oldu.

19 HAZİRAN 1623

BLAISE PASCAL

Bir Fransız matematikçisi, fizikçisi, filozofu ve yazarı olan Blaise Pascal; 19 Haziran 1623'te doğdu. Dehâ sâhibi bir çocuk olan Blaise, oniki yaşında kendi kendine geometri öğrendi. Henüz onbeş yaşındaydı ki, maliye dairesinde güç bir görevde bulunan babasına yardım etmek için bir makine tasarladı. Hesap makinelerinin ilki olan bu araç kesin şeklini 1652'de almıştır.

Kızkardeşiyle birlikte Paris'e yerleşen Pascal, sağlık durumunun bozuk olmasına rağmen, durmadan çalışıyor, araştırıyor ve boşluk üzerine denemeler yapıyordu. Toriçelli deneyinin tekrarı olan ilk denemelerini 1647'de **«Boşlukla İlgili Yeni Deneyler»** adlı kitabında yayımlamıştır.

Bir yandan da büyük şehirlerin içindeki ulaşım işiyle ilgilenen Pascal, ucuz bir fiyatla halkı taşıyacak bir kamu düzeni kurmak istiyordu. Böylece 18 Mart 1662'de Paris'te ilk omnibüs hattı açıldı. Üniformalı arabacıların idaresinde yedi araba hizmete girmişti. Arabacıların üniformasına kralın ve şehrin alâmetleri işlenmişti. Bu teşebbüs kimsenin tahmin edemeyeceği kadar büyük bir ilgi gördü.

Bilimsel çalışmalarının yanısıra dinî eserler de yayımlayan Pascal, **«Lettres Provinciales»** adlı eserinde Cizvitler'e ve özellikle Kazüistlerin aşırılıklarına çatmaktadır. Bu dindar bilim adamı, Hıristiyanlık üzerine de büyük bir eser yazmaya başladı ama, ölümü tamamlamasına engel oldu. Daha sonra bu eser **«Pansées»** (Düşünceler) adı altında yayımlandı.

Bugün Pascal'ın; bilim edebiyat ve felsefe alanında önemli bir yeri vardır.

20 HAZİRAN 1389

BİRİNCİ KOSOVA SAVAŞI

Sultan Murad I (Hüdâvendigâr)'in Anadolu'da bulunmasından yararlanan Sırp - Boşnak Ordusu, Ploşnik'teki Türk Ordusu'nu yenince, bundan faydalanmak isteyen Avrupalılar yeni bir Haçlı Seferi düzenlediler. Amaçları, Türkler'i Avrupa'dan söküp atmaktı.

Durumu öğrenen Sultan Murad I, yanına oğulları veliaht - şehzâde Bayezid ile, şehzâde Yakub'u alarak Rumeli'ye geçti. Öte yandan Sadrâzam Çandarlızâde Ali Paşa 30.000 kişiyle Bulgarlar'ın üzerine yürümüş, bütün Bulgar birliklerini yok etmiş, Tuna'ya kadar olan Bulgar topraklarını ele geçirmişti.

Bu arada iki tarafın asıl kuvvetleri birbirlerine karşı yürümekte devam ediyordu. Kosova ovasının doğu yamaçları boyunca Priştina'ya doğru yürüyen Türk Ordusu, sonunda Lab suyu yanında Haçlı kuvvetleriyle karşılaştı. Yanında Çandarlızâde Ali Paşa ile Kara Timurtaş Paşa olduğu hâlde ordunun merkezinde yer alan Murad I, sağ kolda şehzâde Bayezid'i, sol kolda da şehzâde Yakub'u görevlendirdi.

Savaş; Haçlı Ordusu'nun sayıca üstün olması bakımından, önceleri Türkler'in aleyhine gelişti. Ama şehzâde Bayezid ve Sultan Murad'ın cür'etkâr hücumları, Haçlılar'ı kısa bir süre içinde perişan etmeye yetti. Sekiz saat süren savaş sonunda Kosova ovası Türk hâkimiyetine geçmiş, Haçlı Ordusu dağılmıştı (20 Haziran 1389).

Sultan Murad I'in, savaştan sonra Kosova ovasını gezerken, bir Sırp asilzâdesi tarafından şehid edilmesi savaşın, bizim için en şanssız yanı oldu.

21 HAZİRAN 1464

LOUIS XI «MEKTUP POSTASI»NI KURUYOR

21 Haziran 1464 günü sabahın erken saatinde, Touraine'deki Plessis-les-Tours şatosundan bir atlı hareket etti. Bu, Kral'ın bir mektubunu götüren ilk postacıydı.

Haberlerin hem hızlı iletilmesini hem de gizliliğini muhafaza etmesini isteyen Fransa Kralı Louis XI, iki gün önce ilk postayı kurmuştu. Kendisinden önceki hükümdarlar, 13'üncü yüzyıldan beri, ülkenin dört yanına gerekli emirleri göndermek için özel haberciler kullanıyordu. Ama bu ağır çalışan bir sistemdi. Bir haberi gideceği yere kadar tek kişi götürüyor bu da çok vakit alıyordu. Çünkü bir tek haberci; yemek, dinlenmek, atlarını dinlendirmek ve uyumak için oldukça fazla bir zaman harcıyordu.

Louis XI ise önemli yerlerde posta merkezleri kurulmasını emretti. Bu merkezlerde harekete hazır bir memur ve dört at bekleyecekti. Gece gündüz hazır durumda bekleyen bu memur, bir haberci geldiği zaman, dinlenmiş bir atla hemen yola çıkacak ve haberi bir sonraki istasyona ulaştıracaktı. Bu posta merkezleri birbirlerinden dört fersahtan fazla uzak olmayacak, bütün anayollarda posta merkezleri kurulacaktı. Bu teşkilât doğrudan doğruya Kral'a bağlı olan Fransa Habercilerinin Başmüşaviri'ne bağlanmıştı. Başmüşavir, Kral'ın gönderdiği bir haberin hareket gün ve saatini kaydetmek, sonradan istasyonlara varışını kontrol etmekle görevliydi.

Louis XI, bu habercilerin atlarını başka bir işte kullanmalarını kesinlikle yasaklamış, aksine hareket edenlere ölüm cezası koymuştu. Ayrıca ödemeleri de şu şekilde tesbit etmişti. Başmüşavir yılda 1000 lira, postacılar 50 lira alacak ancak her dört fersahlık bir yol için kendilerine ayrıca 10 metelik ödenecekti.

22 HAZİRAN 1520

ALTIN ÇADIRLI ORDUGÂH

François I, Karl V (Şarlken)'le olan savaşında, İngiltere Kralı Henry VIII'in desteğini sağlamak amacıyla onu Fransa'ya dâvet etti. İki hükümdar Guines ile Ardres arasındaki Saint - Omer'de buluşacaktı.

François 1, misafirinin gözünü kamaştırmak için Ardres'de, altın işlemeli 400 çadır kurdurdu. Komşu kraldan geri kalmak istemeyen Henry VIII de Guines'de, 5.000 insan ve 3.000 atın barınabileceği, ikinci bir altın şehir kurdurdu.

Daha önce kararlaştırıldığı gibi iki hükümdar 7 Haziran'da, etraflarında en muhteşem elbiselerini giyinmiş saray adamları olduğu hâlde birbirlerine yaklaştılar. François I altın, Henry VIII de gümüş işlemeli elbiseler giymişti.

Altın çadırlı ordugâhtaki görüşmeler, sanıldığından daha da iyi gidiyordu. 7 Haziran'dan 22 Haziran'a kadar ardarda çeşitli eğlenceler düzenlendi, ziyafetler verildi. İki hükümdar birbiriyle kucaklaştı, birbirini tebrik ettiler. Ancak, 22 Haziran günü meydana gelen bir olay her şeyin altüst olmasına yol açtı.

O akşam iki hükümdar yine karşılıklı birbirlerinin sağlığına içiyordu. Kuvvetli bir insan olduğunu göstermek isteyen Henry VIII, François I'i gafil avlayarak boynundan yakaladı ve yere kadar eğmeye çalıştı. Ama François I yabana atılır bir güreşçi değildi; önce karşı koydu, sonra rakibini yakaladığı gibi bir oyuna getirerek yere fırlattı. Henry VIII doğrulduğu zaman çok hiddetlenmişti.

Birkaç gün sonra, İngiltere Kralı Gravelines'de Karl V'le işbirliği yapıyordu.

Bu da aynı gün oldu:

1941 : Hitler Rusya'yı işgale başladı.

---

23 HAZİRAN 1789

BÜYÜK İHTİLÂL

1789'da, Fransa halkı arasında genel bir hoşnutsuzluk vardı. Köylü ağır vergilerden bıkmıştı. İşçiler çok çalışmalarına karşılık az kazandıklarından şikâyet ediyor, şehirliler soyluları çekemiyordu. Ayrıca devlet hazinesi de tamtakırdı.

Henry XVI, bazı reformlar yapmak üzere États Généraux Meclisi'ni topladı. Bu meclis, soyluların, ruhban sınıfının ve alelâde halk tabakasının seçtiği üyelerden meydana geliyordu. Halk temsilcileri, oylarını, şimdiye kadar yapıldığı gibi emirle verilmemesini, herkesin istediği şekilde oy kullanmasını teklif etti.

Bunu reddeden Kral, her üç gruba da salondan çıkmalarını ve ayrı salonlarda toplanmalarını emrettikten sonra salondan çıktı. Soylular ve din adamları bu emre uydu. Ama halkın temsilcileri Kral'ın emrini yerine getirmedi. O zaman saray teşrifatçısının: **«Kralın emrini duymadınız mı beyler?»** Diye bağırması üzerine, soylu olduğu hâlde fakir halkın temsilcilerinden olan Marquis de Mirabeau: **«Çıkın dışarıya! Biz buraya millî iradeyle geldik ve buradan ancak süngü zoruyla çıkarız. Sizi gönderenlere böyle söyleyin!»** Diyerek teşrifatçının üzerine yürüdü.

Artık **«Büyük İhtilâl»** başlamıştı.

Bu da aynı gün oldu:

1971 : Soyuz II'de bulunan üç Rus astronotu uzayda kalma rekoru kırdı.

---

24 HAZİRAN 1340

ÉCLUSE SAVAŞI

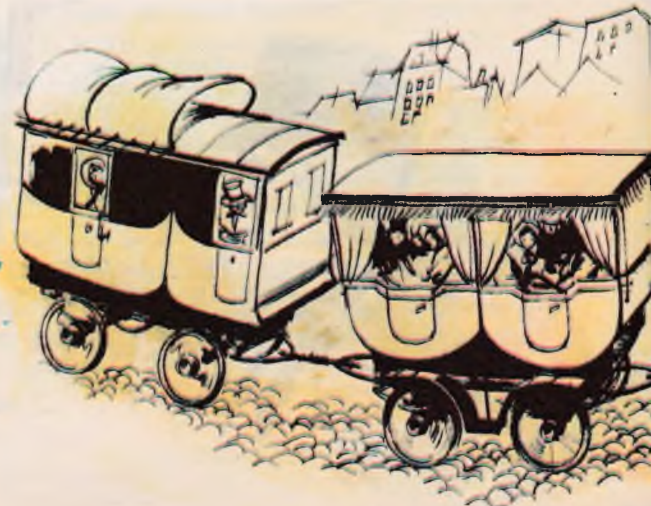
Fransa Kralı'nın 200 savaş gemisi, Amiral Quiéret ve Amiral Béhuchet komutasında Écluse'de demirliydi. Burası Zwyn nehrinin sağ sâhilinde küçük bir Flaman limanıydı. 24 Haziran 1340'taki Saint-Jean gününde, İngiltere Kralı Edward III, daha önce kararlaştırdığı şekilde hücuma geçti.

Bir gün önce, Fransa'nın hizmetinde bulunan Barbavera adındaki bir Cenevizli, 250 gemiden meydana gelen bir İngiliz filosu gördüğünü söylemiş, Fransız amirallerine limandan açılmalarını tavsiye etmiş ve kendisi de komutasındaki üç gemiyle liman dışına çıkmıştı. Ama Amiraller bu teklifi reddederek, gemilerini üç sıra hâlinde dizdiler. Her gemi, halatlarla yanındaki iki gemiye bağlanmıştı. Fransızlar'ın aldığı tek tedbir, en büyük kraliyet savaş gemilerinden dördünü ön safa geçirmiş olmalarıydı. Bunlardan, amirallerin bulunduğu Saint-Georges'da en iyilerinden 400 okçu vardı.

Emrinde 12.000'den fazla okçu bulunan Kral Edward III ise Thomas adlı gemide suların yeteri kadar yükselmesini bekliyordu. Nihayet öğleye doğru hücuma geçti.

Gemiler borda bordaya gelmiş, korkunç bir savaş başlamıştı. Daha başlangıçta Fransızlar'ın büyük gemilerinden biri esir alındı ve mürettebatı hemen kılıçtan geçirildi. Thomas'a çıkan Amiral Béhuchet dövüşe dövüşe Edward III'e kadar yaklaşarak onu yaraladı. Ama üstünkörü bir muhakemeden sonra, geminin direklerinden birine asılarak öldürüldü. Bu arada Quiéret ve diğer Fransız amirallerinin de kafası kesildi.

Komutanlar ortadan kalkınca, Fransız mürettebatın savunması tamamen durdu ve hepsi katledildiler... Artık çok uzun bir süre için Fransız donanması diye bir şey olmayacaktı.

25 HAZİRAN 1834

BUHARLI YOL LOKOMOTİFİ

25 Haziran 1834... Charonne yolunda kendi hâllerinde yürüyen Parisliler, hayatlarının belki de en büyük sürpriziyle karşılaşacaklarının farkında bile değiller. Birden, cehennemî bir demir gürültüsü içinde, peşine taktığı iki vagonu çeken **«buharlı yol lokomotifi»** meydana çıkıyor. Korkunç bir hızla (!) ilerlemekte olan bu aracın çektiği vagonlardaki meraklı altmış insan, yolculuk olaysız geçtikçe daha da keyifleniyor.

Mühendis Charles Dietz'in yaptığı bu lokomotif, Charonne sokağı ile Vincennes şatosu arasındaki mesafeyi seyredenlerin biraz dehşet, biraz şaşkınlık ve biraz da hayranlık dolu bakışları altında tam 12 dakikada alıyor.

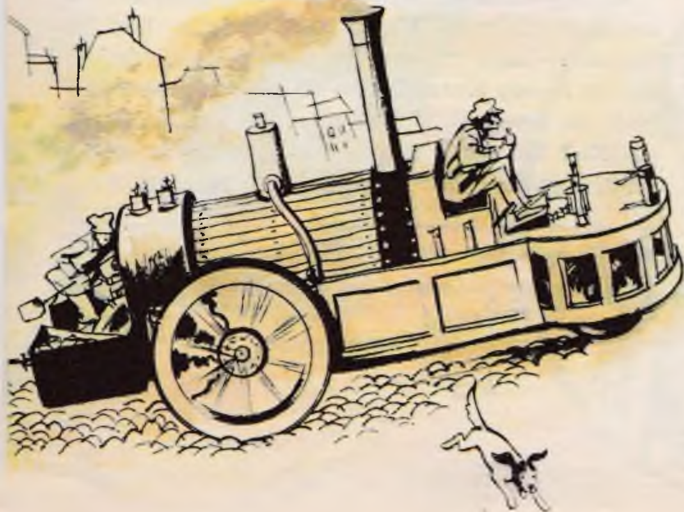
Belki aklımıza «1834'te, böyle bir aracı görmekte bu kadar çok şaşacak ne var?» Diye bir soru gelebilir. O devirde halk sâdece demiryolunu biliyordu ve otomobil hakkında hiçbir fikri yoktu. Üstelik bu, Cugnot'nun buharlı arabasına da benzemiyordu. 1769 çok geride kalmıştı. O zamandan beri Amerikalı Evans 1780'de, İngiliz Watt 1784'te o buluşa yeni şeyler katmıştı. 1828'de de, İngiltere'de Manchester yakınlarında atsız bir otobüs çalışmaya başlamıştı.

Öte yandan bu aracı yapan Charles Dietz kendinden o kadar emindi ki, beş gün sonra, 30 Haziran'da, ikinci bir deneme yaparak hiç olaysız Saint - Antoine'dan, Neuilly'ye gitti.

Olay bütün ülkede sevinç yaratmış, Kral Louis Philippe, Charles Dietz'i bizzat tebrik etmişti. Gazetelerin övücü yazılarla bahsettiği üç tekerlek üzerinde yürüyen 40 beygir gücündeki bu makinenin uzunluğu 20 ayak, ağırlığı ise 1.500 kiloydu.

Bu da aynı gün oldu:

1929 : Yazar Georges Courteline öldü.

26 HAZİRAN 1794

FLEURUS SAVAŞI

26 Haziran 1794'te, Jourdan komutasındaki Sambre-et-Meuse ordusu, Charleroi'yı kuşatmıştı. Müstahkem mevkiin etrafında yarım ay şeklinde yerleşen 75.000 kişilik ordu, sabahın saat üçünde, Prens de Cobourg ve Arşidük Charles komutasındaki 60.000 kişilik bir Avusturya-Holanda ordusunun şiddetli bir hücumuyla karşılaştı.

Bu, tam bir baskındı. Sol kanattaki Fransızlar kısa bir süre içinde bozulup Sambre'a doğru çekilmeye başladı. Onlar teslim oldukları takdirde, bütün ordu arkadan kuşatılmış olacaktı... Tümenini hücuma geçiren Kleber, düşmanı geri püskürterek yine eski mevzileri aldı.

Ortada olan Championnet, ardı arkası gelmeyen Avusturya hücumlarına şiddetle karşı koyuyor, yerinden bir adım bile kıpırdamıyordu. Bu durum karşısında Prens de Cobourg'a savaşı kazanmak için artık bir tek şans kalıyordu: Fransızlar'ın sağ kanadını yerinden sökmek. Lambusart köyünü üç defa aldıkları hâlde Fransızlar üçünde de köyü geri aldılar.

Aslında bu işin sırrı, Fransızlar'ın gizli bir silâhla, Avusturya ve Holandalılar'ın plânlarını öğrenmiş olmalarıydı. Bu gizli silâh **«L'Entreprenant»** adlı balondu. Balondaki gözcüler, düşmanın hareketlerini ve zayıf noktalarını havadan takip ediyor ve vakit geçirmeden Jourdan'a bildiriyorlardı.

Çok geçmeden Avusturya askerleri korkuya kapılarak daha fazla ilerlemeyi reddettiler. Aynı anda Jourdan, süvarilerini hücuma kaldırdı. Düşman yenilmiş Fleurus savaşı kazanılmış, Charleroi ele geçirilmişti.

Bu da aynı gün oldu:

1924 : Calmette adlı Fransız, verem aşısını keşfetti.

27 HAZİRAN 1800

«HAYDİ D'AUVERGNE, İŞTE DÜŞMAN!»

1792 yılında, Fransa'da cumhuriyet ilân edildiği zaman La Tour d'Auvergne, Kraliyet Ordusu'nda yüzbaşıydı. Başka ülkeye göçmeyi reddeden d'Auvergne, Sovoie'da, Pireneler Ordusu'nda dövüştü, Bidassoa geçitinde kendini gösterdi; Roncevaux vâdisinde büyük başarılar kazanan **«Cehennem Birliği»**nin parlak bir üyesi oldu.

Gemi ile, doğum yeri olan Bretagne'a giderken, bir İngiliz korsanı tarafından kaçırılıp İngiltere'de hapsedildi. 1797'de serbest bırakıldığı zaman kırkdört yaşındaydı.

O tarihten sonra dostu Le Brigand'la birlikte Kelt dilleri üzerinde çalışmaya başladı. Ancak arkadaşının başına büyük bir felâket geldi: Üç oğlu savaşta öldü; sonuncunun da askere alınması ihtimali belirdi. La Tour d'Auvergne çok sevdiği bir ailenin başına gelen bu felâket üzerine, Le Brigand'ın sonuncu oğlunun yerine savaşa gitmeye karar vererek gönüllü yazıldı.

Ve yeniden Almanya'da, İsviçre'de, Rhin'de kısacası dövüşülen her yerde görülmeye başladı. Çok geçmeden Napoléon Bonaparte'ın dikkatini çekerek **«Cumhuriyet Orduları Başhumbaracısı»** unvanını aldı.

27 Haziran 1800'de, Bavyera'daki Oberhausen yamaçlarında tuzağa düşürülen d'Auvergne: **«Haydi d'Auvergne, işte düşman!»** Diye bağırırken bir mızrak darbesiyle can verdi.

Napoléon Bonaparte, onun öldüğü yere bir anıt diktirdi.

Bu da aynı gün oldu:

1857 : Carré, ilk buzdolabının patentini aldı.

28 HAZİRAN 1907

FRANSIZ KUTUP SEFERLERİ

28 Haziran 1907'de, bir Fransız ana-babadan, Cenevre'de doğan Paul-Émile Victor, Fransa adına yapılan kutup seyahatlerinin öncüsüdür. Çeşitli heyetlerin başkanı olarak Kutup bölgelerine birçok sefer yapmıştır Bu seferlerle, onu daima destekleyen Binbaşı Charcot da katılmaktadır ve onu son defa canlı olarak gören de yine Binbaşı Charcot olmuştur.

Paul-Émile Victor, 1934'te, son derece güç şartlar altında, kızak üstünde Grönland'ı bir baştan bir başa kırkdört günde geçti. Üç yıl Eskimolar arasında yaşadı. Bir Eskimo ailesi onu manevî evlât edindi ve **«Wittou»** adını taktı. Bu süre içindeki çok ilgi çekici gözlemlerini **«Banquise et Boréal»** adlı eserlerinde yayınladı.

İkinci Dünya Savaşı'nda Amerikan Hava Ordusu'nda çalışan Paul-Émile Victor, Kuzey Kutbu bölgesinde çalışacak birliklerin eğitimi ve Alaska'daki kurtarma işleriyle görevliydi.

1947'de «Fransız Kutup Seferleri Misyonu»nu kuran Paul-Émile Victor, o zamandan beri bu kuruluşu idare etmektedir. Son 25 yıl içinde Güney ve Kuzey Kutupları'na 40 keşif seyahati yapmış; bu seyahatlere bilim adamı ve teknisyen olarak 1.500 kişi katılmış; seyahatler sırasında çeşitli araçlarla 350.000 kilometre yol almıştır.

Bu da aynı gün oldu:

1971 : Paris'in bir özelliği olan ünlü Hâller (Les Halles) artık tarihe karışıyor.

---

29 HAZİRAN 1951

«NANDA DEVI» FACİASI

Duplat, ondört yıldan beri dağcılıkla uğraşan bir Paris'liydi. 1950'de, Annapurna'yı fetheden Fransız ekibine katılacaktı. Listede dokuzuncuydu ve yedeklerin en başındaydı. Ama, hareket günü ilk sekiz kişi bu keşif seyahatine hazırdı. Ve Duplat Paris'te kaldı!

Ertesi yıl, aralarında öğrencisi Vignes'in de bulunduğu yedi arkadaşıyla birlikte Himalayalar'a bir gezi tertipledi. Amacı 8.000 metreye yakın yüksekliği olan Nanda Devi'nin iki tepesine tırmanmaktı. Bu, o zamana kadar girişilmemiş bir teşebbüstü ve ancak heyecan arayan dağcıların işiydi. Duplat: **«Hiçbir başarı elde edemeyeceksin deseler, yine de giderim»** diyordu.

29 Haziran 1951'de, sekiz kişi ve hamalları, 5.000 metre yüksekliğe vardılar. Hava açık fakat çok soğuktu. Duplat ve Vignes, şafakla beraber Nanda Devi'nin batı tepesine tırmanmaya başladı. Her onbeş dakikada bir dinleniyorlardı. Öğle vakti tepeye vardıkları zaman, aşağıdan, dürbünle kendilerini tâkip eden arkadaşlarına el salladılar: İşler yolundaydı... Daha sonra öbür tepeye doğru yola koyularak artık bir daha görünmemek üzere gözden kayboldular.

Duplat, dönüş de dahil olmak üzere yolculuğun iki gün süreceğini tahmin etmişti. Dağcılar iki gün içinde dönmeyince arkadaşları onları aramaya başladılar... Ama, boşuna!

Ne olmuştu acaba? Oksijenin az olduğu, dolayısıyla solunumun güçleştiği ve her yerin tehlikeyle dolu olduğu o yüksekliklerde her şey olabilirdi... Nanda Devi sırrını hâlâ korumaktadır.

Bunlar da aynı gün oldu:

1929 : İngiliz doktoru Fleming penisilini keşfetti.

1972 : A. B. D. Yüksek Mahkemesi, ölüm cezasının anayasalarına aykırı olduğunu ilân etti.

---

30 HAZİRAN 1777

LA FAYETTE, GEORGETOWN'A ÇIKIYOR

Marki Gilbert de la Fayette, Amerika'da bağımsızlıklarını kazanmak için ayaklanan yerli halka katılmaya karar verdiği zaman ondokuz yaşındaydı. Zengin olması, tasarladığı şeyi gerçekleştirmesini kolaylaştırıyordu; ama, önünde büyük engel vardı: Evliydi ve kralın subayıydı. Genç karısı onu seviyor ve Okyanus'un da ötesinde bir yere savaşmaya gitmeyi niçin istediğini bir türlü anlayamıyordu. Öte yandan Kral Louis XVI ise, hiç değilse şimdilik, Amerikalı âsîlere yardım ederek İngiltere'ye cephe almış görünmeye karşıydı. O hâlde Gilbert'in, amacına ulaşması için hem karısına, hem de Kralı'na ihanet etmesi lâzımdı. Sonunda **«La Victoire»** (Zafer) adını verdiği bir gemi satın alarak gizlice uzaklaştı, 26 Nisan 1777'de de İspanya'dan hareket etti.

«La Victoire» 30 Haziran'da Georgetown'a gelmişti. Marki, gemisini demirledikten sonra, bir sandala binerek kimseye farkettirmeden karaya çıktı. Çünkü bu körfezin İngilizler'in elinde olup olmadığını bilmiyordu.

Bir ay sonra La Fayette, yeni devletin başkenti Philadelphia'ya varmıştı. Orada candan bir karşılama görmedi. Çünkü âsîler, saray subaylarından çekiniyordu. Sonunda Kongre'de konuşma imkânını bulan La Fayette: **«Beyler»** dedi. **«Ben sizin aranızda, alelâde bir asker gibi savaşacağım, bütün isteğim budur.»**

Kongre üyeleri heyecanlanmıştı. Onu generalliğe getirdiler ve La Fayette savaşa başladı.

Bunlar da aynı gün oldu:

1859 : Blondin, Niyagara çavlanını, üzerinde gerili bir halatta yürüyerek aştı.

1901 : İlk Paris - Berlin oto yarışını kazanan Fransız Henri Fournier, Berlin'de büyük törenle karşılandı.

1 TEMMUZ 1926

KABOTAJ HAKKI

Bir ülkenin kendi karasularında ve kendi limanları arasında gemi işletme ve her türlü liman hizmetlerini kendi kontrolünde bulundurmasına **«kabotaj»** denir.

Lozan Antlaşması'ndan önce, bütün milletler bizim karasularımızda bir kabotaj hakkına sahipti. Ancak bu hak, Lozan Antlaşması'nın 10'-uncu maddesi hükmü gereğince Türk Bayrağı'nı taşıyan gemilere ve Türk vatandaşlarına geçti.

Lozan Antlaşması'nın bu temel hükmüne dayanarak 1926'da yürürlüğe giren 826 numaralı kanun ile, bu durum belirtilmiştir. Bahis konusu kanunun A fıkrası şöyledir: **«Türkiye kıyılarında mal ve yolcu taşımak, limanlarda, limanlar arasında çekme, kılavuzluk, her türlü liman hizmetleri Türk Bayrağı'nı taşıyan gemilere ve teknelere münhasırdır.»**

Bu haklar 1 Temmuz 1926'dan itibaren kesinlikle kullanılmaya başlandığı ve Türkler'e geçtiği için, her yıl 1 Temmuz günü, Denizcilik Bayramı olarak kutlanır.

Öte yandan hava ulaşımının artması dolayısıyle, kabotaj hakkı, memleket için havaalanları arasındaki uçuşları da içine almaya başlamıştır. Türk havalarında ve Türk havaalanları arasında yolcu ve eşya nakli hakkı da Türk uçaklarına, ve Türk vatandaşlarına aittir.

Ülkemizin hava ulaşımı işleri Devlet Hava Yolları, deniz ulaşımı işleri de Denizcilik Bankası'nın tekelindedir.

Bu da aynı gün oldu:

1969 : Kraliçe Elizabeth II'nin büyük oğlu Charles'a «Prince de Galles» unvanı verildi.

---

2 TEMMUZ 1921

DEMPSEY, CARPENTIER'Yİ DÖVDÜ

Ondört yaşından beri profesyonel boksör olan Georges Carpentier, havacı olarak katıldığı Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra kendini büsbütün boksa verdi.

Yarı - orta, orta, yarı-ağır ve ağır sıkletlerde Fransa ve Avrupa birincilikleri kazandı. Emin ve zarif bir tekniği olan Carpentier'in yumruğu korkunçtu. 1920'de yarı-ağır sıklet boks şampiyonu olmuştu.

2 Temmuz 1921'de yirmiyedi yaşında olan bu Fransız boksör, o gün Amerika Birleşik Devletleri'nin Jersey - City şehrinde, Amerikalı şampiyon Jack Dempsey ile karşılaşacaktı. Bütün Paris gazeteleri, ilk sayfalarını buna ayırmıştı. Cumhurbaşkanı Alexandre Millerand, telefon başında bekleyeceğini ve maçın safhalarının telefonla kendisine bildirilmesini istemişti. Hükümet, Carpentier kazandığı takdirde, uçakların başkent semalarında renkli füzeler atmasını kararlaştırmıştı. Paris sokaklarında toplanan binlerce insan şampiyonlarının zaferini bekliyordu. Çeşitli gazete binaları maçın sonucunu bildirmek için ışıklı panolar hazırlamıştı.

Öte yandan Jersey - City'de, maçın yapılacağı salonda 100.000 seyirci vardı. Dempsey, Fransız'-dan oniki kilo daha ağırdı. Rakibine göre daha hafif ve daha hareketli olan Carpentier, durmadan hücum ediyordu. Ama dördüncü raundda Dempsey'in bir yumruğunu tam kalbi üstüne yiyince, teknik nakavtla yenildi.

Haber aynı anda Paris'te duyuldu. Bir zafer haberi bekleyen halkın ağzını bıçak açmıyor, yer yer ağlayanlara rastlanıyordu.

Carpentier, bu ağır yenilgiye rağmen, yine de bütün dünyanın sevgilisi olmakta devam etti.

3 TEMMUZ 1607

CHAMPLAIN, QUÉBEC'İ KURUYOR

1603 yılında ilk olarak Yeni Fransa'ya giden Samuel Champlain, kendisinden önce gitmiş olan bir başka Fransız'ın izinden Saint-Laurent boyunca ilerleyerek; yerlilerin «ev» anlamına **«Kanada»** dediği ülkeyi keşfetmişti. Champlain, seyahatinden heyecan içinde dönerek Henri IV'ü, Saint-Laurent kıyılarında bir koloni kurmaya ikna ettikten sonra Yeni Dünya'ya hareket etti.

Champlain, 3 Temmuz 1607'de ise, İngilizler'e ait olan Montreal'in aşağı tarafında Québec şehrini kurdu. Şehir daha önce Cartier'nin kışladığı ve yerlilerin Stadacona dediği köyün yerine kurulmuştu.

Burası, zengin ormanlar ve otlaklarla dolu olan mükemmel bir ülkeydi. Yerliler, bu yeni beyazları sevgiyle karşılıyor, birbirlerine hediyeler veriyorlardı. Ayrıca yerli halk, hastalarını iyi etmesi için Champlain'e getiriyordu.

Champlain, Çin'e giden bir yol bulmak ümidiyle, Saint-Laurent nehri boyunca çeşitli seyahatler yaptı. Öte yandan Québec'te hayat gittikçe düzene giriyordu. Yerliler ve Fransızlar, birbirleriyle sıkı sıkıya karışmıştı. Champlain bir İngiliz hücumundan çekinerek şehri tahkim etti. Gerçekten de, 1628'de böyle bir hücumla karşılaşan Champlain, şiddetle karşı koyduysa da sonunda İngilizler Québec'i ele geçirdi. 1632'de Kanada, özel anlaşmayla Fransızlar'a geçince Champlain genel vali oldu ve ölüm tarihi olan 1635'e kadar bu görevde kaldı.

Bunlar da aynı gün oldu:

1808 : Fransız Harp Okulu, Saint - Cyr'e yerleşti.
1940 : İngilizler, Mers - el - Kebir'deki Fransız filosuna saldırdı.

4 TEMMUZ 1776

AMERİKA'DA BAĞIMSIZLIĞIN İLÂNI

Amerika'daki onüç İngiliz kolonisi, yerleşip kuvvetlendikçe, artık İngiltere Kralı'nın tahakkümüne dayanamaz olmuştu.

İngilizler, 17'nci yüzyıl boyunca ülke idaresine parlâmentonun hâkim olmasını sağlamıştı. Aynı soydan gelen Amerikalılar ise, hiçbir temsilcilerinin bulunmadığı Londra Parlâmentosu'nun kendileri üzerinde söz sâhibi olamayacağını iddia ediyorlardı. Öte yandan İngiltere, kolonilerinin menfaatlerini düşünmeden onlardan yararlanmaya çalışıyordu.

1764'te çıkarılan **«şeker kanunu»**, 1765'te çıkarılan **«tomruk kanunu»** Amerika'da yerleşmiş olanları eziyor ve onlarda, İngilizler'in kendilerini eşit haklara sahip vatandaşlar gibi görmediği kanaatini uyandırmaya başlıyordu.

Londra Hükümeti'nin 1773'te Doğu Hint Şirketi'ne satılan çayları tekeline alması memnuniyetsizliği büsbütün artırdı. Buna bir tepki olarak, Kızılderili kılığına giren Bostonlu gençler gemilere çıkarak, çayları denize döktüler. Bu olay **«Boston Çay Partisi»** diye tarihe geçti. Artık iki ülke arasında bir kopmanın gerçekleşeceği kesin bir hâl almıştı.

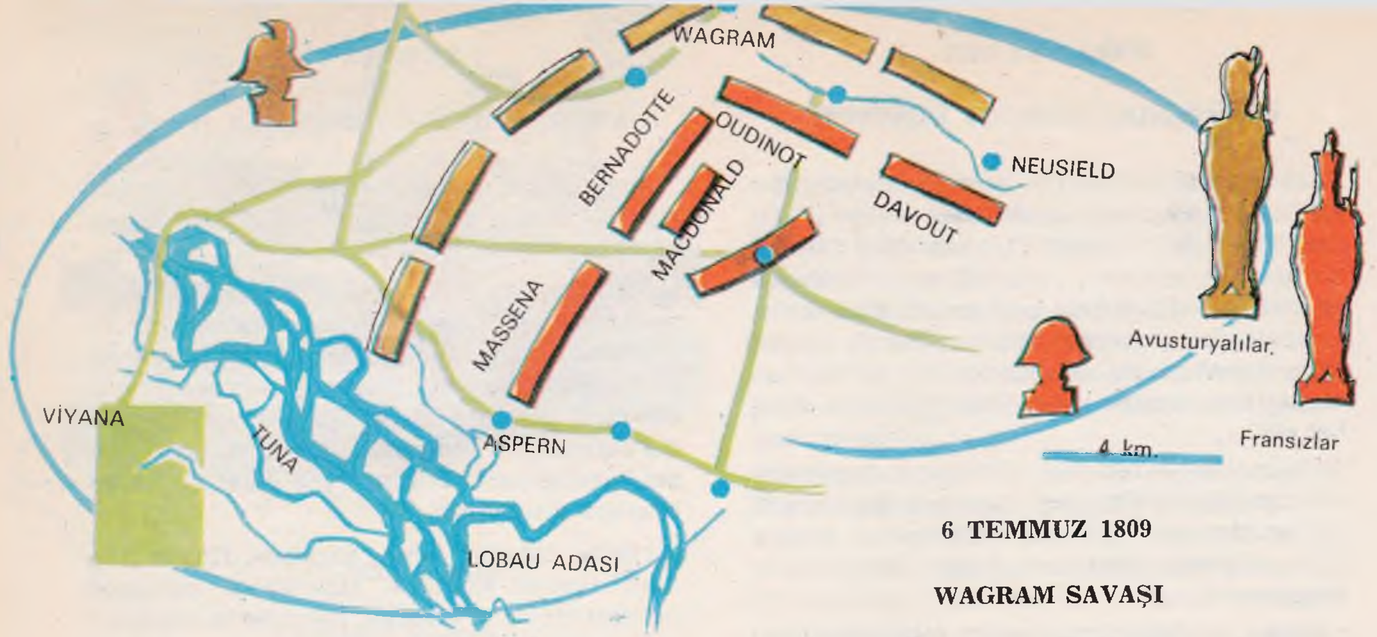
4 Temmuz 1776'da Philadelphia'da toplanan onüç koloninin temsilcileri, Thomas Jeffersan tarafından hazırlanan **«Bağımsızlık Beyannamesi»**ni kabul ettiler. Bu beyannamede koloni halkının bağımsızlığı şart koşuluyordu.

Amerika Birleşik Devletleri her yılın 4 Temmuz gününü **«Independence day»** (bağımsızlık günü) olarak kutlar.

Bu da aynı gün oldu:

1848 : Fransız yazarı Chateaubriand, Paris'te öldü.

5 TEMMUZ 1810

BARNUM VE GARİBELERİ

Phineas Taylor Barnum, 5 Temmuz 1810'da, Amerika Birleşik Devletleri'nin Connecticut eyaletindeki Danburry'de doğdu. Bir yandan okuluna devam ederken bir yandan da çeşitli işlerde çalışarak babasına yardım ediyordu. Onbeş yaşındayken babasını kaybeden Barnum, hayatını tek başına kazanmak zorunda kalmıştı.

Çeşitli işlere girip çıktıktan sonra şansını New York'ta denemeye karar veren Barnum, orada öyle bir iş tuttu ki, kısa bir süre içinde bütün dünyaca tanındı. Barnum'un çok büyük bir tanıtma ve gösteri yapma kaabiliyeti vardı. Seksen yaşında bir zenci kadın bulan Barnum, onun 160 yaşında olduğunu ve aynı zamanda da 1732'de doğan Başkan George Washington'a sütannelik ettiğini söyleyerek gösteriler yapmaya başladı ve sayısız müşteri topladı. Ancak, ihtiyar kadının kısa bir süre sonra ölmesi üzerine bu defa **«Parmak Çocuk»** adını taktığı 60 santim boyunda bir cüce bularak Avrupa seyahatine çıktı.

Parmak Çocuk gösterileri Avrupa'da öylesine büyük bir başarı kazandı ki; İngiltere'de Kraliçe Victoria, Paris'te Kral Louis - Philippe tarafından kabul edildi.

Barnum, Amerika'ya döndükten sonra, görülmemiş hayvanlar ve acayip yaratıklar toplayarak ilk defa seyyar bir sirk kurdu.

Bu da aynı gün oldu:

1830 : General Bourmon'un birlikleri Cezayir'i aldı.

6 TEMMUZ 1809

WAGRAM SAVAŞI

Tuna üzerindeki Essling adasında geçen ve kesin bir sonuç alınamayan kanlı savaştan sonra, Viyana'yı elinde tutan Napoléon I, birliklerini Lobau adasında toplamıştı. Amacı, Arşidük Charles'ın komutasındaki Avusturya ordularını Bohemya'ya doğru sürmekti.

Arşidük Charles birliklerini sağda Aspern'den, solda Neusield'e kadar olan alanda toplamıştı. Wagram köyü ise ortada kalıyordu. Napoléon, 6 Temmuz 1809 sabahı savaşı başlattı.

Fransız cephesine göre sol kanatta olan Aspern'e karşı hücuma geçen Fransız komutanı Masséna, bir gün önce attan düşerek yaralandığı için savaşı sedye üzerinde idare ediyordu. Neusield'in karşısında ise Napoléon'un başarılı komutanlarından Davout yer almıştı. Ortada da Marmont ve Oudinot'un birlikleri bekliyordu.

Savaş bütün şiddetiyle başladı. Sağda Davout, Neusield yaylasını ele geçirdi. Solda ise, sayıca zayıf olan Masséna ümitsiz bir şekilde dövüşüyordu. Öte yandan Arşidük, bir kısım kuvvetini geri çekmişti. Napoléon'un 100 topluk muazzam bataryaları Avusturyalılar'a amansız bir ateş açarken Fransız generali Macdonald'ın birlikleri ileri atıldı.

Neden sonra toplar sustuğunda, Avusturyalılar'ın ölü ve yaralı sayısı 22.000'i; esir sayısı da 20.000'i bulmuştu. Bu arada 10 sancak ve 40 top da Fransızlar'ın eline geçmişti.

Savaştan sonra Macdonald, Marmont ve Oudinot, Napoléon tarafından mareşalliğe yükseltildi.

Bunlar da aynı gün oldu:

1885 : Pasteur, kuduz üzerinde ilk denemesini yaptı.

1967 : Avrupa Birliği komisyonu Jean Rey'in başkanlığında Brüksel'de faaliyete geçti.

7 TEMMUZ 1752

YENİ BİR DOKUMA TEZGÂHI

7 Temmuz 1752'de doğan Joseph Jacquard, ipek dokumacılığını Lyon'da, babasının yanında öğrenmişti. Yaratıcı kaabiliyeti olan Jacquard, bir dokuma tezgâhı icâdetmeye çalışıyordu.

Nihayet, 1801'de geliştirdiği tezgâhı arkadaşlarının önünde deneyerek bu sâyede daha hızlı dokuma yapılabileceğini ispat etti. Fakat arkadaşları, bu yeni usulle bir kişinin, eski tezgâhla dört kişilik işi tek başına yapacağını öğrenince büyük bir hiddete kapılarak herkese, Jacquard yüzünden dokumacıların ekmeklerinden olacağını yaymaya başladılar.

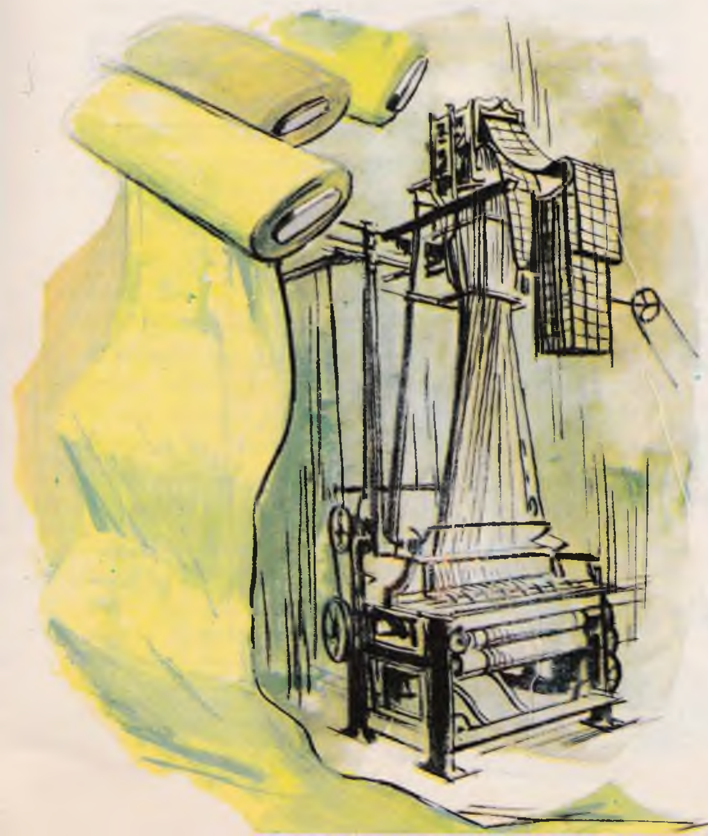
Ertesi gün, beşyüz işçi Jacquard'ın üzerine yürüdü. Eğer polis işe karışmasaydı, zavallıyı Rhône nehrine atacaklardı.

Ancak bu olaydan haberi olan Napoléon Bonaparte, onu Paris'e getirterek tezgâhlarını yapması için teşvik etti. Çok geçmeden Lyon'da 4.000 tezgâh çalışmaya başladı. Dokumacılar hatâlarını anlamıştı. Artık daha da çok kazanıyorlardı.

Bugün, tamamen otomatik tezgâhlarla kısa sürede binlerce metre kumaş dokunmaktadır.

Bu da aynı gün oldu:

1969 : Kanada Millet Meclisi, Kanada Federasyonu'nda Fransızca'yı da İngilizce ile birlikte resmî dil olarak kabul etti.

8 TEMMUZ 1621

MASALLARIN ADAMI

Ünlü masallarıyla dünya edebiyat tarihine geçmiş olan Jean de la Fontaine, 8 Temmuz 1621'de dünyaya geldi. Küçük yaştan beri hayâl kurmayı seven ve kayıtsız bir yaradılışa sâhip olan Jean, yirmialtı yaşında evlendi ve bir oğlu oldu. Pek mutlu sayılmayan bu evlilik 1670'te ayrılmayla sonuçlandı.

Château - Thiery Orman İdaresi'nde memur olan babası, görevinin bir kısmını ona devretti. Bu işi pek ciddiye almayan Jean, sık sık Paris'e gidiyor ve ilk eserlerini meydana getiriyordu. Ayrıca bu arada, Maliye Başmüfettişi, Nicolas Fouquet'nin himayesine girmişti.

1661'de Nicolas Fouquet'nin durumunun bozulması, La Fontaine'i büyük güçlüklere düşürdü. Ama 1664'te Orléans Düşesi'nin, 1672'de Madam de la Sablière'in himayesine giren La Fontaine'in artık bir gelir kaygısı yoktu.

Racine, Boileau, Molière gibi ünlü yazarlarla arkadaş olmuş, kendini edebiyata vermişti. 1668'de ilk «**Fables**» (Masallar) derlemesini yayınladı. 1678'de ikinci eseri çıktı. 1684'te Fransız Akademisi'ne girdi.

La Fontaine, akademi üyesi olmakla beraber, ölümsüzlüğünü edebî eserlerine ve bilhassa «**Masallar**»ına borçludur. Bilhassa Ezop'tan ilham alan La Fontaine, eserlerinde 17'nci yüzyıl Fransa'sının toplum hayatını aksettirmiştir: Yazar, o devirde hiçbir kimsenin söylemeye cesaret edemeyeceği sözleri hayvanların ağzından söyletmesini bilmiştir.

Bu da aynı gün oldu:

1497 : Vasco de Gama, Hindistan'a gitmek üzere Portekiz'den ayrıldı.

BÜYÜK KATERİNA

Anhalt - Zerbst Prensi Sophie Augusta, 1745'te teyzesi Çariçe Elisabeth'in dâvetlisi olarak Rusya'ya gittiği zaman; hiç de zarif olmayıp, sakar bir kızdı. Aynı zamanda tek kelime Rusça bilmiyordu. Elisabeth'in maksadı, onu tahtın vârisi Petro ile evlendirmekti. Sophie, birkaç ay sonra Katerina adını alarak Ortodoksluğu da kabul edip, Pierre'le evlendi.

1762'de Petro III adıyla Çar olan bu şahıs; Rus âdetlerini küçümser, etrafını çeviren Alman subaylarına büyük yakınlık gösterirdi. Bu yüzden çevresindekilerin sevgisini kaybetmişti.

Artık Rus sarayına ilk geldiği günlerdeki çekingenliğinden çoktan sıyrılmış olan Katerina kocasının kendisini boşamak istediğini öğrenince kesin kararlar aldı. 28 Haziran 1762'de, onun isteğiyle olan bir ayaklanma sonucu Petro tahttan feragat ederek Peterhof'a çekildi ve orada çok geçmeden öldürüldü.

9 Temmuz 1762'de, Katerina, Çariçe oldu.

Katerina, tahtta kaldığı otuzbeş yıl içinde, imparatorluğu sağlam ve otoriter bir iradeyle yönetti. O zamana kadar kapalı bir yaşayış süren Rus soyluları, onun hükümdarlığı zamanında Batı kültürünü tanıma fırsatı buldular. Katerina sanatâ da düşkündü. Yeni açılan Petersburg Güzel Sanatlar Akademisi, ilk mimarlarını yetiştirene kadar yabancı ülkelerden mimarlar getirtti Aynı zamanda yeni fikirlere de meraklı olup; Diderot, Grimm ve Voltaire'le mektuplaşan İmparatoriçe, Rus edebiyatının gelişmesini sağlamak amacıyla önemli çalışmalar yapmıştır.

Tarihçiler ondan «**Büyük Katerina**» diye bahseder.

JARNAC VURUŞU

İşin başlangıcı yıllar öncesine uzanıyordu. Jarnac Baronu Guy Chabot ile, o sırada bütün iktidarı elinde bulunduran Diane de Poitiers arasında süregelen ihtilâfa veliahd Henry de karıştı. Bunun üzerine Jarnac Baronu, Henry ile düello etmek istediyse de, kanunlar bir veliahdın düello yapmasını yasakladığı için, bu iş mümkün olmadı. Ancak, bunu bir şeref meselesi yapan veliahd; arkadaşı olan Châtaigneraie asilzâdesi François Vivonne'dan, bu işi kendi yerine yapmasını rica etti. Fakat bu defa da Kral François I, izin vermedi.

Genç veliahd, Henry II adıyla tahta çıkınca bu konu yeniden alevlenerek, nihayet düelloya karar verildi.

Düello 10 Temmuz 1547'de Saint-Germain şatosunda, Kral'ın ve bütün saray halkının huzurunda yapıldı. İşaret verilir verilmez kılıç sesleri duyulmaya başladı. Seyredenlerin hepsi François Vivonne'ın kazanmasını istiyor ve nefes almadan dövüşü seyrediyordu. Gerçekten de dövüşün başında öyle olacak gibi görünüyordu ama, düello uzadıkça Jarnac hücumlarını artırdı. Sonra bir ara Vivonne'ı gafil avlayarak baldırını kesip yere yıktı.

Jarnac kazanmıştı. Bu arada, kesin sonuç veren ama pek fazla zarif olmayan hareketler için «**Jarnac vuruşu**» bir deyim olarak Fransız lisanına yerleşti.

Bu da aynı gün oldu:

1843 : Müttefikler, Avrupa'yı işgal etmek üzere, Sicilya'ya çıkarma yaptı.

11 TEMMUZ 1536

ERASMUS VE HOŞGÖRÜRLÜK

1469'da Rotterdam'da doğan Desiderius Erasmus, genç yaşta öksüz kaldı. Önce rahip olmak istiyordu ama, sonradan vazgeçerek, gezici bir hayat sürmeye başladı: İngiltere, Holanda ve İtalya'yı dolaştı. 1501 yılında da yazmaya başladı. 1506'da, Bologna Üniversitesi'nden sanat doktoru unvanını aldıktan kısa bir süre sonra Karl V tarafından müşavirliğe getirildi.

Erasmus, 1521'de Basel şehrine yerleşmişti. Orada, yayıncı Froben onun eserlerinin yeni bir baskısını yapıyordu. Bu sâkin İsviçre şehri Erasmus'un hoşuna giderdi. Çünkü burada Katolik ve Protestanlar barış içinde bir arada yaşıyordu. Halbuki başka yerlerde **«Reform»** taraflısı olanlarla olmayanlar arasındaki çatışmalar artan bir şiddetle sürüp gidiyordu.

İncil'in, Yunanca bir baskısını yapan Desiderius Erasmus, **«Colloquia»** adlı eserinde ilâhiyatçılara ve rahiplere karşı çıkınca kendisini pısırıklıkla suçlayan Luther'in fikirlerine katılacağı zannedildi. Ama Erasmus, tarafsızlığını korumayı, Luther'le de iyi geçinmeyi tercih etti.

Erasmus her şeyden önce edebiyat âşıkı bir hümanist idi. Dili iyi kullanması ve eski yazarların eserlerinin yayılmasına yardım etmesi, 16'ncı yüzyıla büyük etkisi oldu. 11 Temmuz 1536'da hiç ayrılmadığı Basel'de öldüğü zaman, onun hoşgörürlük fikri de kendisiyle beraber kayboldu.

Bu da aynı gün oldu:

1780 : General Rochambeau, ilk Fransız birlikleriyle birlikte Newport'tan hareket etti.

---

12 TEMMUZ 1789

DESMOULINS, PALAIS-ROYAL'DE

Parisliler, 12 Temmuz 1789 günü, Louis XVI'nın, en çok güvendikleri insan olan, Necker'i sürgün edeceğini öğrenince grup grup toplanarak bu haber üzerinde görüşmeye başlamıştı.

Orléans Dükü'nün halka açtığı Palais-Royal bahçeleri, zamanın moda olan gezinti yeriydi. Günün her saatinde galerilerin altındaki lüks mağazalara giden halk, burada sürekli bir kalabalık teşkil ederdi.

Birden bu kalabalık içindeki heyecanlı bir grubun arasından, Camille Desmoulins adında genç bir adam fırladı. Elinde bir de tabanca olan bu genç gazeteci hemen bir masaya çıkarak; etrafında toplanan meraklılara hitaben heyecanlı bir sesle şunları söyledi: **«Vatandaşlar! Necker'in uzaklaştırılması, vatanperverler için yeni bir Saint-Barthélemy katliâmının habercisidir. Belki de bu akşam, İsviçre ve Alman birlikleri bizi boğazlamak için Champs-de-Mars'dan çıkacak!.. Silâhlara sarılmak için kaybedecek vakit kalmamıştır!..»**

Bu sözlerin etkisinde kalan halk, derhal şehrin sokaklarına dağıldı. O sırada Necker'in bir büstünün görülmesi onları daha da coşturmuştu. Tuileries'ye gelince, kalabalık bir muhafız alayıyla karşılaşan halkın dağılıp kaçışması üzerine muhafızlar hücum etti. Bir ihtiyar kılıç darbesiyle yaralanıp düştü.

O andan itibaren artık işi kontrol altına alma imkânı kalmamıştı. Halkın hiddeti son dereceyi de aşmıştı. Bu arada isyancılara katılan bir Fransız alayı, İsviçreli ve Almanlar'ın üzerine ateş açmaya hazırdılar. Ama berikiler bu durum karşısında geri çekilmiş ve 12 Temmuz akşamı Parisliler, sokağa hâkim olmuştu.

13 TEMMUZ 1793

CHARLOTTE CORDAY'İN YAPTIĞI

«**Cid**»in unutulmaz yazarı Corneille'in kız kardeşinin soyundan gelen Charlotte Corday, yumuşak huylu öksüz bir kız idi.

Charlotte Corday, 13 Temmuz 1793 sabahı Jean-Paul Marat'nın evine doğru yollandığı zaman uzun mantosunun altında kocaman bir bıçak saklıydı.

Bir gün önce Caen'den gelen bu 25 yaşındaki genç kızın tek amacı Marat'yı öldürmekti. Onun için Marat, kana susamış bir insandı ve Allah'ın günü «**L'Ami du Peuple**» adlı gazetesinde giyotin için yeni kelleler isterdi. Eylül katliâmını o körüklemiş, Louis XVI'yı giyotine o göndermişti. Girondins'lerin ölümünü hazırlayan da oydu ve şimdi yeni kurbanlar peşindeydi. Artık daha fazla kan dökmeden onu durdurmak lâzımdı.

Genç kız, Marat'nın kapısını çaldı. Kapıyı açan hizmetçiye Marat ile görüşmek istediğini söyledi. Hizmetçi buna imkân olmadığını, çünkü Marat'nın banyoda bulunduğunu bildirdi. Ama Charlotte, hizmetçinin bir anlık dalgınlığından faydalanarak içeriye girdi. Gerçekten Marat, banyosunun içindeydi. Bir an şaşırdı. Ama Charlotte, onun en ufak bir harekette bulunmasına meydan vermeden bıçağını göğsüne sapladı.

Ölümü bir millî mâtem olarak kabul edilen Marat'nın cenazesi büyük törenle Panthéon'a götürüldü. Charlotte Corday ise dört gün sonra giyotinle idam edildi.

Bu da aynı gün oldu:

1380 : Châteauneuf - de - Randon kuşatması sırasında ölen Bertrand Duguesclin, Saint - Denis'de, Kral Charles V'in yanına gömüldü.

---

14 TEMMUZ 1789

BASTILLE'İN ALINIŞI

14 Temmuz 1789 sabahı binlerce Parisli, silâhlanmış olarak Bastille'e yürüyordu. Burası devlet hapishanesiydi ve halkın gözünde Kral'ın mutlakiyet idaresini temsil ediyordu.

Araları duvarla örülmüş, çok yüksek yedi kuleden meydana gelen bir kale olan Bastille'in etrafı da hendekle çevriliydi. Çok geçmeden halk oraya vardı.

Bastille'in idarecisi olan M. de Launay; bir çatışmadan kaçınmak için halkın gönderdiği bir heyeti kabul ederek onlara, kaledeki küçük garnizonu gösterdi. Garnizonu meydana getiren askerler, sakatlardan ve İsviçre birliklerinden ibaretti. Hattâ siperdeki topları bile geri çektirdi.

Ama halk içeriye girmek istiyordu. Çok geçmeden hendeğin üstündeki iner kalkar köprüyü parçalayan Parisliler, içeriye doluştu.

M. de Launay, o zaman ateş emrini verdi. İçeriye giren halk önce şaşırarak geriledi ama, sonra kendilerini toparlayarak tekrar hücuma geçti. Savaş saatlerce sürdü. M. de Launay, hücumun arttığını görünce teslim oldu. O akşam, Paris halkı sokaklarda şarkılar söyleyerek dansetti.

Bastille'in alınması şerefine 14 Temmuz Fransızlar'ın millî bayramı kabul edildi.

15 TEMMUZ 1783

İLK BUHARLI GEMİ

15 Temmuz 1783 günü, Saône Nehri kıyılarına toplanmış olan 10.000 kişi, şimdiye kadar hiç görülmemiş bir olaya şâhit olacaklardı. Hattâ birçok kimse böyle bir şeyin gerçekleşeceğine de pek inanmıyordu. Joufroy d'Abbans adlı genç bir subay, kendi yapısı buharlı bir teknenin akıntıya karşı yürüyeceğini iddia etmekteydi.

Bir mühendis bile olmayan Jouffroy d'Abbans, daha genç yaşında, mekanikle ilgilenmeye başlamıştı. 1776'da yirmiyedi yaşına geldiği zaman Baume-les-Dames rahibesinin maddî yardımıyla 12 metre uzunluğundaki ilk gemisini yaparak Doubs üzerinde yüzdürmeye çalışmış, ama pek başarılı olamamıştı.

Bugün ilk gösterisini yapacağı **«Pyroscaphe»** ise 182 ton ağırlığında, 46 metre uzunluğundaydı. İki yanındaki iki büyük çark, ilk bakışta herkesin dikkatini çekiyordu. Nihayet Jouffroy d'Abbans makinesini çalıştırdı. İki çark, suyu dövmeye başlayınca, bir an sarsılan gemi sonra iki çarkın itme hareketine uyarak yerinden kıpırdadı ve onbeş dakika süreyle akıntıya doğru yol aldı. İlk şaşkınlığı geçen seyirciler ise, hayran kaldıkları bu gemiyi, çılgınca alkışlıyorlardı.

Ne yazık ki, her türlü maddî yardımdan mahrum olan Jouffrey d'Abbans, bu icadını geliştirememiş ve İhtilâl sırasında göçmek zorunda kalmıştı. Amerikalı Fulton, 1807'de, **«Clermont»** adlı gemisini Hudson'da yüzdürerek, buharlı gemilerin yapılabileceğini ispatladı.

Bu da aynı gün oldu:

1951 : İki Fransız çiftçisi, 1940'tan beri tamamen kendi emekleriyle yapmaya çalıştıkları uçakla uçmayı başardı.

16 TEMMUZ 1870

TAHT KAVGASI

İspanya ihtilâl içindeydi. Kraliyet tacı, bir Alman prensi olan Leopold de Hohenzollern'e teklif edildi. Prusya Başbakanı Bismarck da bunu destekledi ama, Fransızlar'ın itirazı karşısında, Leopold bu teklifi reddetti.

Fransa; İmparatoriçe Eugénie ve savaş taraftarlarının etkisiyle, Prusya Kralı Wilhelm'in üzerinde duruyordu. Bu suretle, ileride bu çeşitten adaylıklar ortaya çıkmayacaktı. Fransa sefiri, Ems'de Wilhelm I'le görüştü. Wilhelm, onu yumuşatacak sözleri söyledi. Ancak Bismarck'ın bir manevrası her şeyi değiştirmeye yetmişti. Bu, bir kısmı çıkarılmış bir telgraftı; yayınlanan bu telgrafa göre Kral, Fransa sefiriyle görüşmeyi reddetmişti.

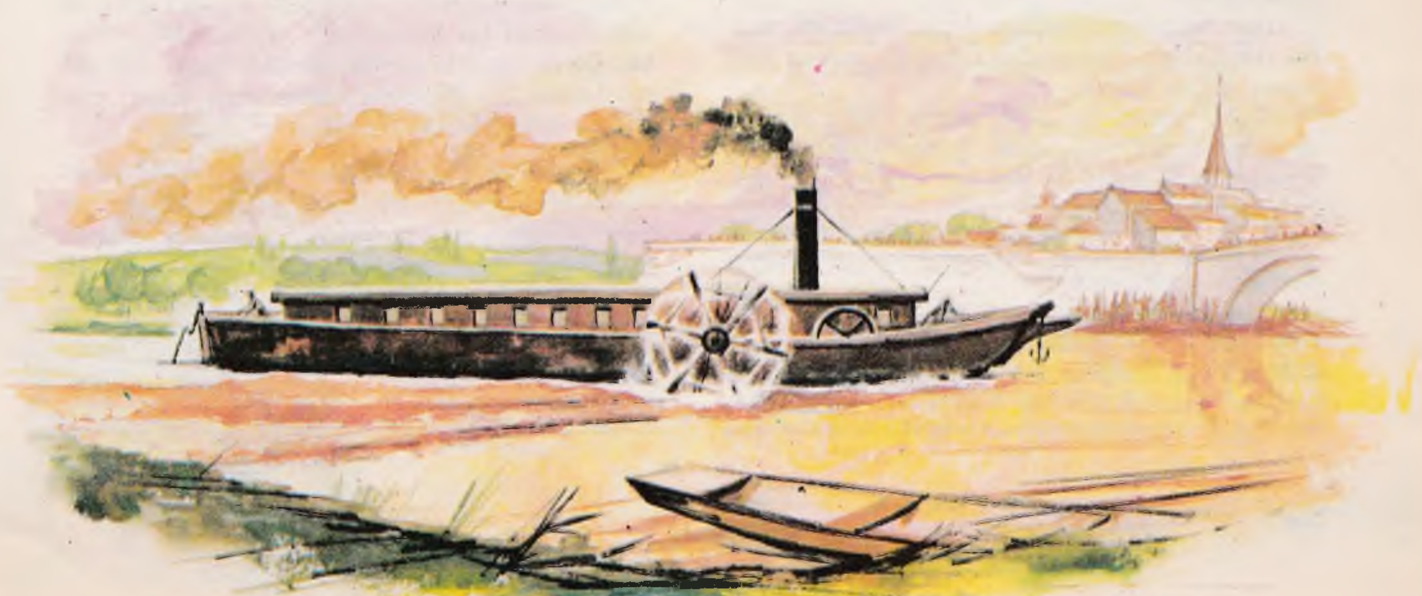
Paris, bu ağır hakarete şiddetli bir tepki gösterdi. Napoléon III yaşlı ve hastaydı. 14 Temmuz'da, Bakanlar Kurulu art arda üç defa toplanarak genel seferberlik ilân etti.

İşin tuhafı muhalefet bütün bu olup bitenlere seyirci kalmaktaydı. Herhalde böyle bir savaşın imparatorluğu yıkacağını umuyorlardı. Sadece bir kişi, bu savaşı önlemeye çalışıyordu ki bu 16 Temmuz 1870'te, son bir teşebbüste bulunarak: **«Bir hakaretin altından kalkmak için, sel gibi kan akıtılmaz.»** Diyen Adolphe Thiers idi. Halk, sokaklarda olayların gelişmesi hakkında haberler almaya çalışıyordu. Thiers şöyle devam ediyordu: **«Ben Fransa'nın da, Prusya'nın da askerî durumunu biliyorum. Mahvolduk!»**

Bütün bu söylenenlere kulak asmamakta direnen hükümet üç gün sonra savaşı başlatmıştı.

Bu da aynı gün oldu:

1950 : 4'üncü Dünya Kupası finalinde Uruguay, Brezilya'yı yendi.

17 TEMMUZ 1596

NOVAYA ZEMLYA'NIN KEŞFİ

1596 yılında Holandalı Wilhelm Barents, Kuzey Buz Denizi'ne doğru açıldı. Amacı, Sibirya açıklarından Çin'e giden bir yol bulmak ve bu sâyede ülkesinin tüccarlarına yeni pazarlar sağlamaktı.

17 Temmuz 1596'da Spitzberg'in ötesinde Novaya Zemlya adasını gören Barents ve adamları bir ay süre ile, 700 kilometreyi bulan ada kıyılarında dolaştılar ama, 15 Ağustos günü gemi buzlar arasına sıkışıp kaldı.

Denizciler, bu korkunç soğuk içinde, kışı geçirmek için hazırlıklara başladılar. Önce bir kulübe yapıldı. Ardından gemiden yiyecek ve içecekler, lüzumlu âletler taşındı. Hemen yakında buldukları pek bol odun sâyesinde, ocağı günün yirmidört saatinde yanık tutuyorlardı.

Gemiciler, ilkbahar gelince, hâlâ buzlar arasında bulunan geminin cankurtaran flikalarıyla ülkelerine dönmeyi denemeye karar verdiler. Ama Barents, keşfettiği adadan uzaklaştıkları sırada öldü.

Artık herkesin onlardan ümit kestikleri sırada arkadaşları Holanda'ya döndüğü zaman 1597 yılının Ekim ayıydı.

Hemen hemen üçyüz yıl sonra, 1871'de Norveçli balıkçılar, Barents'in, karlar altındaki kulübesini bulduklarında her şey onların bıraktıkları gibi duruyordu.

Bunlar da aynı gün oldu:

1789 : Fransa üç renkli bayrağı kabul etti.

1789 : İlk Fransız «göçmen» i Condé Kontu Louis - Joseph Brüksel'e gitti. Orada bir avuç soylu ve kralcının başına geçecek, bunlar «Condé»'nin ordusu diye anılacaktır.

18 TEMMUZ 1947

KON TİKİ'NİN DENİZE DÜŞEN YOLCUSU

Norveçli genç bir etnolog olan Thor Heyerdahl, Peru'da yaşayan İnkalar'la, Polinezya'da yaşayan bazı yerlilerin atalarının **«Kon Tiki»** adıyla andıkları güneşe taptıklarına inanıyordu. Bu noktadan hareket ederek, çok eski çağlarda, Batı Amerika ile Polinezya arasında bir deniz bağı kurulmuş olduğunu düşündü. Bu düşüncesinin doğruluğunu isbat etmek için de, **«Kon Tiki»** adını verdiği ilkel bir sal yapan Thor Heyerdahl, beş arkadaşıyla birlikte denize açıldı.

Kon Tiki 18 Temmuz 1947'de çok şiddetli bir fırtınaya yakalandı. Bir ara rüzgâr Torstein'ın uyku tulumunu denize uçurması üzerine torbayı yakalamak isteyen Herman denize düştü. Neyse ki, Thor ve Torstein onu görmüştü. Fakat, sal motorlu olmadığı için, geriye çevirmek mümkün değildi. Mükemmel bir yüzücü olan Herman, yüze yüze sala birkaç metreye kadar yaklaştı. Knut ve Eric, ona cankurtaran simidi attılar ama, rüzgâr simidi başka tarafa götürdü! Bunun üzerine Knut, bir başka cankurtaran simidini uzun bir halatla sala bağladıktan sonra, kendisi de simitle birlikte denize atladı. İki yolcu, büyük bir güçlükle birbirlerine doğru yüzdüler... Ve sonunda buluştular.

Öte yandan, bütün seyahat boyunca, yeşilimsi renkli bir canavar salı tâkip ederek, zaman zaman yolcuları heyecanlandırdı. Sonunda dikkatle bakınca, bunun dalgalar tarafından sürüklenen uyku tulumu olduğunu anladılar...

Bu da aynı gün oldu:

1900 : Paris metrosu açıldı.

19 TEMMUZ 1834

EDGAR DEGAS'NIN ESERİ

Bir bankerin oğlu olan Edgar Degas, 19 Temmuz 1834'te Paris'te doğdu; zengin ve kültürlü bir çevrede yetişti. Bir süre hukuk öğrenimi gördükten sonra, Güzel Sanatlar Okulu'na girerek resme yöneldi.

Genç sanatkâr, Ingres'le tanıştığı zaman, bu ünlü ressam ona: **«Çizin çok çizin»**, dedi. **«Hayâlden olsun, bakarak olsun, daima çizin.»** Ingres'in bu nasihatini tutan Degas, zamanın en kuvvetli desinatörlerinden biri olduğu gibi en canlı ve güzel renkleri kullanan ressamlarından da biri oldu.

1856'da Italya'ya giden Degas, orada Rönesans ustalarının tablolarını hayranlıkla inceleyerek kopya etti. Bir ara gittiği Amerika'dan döndükten sonra, kesinlikle Paris'e yerleşerek çağının bütün sanatçılarıyla dostluk kurdu. Degas sanatçılar dünyasının derbeder hayatı içinde; daima temiz ve titiz giyinmesini bildi. Öte yandan basit insanlarla da ahbaplık ediyor, onların çeşitli hareketlerini tuvaline aktarıyordu.

Paris sokaklarından, Opera kulislerinden yarış alanlarından, sirklerden ve tiyatrolardan edindiği intibaları çiziyordu. Hayatının sonuna doğru hemen hemen kör oldu ama, yine de model olarak aldığı atlar ve dansözler üzerinde çalıştı.

Modern resme büyük etkisi olan Degas'nın eserleri bugün dünyanın en ünlü müzelerini süslemektedir.

Bu da aynı gün oldu:

1545 : Fransız ve İngiliz donanması arasında Portsmouth savaşı başladı.

20 TEMMUZ 1974

TÜRK ORDUSU KIBRIS'TA

15 Temmuz 1974 tarihinde Kıbrıs'ta Başkan Makarios'a karşı yapılan bir darbe sonucu adada barış ve güvenlik tamamen yokolmuştu.

Bu darbenin amacı **«Enosis»** yâni Yunanistan'la birleşmekti.

Bu darbeden sonra Makarios'un kaçması ve adada kanlı bir iç savaşın başlaması üzerine, garantör devletlerin müdahalesini gerektiren bir durum ortaya çıktı.

İşte bu nedenledir ki, Türk Hükümeti'nin almış olduğu kararla Türk Silâhlı Kuvvetleri, adada barış ve düzeni yeniden kurmak, Kıbrıs Devleti'nin bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü güvence altına almak amacıyla 20 Temmuz 1974 günü bir **«Barış Harekâtı»**na girişti. Girne bölgesinde küçük bir köprübaşını elegeçirdikten sonra Birleşmiş Milletler'in ateş-kes çağırısına uydu. Türk Hükümeti, Birinci Cenevre Konferansı'na (25 - 30 Temmuz), adadaki Türk toplumunun meşrû hakları ile güvenliğini garanti edecek düzenin yeniden kurulmasını sağlayacak bir anlaşmanın yapılabileceği umuduyla gitti.

Ama Yunan Hükümeti ve Kıbrıslı Rumlar gerek birinci, gerekse ikinci Cenevre Konferansı'na (8 - 13 Ağustos), katı ve uyuşmaz bir tutum içinde geldiler. Türk formülü üzerinde görüşmeye bile yanaşmıyorlardı. Bu arada da Kıbrıs Türkleri'ne karşı giriştikleri baskı ve katliamlara devam ediyorlardı.

Bunun üzerine Türk Silâhlı Kuvvetleri sınırlı hedeflere doğru harekete geçti ve amaçlarına ulaşınca 16 Ağustos'ta ateş-kes çağırısına uyarak **«İkinci Barış Harekâtı»**na son verdi.

21 TEMMUZ 1969

İNSANOĞLU AY YÜZEYİNDE

21 Temmuz 1969'da, A.B.D.'nin Ay modülü «**LEM**», kendisini Ay çevresindeki yörüngeye götüren «**Apollo - 11**»den ayrılarak Ay yüzüne yumuşak iniş yaptı.

Astronot Neil Armstron, Ay toprağına ilk adımını attığında, bütün dünyadan duyulan şu sözleri söyledi: **«Attığım bu adım, bir insan için küçük, ama bütün insanlık için dev bir adımdır.»**

Çok geçmeden arkadaşı Edwin Aldrin de Ay yüzüne indi.

Dünyadakiler, televizyon ekranlarında beyaz elbiseli iki kişinin, simsiyah gökyüzü altındaki çalışmalarını heyecanla tâkip ediyordu. Önce yere bir Amerikan Bayrağı diktiler. Ay'da hava olmadığı için bayrak kıpırdamadan duruyordu. Daha sonra bilginlerin incelemesi için gerekli taşları topladılar; hareket etmeden önce de çeşitli yerlere gözlem âletlerini yerleştirdiler.

İki saat sonra, iki uzay adamı LEM'e dönmüşlerdi. Çok geçmeden hareket eden LEM, Apollo-11'le başarılı bir kenetlenme yaparak; astronotların ana kabinde kendilerini bekleyen Michael Collins'le buluşmalarını sağladıktan sonra uzaya terkedildi. Bundan sonra dünyaya dönüş kolay oldu.

İnsanların en eski rüyası olan Ay'a gitmek artık gerçekleşmişti.

Bu da aynı gün oldu:

1921 : İlk pike bombardıman denemesi yapıldı.

22 TEMMUZ 1802

ANATOMİ BİLGİNİ: BICHAT

Marie Bichat, 22 Temmuz 1802'de otuzbir yaşında Paris'te öldüğü zaman, insan anatomisi üzerine önemli çalışmalar bırakmıştı.

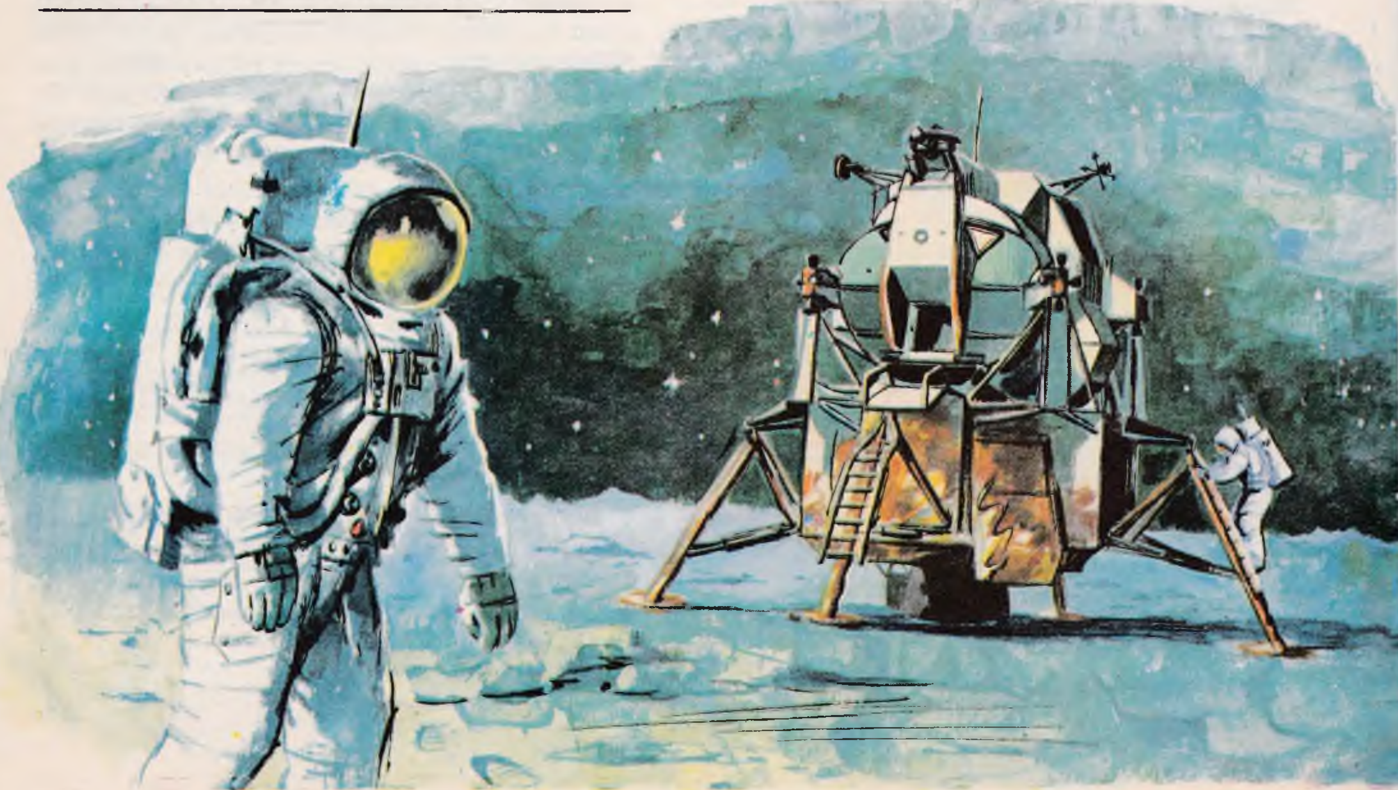
1771'de, Jura'daki Thoirette'de doğan Bichat, 1791'de Lyon'da tıp öğrenimine başladı. Daha sonra Paris'e giderek ünlü cerrah Desault'ya asistan oldu. Bu değerli profesör, Bichat'nın kaabiliyetini anlamış, onunla yakından ilgilenmeye başlamıştı.

Genç doktor, oldukça yüklü bir çalışma dönemine girmişti. Hastahanenin cerrahî servisini idare ediyor, Desault'nun hastalarını ziyaret ediyor ve aynı zamanda onun yerine ameliyatlara giriyor; ayrıca da Fransa'nın çeşitli yerlerinden gelen konsültasyon isteklerine yazılı olarak cevap veriyordu. Bichat gecelerinin büyük bir kısmını otopsi yaparak dokuları incelemek ve elde ettiği sonuçları yazmakla geçirirdi.

Histolojinin (doku ve hücrelerin mikroskopla incelenmesi) ve genel anatominin kurucusu olan Bichat, 1795 ile 1802 yılları arasındaki bütün gözlemlerini yayımladı. Ki bunlar, tıp tarihinin en önemli eserleri arasında yer alır. Onun başarılı çalışmaları sâyesinde, insan vücudu hakkındaki bilgiler çok genişlemiştir.

Bu da aynı gün oldu:

1969 : General Franco, Son İspanya Kralı Alfonso XIII'ün torunu Don Juan Carlos'u kendisine vâris seçti.

23 TEMMUZ 1775

VIDOCQ'UN GERÇEK HİKÂYESİ

Bir fırıncının oğlu olan François Vidocq, 23 Temmuz 1775'te Fransa'nın kuzeyindeki Arras'-ta doğdu. Mâceraperest bir yaradılışa sâhip olan François, zengin olmak ve serüvenlere atılmak istiyordu. Bu amaçla baba evinden kaçmak için yaptığı ilk hırsızlık başarısızlıkla sonuçlandı.

Vidocq'un yirmi yıl boyunca yapmadığı kötülük kalmadı. Fransa'da bir askerî birliğe yazıldı, sonra kaçıp Avusturya hizmetine girdi. Fransa'ya dönünce yine askere alındı, yine kaçtı. Bir yandan da hırsızlık etmek için hiçbir fırsatı kaçırmıyor, mutlaka zengin olmaya çalışıyordu. Sonunda yakalanıp Nantes zindanına gönderildi.

Eğer 1809'da, bir şans eseri polis müdürü Baron de Pasquier'nin dikkatini çekmemiş olsaydı, şüphesiz böyle bir haydutan bahsetmek akla dahi gelmezdi. Baron de Pasquier, serbest bırakılmış eski kürek mahkûmlarıyla birlikte çalısacak olan Vidocq'un mükemmel bir **«emniyet birliği»** meydana getireceğini düşündü. Ve düşüncesini gerçekleştirdi. Eski kürek mahkûmu şimdi kanun hizmetindeydi.

Vidocq, 1809'dan 1827'ye kadar, inanılmaz başarılar gösterdi. Haydutları yakalamak için öyle hilelere başvuruyordu ki, herkesin ağzı açık kalıyordu. Polisin içinden çıkamadığı en zor meseleleri bile çözerek Paris'te asayişi sağladı. Ama birçok kimse onun kirli geçmişini unutamıyordu. Onu bu işten uzaklaştırmak gayesiyle, iftira atmak için hırsızlıkla suçladılar. Fakat, suçlularını aradığı bahis konusu bu hırsızlığı aslında kendisi yapmıştı.

Bu da aynı gün oldu:

1891 : Bir Fransız filosu Fransa-Rusya dostluğunu perçinlemek için Cronstadt'a bir dostluk ziyareti yaptı.

24 TEMMUZ 1923

LOZAN ANTLAŞMASI

Kurtuluş Savaşı'nda düşmanlarımızı bozguna uğratmamız üzerine, 11 Ekim 1922'de yapılan Mudanya Mütarekesi ile savaş sona ermiş, sıra bir barış antlaşmasına gelmişti. Müttefikler, Mudanya Mütarekesi'nden iki hafta kadar sonra, Türkiye'yi barış toplantısına çağırdılar.

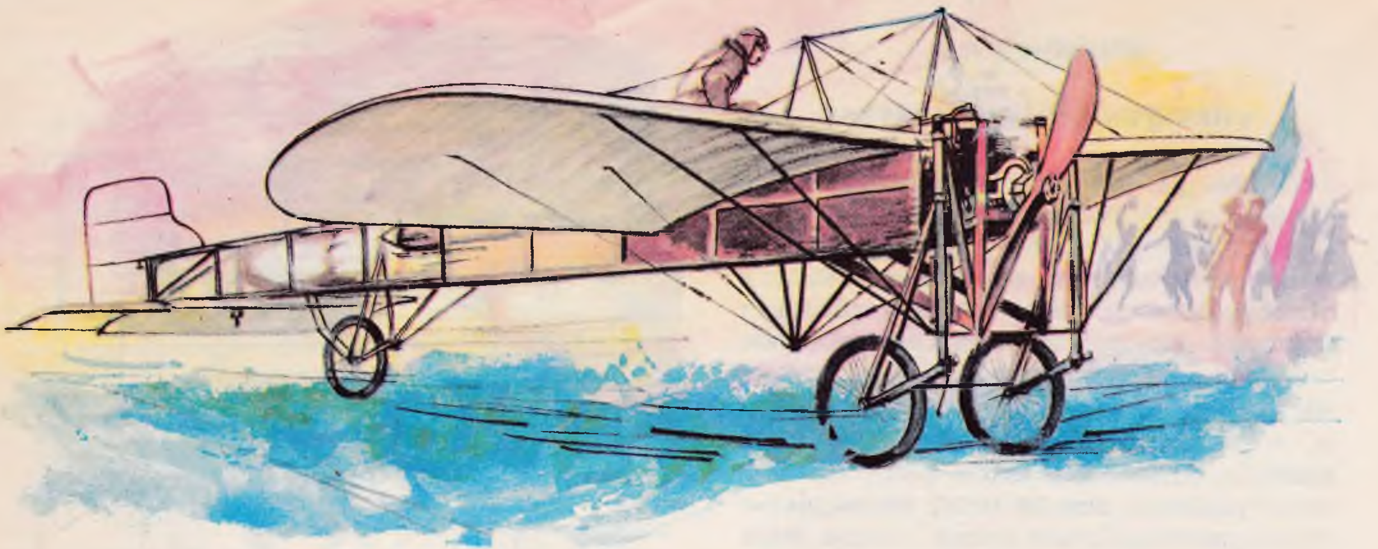
İlk Lozan Konferansı, İsviçre'nin Lausanne şehrindeki Ouchy şatosunda, 22 Kasım 1922'de başladı ama, bir süre sonra çıkmaza giren görüşmeler, 3 Şubat 1923'te kesildikten sonra 23 Nisan 1923'te yeniden başladı.

Lozan Konferansı'nda Türkiye'yi İsmet (İnönü) Paşa başkanlığındaki bir heyet temsil ediyordu. Birinci görüşmelerde İngiltere'yi Lord Curzon, Fransa'yı Raymond Poincaré, İtalya'yı Mussolini, Yunanistan'ı da Venizelos temsil etmişti. İkinci görüşmelerde Türk ve Yunan temsilcilerinde değişiklik olmadı. İngiltere'yi Sir H. Rumbold, Fransa'yı General Pellé, İtalya'yı da Montagna ile Garroni temsil etti. A.B.D., Portekiz, Polonya, Yugoslavya ve Romanya da görüşmelere katıldı.

Çetin görüşmelerden sonra 24 Temmuz 1923'-te barış antlaşması imzalandı. Bu antlaşma ile Türkiye'nin tam anlamıyla bağımsız bir ülke olduğu kabul edildi. Memleketimizin bugünkü sınırları çizildi. Boğazlar meselesi hâl yoluna girdi, ayrıca Yunanlılar'ın Türkiye'de hiçbir iddiası olamayacağı tesbit edilmiş oldu.

Bu da aynı gün oldu:

1931 : Yön verilebilir Alman balonu Graf Zeppelin Amerika'ya hareket etti.

25 TEMMUZ 1909

BLÉRIOT, MANŞ'I GEÇİYOR

Charles Fontaine adlı bir Fransız gazeteci, 25 Temmuz 1909 sabahı, İngiltere'de Douvres yakınındaki yamacın üstünde, elinde kocaman bir Fransız Bayrağı'yla dolaşıyordu. Charles Fontaine, Louis Blériot'ya, şayet Manş'ı geçmeyi başardığı takdirde nereye ineceğini kendisine işaretle bildireceğine söz verdiği için o sabahın erken saatlerinde orada bulunuyordu.

Aynı gün Fransa'da, sabah saat 04.41'de, Calais'nin birkaç kilometre yakınından bir uçak kalkarak denize doğru yönelmişti. Kanatları kauçuklu bez kaplanmış olan bu ahşap uçağın pilotu Louis Bleriot idi. Denize yönelince, ona bir ara, uçağı yerinde sayıyormuş gibi geldi. Sonra başını geriye çevirince Fransa kıyılarının gerilerde kalmış olduğunu gördü. Karşısı tamamen açık deniz olduğundan ona öyle gelmişti.

Blériot, şimdi bulutlarla suyun arasında tek başına, saatte 70 kilometre hızla ilerliyordu. Bir süre sonra kendisine yol gösterecek olan **«L'Escopette»** adlı gemiyi geçmiş bulunuyordu. Bitmek tükenmek bilmeyen dakikalardan sonra, nihayet İngiltere kıyılarının beyaz yamaçları, tâ uzakta, sisler arasından göründü.

Blériot, sahile varınca, kıyı boyunca uçarak konacak bir yer aramaya başladı. Tam o sırada, aşağıda, yemyeşil çayırların üzerine yayılmış Fransız Bayrağı'nı gördü: Evet Charles Fontaine sözünü tutmuştu. O tarafa doğru yönelerek alçaldı. Ama sert bir rüzgâr uçağı yere yapıştırınca, Blériot koltuğundan fırladı. Gazeteci: **«Blériot, Blériot!»** Diye bağırarak ona doğru koşarken, saat 05.13'tü ve ilk defa bir uçak bir denizi aşmıştı.

26 TEMMUZ 1830

CHARLES X VE «FERMANLAR»

Otoriter bir hükümdar olan Charles X, eski rejimin hasretini çekiyordu. Hükümet işlerini kendisiyle tamamen aynı fikirde olan Prens Polignac'a bırakmıştı. Onun da niyeti her türlü mukavemeti kırmaktı.

Ülkenin görünüşündeki sâkin hâli, Polignac'ın bir teşebbüse geçmeye karar vermesine sebep oldu. 26 Temmuz 1830 sabahı hükümetin resmî gazetesi **«Le Moniteur»**, Kral tarafından imzalanmış üç ferman yayınladı. Bunların birincisi basın hürriyetini kaldırıyor, ikincisi millet meclisini dağıtıyor, üçüncüsü de seçim sistemini değiştiriyordu.

Kral'ın aldığı bu kararları duyan Paris'liler, kısa bir şaşkınlıktan sonra büyük bir hiddete kapıldılar. Gazete müdürleri ortak bir bildiriyle bu fermanları protesto ettiler.

Ertesi sabah erken saatte, belli başlı basın kuruluşlarında ve matbaalarda önemli olaylar oldu: Kilitleri kırarak içeriye giren polis, basılmış gazetelere el koydu. Bu hareket halkı korkutacağına büsbütün hiddetlendirdi. Dükkânlar kepenklerini kapadılar. Atölyeler açılmadı ve halk, öğrenciler, işçiler, silâh dükkânlarını yağma ederek silâhlandılar... Sonra ateş sesleri duyulmaya başladı... Üç gün süre ile Paris sokaklarında çatışmalar devam etti.

Ama 30 Temmuz akşamı, La Fayette'in başkanlığında geçici bir hükümet kuruldu ve Charles X, tahttan vazgeçti.

Bu da aynı gün oldu:

1831 : Brezilya İmparatoru Pedro I (Dom Pedro) Paris'i ziyaret etti.

---

27 TEMMUZ 1214

BOUVINES SAVAŞI

Almanya İmparatoru Othon IV, İngiltere Kralı Yurtsuz Jean ve Flandre Kont'u Ferrand; Fransa Kralı Philippe Auguste'e karşı birleşmiş, bu arada bazı Fransız derebeylerini de kendi saflarına çekmişlerdi.

Müttefikler daha şimdiden Fransa'yı nasıl paylaşacaklarını düşünmeye başlamışlardı.

Philippe Auguste kendisine sâdık derebeyleriyle, Fransa'nın kuzeyindeki burjuva milislerini de yardımı çağırdı.

Ordu savaşa hazır bir duruma gelince Flandre'a girdi. Fakat Lille şehrine 13 kilometre mesafede, Bouvines denilen yerde, kendisine karşı birleşen müttefiklerin ordusuyla karşılaştı.

27 Temmuz 1214'te korkunç bir savaş başladı. Fransızlar canlarını dişlerine takmış dövüşüyorlardı. Kral'ın Başrahibi Guillaume le Breton, bir yandan dövüşürken bir yandan da ilâhîler söylüyordu. Savaşın en şiddetli anında Philippe Auguste atından düştü. Ama aynı anda sancakdarı Montigny onun etrafında hemen atlılardan bir siper meydana getirerek, düşmanlarının eline düşmesini önlemişti. Nitekim düşmanları atlılardan meydana gelen bu siperleri geçip krala ulaşamadı.

Akşam olduğu zaman, savaş alanında binlerce ölü ve yaralı vardı. Savaşı, Philippe Auguste kazanmıştı. Othon kaçmış, diğer düşman komutanları esir olmuştu.

Fransa Kralı, yol boyunca sıralanan köylülerin alkışları arasında Paris'e döndü. Dönüş sırasında demirden bir kafes herkesin dikkatini çekmekteydi. Bu kafesin içine Flandre Kontu Ferrand kapatılmıştı. Halk, onunla alay ediyordu.

Fransa halkı, ilk defa bu savaşta, bir millî birlik şuuruna ermiştir.

28 TEMMUZ 1796

COROT'NUN HEVESİ

Bir Fransız ressamı olan Camille Corot, 28 Temmuz 1796'da doğdu. Paris'te bir modaevi sâhibi olan babası, oğlunun da kendisi gibi ticaretle uğraşmasını istiyordu. Corot, Rouen lisesinde iyi bir öğrenim gördükten sonra, babasının isteğine uyarak Paris'te kumaş satmaya başladı. Ama bu onun hiç hoşuna gitmiyordu.

Onun satıcılık mesleğinde hiç ilerlemediğini gören babası; fena hâlde kızıyor, işine dört elle sarılmasını söylüyordu. Ama Corot, sonunda fikrini açıklayarak: **«Ben ressam olacağım»** dedi.

Babası, oğlunu severdi. Onu hiçbir işe yaramayan biri olarak görmektense, ressam olmasına razı oldu. Ayrıca küçük bir aylık vermeyi kabul etti ve bu alanda çalışmasına izin verdi. Sevinçten deliye dönen Corot, hemen aynı akşam, babasının mağazasının yakınında, Seine Nehri kıyısına tezgâhını kurup resim yapmaya başladı.

Bundan sonra hayatını tamamen resme verdi. Yaptığı portreler ve manzara resimleri sâyesinde 19'uncu yüzyıl ressamlarından biri oldu.

Corot, sanat hayatında akademizme olduğu kadar, romantizme de karşı çıkmıştır.

Bu da aynı gün oldu:

1835 : Kral Louis - Philippe'e bir suikast yapan Fieschi, birçok kimsenin ölümüne sebep oldu.

---

29 TEMMUZ 1890

VAN GOGH'UN İHTİRASI

Protestan bir râhibin oğlu olan Vincent Van Gogh, 1853'te Holanda'da doğdu. Onaltı yaşındayken, La Haye'deki bir tablo mağazasında satıcı olarak hayata atılan Van Gogh, bir süre sonra aynı mağazanın Londra'daki şubesine gönderildi. Ancak geçimsizliği yüzünden 1876'da oradaki işine son verildi.

Bunun üzerine Van Gogh, baba mesleğine dönerek Belçika'da râhip oldu. Fakat çok geçmeden bu işten de vazgeçmek zorunda kaldı.

Kendisinde, sanata karşı olan kaabiliyeti keşfeden Vincent, 1880 yılında La Haye'de, ünlü bir ressam olan Anton Mauve adlı bir akrabasının yanına girerek ders almaya başladı. O andan itibaren, büyük bir ihtirasla kendini resme vererek, bütün vaktini resim yapmaya ayırdı. Van Gogh, 1886'da Paris'te kardeşi Théo'nun yanına yerleşerek çeşitli ressamlarla ilişki kurdu. Bir de sergiye katıldı ama başarılı olamadı.

Daha sonra, Gauguin'le birlikte Arles'da çalışan Van Gogh, bir delilik krizi sırasında kulağını kesti. İyileştikten sonra yine çalışmalarına devam etti. İyi kalpli Théo kardeşine durmadan yardım ediyordu ama, 29 Temmuz 1890'da kendisini öldürmesine engel olamadı.

Beylik ve kaba gerçeklerin ressamı olan Van Gogh, bu gerçeklerde bütün bunalımlarını yansıtmıştır. Renkleri büyük karşıtlıklar doğuracak şekilde kullanarak, maddeye apayrı bir anlam veren bu sanatçı; modern ressamları şüphesiz en derin biçimde etkilemiş olan kimsedir.

Bu da aynı gün oldu:

1969 : Mariner VI, ilk defa Mars gezegeninin yakından fotoğraflarını çekti.

30 TEMMUZ 1932

DAVIS KUPASI FRANSA'DA KALIYOR

Amerikalı Filley Davis tarafından 1900'da kurulan uluslararası tenis şampiyonuna verilen **«Davis» Kupası»**; Lacoste, Cochet, Brugnon ve Borotra'dan meydana gelen ve kendilerinden **«dört silâhşor»** diye bahsedilen ekip sâyesinde 1927'den beri Fransa'daydı.

Ancak 1932'de durum müşkül görünüyordu. Zira Jean Borotra yarışmalara girmeyeceğini bildirmişti. Ama binlerce hayranının protestosu sonucu, kararını değiştirdi.

Paris'teki Roland - Garros stadında, 30 Temmuz 1932 günü Fransa - A.B.D. maçlarının ikinci günü başlarken, seyirciler durumdan memnundu. Bir gün önceki dört sette Borotra, kendisinden oniki yaş küçük Vines'i yenerken, Cochet de, Allison'u ezmişti. Şimdi çift müsabakalar başlamıştı Van Ryn ve Allison, Cochet ve Brugnon'a karşı oynuyordu. Ancak yenilmez sayılan Cochet ve Brugnon ilk anda sendelemeye başlamıştı. Amerikalılar hücum üstüne hücum tazeliyordu. Hava kararmış ve ikinci sette yağmur başlamıştı. Sonunda genç Van Ryn ve Allison 2 - 1 kazandı.

Şimdi bütün iş, sondan bir önceki maçı Allison'la oynayacak olan Borotra'ya kalmıştı. Borotra, ilk iki seti kaybetti. Ama dinlenme arasından sonra fırtına gibi coştu. Hiçbir topu kaçırmıyordu. Allison ise, bunun aksine, paniğe kapılmış gibiydi. Beşinci sette, hakemin bir kararına itiraz etti ama, fayda vermedi. Sonunda Borotra maçı kazandı. Ertesi gün basit bir yenilgiye rağmen Davis Kupası bir yıl daha Fransa'da kalacaktı.

Bu da aynı gün oldu:

1588 : İspanya Kralı Felipe II'nin İngiltere'yi istilâ için toplanan «Yenilmez Armadası» kesin olarak dağıtıldı.

31 TEMMUZ 1944

SAINT - EXUPÉRY KAYBOLUYOR

Müttefikler'in Provence kıyılarına çıkarma yapmalarından birkaç gün önce, 31 Temmuz 1944'te, Korsika'da Bastia yakınlarındaki Borgo'dan saat 08.45'te bir Fransız uçağı havalandı. Uçağın pilotu olan Antoine de Saint - Exupéry, Fransa'nın güneyinde bir keşif uçuşu yapacaktı. 2/33 uçak filosuna katıldığından beri bu dokuzuncu görev uçuşuydu.

Ünlü bir yazar olan Exupéry, 2/33 filosunu iyi tanırdı: Savaşın başında, 1940 yılına kadar aylarca bu filoda pilot olarak çalışmıştı. Filonun dağıtılması üzerine kendisini yapayalnız hisseden Exupéry, artık kaybettiği arkadaşlarının hâtıralarıyla başbaşaydı.

Havacı yazar, daha sonra Lisbonne'da, yakın arkadaşı Guillaumet'nin de havada öldüğünü duyunca büsbütün üzülmüştü... Şimdi geriye bir kendisi kalmıştı.

Saint - Exupéry daha sonra New York'a giderek, bu büyük şehrin gürültüleri arasında dinlenmeye çalışmıştı. Orada bir kahve iskemlesinde yazdığı «**Savaş Pilotu**» adlı romanı bütün dünyaca ün kazanmıştı. Yine New York'ta mürebbiyesi Paula'nın anlattığı masallarla, kendi başından geçen bir olayı da birleştirerek **«Küçük Prens»**i yazdı.

1943 Ağustosu'nda Cezayir'e giden Exupéry, yeniden savaşmak istedi. Hekimler onu artık yaşlı buldularsa da çok ısrar etmesi üzerine bu isteği kabul edildi.

31 Temmuz 1944'teki görev uçuşunda, saat 12.15'te dönmesi gerekiyordu. Saat 13.00 olduğu hâlde Exupéry hâlâ görünürlerde yoktu.

... Ve bir daha da hiç dönmedi...

Bu da aynı gün oldu:

1914 : Jean Jaurès Paris'te öldürüldü.

1 AĞUSTOS 1943

JOHN KENNEDY'NİN YAŞAMA SAVAŞI

1 Ağustos 1943 günü, ortalık kararırken, Büyük Okyanus'ta, Salomon adalarındaki Rendova deniz üssünden bir grup Amerikan torbidobotu denize açıldı. Bu filotillanın komutanı, Vila'daki Japon üssünden erzak ve malzeme yükleyen bir Japon konvoyunun yolunu kesme emrini almıştı. 15 tekne, Japonlar'ın elindeki, etrafı kayalıklarla dolu mercan adalarının arasından geçerek yoluna devam ediyordu.

John Kennedy'nin komutasındaki **«PT 109»** numaralı torpidobot, sabahın saat ikisinde motorlarını durdurmuştu. Birden karanlıklar içinden çıkan **«Amagiri»** adlı Japon destroyeri doğruca üzerine gelerek, çelik burnuyla onu ikiye böldü. Arka tarafı parçalanan torpidobotun hemen batması üzerine iki bahriyeli ölmüş; diğerleri alevler içinde kalan suya atlamıştı.

Kendisi de omurgasından yaralandığı hâlde adamlarını toparlamayı başaran John Kennedy, onları 5 kilometre uzaktaki bir adaya doğru yola çıkardı. Bu arada, ağır surette yanmış denizcilerinden birinin cankurtaran kemerini kordonundan tutarak ona yardımcı oluyordu.

Saatler süren bir çabadan sonra, onbir kişi nihayet adaya ulaşıp, orada dört gün saklandı.

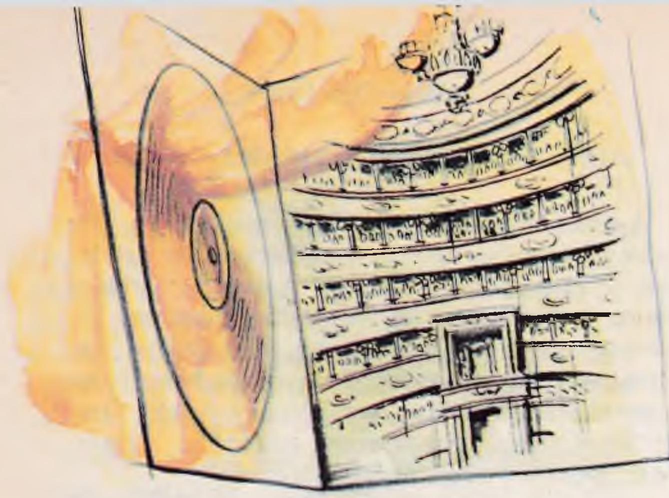
Beşinci gün John Kennedy, üzerine bıçağıyla kazıyarak mesaj yazdığı bir Hindistan cevizini ada yerlilerinden birine teslim etti.

Bu yerli ve arkadaşı Avusturyalı bir subayın özel habercileriydi. Avusturyalı subay durumu öğrenince Rendova'ya haber verdi. Ertesi gece oraya gelen üç avcı botu, Japonlar'ın burnunun dibinden onbir denizciyi ve... A.B.D.'nin gelecekteki cumhurbaşkanını kurtardı.

Bu da aynı gün oldu:

1899 : İlk resimli kartpostal Fransa'da satışa çıktı.

2 AĞUSTOS 1921

BÜYÜK CARUSO

1873 yılında Napoli'de doğan İtalyan tenoru Enrico Caruso, çok fakir bir ailenin onsekizinci çocuğuydu. Bir kilise korosunda şarkı söylerken annesinin ölüm haberini duyması üzerine bir daha şarkı söylemeyeceğine yemin etti. Ancak askerliği sırasında, subaylarından biri ondaki büyük kaabiliyeti keşfederek onu yeniden müzik çalışmalarına yöneltti. Bir süre sonra **«Cavalleria Rusticana»**ya çalışan Caruso gecede 10 liret alarak oynamaya başladı. Fakat başarıya kolay ulaşılmıyordu. 1901'de Napoli'de ıslıklanması üzerine kızan Caruso: «Napoli'ye bir daha adımımı atmayacağım, ama belki makarna yemek için gelirim.» Dedi ve sözünü tuttu.

Daha sonra, her tarafta kendisinden bahsedilen Enrico Caruso, onyedi yıl boyunca büyük bir ün içinde yaşadı. Çok para kazandı, yaptığı tuhaflıklar gazete sayfalarını doldurdu.

1920 yılı Noel'inde, Enrico Caruso, New York'taki Metropolitan operasında **«La Juive»**i oynuyordu. Şiddetli bir sancı çekmesine rağmen oyunun geri bırakılmasını istememişti. Daha birkaç gün önce kan tükürmüştü. Ama zararı yoktu. Nasıl olsa sonuncu oyunuydu. Sonra dinlenecek ve tedavi edilecekti. Aynı gece hastahaneye kaldırıldı.

2 Ağustos 1921'de, çok iyi bakım ve yedi ameliyata rağmen, yine de kurtarılamayarak doğum yeri olan Napoli'de öldü.

Bu ünlü tenorun ölümü üzerine İtalya'da millî mâtem ilân edildi. Cenazesi büyük bir törenle, İtalya hükümdarlarının kilisesine götürüldü.

Bu da aynı gün oldu:

1969 : 500.000 Romanyalı, Romanya'ya gelen ilk A.B.D. Başkanı Nixon'u karşıladı.

---

3 AĞUSTOS 1546

ÉTIENNE DOLET'NİN İDAMI

François I'in hükümdarlığı zamanında sanat ve edebiyatta rönesans başlamıştı. Fakat o zamana kadar alınan bilgilere ve öğrenilen şeylere aykırı düşen fikirler, hoş karşılanmıyordu. **«La Sorbonne»**, kendi otoritesine karşı gelen her şeyi mahkûm ediyordu.

1509'da Orléans'da doğan Étienne Dolet, hayatının ilk oniki yılını bu şehirde geçirmiş, daha sonra öğrenim için Paris'e gelmişti.

Dolet, Toulouse'da hukuk öğrenimini yaparken, öğrenci birliklerine karşı çıkarılan bir emir dolayısıyla şehir parlamentosuna çatmış ve bu yüzden Lyon'a sığınmak zorunda kalmıştı.

1536'da Lyon'da Mercère sokağında **«La Dolouère d'Or»** adında bir matbaa kurdu ve ilk Latince eserlerini burada yayınladı. İki yıl sonra grev yapan Lyon'lu işçilerin tarafını tuttu: Bunlar adalet mekanizmasının başına çıkan yeni dertlerdi. Dolet, kendi eserlerinden başka, çeşitli mücadeleci broşürler de basıyordu.

1542'de, Lyon'da yaptığı yayınlar yüzünden mahkûm edildiyse de, yeni fikirleri daima koruyan François I, cezasını affetti. Ama 1544'te, bu defa, Platon'un, ruhun ölümsüzlüğünü inkâr eden diyalogunu tercüme etti. Bu, çok ciddi bir suçtu. **«La Sorbonne»** onu ölüme mahkûm etti. Artık Kral da onu kurtaramazdı.

Étienne Dolet 3 Ağustos 1546'da Sorbonne yakınındaki Maubert meydanında asılarak idam edildi. Cesedi de yakıldı. **«La Sorbonne»** bir defa daha varlığını göstermişti.

Bu da aynı gün oldu:

1914 : Alman uçakları ilk hava bombardımanını yaptı. Lunéville üzerine altı bomba attı.

4 AĞUSTOS 1875

HANS CHRISTIAN ANDERSEN

Hans Christian Andersen, 1805 yılında, Danimarka'nın Odense şehrindeki mütevazi bir evde dünyaya geldi.

Küçük Christian, kendi hâlinde bir kunduracı olan babasının dükkânında, güzel masallar dinleyerek yetişti.

1817'de babası ölünce, annesi evlere gidip çamaşır yıkayarak para kazanmaya başladı. Christian da bir kumaş fabrikasına çırak olarak girdi. Ama onun bütün isteği sahneye çıkmaktı. Nitekim Copenhague tiyatrosuna girdiyse de, sesinin çok zayıf olması yüzünden ertesi gün işine son verdiler.

Christian fakirdi ama, kararlıydı. Varlıklı ahbaplarının yardımıyla okumaya başladı. Çok geçmeden ilk şiir kitabını yayınladı. Seyahate çok meraklı olan genç adam çeşitli yerleri dolaştı ve bu seyahatlerde eserleri için malzeme topladı.

Andersen'in çocuksu bir ruhu vardı. Şâir tabiatiyle birleşen bu ruh ona çok güzel masallar ilham etti. Eserleri kısa bir süre içinde eşsiz bir ün kazanarak bütün dillere tercüme edildi.

Vatandaşları onu gerektiği gibi takdir etmesini bildiler. Odense şehrinin sokakları, fakir kunduracının oğlu şerefine aydınlatıldı. Bu ünlü yazarın, güzel bir masal olan hayatı, 4 Ağustos 1875'te sona erdi.

Bugün, Copenhague'da çiçekler içindeki bir bahçede bulunan Andersen heykeli, milyonlarca dostunu seyretmektedir.

Bu da aynı gün oldu:

1914 : Amiral Souchon'un komutası altındaki Alman zırhlılarının Cezayir'deki Bone ve Philippeville limanlarını bombalaması, Fransız donanmasını harekete geçirdi.

5 AĞUSTOS 480 (M. Ö.)

TERMOFİLLER

M. Ö. 486 yılında, babası Darius I'in yerine İran Kralı olan Xerxès, Marathon yenilgisinin intikamını almak istiyordu. Bu amaçla büyük bir ordu topladı.

Xerxès, Yunanistan'a varmak için Anadolu'yu baştan başa geçtikten sonra, Çanakkale Boğazı'na geldi. Burasını yanyana sıraladığı teknelerden yapılma bir köprüyle geçmeye kalktı. Ancak çıkan şiddetli bir fırtına tekneleri dağıttı, ağır zırhlı yüzlerce asker sulara gömülerek boğuldu. Buna çok kızan Xerxès, denize 300 kırbaç vurdurdu... Yaptığı ikinci teşebbüste boğazı aşmayı başardı... Artık Trakya ve Makedonya'daydı; Yunanistan'a gelmiş sayılırdı.

Ancak Pers Kralı, Yunanistan yarımadasına varmak için Termofiller geçidinden geçmek zorundaydı. Geçidin bu adla anılması, her taraftan sıcak sular kaynadığı içindi.

Isparta Kralı Leonidas, 300 Ispartalı ile geçidi korumak görevini almıştı. M.Ö. 5 Ağustos 480'de Xerxès ona: **«Silâhlarını teslim et!»** Diye bir haber göndermesi üzerine Leonidas şu cevabı verdi: **«Gel de al!»**

Bir çoban Xerxès'e, birliklerini Yunanlılar'ın arkasına düşürecek bir geçit gösterdi. Leonidas ertesi sabah erkenden, Pers kuvvetlerine baskın yapmak için harekete geçti ama gösterilen geçitten gelmiş olan Xerxès'in kuvvetleri onların arkasına düşmüştü bile. Yapılan savaşta Leonidas öldü. Askerleri onun cesedini korumak için son nefeslerine kadar vuruştu.

Bu da aynı gün oldu:

1953 : Houot ve Wilm'in yaptığı Fransız batiskafı ilk dalışını yaptı.

6 AĞUSTOS 1926

İLK SESLİ FİLM

Yıllardan beri Fransa, Almanya ve İsveç'te bazı mühendisler filmleri seslendirmeye çalışıyorlardı. Bunun için yapmak istedikleri şey bir yandan film gösterilirken bir yandan da plâğa alınmış sesleri duyurmaktı. Ancak bu çalışmalar başarısızlıktan başarısızlığa uğruyor, filmle ses aynı anda verilemiyordu.

1923'te Dr. Lee de Forest adlı bir Amerikalı yepyeni bir şey deneyerek; sesi, doğrudan doğruya film üzerine kaydetmeye çalışmıştı. Ancak elinde yeteri kadar imkân olmadığı için bu icadını gerçekleştirememiş, New York'taki Tivoli tiyatrosunda yaptığı bir iki gösteri de başarılı olmamıştı. O sırada Western Electric şirketi, Dr. Lee de Forest'in buluşuyla ilgilenmeye başladı. Bazı film yapımcıları şirketin teklifini reddettilerse de **«Warner Bross»**ların büyüğü, Sam Warner; şirketle anlaştı.

Sam Warner, Western Electric'in bu buluşunu, mühendislerinden birinin Holywood'daki stüdyoya koyduğu bir telsiz sâyesinde öğrenmişti. Hiç vakit geçirmeden New York'a gelen Sam Warner şirketle temas edip denemeleri gördükten sonra hemen bir anlaşma imzaladı. Haber sinema çevrelerinde duyulduğu zaman, herkes açık açık, bu işin **«Warner»**lere has bir delilik olduğunu ve çok geçmeden iflâs edeceklerini söyledi. Ama Warner'ler, 6 Ağustos 1926'da, bir sesli film gösterisi yaptılar. Yalnız dâvetlilere gösterilen Alan Crosland'ın **«Don Juan Operası»** Metropolitan Operası'nın seslendirmesiyle çekilmiş olan tam bir sesli filmdi.

Bunlar da aynı gün oldu:

1945 : Enola Gay adlı Boeing B - 29 uçağı, Hiroşima üzerine ilk atom bombasını attı.
1961 : Ruslar Vostok II füzesini fırlattı.

7 AĞUSTOS 1919

ZAFER ANITI'NIN ALTINDA BİR UÇAK

Birinci Dünya Savaşı sırasında, havacılık hızlı bir gelişme göstermişti. Barıştan sonra, bombardıman uçakları değiştirilerek yolcu uçağı hâline kondu ve ilk ticarî havayolları açıldı. Öte yandan havada çok çeşitli tehlikelere alışmış olan avcı uçağı pilotları da hava akrobasileri yaparak seyircileri heyecanlandırıyordu.

Bu küçük avcı uçaklarından biri, gösterilerin en heyecanlısını 7 Ağustos 1919 günü Paris'te yaptı.

Godefroy adlı avcı pilotu, uçağıyla Paris'in merkezindeki ünlü Zafer Anıtı'nın altından geçeceğine bahse girmişti.

O gün erken saatte Villacoublay havaalanından kalkan Godefroy, doğruca Paris'e gelerek Étoile meydanının üzerinde alçak mesafeden iki tur attı. Sonra Grande-Armée caddesinin en sonundan geriye dönüp, saatte 160 kilometre hızla Zafer Anıtı'na doğru ilerlemeye başladı...

Godefroy'un uçağının kanat açıklığı 9 metre, Zafer Anıtı'nın altındaki açıklık ise 23 metreydi. Yâni uçağın genişliğinden 14 metre daha genişti. Rüzgâr uçağı sağa sola yatırıyor, Godefroy dengeyi bulmaya çalışıyordu. Nihayet, gökgürültüsünü andıran şiddetli sesler çıkararak anıtın altından geçti.

Ancak bir başka deneme daha yapılamadı; çünkü, Paris üzerinde alçaktan uçuş yasak edilmişti.

Bu da aynı gün oldu:

1942 : Kanlı Guadalcanal savaşı başladı.

8 AĞUSTOS 1940

İNGİLTERE SAVAŞININ BAŞLANGICI

1940 yılı Haziran ayında istilâ edilen Fransa, silâhlarını bırakmak zorunda kalınca; müttefiki olan İngiltere, Almanya'nın karşısında yalnız kalmıştı.

Hitler ve Alman Hava Kuvvetleri Başkomutanı Goering, İngiltere'yi işgale başlamadan önce şiddetle bombardıman etmeye karar vermişti.

Almanlar'ın, 1.000 kadarı avcı uçağı olmak üzere 2.600 İngilizler'in ise ancak 820 uçağı vardı.

Savaş, 8 Ağustos 1940'ta, Almanlar'ın, Manş Denizi'ndeki İngiliz gemilerine karşı şiddetli bir hücumuyla başladı. 15 Ağustos'ta 1.800 Alman uçağı Kraliyet Hava Kuvvetleri'nin üslerine ve Londra'nın çevresindeki havaalanlarına karşı hücuma geçtikten sonra 23 Ağustos gecesi de Londra'yı bombaladı. Alman bombardıman uçakları, Eylül ayına kadar dalgalar hâlinde İngiltere'yi bombalamaya devam etti. Bu arada İngiliz Savunma Teşkilâtı da birçok Alman uçağını düşürdü.

Hava hücumlarının çok şiddetli olmasına rağmen Winston Churchill'in etrafında tek vücut olan İngilizler, cesaretlerini ve soğukkanlılıklarını kaybetmeden karşı koyuyorlardı.

Bu şiddetli karşı koyma, Hitler'in kararını değiştirmesine sebep oldu: Daha savaşın başında giriştiği bu ilk büyük çarpışmayı kaybetmişti.

İngiliz pilotlarının gösterdiği büyük fedakârlıklar karşısında, Churchill, milyonlarca insanın kaderinin hiçbir zaman bu kadar az sayıda insana bağlı olmadığını söylemiştir.

Bu da aynı gün oldu:

1786 : Jean Balmat Mont Blanc'a ilk defa çıkmayı başardı.

9 AĞUSTOS 1640

LOUİS XIII, ARRAS'YI ALIYOR

Edmond Rostand'ın ünlü dramı **«Cyrano de Bergerac»**ın dördüncü perdesi Arras kuşatması sırasında geçer. Kahraman Christian bu öldürücü kuşatma sırasındaki bir çarpışmada ölür.

Rostand'ın Fransa tarihinin bu bölümünü eserine konu alması bir tesadüf değildir. Ünlü şâir, bu savaşın önemini belirtmek amacıyla bunu kendisine konu seçmiştir.

1638 ve 1639'da askerî durum bakımından Fransa, adetâ bir felâket hâlini almıştı. Kraliyet Orduları; Holanda'da, Rousillon'da, İtalya'da, Rhin'de, her yerde yeniliyordu. Öte yandan Normandiya'da, Guyenne'de ve daha birçok eyalette köylüler isyan etmişti.

1640 yılı Fransa için çok iyi başladı. Fransız birlikleri Torino'yu alarak Savoie Dükü'nü barış yapmak zorunda bıraktılar. Louis XIII, kuzeyde, İspanyollar'ın toplanmış bulunduğu Arras'yı kuşattı. Kral'ın yanında en değerli soylular yer alıyordu ki, sonradan **«Grand Condé»** olan Duc d'Enghien de onların arasındaydı. Arras'nın surları çok sağlamdı. Kuşatma uzun ve öldürücü oldu.

Buna rağmen 9 Ağustos 1640'ta, Louis XIII, muzaffer olarak şehre girdi. Şehrin kapıların dan birinde şunlar yazılıydı:

«Fındık fareleri, tarla farelerini yerse; Fransızlar da şehre girer.»

Şehre girenler bunu şu şekilde değiştirirler:

«Fransızlar şehri teslim ederse; Fındık fareleri de tarla farelerini yer.»

Bu da aynı gün oldu:

1803 : Amerikalı Fulton, Seine Nehri'nde buharlı gemi denemesi yaptı.

10 AĞUSTOS 1557

SAINT - QUENTIN VE ESCURIAL

İspanya Kralı Felipe II, İngiltere Kraliçesi Mary Tudor'la evlendikten sonra, karısını etkileyerek Fransa ile barış hâlinde olan İngiltere'yi de kendi tarafına çekmiş ve Fransa Kralı Henri II'ye savaş açmıştı. İngiliz ve İspanyol Orduları Fransa'nın kuzeyini işgal ederek, Saint-Quentin'i kuşattı. Hiç de iyi durumda olmayan, üstelik savunma duvarları da artık harâbe hâline gelmiş olan bu şehri koruyan Coligny, bütün umudunu gelecek yardıma bağlamıştı.

Beklediği yardımı alamayan Coligny, 10 Ağustos 1557'de çâresiz olarak savaşı kabul etti. Her bakımdan çok zayıf olan Fransızlar için yenilginin kaçınılmaz olduğu apaçıktı: 4.000 asker öldü, onbinlercesi de yaralandı. Artık İspanya Kralı'na Paris yolu açılmıştı.

Yalnız, Saint-Quentin savaşının beklenmedik bir sonucu oldu: Savaş sırasında, İspanyol topçusu aziz Laurent adına yapılan kiliseyi yıkmıştı. Felipe II, bu aziz adına, Madrid yakınlarındaki El Escarial'da bir manastır yaptırmaya karar verdi.

Juan Bautista de Toledo ile Francisco de Mora'nın eseri olan muazzam yapının inşaatına 1562'de başlanmış ve yirmiiki yılda tamamlanmıştır. Felipe II, hayatının son yıllarını bu sarayda geçirdi ve 1598'de burada öldü.

Escorial sarayı, muazzam yapılardan meydana gelmiş mimarî bir bütündür. Saraydaki hazine değerindeki eşya arasında Velasquez ve Greco'nun tablolarını ve kütüphaneyi sayabiliriz.

Bu da aynı gün oldu:

1912 : İngiliz Frank McLean, Short adındaki uçağı ile, Londra kulesi köprüsünün altından geçmeyi başardı.

11 AĞUSTOS 843

VERDUN ANTLAŞMASI'NIN İMZALANMASI

Charlemagne, 814'te öldüğü zaman muazzam imparatorluğun başına geçen Louis I (Dindar Louis), savaştan çok din işleriyle ilgiliydi. Vakit geçirmeden imparatorluğu oğulları Lothaire, Pépin ve Louis ile yeğeni Bernard arasında paylaştırdı.

Ancak Bernard'ın isyan ve idamı, Dindar Louis'nin yeniden evlenerek bir oğula daha sâhip olması, zaten karışık olan durumu büsbütün çıkmaza soktu. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, Charlemagne'in zoruyla birleşmiş olan uluslar da bağımsızlıklarını almak sevdasına düştüler.

İç savaş baba ile oğullar arasındaki geçici anlaşma süreleri hariç 822'den 840'a kadar hemen hemen hiç durmadı. Louis I ölünce, mirasçıları büsbütün kapıştılar. Lothaire ile Pépin'in oğlu Charles, Louis'ye karşı birleşti. 841 yılında Fontenay'de yapılan savaş sonunda Lothaire yenildi. Zaten her iki tarafta da daha fazla savaşacak hâl kalmamıştı.

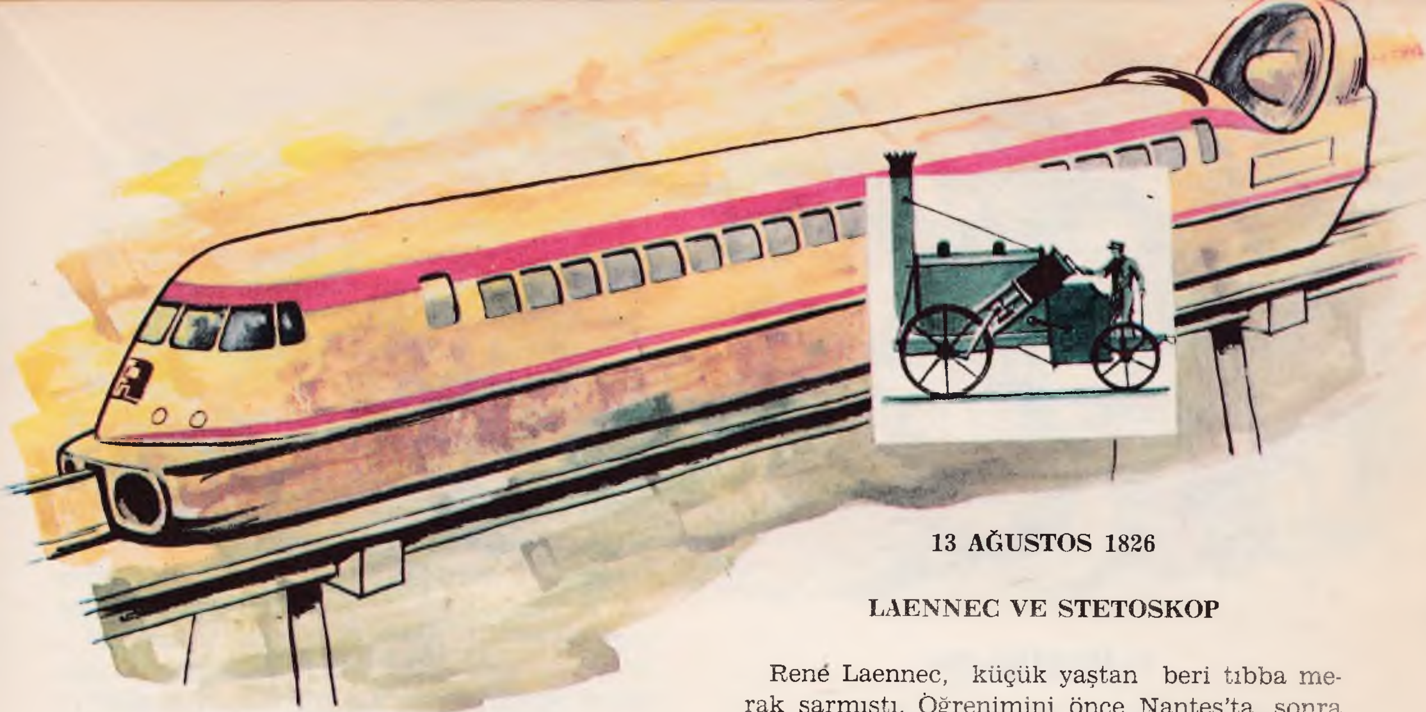
Nihayet 11 Ağustos 843'te Verdun'de, Carolinge İmparatorluğu'nu parçalayan antlaşma imzalandı. Meuse, Saône ve Rhône nehrinin batısındaki bütün Galya, Charles'a; Almanya'nın Rhin'e kadar olan kısmı da Louis'ye verildi. Bu ikisinin arasında Kuzey Denizi'nden Akdeniz'e kadar uzanan bir arazi şeridi de Lothaire'e düştü.

Verdun Antlaşması'nın sonucu ve ayrıca Fransız - Alman rekabeti, 10 asır boyunca Avrupa tarihi üzerinde büyük rol oynamıştır.

Bu da aynı gün oldu:

1793 : Halk, ilk defa, bir gün önce açılan Louvre Müzesi'ni ziyarete başladı.

12 AĞUSTOS 1848

GEORGE STEPHENSON

İngiltere'deki Newcastle şehrinin küçük çobanı George Stephenson, 1795'te, bölgedeki bir mâdende bulunan buharlı bir makineye ateşçi olduğu zaman henüz ondört yaşındaydı... Küçük ateşçi, daha sonra okumayı öğrendi ve gece derslerine devama başladı. Gündüz, makinesinin başında çalışıyor ve mekanik öğreniyor; gece de kendini kitap okumaya veriyordu. Çok sıkı ve cesaretli bir çalışma sonunda 1812'de mühendis oldu. Çok geçmeden karısını kaybedince oğlu Robert'i tek başına yetiştirdi. Robert de mühendis oldu ve babasının icâtlarını geliştirdi.

O devirde maden ocaklarından elde edilen madenleri taşımakta kullanılan küçük vagonları atlar çekerdi. George Stephenson, Trevithick adlı İngiliz'in icâdı olan buhar makinesinden ilham alarak 1817'de bir lokomotif yaptı. İlk defa Killingworth kömür ocaklarında çalışan bu lokomotif, 30 ton ağırlığındaki katarı saatte 10 kilometre hızla çekebiliyordu.

27 Eylül 1825'te ise, Stockton'dan Darlington'a kadar olan 40 kilometre uzunluğundaki bir demiryolunda hizmete giren ilk tren, saatte 40 kilometreye ulaşan bir hızla yolcu taşımaya başladı.

George Stephenson 12 Ağustos 1848'de öldüğü zaman, demiryolu çağı başlamış bulunuyordu.

Bu da aynı gün oldu:

M.Ö. 323 : Yunan filozofu Diogène öldü.

---

13 AĞUSTOS 1826

LAENNEC VE STETOSKOP

René Laennec, küçük yaştan beri tıbba merak sarmıştı. Öğrenimini önce Nantes'ta, sonra Paris'te tamamlayarak 1802'de tıp ve cerrahlığın en büyük armağanını aldı ve aynı yıl başkentte doktorluk etmeye başladı.

Verem, o devirde en korkunç hastalıklardan biriydi. 1806 yılından beri Necker hastahanesinde patolojik anatomi hocalığı yapan Laennec, özellikle bu hastalık üzerinde çalışmaktaydı. Meslekdaşları gibi o da bu hastalığın akciğerleri kemirdiğini, ama kaslar ve kemikler yüzünden, akciğerleri dinlemenin çok güç olduğunu biliyordu.

Laennec bir gün, onaltı yaşında ve kalbinden şikâyeti olan bir hastasını dinleyecekti. O gün aklına bir şey geldi. İnsan kulağını bir borunun ucuna yapıştırınca, öbür ucundaki sesi daha kuvvetli olarak duyuyordu. Hemen bir defter yaprağını külâh biçiminde kıvırarak geniş tarafını hastanın sırtına koydu. Öbür ucuna da kulağını dayayınca organların sesini daha iyi duyduğunu farketti. Vakit geçirmeden bu buluşunu geliştiren Laennec, sonunda, ortası 6 milimetre çapında delinmiş ağaç bir silindir kullanmaya başladı. «**Stetoskop**» adını verdiği bu silindir meşeden veya abanozdan olabiliyordu. Hattâ cam veya metal de kullanılsa olurdu.

Laennec çalışmalarını ilerlettikten sonra 1819'da hastaları dinleme konusundaki «**Dolaylı Dinleme Ders Kitabı**» adlı eserini yayınlayarak verem üzerindeki çalışmalara büyük yenilik getirdi.

Collège de France'ta profesörlük yapan ve aynı zamanda Tıp Akademisi'ne üye olan Laennec, 13 Ağustos 1826'da o kadar savaştığı o korkunç hastalığa yakalanarak kırkbeş yaşında hayata gözlerini yumdu.

14 AĞUSTOS 1961

HENRI BREUIL VE TARİH ÖNCESİ

1929 - 1947 yılları arasında College de France'-ta tarih öncesi etnoğrafya profesörlüğü yapan râhip Henri Breuil, mağara devri adamlarının yaptıkları resimlerle o kadar çok ilgilenmişti ki; kendisine **«tarihöncesinin papa'sı»** adı takılmıştı.

14 Ağustos 1961'de, seksen yaşında ölen bu tarihöncesi bilgini, elli yıldan fazla bir süre, eski insanlarla ilgili izlerin bulunduğu her mağaraya koşmuş; orada bulunan yontulmuş taşlar, resim, desenler, gravürler üzerinde incelemeler yapmıştı. Çok geniş bilgisi ve iyi bir ressam olması onun, bu gibi çalışmaların temelini atmasına imkân vermişti.

Uzun hayatının en zevkli çalışmasını ise Lascaux mağarasında yaptığı şüphesizdir. 27 Eylül 1940'ta, tilki avına çıkan dört delikanlıyı, köpekleri bir mağaraya sürüklemişti. Burası duvarları baştan başa hayvan resimleriyle dolu olan çok geniş bir mağaraydı.

Durum hemen râhip Breuil'e bildirildi. Hayatını tarihöncesi insanın gelişmesini incelemeye adamış olan Breuil, burada günlerce çalışarak, bu mağaradaki resimlerin hepsini kopya etti.

Lascaux mağarası bir süre ziyaretçilerle dolup taştı ama, sonunda bu değerli resimleri korumak amacıyla halka kapatıldı.

Bu da aynı gün oldu:

1941 : Churchill ve Roosevelt, demokrat ülkelerin, totaliter ülkeler karşısındaki durumunu belirten Atlantik Beyannamesi'ni imzaladı.

---

15 AĞUSTOS 1096

GODEFROY DE BOUILLON

İlk Haçlı dalgalarının Pierrel'Ermite komutasında **«Kutsal Topraklar»**a doğru yola çıkmasının üzerinden birkaç ay geçmişti. Fakir halk, kâdınlarını çocuklarını ve yiyeceklerini arabalara yükleyerek bu topraklara doğru yol alıyordu.

Öte yandan şövalyelerin hazırlanışı ise tamamen başkaydı. Etrafında çok iyi silâhlanmış bir birlik kurmuş olan her derebeyi, daha önceden kararlaştırılan yerde buluşarak 300.000 kişilik büyük bir ordu meydana getirmişlerdi.

Basse-Lorraine Dükü olan Godefroy de Bouillon, ilk hazırlananların başında geliyordu. Savaşa gerektiği gibi hazırlanabilmek için de Liège Piskoposu'ndan 7.000 mark borç alan Dük Bouillon, nihayet 15 Ağustos 1096'da yola koyulmuştu.

Öte yandan Pierre l'Ermite'in idaresinde önden gelen Haçlı sürüsü Anadolu'da Selçuklu Türkleri tarafından yok edilmişti. Sonradan gelen bu ordu ise Godefroy de Bouillon idaresindeydi. Flandre ve Korraine bölgesindeki şeflerin hepsi, efsanevî bir şöhrete sâhip olan Godefroy de Bouillon'un idaresinde birleşmişti.

1097'de Bizans'a gelen bu ordu, Bizans kuvvetleriyle de birleşerek ileri harekete geçti. Türkler'in yaptığı çete savaşları altında eriyen Haçlı Ordusu güç belâ Anadolu'yu geçerek 1099'-da Kudüs'e ulaşabildi ve böylece Birinci Haçlı Seferi bitmiş oldu.

Bu da aynı gün oldu:

1944 : Müttefikler, Güney Fransa kıyılarına çıkarma yaptı.

16 AĞUSTOS 1924

ALAIN GERBAULT'NUN İKİNCİ SEFERİ

16 Ağustos 1924'te, bir transatlantikle New York'a geldiği zaman gazeteciler ve kalabalık bir meraklı topluluğu tarafından karşılanan Alain Gerbault, daha bir yıl önceki sessiz sedâsız gelişini düşündükçe bir tuhaf oluyordu.

Gerçekten 15 Eylül 1923'te sabahın saat ikisinde **«Firecrest»** adlı, 11 metre uzunluğunda 2,60 metre genişliğindeki kotrasını New York'taki Hürriyet Anıtı'nın önünde demirlemişti. Hiç kimse onu beklemiyordu. Halbuki Alain Gerbault, Atlas Okyanusu'nu doğu - batı yönünde geçerek o zamana kadar hiç kimsenin yapamadığı şeyi gerçekleştirmişti.

Bu amatör denizci 25 Nisan 1923'te Cannes'dan hareket etmiş ve beş ayda okyanusu geçmeyi başarmıştı. Bu, çok güç bir seyahatti. Bütün günü, sabahtan akşama kadar dümen başında geçiyor; geceleri de yelkenleri indirerek, tek gözü kapalı, uyuyordu. İşin kötüsü, meşeden bir varil içinde bulunan içme suyunun çok geçmeden içilmez hâle gelmiş olmasıydı; bu bakımdan günde sadece bir bardak suyla yetinmek zorunda kalıyordu. Ayrıca, korkunç Sargasse denizini, 20 Ağustos'ta çok şiddetli bir fırtınada aşmıştı.

16 Ağustos 1924'te, Amerika'ya gelerek gerçekleştirmek istediği şey birincisinden daha da güçtü: New York'ta bıraktığı **«Firecrest»** yatı ile bir dünya turu yapmak.

Alain Gerbault, bu büyük seyahati gerçekleştirmek için hemen hemen beş yıl harcayacaktı.

Bu da aynı gün oldu:

1971 : Malawi Başkanı Kamuzu Banda, Güney Afrika Birliği'ni ziyaret etti. Banda, bu ülkeyi ziyaret eden ilk zenci başkandı.

17 AĞUSTOS 1737

PATATES DEYİP GEÇMEMELİ

17 Ağustos 1737'de Montdidier'de doğan Antoine Parmentier hayata eczacı çırağı olarak atılmıştı. Sıkı bir çalışma sonucu eczacı diploması alıp Kral'ın ordusunda çalışmaya başladı.

«Yedi Yıl Savaşları» sırasında Prusyalılar'a esir düşen Parmentier; bu esâreti sırasında O zamana kadar sadece hayvan yemi olarak kullanılan patatesin yenebilir bir şey olduğunu anladı.

1785 yıllarında Fransa'da yiyecek darlığı pek fazlaydı. Parmentier, Kral Louis XVI'ya ekmek bulamayan fakir halk için patatesin çok iyi bir besin olabileceğini anlattı. Kral'ın buna aklı yatmıştı ama, halk bu yeni besin maddesine karşı çekingendi. Bunun üzerine Parmentier'nin aklına fevkalâde bir fikir geldi:

Kral, Paris yakınlarında bulunan Sablon ovasındaki bir tarlaya patates ektirdi. Patatesler toplanacak hâle gelince, Parmentier'nin dediğini yaparak tarlayı silâhlı muhafızlarla kuşattı. Çevredeki halk burasının Kral tarafından ektirildiğini biliyordu. Silâhlı koruma altında bulunduğuna göre, ekili şeyin değerli bir madde olacağını düşünerek çalmaya karar verdi. Askerler bu hırsızlığa bile bile gözyumuyordu.

Patateslerin çuval çuval çalınması Parmentier'yi memnun etmişti. Onun istediği de buydu zaten. Bu sâyede patates çok geçmeden aranan ve hoşa giden bir besin olarak tanındı.

Bu da aynı gün oldu:

1970 : Ruslar, Venüs gezegenine yedinci otomatik uzay istasyonunu gönderdi.

---

18 AĞUSTOS 1227

CENGİZ HAN

1155'te , göçebe bir Moğol çadırında dünyaya gelen Cengiz Han, Moğollar'ın krallığına seçildiği zaman; yorulmak bilmeyen ve okçulukta üstlerine olmayan süvarilerden kurulu ordusuyla bütün dünyayı fethetmek istiyordu. Nitekim Rusya ve Afganistan'ı işgal ettikten sonra Çin'e girdi.

Moğol süvarileri her tarafa dehşet saçıyor, kendilerine karşı gelen şehirleri yakıyor, halkını öldürüyordu.

Aynı zamanda mükemmel bir teşkilâtçı olan Cengiz Han, bu şekilde büyük bir imparatorluk kurdu.

Bu büyük hükümdar 18 Ağustos 1227'de öldüğü zaman, ordusu Ning - Hia adlı Çin şehrini kuşatmış bulunuyordu.

Moğol şefleri, onun vasiyetine uyarak ölümünü sakladılar. Şehir çok geçmeden teslim oldu. Fakat daha önce karşı koyduğu için yerle bir edildi ve halkı kılıçtan geçirildi.

Moğollar, hükümdarlarının cenazesini bir arabaya koyarak bütün Asya'dan geçirip, doğduğu ülkeye getirdikten sonra, vasiyeti gereğince büyük bir sedir ağacının dibine gömdüler.

Çok geçmeden bu ağacın etrafında büyük bir orman yeşerip gelişti ve mezarın bütün izini kaybetti. Aynı şekilde Cengiz Han'ın kurduğu imparatorluğun da kısa bir süre sonra izi kalmadı.

19 AĞUSTOS 1913

PÉGOUD PARAŞÜTLE ATLIYOR

Gerçi, paraşütü ilk düşünen Leonardo da Vinci'dir ama, 18'inci yüzyılda ilk defa kullanan, bir balondan atlama denemesi yapan Garnerin olmuştur. Fakat, 1913'e kadar hiç kimse bir uçaktan paraşütle atlamayı aklından bile geçirmemişti.

Fransız pilotu Adolphe Pégoud, paraşütün; havada kötü durumda kalan pilotları kurtarmaya yardımcı olacağını isbat etmek amacıyla 19 Ağustos 1913'te bir deneme yapmaya karar verdi.

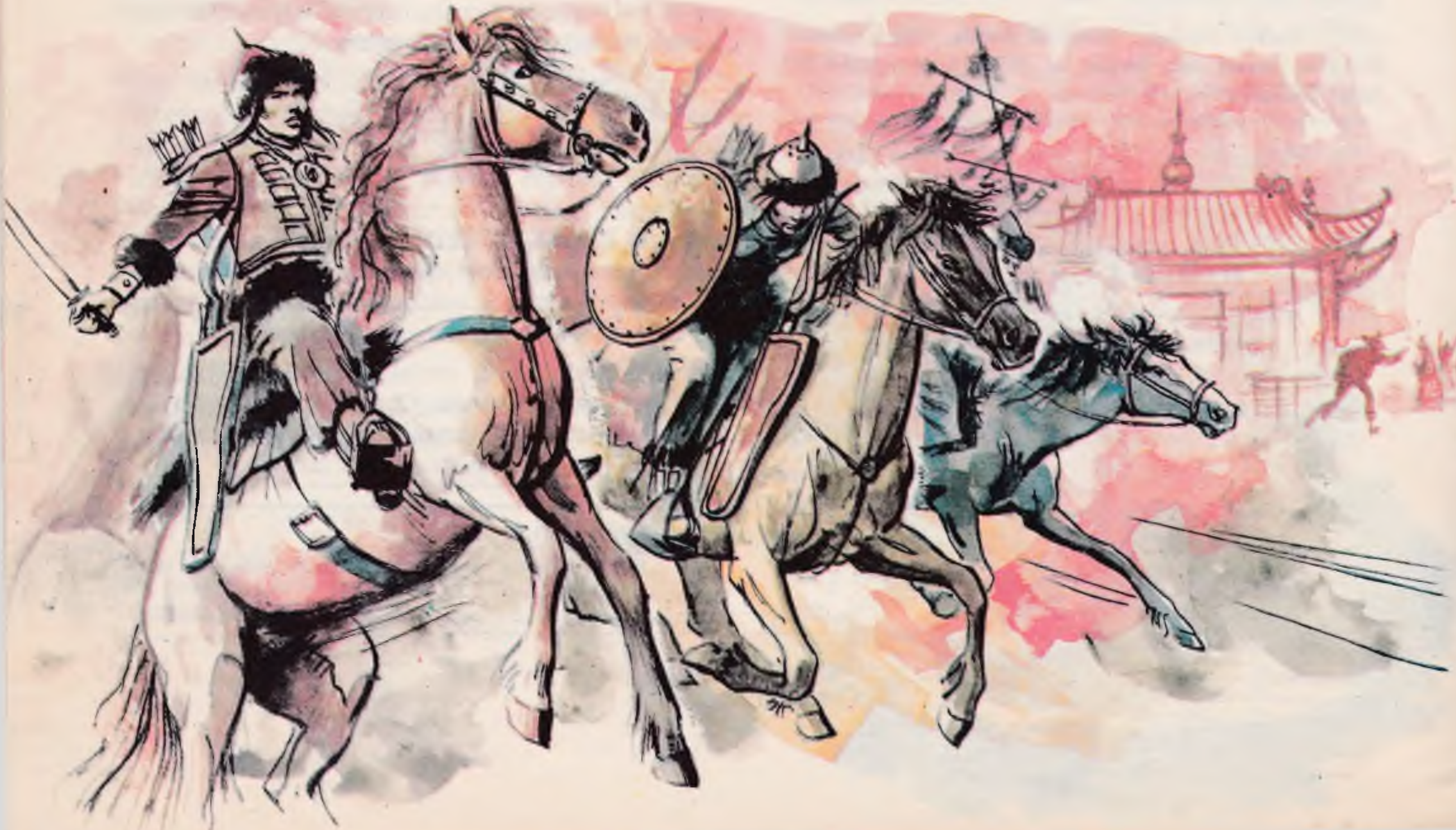
Blériot tarafından yapılan bir küçük uçakla 300 metre kadar havalanan Pégoud, sonra o yükseklikten kendini boşluğa bıraktı. Çok uzun süren bir kaç saniye sonra paraşüt açıldı ve Pégoud yumuşak bir inişe geçti. Fakat, atlayacağı sırada uçağın motorlarını durdurmayı unutmuş; bu yüzden başıboş kalan uçak, paraşütçünün etrafında çılgınca hareketlere başlamıştı. Sonunda uçak, bir tarlaya düşüp parçalandı ve Pégoud da sağ sâlim inmeyi başardı.

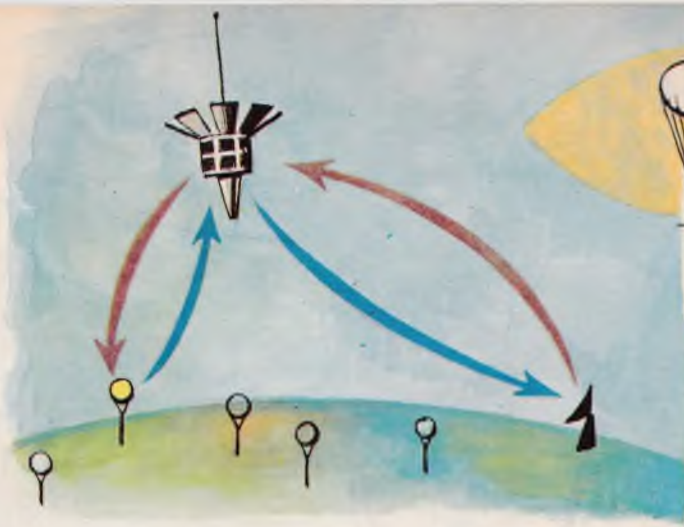
Adolphe Pegoud, daha sonra bir başka uçakla, düşerken gördüğü eski uçağının hareketlerini taklid etti. Böylece aynı zamanda ilk hava akrobasisini gerçekleştiren pilot oldu.

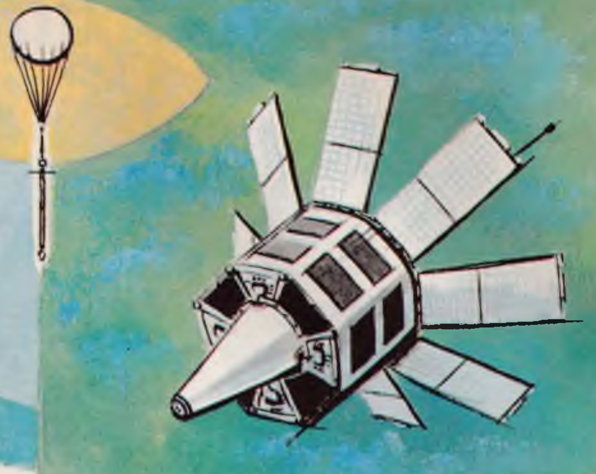
Pégoud, 1915'te, bir hava savaşı sırasında öldüğü zaman henüz yirmialtı yaşındaydı.

Bu da aynı gün oldu:

1931 : Auguste Piccard balonla 16.000 metre yükseldi.

20 AĞUSTOS 1971

FRANSIZ UYDUSU: ÉOLE

Éole, 1890 yılında Clement Ader'in ilk uçan aracına verdiği ad idi.

Fransız uzay araştırmaları ekiplerinin gerçekleştirdiği «Éole» denemesi bu alanda dünyada yapılan ilk denemedir.

20 Ağustos 1971'de bu denemenin ilk bilânçosu yapıldı. Elde edilen sonuçlar, umulanın üstündeydi.

O tarihten dört gün önce, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Wallops adalarından fırlatılan **«Éole»** Arjantin'den başlayarak, uzaya fırlatılmış olan 500 meteoroloji balonundan bilgi alacaktı. Gerçi bu balonlardan 70'i işe yaramaz hâle gelmişti; ama geri kalanlarından toplanan bilgi hem güney yarımküresindeki rüzgârların incelenmesi hem de Avustralya ile Amerika kıtası arasındaki sürekli hava düzensizliklerinin nedenini öğrenme bakımından faydalı olmuştu. İşin en önemli yanı da **«Éole»**ün mükemmel bir şekilde çalışmış olmasıydı.

Bu Fransız uydusunun başarılı denemesi, o zamana kadar yapılmamış türde yeni denemelerin başlamasına yolaçtı. Bu sâyede, artık dünyanın her yanından toplanabilen meteoroloji bilgilerini yine dünyanın her yanına yaymak mümkün olacaktı.

«Éole»ün başarılı çalışması üzerinde, bir vericiyle uyduya bağlı olan 2.10 metre çapında özel araçlar fırlatıldı. Okyanusun çeşitli yerlerine atılan bu araçların özel bölümleri denizin 30 metre kadar derinine dalarak deniz akıntıları ve balıklar hakkında bilgiler gönderdi. **«Éole»** her ne kadar Amerikalı ve Rus kardeşleri kadar gösterişli değildi ama, gerçekten başarılı olmuştu.

21 AĞUSTOS 1785

JEAN - BAPTISTE PIGALLE

26 Ocak 1714'te doğan Jean - Baptiste Pigalle, Paris'in Saint - Martin mahallesindeki bir değirmencinin ondört çocuğundan yedincisiydi.

Jean-Baptiste'in, en büyük merakının taştan şekiller yapmak olduğunu gören babası, onu zamanın ünlü heykelcisi Robert le Lorrain'in yanına verdi. Orada, on yaşından itibaren çalışmaya başlayan Pigalle, Roma'daki bir heykelcilik okuluna girmek istedi. Ancak 1735'te açılan giriş sınavını başaramadı. Fakat o, yine de Roma'ya gitmekten vazgeçmedi. Arabaya binecek parası da olmadığından yürüyerek Roma'nın yolunu tuttu.

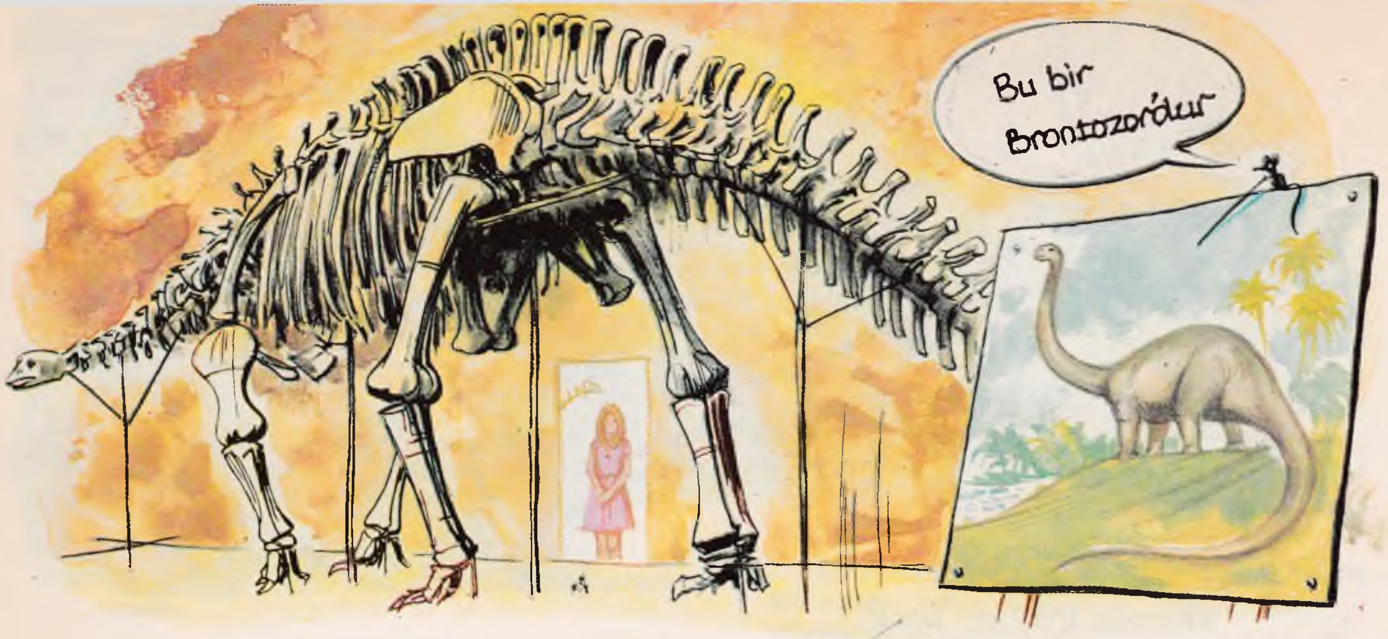
Bu ünlü şehirde üç yıl kalan Jean - Baptiste hem sanat bilgisini ilerletti, hem de şehirdeki ünlü eserlerin kopyalarını yaptı.

Daha sonra, yine yaya olarak 1741'de Paris'e döndü. O tarihten sonra yokluk seneleri başladı. Fakat 1744'te, kendi eseri olan büyük bir mermer heykel sâyesinde hayatının akışı tamamen değişti. Kral Louis XV'den ve soylulardan siparişler aldı. Kralın, sanatçıları daima barındırdığı Louvre Sarayı'nda kalmaya başladı. Louis XV tarafından kendisine soyluluk verildi; zengin oldu.

Adını; 21 Ağustos 1785'te ölen bu Fransız heykeltıraşından alan **«Pigalle Meydanı»**, Paris'in başlıca turizm merkezlerinden biridir.

Bu da aynı gün oldu:

1968 : Varşova Paktı ülkeleri, Çekoslovakya'yı işgal etti.

22 AĞUSTOS 1741

DENİZCİ LA PÉROUSE

Doğrudan **«La Pérouse»** diye anılan Pérouse Kontu Jean - François de Galaup, 22 Ağustos 1741'de Albi yakınında, Gua'da doğdu. Onbeş yaşındayken bahriyeye girdi ve çeşitli savaşlara katılarak rütbesini yükseltti.

Sonunda kaptan olan La Pérouse'a Kral Louis XVI tarafından 1785'te ticarî ve bilimsel bir görev verildi. Kral, onun Amerika'yı dolaştıktan sonra Japonya'nın ötesindeki henüz bilinmeyen topraklara gitmesini istiyordu.

Keşif seyahati, **«La Boussole»** ve **«L'Astrolable»** adlı iki firkateynle başladı. 1 Ağustos 1785'te Brest'ten hareket eden La Pérouse 22 Şubat 1786'da Şili'ye geldi.

1787'de Japon denizine vardıkları zaman, Filipinler ve Formoza. boyunca, kuzeyden güneye doğru seyahat ettiler. Gemilerdeki bilginler durmadan incelemeler yapıyor, notlar alıyordu. Öte yandan La Pérouse da, rastladıkları Okyanusya yerlilerinin örf ve âdetlerini, ne gibi işlerle uğraşıp neler imâl ettiklerini gemi defterine yazıyordu.

La Pérouse, 1788'de, Avustralya'dan Avrupa'ya hareket eden bir geminin kaptanına bir mektup verdi. Bu, ondan alınan son haber oldu.

1826 yılına kadar bu keşif heyetinin izi hakkında bir bilgi alınamadı. O yıl, Dumont d'Urville, Yeni-Hébride adalarının kuzeyindeki Vanikoro adasında iki firkateynin izini buldu. Gemileri batmış, La Pérouse ve diğer gemiciler, yerliler tarafından öldürülmüştü.

23 AĞUSTOS 1769

PALEONTOLOJİ'NİN KURUCUSU: CUVIER

Georges Cuvier, 23 Ağustos 1769'da, Montbéliard'da doğdu. Ciddî ve çalışkan bir öğrenci olan Georges, onbeş yaşındayken üniversiteye girdi; felsefe, hukuk ve müsbet ilimler üzerinde öğrenim yaptı.

Buffon'un eserlerini okuyarak tabiat tarihi incelemelerine yönelen Cuvier, bitki ve hayvanları sınıflandırmaya başladı. Çalışmalarının sonuçlarını yayınlayarak zamanın bilginlerinin dikkatini çekti. Tabiî Tarih Müzesi'ne profesör tâyin edildi ve daha yirmialtı yaşındayken Bilimler Akademisi'ne seçildi.

Cuvier bir gün, Montmartre tepesinde birtakım kemikler buldu. Bunları birleştirdikten sonra, eksik kemiklerin hangi şekillerde olması gerektiğini de çizerek gösterdi. Böylece **«Paleothtérium»** (İhtiyar Hayvan) adını verdiği ve 50 milyon yıl önce Paris çevresinde yaşadığı tahmin edilen bir hayvan şekli meydana geldi.

Daha sonra, tamamen Cuvier'nin çizdiği hayvana benzeyen iskeletler bulundu. O zaman bilim dünyası, Cuvier'nin prensiplerinin doğruluğunu kabul etti. Bundan sonraki yıllarda, zooloji bilginleri, tarihöncesi hayvanların şekillerini çizmekte, onun prensiplerinden faydalandılar.

Georges Cuvier, yeryüzünden çoktan kaybolmuş hayvanların vücut yapılarıyla uğraşan Paleontoloji ilminin kurucusudur. Bu hayvanların vücut yapıları, yâni dış görünüşleri, elde edilen kemiklerden yararlanarak tasarlanıp ortaya konur.

24 AĞUSTOS 1572

SAINT - BARTHELEMY KATLİÂMI

Bourbon Kardinali, büyük bir törenle ve bütün saraylıların bulunduğu bir toplantıda Navarre Kralı Henri ile, Fransa Kralı Charles IX'un kızkardeşi Marguerite'in evlenmesini kutlamıştı. Ancak bir **«Kalvinist Protestan»** olan genç koca, bu törende bulunmamış, bu da Katolikler'i, hattâ sırf bu evlenme töreni için Paris'e gelen birçok Protestan'ı da çok kızdırmıştı.

Katolikler'in şefi olan Duc de Guise ile Ana Kraliçe Catherine de Médicis bu durumdan yararlanarak büyük bir darbe indirmeye karar verdiler: Protestanlar, 24 Ağustos 1572'de Saint-Barthélemy'de katledilecekti.

Duc de Guise, 23 Ağustos akşamı 2.000 şehirlinin silâhlanmasını emretti. Bunlar birbirlerini tanımak için şapkalarına kırmızı bir haç takacak, sol kollarına da bir gömlek kolu geçireceklerdi.

Artık iş Kral'ın rızâsını almaya kalmıştı. Gece yarısı, Ana Kraliçe'yle Duc de Guise'in zorlaması sonunda; Kral, Condé ile Navarre Kralı Henri'ye bir şey yapılmaması şartıyla bunu kabul etti. Louvre'un saati 01.30'u vurduğu zaman, katliâm başlamıştı.

Sabahın erken saatinde Condé ve Henri, Ana Kraliçe tarafından Kral Charles IX'un huzuruna çağırılmıştı. Kral onları pencereye götürüp, kendileriyle birlikte gelenlerin katledildiklerini göstererek mezheplerinden dönmelerini istedi.

Katliâm üç gün devam etti. Dördüncü günün sabahı Paris sokaklarında 10.000 ceset vardı ve Fransa'da Protestanlık artık son bulmuştu.

Bu da aynı gün oldu:

79 : Vezüv Yanardağı patlayarak, Herculanum ve Pompei şehirlerini mahvetti.

25 AĞUSTOS 1944

PARİS'İN KURTULUŞU

Parisliler, 9 Ağustos 1944 sabahı uyandıkları zaman, sokaklarda bir tek polis memuru göremediler. Grev hâlinde bulunan Paris Polisi, Emniyet Müdürlüğü'nün bulunduğu şehir merkezine çekilmişti. Bunun üzerine **«Fransa Gizli Mukavemet Teşkilâtı»** mensupları saklandıkları yerlerden meydana çıkarak sokaklarda barikatlar yapmaya başladılar. Şehir halkı her yerde onlara yardım ediyordu. Artık Paris kendi kendisini kurtarmalıydı.

General von Choltitz'in komutasındaki Almanlar bu harekete karşı tepki göstermekte gecikmediler. Hitler; Paris'i sonuna kadar savunmayı, gerekirse tahrib etmeyi emretmişti. Bunun üzerine Almanlar, Seine Nehri'ndeki bütün köprüleri mayınladılar. İsveç Başkonsolosu, iki tarafın arasını bulmaya çalıştıysa da, ancak birkaç saatlik bir mütareke imzalatabildi.

Çok geçmeden çatışmalar başlamıştı. Emniyet Müdürlüğü, Senato ve Bahriye Bakanlığı çevresinde çarpışmalar oluyordu. Mukavemetçilerin fırlattıkları benzin dolu şişeler, Alman tanklarında büyük tahribat yapıyordu.

24 Ağustos günü her şey bitmiş görünüyordu; çünkü Almanlar'a takviye birlikleri geldiği bildirilmişti... Fakat aynı gün, Paris'in güney banliyölerinden ilk düzenli Fransız birlikleri şehre girmeye başladı. Ertesi gün General Leclerc, komutasındaki ana kuvvet şehre gelmiş, Almanlar'ın son dayanak noktalarını ele geçirmişti. Halk çılgınca bir sevinç içindeydi.

25 Ağustos 1944 günü, öğleden sonra Paris, Müttefikler'in büyük fedakârlığı ve Fransız milliyetçilerinin gayreti sayesinde kurtulmuş bulunuyordu.

26 AĞUSTOS 1346

CRÉCY SAVAŞI

Fransa Kralı Charles VI 1328'de öldüğü zaman bir yaşında bir kız çocuğu bırakmıştı. Bir kaç hafta sonra, karısı Jeanne d'Evreux bir kız çocuğu daha dünyaya getirdi. Ama o devir Fransa kanunlarına göre kadınlar tahta çıkamadığı için Philippe III'ün torunu olan Philippe VI de Valois Kral oldu. Bunun üzerine Charles VI'nın yeğeni olan ve Fransa tahtında hak iddia eden Edward III, Philippe VI'yı tahtından indirmek amacıyla 1346 Temmuzu'nda Normandiya'ya çıktı. Ve böylece **«Yüz Yıl Savaşları»** başlamış oluyordu.

Philippe VI, hiç vakit geçirmeden, Seine Nehri'ni geçmiş olan Edward III'ün üzerine saldırdı. Zaten Crécy'de, mevzi alan Edward III de onu bekliyordu.

26 Ağustos 1346 günü, Fransızlar'ın ileri birliklerini teşkil eden Cenevizli okçular, düşman üzerine ok atışı yapmaya çalıştılar ama, başaramadılar; çünkü sabahtan beri yağan yağmur yayların esnekliğini bozmuştu. Yayları kuru olan İngiliz okçuları, onları darmadağın etti. Philippe'in işareti üzerine süvariler, İngilizler'in tuttuğu tepelere doğru saldırıya geçtilerse de, onlar da fazla ilerleyemedi. Hemen ardından saldırıya geçen İngilizler, Fransızlar'ın üzerine taş gülleler yağdırmaya başladı. Daha önce böyle bir şey görmeyen Fransız ordusu tam bir bozguna uğramıştı. Bu arada Philippe VI da yaralanarak Paris'e götürüldü. Savaşı Edward III kazanmıştı.

Bunlar da aynı gün oldu:

1743 : Kimya bilgini Lavoisier, Paris'te doğdu.

1942 : Almanlar'la Ruslar arasındaki korkunç Stalingrad savaşı başladı.

27 AĞUSTOS 1768

JAMES COOK AVUSTRALYA'DA

Bir çiftçi çocuğu olan James Cook, denizlerde dolaşmayı aklından bile geçirmiyordu. Ama kader onun denizci olmasını istemişti bir kere. James, onaltı yaşındayken zamanın ünlü balıkçı limanı Staithes'te komi olarak çalışmaya başlayınca gemilere ve denize karşı bir yakınlık duydu. Daha sonra İngiltere Kraliyet Donanmasına kabul edildi. Kraliyet Cemiyeti onu, büyük Okyanus'a giderek 1769 Temmuzu'nda Venüs gezegeninin güneşin önünden geçişini gözlemekle görevlendirdi.

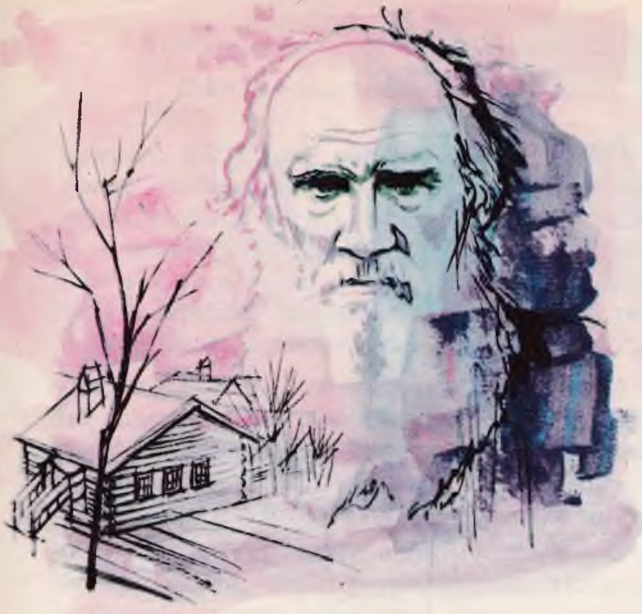
James Cook 27 Ağustos 1768'de **«Endeavour»** adlı 400 tonluk küçük bir tekneyle Plymouth'tan ayrıldı. Rio de Janerio'ya ulaştıktan ve Horne Burnu'nu döndükten sonra 11 Haziran 1769'da Tahiti'ye gelerek orada altı hafta kaldı. 30 Temmuz'da kendisinden istenen gözlemi yaparak görevini yerine getirdi.

Dönüşte **«Sosyete adaları»** adını verdiği takımadaları keşfetti. Daha sonra Yeni Zelanda'yı buldu. Avustralya'nın doğu kıyılarını dolaşarak buralara İngiltere Kralı adına elkoydu. Yeni Kaledonya'yı da bu seyahati sırasında tanıdı. Denizci günlük notlarında, yerlilerin İngiliz denizcilerini her yerde büyük bir sevinçle karşıladığını kaydediyordu. Fakat anlayamadığı bir şey vardı: Erkekler onların kaslarını yoklayarak dillerini şaklatıyorlardı. Kaptan Cook, bu sevimli ev sahiplerinin yamyam olduğunu şüphesiz bilmiyordu. 1779 Şubatı'nda Havai'de öldürülen Kaptan Cook'un cesedi İngiltere'ye getirilerek Westminster kilisesine gömüldü.

Bu da aynı gün oldu:

1941 : Bir İngiliz uçağı U - 570 Alman denizaltısını, su yüzüne çıkararak teslim olmaya mecbur etti.

28 AĞUSTOS 1828

TOLSTOY'UN ÜNÜ

Léon Tolstoy, 28 Ağustos 1828'de, Rusya'da Iasnaya Poliana'da doğdu. Zengin bir toprak sâhibinin oğlu olan Leon çok mutlu bir çocukluk döneminden sonra asker oldu.

Léon Tolstoy, kendi hayatını konu alan ilk eserlerini yayımladığı zaman büyük bir ilgi gördü ve kısa zamanda ün kazandı. Bunun üzerine kendini tamamen edebiyata veren Tolstoy; bir yandan da serflerin (kölelerin) hürriyetini kazanmasına çalışıyor, çiftliklerinde çalışan köylüler için okul kuruyordu.

Çok ünlü ve çok zengin bir insan olan Tolstoy, son derece sâde bir hayat yaşardı. Emrinde çalışan çeşitli insanlar kendisine çok pahalıya mâlolduğu hâlde; onların nafakasından kesmez, kendisi süt ve yumurta yemekle yetinirdi. Daima bir köylü elbisesiyle dolaşır, pabuçlarını kendisi yapardı. Tolstoy, paraya elini bile sürmek istemez, alışverişe çıktığı zaman da adamlarından biri peşinden gelerek paraları öderdi. Eserlerine hayran olan genç Ruslar onu sık sık ziyaret ederdi. Böylece Tolstoy daha sağlığında Rusya ve dünya ölçüsünde bir ün kazandı.

Ama bu büyük şöhreti onu rahatsız ediyor, fakir bir hayat sürmek istiyordu. Sekseniki yaşındayken gizlice ailesinden kaçtı ve 1910'da bir istasyonun bekleme salonunda öldü.

Çok tanınan eserleri birçok defa çeşitli filmlere konu olmuştur.

Bu da aynı gün oldu:

1749 : Alman şâiri Goethe, Frankfurt'da doğdu.

---

29 AĞUSTOS 1862

MAURICE MAETERLINCK

1892 yılında Paris'te **«Pelléas et Mélisande»** adında tek perdelik bir oyun gösterildi. Eser, Belçikalı genç yazar Maurice Maeterlinck'indi. Oyunu seyredenler bunun tiyatro ifadesi, şiir ve efsanenin âhenkli birleşmesinden meydana gelen yepyeni bir üslûp olduğunu anladı. Üstelik, bir çocuk masalındaki, sembol ve hayâl zenginliği getiren dokunaklı bir sâdelikle dolu konuşmalar, oyunun alışılanın dışında bir eser olduğunu ortaya koymaktaydı.

29 Ağustos 1862'de Gand'da doğan Maurice Maeterlinck mutlu bir çocukluk geçirdi. Hukuk tahsil ederek avukat oldu. Ama şiire karşı dayanılmaz bir istek duyuyordu. Bunun sonucu olarak genç avukat 1889'da ilk şiirlerini yayımladı ve **«La Princesse Maleine»** adlı ilk piyesi de aynı yıl oynadı. Zamanın en gözde edebiyatçılarından olan Octave ve Mirbeau'nun onun hakkında yazdığı güzel bir makale, Maurice Maeterlinck'in tanınmasında önemli rol oynadı.

Yazar, **«Pelléas et Mélisande»**dan sonra da, şâirâne eserler yayımlamakta devam etti. Hattâ üç tane de kukla dramı yazarak, kaabiliyetini çocukların hizmetine koymasını da bildi. 1909'da oynanan **«L'Oiseau Bleu»** büyük bir başarı kazandı ve yazara 1911'de Nobel edebiyat armağanı verildi. O sırada ellibir yaşında olan Maeterlinck, 1926'dan 1930'a kadar arıların, termitlerin ve karıncaların hayatlarına dair gözleme dayanan üç eser verdi. Son derece sâde dille yazılan bu eserler; sembolik tiyatronun üstadı olan Maeterlinck'in aynı zamanda bir bilgin olduğunu göstermektedir. Belçika'nın en büyük yazarı olan Maeterlinck, aynı zamanda çağında Fransızca eser veren yazarların da en büyüklerinden biridir.

30 AĞUSTOS 1922

BAŞKOMUTANLIK MEYDAN MUHAREBESİ

Anadolu içlerine kadar giren düşman kuvvetleri, canını dişine takan Türk Ordusu'nun karşısında durmuş, Sakarya Savaşı'nda da yenilmişti. Şimdi artık son bir hücumla düşmanın Anadolu'dan büsbütün atılması kalıyordu.

1922 yılı Ağustos ayından itibaren Ankara'da kulaktan kulağa fısıldanan iki kelime vardı: **«Taarruz edeceğiz!»** Herkes bu iki kelimeyi heyecanla söylüyor, herkes bir an önce bunun gerçekleşmesini istiyordu. Ancak Başkomutanlık, bu taarruzun ne zaman yapılacağını son derece gizli tutmaktaydı.

«Büyük Taarruz» 26 Ağustos 1922'de başladı. Saat sabahın beşiydi... Başkomutan Mustafa Kemal Paşa ile, İsmet ve Fevzi Paşalar gözetleme yeri olan Kocatepe'deydiler. Türk topçusu şafakla beraber ateşe başlamıştı. O sırada Kocatepe'de bulunan bir subay o ânı şöyle anlatıyordu: **«Bütün topçumuz kendilerine gösterilen hedeflere müthiş bir ateş açmıştı. Düşman hattı kesif bir duman şeklinde görünüyordu. Sanki devamlı bir gökgürlemesi bütün ufukları sarmıştı. Türk Ordusu, şimdiye kadar, böyle kuvvetli bir topçu tarafından desteklenmiş değildi.»**

Büyük Taarruz 27, 28 ve 29 Ağustos günleri devam etti. 30 Ağustos 1922'de ise tam bir bozguna uğrayan düşman Ege Denizi'ne doğru kaçmaya başladı. **«Kurtuluş Savaşımız»**ı kazanmıştık.

31 AĞUSTOS 1823

TROCADERO'NUN ALINIŞI

İspanya Kralı Fernando VII, 1812'de oylanmış bulunan Cortes Anayasası'nı uygulamayı reddediyordu. Bunun sonucu olarak Endülüs dağlarında başlayan bir isyan hareketi kısa bir süre içinde Katalonya, Aragon ve nihayet Madrid'e yayıldı. Fernando VII, bunun üzerine, 7 Mart 1820'de anayasayı kabul etmek zorunda kaldı.

O devirde Avrupa, **«Kutsal - İttifak»** tarafından idare ve kontrol ediliyordu. İspanya'da bir anayasa rejiminin yerleşmesine karşı çıkan Kutsal - İttifak; Fransa'yı, İspanya'daki düzeni yerine getirmekle görevlendirdi.

Duc d'Angoulême, 6 Nisan 1823'te 100.000 kişilik bir orduyla Bayonne'dan hareket ederek İspanya'ya girdi. İspanyollar, Fransız Ordusu'nu memnunlukla karşılamadı. Fransızlar Madrid'e geldiği zaman, **«Cortes»**ler, Kralı da birlikte alarak Sevilla'ya çekilmişti.

Fakat isyancıların durumu hızla kötüye gidiyordu. Başları olan General Mina ve General Quiroga teslim olmuştu. Nihayet Duc d'Angoulême, Trocadero kalelerinin koruduğu Cadiz önüne geldi.

Trocadero, 31 Ağustos 1823'te Fransızlar'ın şiddetli bir hücumuyla elegeçti. Fernando VII'ye bütün iktidarı tekrar verildi. Duc d'Angoulême, Fransa'ya dönmeden önce Andujar emirnamesini yayınlayarak mağlupların korunmasını istedi.

Fransa, bu büyük zafer şerefine Paris'teki Chaillot tepesine, 1878 sergisi münasebetiyle Trocadero Sarayı'nı yaptı. Bu saray 1935'te yıkılarak, yerine bugünkü Chaillot Sarayı yapıldı.

Bu da aynı gün oldu:

1965 : A.B.D. ile Rusya Başkanları'nın birbirleriyle doğrudan görüşmesini sağlayacak olan ve çok ciddi durumlarda kullanılması düşünülen «kırmızı telefon» açıldı.

1 EYLÜL 1794

CHAPPE TELGRAFI

Claude Chappe, okulun tâtil olduğu aylarda, kardeşleriyle uzaktan konuşmak için bir âlet icad etmişti: Bu; uzun bir sırığa tutturulmuş, tahta kollardan ibaretti.

Chappe kardeşler, okullar başladıktan sonra Claude tarafından bulunan bu usulle, çatılara çıkarak bir okuldan bir okula haberleşiyorlardı.

1778 yılında bir Haziran günü, hocalardan biri onu binanın çatısında yakaladı. Claude Chappe durumu şöyle anlattı: «Kardeşlerimden uzak olduğum zaman canım sıkılıyor. Bu basit âlet sâyesinde onlarla konuşuyorum. Kolların her durumu önceden kararlaştırılmış bir cümleyi anlatır. Meselâ, bütün kollar aşağıda olduğu zaman 'iyi çalıştım' demektir. Bütün kollar yukarı kaldırılınca da 'şekerim kalmadı' anlamına gelir.» Claude'u dinleyen hoca: **«Bu keşfinden dolayı seni tebrik ederim, ama çatıya çıktığın için cezalandırılacaksın!»** Dedi.

Claude Chappe büyüdükten sonra da bütün boş zamanlarını bu âleti geliştirmeye harcadı. Sonunda resmî denemeler yapma iznini aldı.

Chappe usulüyle ilk telgraf 1 Eylül 1794'te, Lille'den Paris'e çekildi. Bu telgrafta ordunun Condé'yi Avusturyalılar'dan geri aldığı bildiriliyordu.

Elektrikli telgrafın bulunması, Chappe telgrafının ortadan kalkmasına sebep oldu. Ancak bu usul, haberlerin hızla naklini sağlayan ilk buluş olarak kaldı.

Bu da aynı gün oldu:

1939 : İkinci Dünya Savaşı, Almanlar'ın Polonya'yı istilasiyle başladı.

---

2 EYLÜL 1930

COSTES VE BELLONTE, NEW YORK'TA

Lindberg, 1927'de, Atlas Okyanusu'nu Amerika'dan Avrupa'ya doğru aşmıştı. Aynı yıl iki Fransız havacısı Nungesser ve Coli, New York'a gitmek için Paris'ten havalanmış, ama Okyanus'ta kaybolmuştu.

1930'da Dieudonné Costes ile Maurice Bellonte, Atlas Okyanusu'nu doğudan batıya doğru geçmeye karar verdiler.

«Point d'Interrogation» (Soru İşareti) adını taşıyan uçakları, 650 beygir gücündeydi ve 5.000 litre benzin alabiliyordu.

1 Eylül sabahı Bourget Havaalanı'ndan kalkan uçak, Saint-Valéry-en-Caux'da Fransız kıyılarını terketti. İngiltere kıyılarından 800 kilometre açıkta havada fırtına bulutları belirmeye başlaması üzerine havacılar, bulutların etrafında dönmeyi uygun buldular. Gecenin karanlığında, üstünden geçtikleri gemilere telsiz bağlantısı kurarak yollarını buluyorlardı.

«Point d'Interrogation» şafakla beraber Terre - Neuve üzerine gelmişti. Ancak burada bütün kıyı sis ve fırtına bulutlarıyla kaplıydı. Üstelik öğleye doğru telsizleri de bozuldu. Bekleyenler büyük bir merak içindeydi.

Nihayet saat 19.00'da, Fransız uçağı New York semalarında gözüktü. Paris'te ise vakit geceyarısıydı. İki havacının Atlas Okyanusu'nu aşmayı başardıkları; radyo kanalıyla ve kendi sesleriyle, Paris'teki Concorde meydanında merakla bekleşen Fransızlar'a iletildiği zaman günlerden 2 Eylül 1930'du...

Bugün büyük uçaklar ise, Okyanus'u birkaç saat içinde aşıyor.

Bu da aynı gün oldu:

1945 : Japonya'nın teslim belgesi Missouri adlı A.B.D. zırhlısında imzalandı.

---

3 EYLÜL 1869

İLK ATLI TRAMVAY

Bizde ilk atlı tramvay 3 Eylül 1869 günü İstanbul'da yolcu taşımaya başlamıştır.

Osmanlı padişahlarından Abdülaziz, büyük Avrupa gezisi sırasında İngiltere ve Fransa'da görüp çok beğendiği bu taşıt aracının İstanbul'da da işletilmesini istedi.

Türk uyruklu bir Rum tüccar olan Konstantin Karapano Efendi'nin kurduğu kumpanya tarafından, Fransa'dan tramvay rayları ve arabaları getirtildi. Tramvay rayları, İstanbul'da Azapkapı - Karaköy - Galata - Tophane - Dolmabahçe - Beşiktaş arasındaki düz yola döşendi.

Tophane Meydanı'nda 3 Eylül 1869 günü yapılan törenle ilk atlı tramvay Beşiktaş tarafına doğru ilerlemeye başladı. Dolmabahçe Sarayı'nın arkasından geçen bu tramvayı **«Camlı Köşk»**ten seyreden Abdülaziz çok beğenmişti. Zamanla İstanbul'un daha başka yollarına da raylar döşendi. Bu arada İzmir'de de atlı tramvaylar çalışmaya başladı.

Ön sahanlığında bulunan bir sürücünün yönettiği atlı tramvayları düz yollarda tek at çekiyor, ancak yokuşlardan çıkarken bu atın yanına bir at daha koşuluyor ve bazı duraklarda yorulmuş atların yerine yenileri bağlanıyordu.

Tam 45 yıl çalışan atlı tramvaylar, 20 Şubat 1914'te yerini elektrikli tramvaylara bıraktı.

Bu da aynı gün oldu:

1939 : İngiltere ve Fransa, Polonya'yı işgale başlayan Almanya'ya harb ilân etti.

---

4 EYLÜL 1965

DOKTOR SCHWEITZER

Albert Schweitzer, 1875'te, Alsace'ta Protestan bir aileden dünyaya geldi. Strasbourg'da hem râhiplik hem de İlâhiyat Fakültesi'nde profesörlük yapan bu hekim; ayrıca kaabiliyetli bir müzisyen olup, piyano ve org çalardı.

Bu değerli insan, müzisyen ve yazar olarak pek rahat bir hayat sürecekken kendini, Afrika'da tıbbî bakımsızlıktan ıstırap çeken ve ölen insanların sağlığına adadı.

1913'te, daha çok genç olan karısıyla birlikte Gabon'a giderek, sıtma, cüzzam ve çeşitli salgın hastalıklardan kırılan yerlileri tedavi etmek için Lambarené'de bir hastahane kurdu.

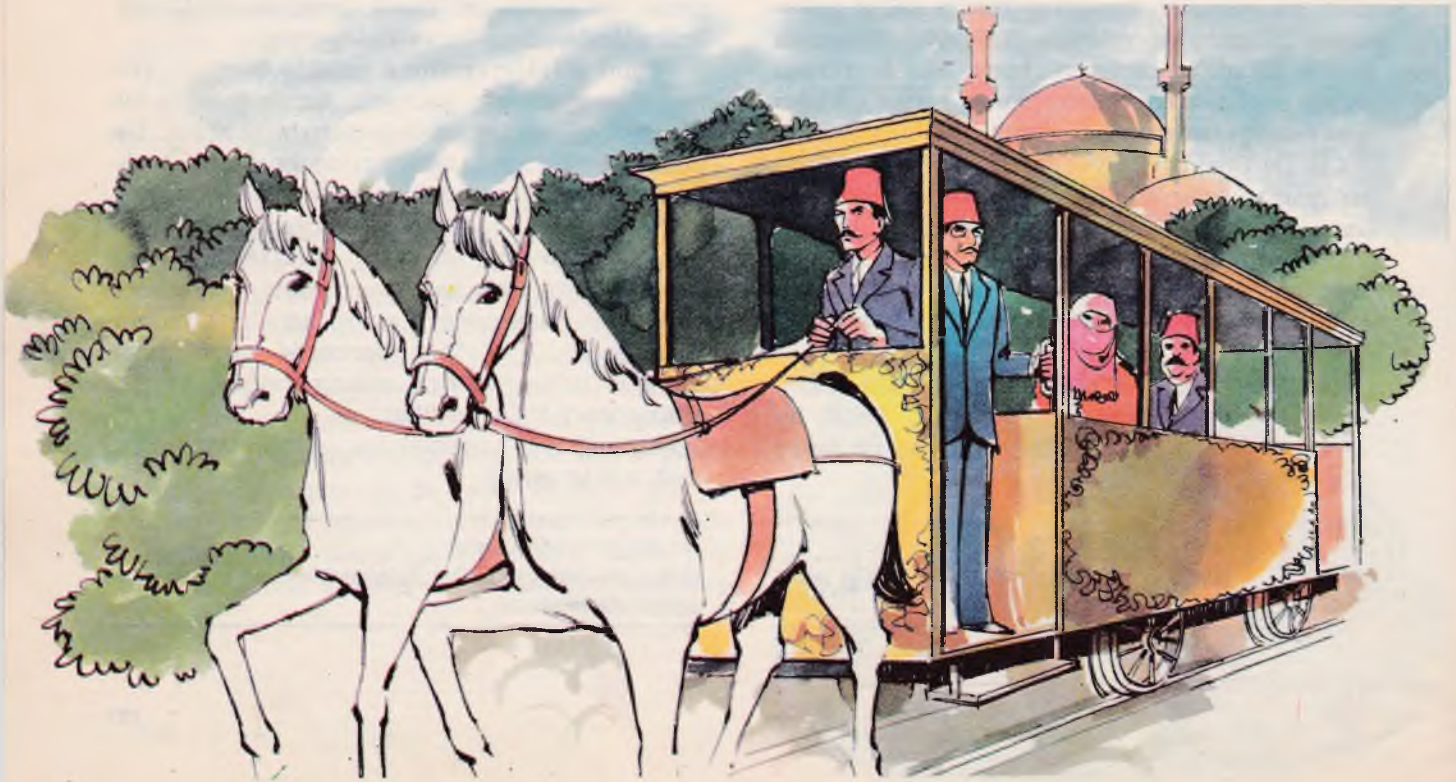
Dr. Schweitzer, uzaklardan gelen hastalarını rahat ettirmek için ailelerini de birlikte getirmelerine izin verdi. Böylece kurduğu hastahane büyük bir köy hâlini aldı.

Afrika'da elli yıla yakın bir süre kalarak, günlerini zencileri tedavi etmekle geçiren Schweitzer, yorgunluğunu akşamları piyano çalarak giderirdi.

1965'te **«Nobel Barış Armağanı»**nı alan Dr. Schweitzer, 4 Eylül 1965'te hayata gözlerini yumdu. Mezarı, kardeşlik duygusunun en büyük bir eseri olarak yaşayan hastahanesinin yakınındadır.

Bu da aynı gün oldu:

1914 : General Gallieni, birliklerin bir an önce Marne cephesine taşınması için bütün Paris taksilerini görevlendirdi.

5 EYLÜL 1661

FOUQUET'NİN TUTUKLANMASI

Kardinal Mazarin'in 1661'de ölünce Fouquet Fransa Krallığı'nın en güçlü adamı hâline geldi. 1653'te devletin genel maliye işlerini yönetmek görevini almış olan bu şahıs, devlet işlerini bir kenarda bırakarak kendi kesesini doldurmaya bakıyordu. Mazarin, onu eski hizmetlerinden ötürü harcamak istemiyor ve koruyordu. Ama Fouquet akıl almayacak derecede zenginleşmişti. Vaux'da kendisi için şâhâne bir saray yaptırmış ve bu sarayı zamanın en ünlü sanatçılarına süsletmişti.

Mazarin'in ölümü üzerine genç Kral Louis XIV, ülkeyi tek başına idare etmek istedi. Fouquet servetinin hesabını sormalarından korkuyor, öte yandan meslekdaşlarından olan Colbert'in kendi mahvı için çalıştığını da biliyordu. Başkası tarafından şikâyet edilmektense, itirafta bulunmayı daha uygun bularak, Kral'a her şeyi anlattı. Sonra ona hoş görünmek için de Vaux'daki sarayına dâvet etti. Bu muhteşem dâvet Kral'ın üzerinde tamamen ters tepki yarattı. Louis XIV, haksız olarak elde edilen bu muazzam zenginliği aslâ hoş görmeyerek, 5 Eylül 1661'de, kendisiyle birlikte Nantes'a gelen Fouquet'yi tutuklattı.

Fouquet, üç yıl sonra muhakeme edilerek sürgüne mahkûm edildi ve gizlice Pignerol kalesine kapatıldı ve ölüm tarihi olan 1680'e kadar orada kaldı.

Bunlar da aynı gün oldu:

1638 : Louis XIV, Saint - Germain - en - Laye'de doğdu.
1914 : Şâir Charles Péguy, Fransa cephesinde öldü.

---

6 EYLÜL 1683

COLBERT'İN ESERİ

Colbert, 6 Eylül 1683'te, altmışdört yaşında küskün ve cesareti kırılmış bir hâlde, Paris'te öldüğü zaman; vaktinden önce ihtiyarlamış, bitmiş bir insandı.

Yirmiiki yıldan beri bütün varlığını krallığın işlerine adamış bulunan Colbert, günde onaltı saat çalışıyor ve kendisiyle beraber, görevli olanları da çalıştırıyordu. Bu büyük idareci, maliyeyi düzene sokmuş, adliyeyi ıslah etmiş, sanayi ve ticareti geliştirmiş, yollar ve kanallar yaptırmış, kuvvetli bir donanma meydana getirmiş ve çeşitli müesseseler kurmuştu ki, bunların arasında Bilimler Akademisi'ni, Roma Okulu'nu, Millî Kütüphane'yi, Sèvres ve Gobelin imalâthanelerini sayabiliriz.

Colbert, lükse ve şatafata olan düşkünlüğünden dolayı çok masraf eden Kral Louis XIV'ü, bu huyundan vazgeçirmeye çalıştı. Bunun sonucu olarak Kral ondan hoşlanmaz oldu. Zaten, saray tarafından da sevilmeyen bu katı adamdan, Madam de Sévigné «kuzey» diye bahsederdi. Nankör halk onu hiçbir zaman anlamamıştı.

Öyle ki, Fransa için böylesine çalışan bir insan olan Colbert öldüğü zaman kimse arkasından en ufak bir üzüntü duymamıştı.

Ama, Güneş Kral Louis XIV; otuziki yıl sonra ölüm döşeğine düşünce Colbert'e hakvermiş yerine geçecek olan Louis XV'e savaştan, lüksten ve fazla masraftan kaçınmasını söylemişti. Bunlar ise Colbert'in daima kendisine telkin ettiği şeylerdi.

Bu da aynı gün oldu:

1968 : Eski İngiliz sömürgesi Swaziland, bağımsızlığa kavuştu.

7 EYLÜL 1707

BUFFON VE TABİAT TARİHİ

Georges - Louis de Buffon, 7 Eylül 1707'de, Montbard'da doğdu. 1773'te Kral tarafından kont yapılan bu şövalye, Dijon'da hukuk, Angers'de tıp öğrenimi gördü. Daha sonra gençliğin verdiği bir asabiyetle yaptığı düello sonunda rakibini öldürünce, bir süre İtalya, İsviçre ve İngiltere'de dolaşmak zorunda kaldı.

Fransa'ya döndüğü zaman Kral'ın bahçesine müdür olarak giren Buffon, hayvan ve bitkilerlerle yakından ilgileniyordu; ama son derece işlek bir zekâsı olduğu için tek bir konuya bağlanamıyordu.

Fizikçi olarak, Arkhimedes(Arşimet)'in yakan aynalar deneyini geliştirdi ve 168 ayna yardımıyla güneş ışınlarını bir noktaya topladı. Matematikçi olarak Newton'u tercüme etti. Yazar olarak açık ve berrak ifadesiyle zamanın fikir akımlarına katıldı.

Bütün bunlara rağmen Buffon, dünya bilginleri arasındaki ölümsüz yerini 1749'da yayımlanan «Tabiat Tarihi» ile kazandı. Buffon, yaptığı gözlemlerin sonuçlarını açıkladığı bu eserde, ortaya attığı yeni teorilerle insan vücudunun incelenmesini, onun tabiî gelişmesini, insanoğlunun hayvanlar zinciri içindeki yerini tesbit etti.

Buffon, 1788 yılında Paris'te ünlü bir bilgin olarak hayata gözlerini yumdu. Daha sağlığında, bugün **«Jardin des Plantes»** (Bitkiler Bahçesi) diye bilinen Kralın bahçesine heykeli dikilmişti.

Bu da aynı gün oldu:

1882 : Edison, ilk defa New York'ta bir mahalleyi elektrikle aydınlattı.

---

8 EYLÜL 1830

ŞÂİR FRÉDERIC MISTRAL

8 Eylül 1830'da Rhône vâdisindeki Maillane köyünde doğan Fréderic Mistral, memleketin insanları arasında büyüdü ve daha küçük yaşta onlarla kaynaştı.

Zengin bir mal sâhibi olan babası onu çok iyi yetiştirmek istiyordu. Annesi ise memleketin en güzel mahallî şarkılarını söyleyerek onda müzik zevkini uyandırıyordu.

Fréderic, büyüyünce öğrenim yapması için Aix ve Avignon'a gönderildi. Hukuku bitirmiş olarak Maillane'a döndüğü zaman babası ölmüştü. Tarlalarının sürülüp ekilmesinde annesine ve kardeşlerine yardıma başladı.

Hocalarından şâir Roumanille'den memleketini ve anadilini sevip benimsemeyi öğrenen Fréderic, kendisini şiire vermeye karar verdi. Doğduğu memleketin kendine has lehçesiyle şiirler yazacak, memleketini tanıtacaktı.

Mistral yedi yıl boyunca, sonra kendisini şöhrete kavuşturan **«Mireille»** adlı eseri üzerinde çalıştı. Ülkesinin tabii güzelliğini yansıtan başka şiirler de yazıyordu.

«Mireille» yayınlandığı zaman Lamartine **«Büyük bir şâir doğdu»** diye yazdı.

Provence lehçesini yaşatmak ve edebî bir dil hâline getirmek için **«Felibrige»** birliğini kuran Mistral, 1904'te «Nobel Edebiyat Armağanı»nı aldı ve on yıl sonra ünlü bir yazar olarak öldü.

Bu da aynı gün oldu:

1855 : General Bélissier, Malakoff kalesini Ruslar'dan aldı.

9 EYLÜL 1087

FÂTİH GUILLAUME

Normandiya Dükü Guillaume, 1066'da, rakibi Harold'u Hastings savaşında öldürdükten sonra İngiltere tahtını elegeçirmişti. Normandiya baronlarının gördüğü hizmeti mükâfatlandırmak için de Sakson derebeylerinin ellerinde ne varsa alıp onlara verdi. Yeni tebaasına insafsız bir derebeylik sistemi tatbik etmeye başladı. Herkes ondan nefret ediyordu. Bu bakımdan sayısız isyanlar çıktı, ama hepsini de merhametsizce bastırdı.

Guillaume'un başarıları ve iktidarının kuvveti yabancıları da kıskandırıyor hem yurt içinde hem dışında düşmanları artıyordu. Fransa Kralı Philippe, Guillaume'un gittikçe artan güçlüklere uğramasından memnun oluyor ve İngiltere Kralı'ndan şikâyeti olan herkesi hiç düşünmeden sarayına kabul ediyordu.

Philippe, halkın içinde Guillaume'la alay ettiği için zâlim Guillaume, Nantes şehrini elegeçirerek yakıp yıktı. Ancak intikamını daha ileri götüremedi. Bu arada hastalanması üzerine kendisini Rouen'a götürmelerini söyledi.

Altı hafta sonra, 9 Eylül 1087'de orada korkunç ıstıraplar içinde öldü.

Bu zâlim hükümdarın ölümü, inanılmayacak derecede büyük kin gösterilerine sebep oldu. Sarayı yakılıp yıkıldı, cesedi çırılçıplak soyulup sokağa atıldı. Cenaze töreninde de yağma ve yangınlar çıkarıldı.

Bu da aynı gün oldu:

1127 : Louis d'Estouteville, Mont-Saint-Michel'de İngilizleri yendi.

10 EYLÜL 1419

ARMAGNAC'LAR VE BOURGUIGNON'LAR

1407 yılının bir Kasım akşamı, Kraliçe Isabeau'yu ziyaret etmekte olan Duc d'Orléans'a gelen bir uşak şu haberi getirdi: **«Efendim Kral Hazretleri hemen sizi istiyor.»** Duc d'Orléans, yanında pek az adamı olduğu hâlde gece vakti yola çıktı. Vieille-du-Temple sokağına geldiği zaman silâhlı onbeş kişinin ânî bir hücumuna uğrayan Dük, kısa bir mücadeleden sonra öldürüldü. Bu alçakça cinayet, Bourgogne Dükü Korkusuz Jean'ın eseriydi.

O devirde Fransa, tarihinin en karanlık çağlarından birini yaşıyordu. Kral Charles VI, deliydi. İdare birtakım kötü insanların elindeydi. Öldürülen Duc d'Orléans'ın damadı Bernard d'Armagnac'ın kayınpederinin intikamını almaya ahdetmesi üzerine durum bir iç savaşa dönüştü. Armagnac'larla Bourguignon'lar arasında yıllarca süren bu çatışma en çok İngilizler'i sevindirmiş, bu arada Krallığın birçok kısmını işgal etmişlerdi.

Nihayet 1419'da Korkusuz Jean ile veliahd arasında bir barışma kararlaştırıldı.

Taraflar 10 Eylül 1419'da Montereau köprüsünün ortasında buluştular. Dük ve veliahda on senyör arkadaşlık ediyordu. Hükümdarlar birbirlerine yaklaştılar. Çok geçmeden konuşma tartışmaya döndü ve kılıçlar çekildi. Sonunda ihanete uğrayan Korkusuz Jean öldürüldü.

... Ve Fransa'nın başı yine derde girmişti.

Bu da aynı gün oldu:

1898 : Avusturya İmparatoriçesi Elisabeth, Cenevre'de bir İtalyan anarşisti tarafından hançerlendi.

11 EYLÜL 1917

GUYNEMER KAYBOLUYOR

Paris'teki Stanislas Koleji'nin en iyi ve en yaramaz öğrencisi olan Georges Guynemer, derste kâğıttan uçaklar yaparak hocalarının başına atardı.

Georges, onaltı yaşında koleji bitirdikten sonra ailesinden gizli olarak havacılık çalışmalarına başladı. Daha sonra kendisine ne olmak istediğini soran babasına hiç düşünmeden **«Havacı olacağım»** cevabını vermişti.

1914'te savaş patladığı zaman, Guynemer 20 yaşındaydı. Savaşa katılmak istedi ama, çok zayıf olduğu için kabul edilmedi. Fakat o, inadından vazgeçmeyerek. 1915'te Pau'daki havacılık okulunu bitirdi.

«Leylekler» Filosu'nda pilot olarak savaşa başlayan Georges Guynemer, 19 Temmuz 1915'te ilk Alman uçağını düşürdü.

Bu ufak tefek yapılı fakat sınırsız bir cesarete sâhip, keskin ve sert bakışlı pilot, **«İhtiyar Charles»** adlı uçağıyla durmadan düşman uçaklarıyla çarpışmak için fırsat kolluyordu. Bir defasında yaralandı, ama iyileşir iyileşmez yine uçmaya başladı. Guynemer 23 yaşına geldiği zaman 50 Alman uçağı düşürmüş, yüzbaşılığa yükselmiş ve dördüncü dereceden **«Legion d'honneur»** nişanı almıştı. Ama 11 Eylül 1917'deki bir hava savaşında kayboldu.

Aynı zamanda şövalye ruhlu bir insan olan Guynemer: **«Ne zaman bir düşman uçağı düşürsem için için üzülürüm»** derdi.

12 EYLÜL M.Ö. 490

MARATON

Yunanlılar, yıllardan beri Küçük Asya'nın batı kıyılarını kolonileştirmekteydiler. Pers Kralları ise buna karşı çıkıyordu.

Yaptıkları ilk savaşta Thasos'u alan Persler, şiddetli bir fırtına donanmalarını mahvedince, geri çekilmek zorunda kalmışlardı.

Milât'tan önce 491 yılında, Darius yeni bir sefere çıktı. Bu defaki birinciden de önemliydi. Pers Ordusu, Yunanistan'da karaya çıkmayı başardı.

Miltiades'in komutasındaki 10.000 kişiden meydana gelen Atina Ordusu, Maraton denen yerde bir boğazı tutmuştu. Darius'un ordusu M.Ö. 490 yılının 12 Eylülü'nde hücuma geçti. Ağır zırhlar giymiş olan Pers askerleri çok yavaş hareket ediyordu. Çok hareketli Atinalılar ise, Darius'un Ordusuna karşı hücum üstüne hücum yaparak onları perişan ediyorlardı. Ama cephenin merkezinde, Darius'un kuvvetleri yine de ağır basarak Atinalılar'ı ezdi. Ancak iki kanattaki Atinalılar, bir çevirme hareketi yaparak düşmanın arkasına düşmüşlerdi. Saatlerce süren savaştan sonra yenildiklerini anlayan Persler, can korkusu içinde gemilerine kaçtılar.

Zafer kazanılınca Atinalı bir asker, zafer müjdesini ulaştırmak için koşa koşa yola çıktı. Hiç durmadan Atina'ya kadar koştu. Zafer haberini verir vermez düşüp öldü.

Modern olimpiyatların kurucusu olan Pierre de Coubertin onun şerefine olimpiyat oyunlarına **«maraton»** yarışını koydu. 42.750 metrelik bu yarış her ülkenin şampiyonları arasında yapılır.

Bu da aynı gün oldu:

1943 : Mussolini, hapsedildiği Gran Saso'dan bir Alman SS şefi olan Skorzeny tarafından kurtarıldı.

13 EYLÜL 1759

MONTCALM'IN SON SAVAŞI

Fransız generali Montcalm, 1756 yılında, Fransızlar'ın Kanada kolonisini İngilizler'e karşı korumak üzere bu yeni ülkeye gitmişti. İngilizler, Fransızlar'ın buradaki varlığını çekemiyorlardı. Kürk ticareti bakımından birbiriyle sürekli rekabet hâlinde olan her iki milletin koloni halkları arasında zaman zaman çatışmalar oluyor, İngilizler ise bu duruma artık bir son vermek istiyordu.

Bir İngiliz filosu, savaş ilân etmeden Terre-Neuve açıklarında iki Fransız savaş gemisini esir etti, birkaç ticaret gemisine de el koydu. Karada ise duruma Montcalm hâkimdi. Fransızlar kısa bir süre içinde Oswego ve George kalelerini ele geçirdiler.

İngilizler'in durmadan anavatandan silâh yardımı ve takviye kuvveti almalarına karşılık Montcalm, Paris tarafından terkedilmiş gibiydi. Kendisinin, birkaç askerinden, silâhlandırdığı bir kısım koloni halkı ile bazı dost Kızılderililer'den başka dayanağı yoktu. 1758'de Fransızlar, İngilizler'i bir defa daha Carillon kalesinde durdurmayı başardılar.

Ertesi yıl, İngiliz generali Wol, 30.000 kişilik bir kuvvetle Quebec'te Montcalm'a saldırdı. Montcalm tam iki ay karşı koydu. Ama kış yaklaşıyordu ve ancak birkaç gün daha dayanabilirlerdi... Ne yazık ki, Montcalm'ın aksine Vali Vaudreuil, savaşı gerektiği gibi ciddiye almıyordu.

13 Eylül 1759'da Abraham denen yerde olan asıl savaşta, sayıca çok az olan Fransızlar büyük yararlıklar gösterdi. Wolfe öldürüldü. Ama Montcalm da ölüm derecesinde yaralanarak ertesi gün can verdi. Dört gün sonra da Quebec, İngilizler'e teslim oldu. Artık Fransızlar'ın Kanada'da toprağı kalmamıştı.

14 EYLÜL 1715

ŞAMPANYANIN İCADI

Fransa'nın Champagne (Şampanya) bölgesindeki Hautviller râhipleri geniş ölçüde bağcılıkla uğraşırdı. 1668 yılında Dom Pérignon adlı bir râhip o bölgede elde edilen üzümlerin, üzüm sıkma preslerinin ve şarap mahzenlerinin idaresi işini üzerine aldı.

Champagne bölgesinde yapılan şarapların bir özelliği kendiliklerinden köpüklenmesiydi ki, bu, bağcılar tarafından makbul sayılmıyordu. Dom Pérignon, şarapların düzenli bir şekilde köpüklenmesini sağlamak için çeşitli üzümlerden yapılan şarapları karıştırarak denemeler yapmaya başladı.

Bu çalışkan râhibin eşsiz bir tad alma duygusu vardı. Bir şarabı tattığı zaman, hangi toprağın üzümünden yapıldığını anlar ve en iyi şarabı hemen seçerdi. Champagne şarapları, gri veya pembe renkliydi. Dom Pérignon beyaz bir şarap yaptı ve mahzenlerde eskimeye bıraktı.

Fakat şişeler, meydana gelen gazın basıncıyla patlıyordu. Bunun üzerine daha kuvvetli şişeler kullandı ve ağızlarını da sıkı sıkıya kapattıktan sonra, tapayı şişelere bağladı.

Dom Pérignon, 14 Eylül 1715'te öldüğü zaman, Champagne şarabından zamanımızda **«şampanya»** diye bilinen köpüklü içkiyi yapmayı başarmıştı.

Bu da aynı gün oldu:

1321 : İtalyanlar'ın en büyük şâiri Dante Alighieri öldü.

15 EYLÜL 1940

RADARIN İLK KULLANILIŞI

İkinci Dünya Savaşı başladığı sırada İngilizler, yeni geliştirdikleri radar düzeni sâyesinde uçakların gelişini önceden farkedebiliyorlardı.

Radar, yayınlanan telsiz dalgalarının, bir engele çarpıp geri dönerek, bir ekran üzerinde ışıklı bir benek meydana getirmesi suretiyle, çarptığı şeyin durumunu göstermeye yarayan bir düzendir. Bu telsiz dalgaları sürekli olarak gönderilirse, karşıdaki cismin hangi yöne hareket ettiği anlaşılır.

1940 yılı Ağustosu'nda Alman Hava Kuvvetleri İngiltere'yi bombalama emrini almıştı. O sırada ise, İngilizler'in elinde pek az uçak vardı.

15 Eylül 1940'ta radar tesisleri çalışmaya başladı. Alman uçaklarının gelişi radar sâyesinde öğreniliyor ve az sayıdaki İngiliz avcı uçakları düşmanı karşılamaya çıkıyordu. İlk gün 56 düşman uçağı düşürüldü. İngiltere Savaşı sırasında Almanlar'ın İngilizler'den daha çok sayıda uçak kaybetmesinin sebebi budur. İngiliz pilotları kuvvetli radarlar yardımıyla bu sonuca ulaştılar.

O zamandan beri radardan geniş ölçüde faydalanılmakta, gemi ve uçaklarda radar kullanılmaktadır.

Bu da aynı gün oldu:

1916 : İlk defa Fransa cephesinde tank kullanılmaya başlandı.

---

16 EYLÜL 1936

«POURQUOI PAS?»NIN BATIŞI

Kaptan Charcot, 1936'da yetmiş yaşına yakın olduğu hâlde, «**Pourquoi Pas?**» adındaki gemisiyle yeni bir kuzey seferine çıktı.

Ünlü bir hekimin oğlu olan Jean Charcot'nun kendisi de doktordu ve 1904'te kutup gezilerine başlamadan önce doktorluk yapıyordu.

15 Eylül 1936 günü ikindi vakti İslanda'dan ayrılan «**Pourquoi Pas?**» kısa bir süre sonra şiddetli bir fırtınaya yakalandı. Charcot geri dönmek istediyse de fırtınanın şiddeti buna imkân vermedi. Korkunç dalgalar güvertenin üstünden aşıyor, karşılarına çıkan her şeyi silip süpürüyordu. Artık gemi, dalgaların arasında bir ceviz kabuğu gibiydi. Kuzey rüzgârı alabildiğine esiyor, geminin direkleri çatırdıyordu. Gece olduğu zaman durum daha da kötüleşti. Çünkü bulundukları bölgede birçok kayalık vardı. Gemiciler sabaha kadar denizle boğuştular. 16 Eylül 1936 sabahı saat 05.00'te «**Pourquoi Pas?**» bir kayaya çarparak parçalandı.

Her şeyin mahvolduğunu gören Charcot'nun son sözü: «**Zavallı yavrularım!**» Oldu. Çok geçmeden de gemi sulara gömüldü. Bu faciadan bir tek denizci yüzerek kurtulabildi.

Charcot, arkadaşlarıyla birlikte sulara gömülmeden üç hafta önce yaralı olarak bulunup bir kafese kapattığı martıyı serbest bıraktı. Bu kazadan kurtulan bir de o martı oldu.

Bu da aynı gün oldu:

1971 : Montréal'de hava korsanlığına karşı milletlerarası bir anlaşma imzalandı.

17 EYLÜL 1871

MONT — CENIS TÜNELİNİN AÇILIŞI

Fransa Alpleri'nde, İtalya - Fransa sınırında bir dağ olan Mont-Cenis'e, kuzeydeki Büyük ve güneydeki Küçük Mont-Cenis geçitleri yoluyla geçilebilir. Napoléon I tarafından Büyük Mont-Cenis'de bir yol açılmıştı ama, burası kışın kapanıyordu.

19'uncu yüzyılın ortalarında, dağın altından geçen bir tünel açarak iki ülke arasında rahat bir geçiş sağlamak amacıyla 1857 Ağustosu'nda, Frejus boynu civarında çalışmalara başlandı. Birkaç ay sonra da Piemonte tarafında çalışmaya girişildi. 12.333 metre uzunluğundaki bu muazzam tünelin açılması için zamanın bütün teknik imkânlarından faydalanılıyordu.

Nihayet 17 Eylül 1871'de tünel, büyük bir törenle açıldı. 22 vagondan meydana gelen ve resmî dâvetlilerle memurları taşıyan bir tren, Bardonecchia'dan hareket etti. «Eutarsa» adlı lokomotifin çektiği bu tren otuzsekiz dakika sonra Fourneaux garına girmişti.

185 metre uzunluğunda ve 16 metre genişliğinde bir salona alınan dâvetlilere muhteşem bir ziyafet verildi, çeşitli nutuklar söylendi. Tünelin asıl yapımcısı olan ve kısa bir süre önce ölmüş bulunan Germano Sommeiller'nin vârislerine, onun adına hazırlanan bir altın madalya verildi.

Bundan sonra Fransa ile İtalya arasında, Alp Dağları'nın altında bir başka geçit açılması için 1965'te çalışmalara başlandı. Bu Mont-Blanc karayolu tüneliydi.

Bu da aynı gün oldu:

1969 : Libyeryalı Zenci Angie Brooks Birleşmiş Milletler Kurulu'nun 24'üncü toplantısına başkan seçildi.

18 EYLÜL 1797

LAZARE HOCHE

Babası, Versailles'daki kral sarayının ahırlarında seyis olan Lazare Hoche, ondört yaşındayken seyis yardımcısı oldu. Bir yandan atların bakımını yaparken bir yandan da, üniformalı subaylar gibi günün birinde kendisinin de bu atlara bineceğini hayâl ederdi. Lazare, bu hayâlini gerçekleştirmek amacıyla, 1784'te onaltı yaşındayken, askere yazıldı. Fakat asîl bir aileden olmadığından geleceği için pek ümitli değildi. Çünkü eski rejimde bir seyisin oğlunun subay olabilmesi son derece zor bir işti... Ama o, askerlik hayatını seviyordu. Nitekim, ihtilâlin başladığı 1789'da, onbaşı oldu.

Derken, olaylar birbirini kovaladı. Soylu subayların büyük bir çoğunluğu göçtüğü için onların yerine yenilerini bulmak gerekiyordu. Hoche, 1792'de yüzbaşı oldu. Daha sonra komuta kaabiliyeti ve üstün zekâsı sâyesinde, başarı merdivenlerini hızla tırmandı. 1793'te general olarak, Moselle ordusuna komuta eden Hoche, Avusturya - Prusya ordusu tarafından yenildiyse de üç hafta sonra intikamını aldı ve bu orduyu Rhin nehrinin ötesine sürdü.

Bu cesur ve gözüpek komutan, hayatının kalan son üç yılında zaferden zafere koştu. Bilhassa ünlü Sambre-et-Meuse ordusunun başında ve Vendée'de büyük zaferler kazandı. Ne yazık ki, bu değerli general yüzlerce defa ölümle burun buruna geldiği savaş alanlarından paçasını kurtardığı hâlde 18 Eylül 1797'de, daha 29 yaşındayken veremden öldü.

Bu da aynı gün oldu:

1945 : Üç A.B.D. B - 29 uçağı, hiç durmadan Japonya'dan Chicago'ya uçtu.

19 EYLÜL 1356

POITIERS SAVAŞI

Crécy'de başlayan yüzyıl savaşlarının başlangıcından bu yana on yıl geçmişti... Babası Philippe VI'nın yerine tahta çıkan Jean le Bon, devlet işlerinde tecrübesiz oluşu yüzünden çok tehlikeli işlere girişiyordu.

Siyah bir zırhla dövüştüğü için **«Kara Prens»** diye anılan düşmanının 6.000 kişiyle Bordeaux'dan hareket ettiğini öğrenince hemen 50.000 kişilik ordusuyla ona karşı yola çıktı. Fransız Ordusu, birbirinden ünlü şövalyelerin idaresinde bulunuyordu. Bunlardan hepsinin kendine has işareti vardı ve Ordunun üstünde 200 arma dalgalanıyordu. Bu büyük kuvvetten korkan **«Kara Prens»** Poitiers'e çekildi ve Maubertius yaylasının sık çalılıklarla çevrili bir bölümünde mevzi aldı.

Fransız süvarileri 19 Eylül 1356'da sabahın erken saatinde **«Kara Prens»**in ordugâhına giden dar geçide girdi. Ama, iki taraftan birden yağan oklar altında geri çekilmek zorunda kaldı. Her tarafta büyük bir kargaşalık hüküm sürüyordu. Normandiya ve Orléans Dükleri, bütün birliklerini alarak kaçtı. Sadece Jean le Bon savaşmaya devam etti. Yanında bulunan genç oğlu Philippe, ikide bir: «Baba sağına dikkat et!» «Baba sol yanına bak!» Diyerek onu ikaz ediyor, Fransa Kralı'nın kılıcı etrafa ölüm saçıyordu.

Öğle üzeri her şey bitmiş, 8.000 Fransız ölmüş, diğerleri kaçmıştı. Fransa Kralı, oğluyla birlikte, kanlar içinde **«Kara Prens»**e teslim oldu.

Bu da aynı gün oldu:

1967 : Birleşmiş Milletler Teşkilâtı'nın 22'nci, genel kurul toplantısı açıldı. Toplantıya Romanyalı Manescu başkan seçildi. Bu makamı ilk defa bir komünist isgal ediyor.

---

20 EYLÜL 1792

SİCİL TUTULMASI

Sicil tutulması, bir insanı benzerlerinden ayırmak için icad edilmiştir. Böylece adı, soyadı, lakabı ile birlikte doğum yeri ve tarihi, evlenmesi ve ölümü de kaydedilir.

Orta Çağ'da hiç kimse böyle bir sicil tutmaya lüzum görmemişti.

François I, 1539'daki Villers-Cotterêts emirnamesiyle, râhip sınıfının gerekli bazı kayıtları tutmasını istemişti. Vaftizler dolayısıyla râhipler; çocuğun adını, soyadını, doğum tarihini kaydettiği gibi, anne ve babasının isimlerini de yazıyordu.

İhtilâl sırasında, 20 Eylül 1792'de Fransa'da çıkan bir kanunla, modern kimliklerin temeli atılmış oldu. O tarihten sonra bu iş râhiplerden alındı. Artık, vatandaşların doğumu, ölümü ve evlenmesi, belediyeler tarafından kaydedilecekti.

Bu da aynı gün oldu:

1951 : Amerikalılar'ın uzaya gönderdiği bir maymun ve bir fare sağ olarak dünyaya döndü.

---

21 EYLÜL 1574

BERNARD PALISSY VE SERAMİK

Saintes'de camcılıkla uğraşan Bernard Palissy, günün birinde İtalya'da yapılan mineli bir çini fincanı görünce bütün hayatı değişti. Bu sanat eserindeki renklerin güzelliği karşısında gözleri kamaşan Palissy, çömlekçiliğe başlamaya ve bu güzel çini işini yaratan tekniği bulmaya karar verdi ve hiçbir başarısızlıktan yılmadan onaltı yıl boyunca çalıştı.

Bir gün içinde çini işleri bulunan fırınının soğumakta olduğunu gördü. Artık fırına atacak odunu da yoktu. Hiç düşünmeden odasındaki masa ve iskemleleri kırıp yaktı...

Böyle bir çalışma elbette mükâfatını görecekti. Nitekim, 21 Eylül 1574'te Louvre'da Ana Kraliçe Catherine de Médicis tarafından kabul edildi. Palissy'nin yanında getirdiği en güzel eserlerinden birkaçını gören Ana Kraliçe, ondan Tuileries Sarayı'nda bir fırın kurmasını istedi.

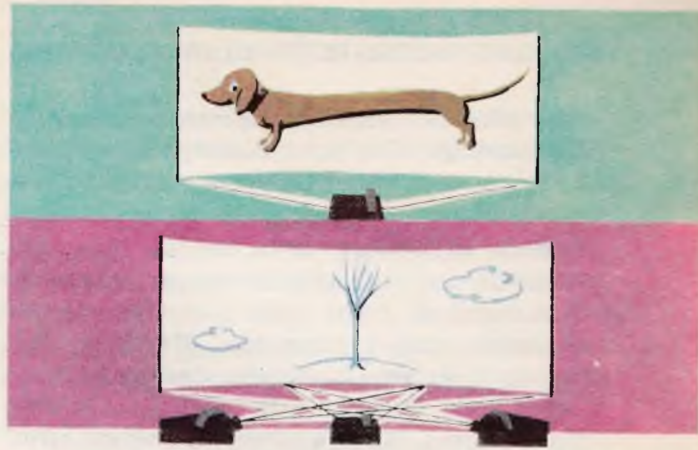
Artık tam bir güvenlik içinde çalışmalarını sürdüren sanatçı, bu arada kendisini, çok meraklı olduğu «Paleontoloji»ye de vermişti. Palissy, yaptığı çömlek işlerini orijinal bir şekilde süslemek için her cins deniz hayvanı kabuğunu topluyor veya toplatıyordu. Uzun süren gözlemlerinin sonunda yayımladığı iki eser, bilim dünyasını altüst etti. Fontenelle onun hakkında şöyle diyordu: «Lâtince ve Yunanca bilmeyen bu çömlekçi; ilk olarak, fosil kabuklarını, vaktiyle denizin bıraktığı maddeler olduğunu söylemiştir.»

Bernard Palissy, 1589'da seksen yaşında, Protestanlıktan ayrılmayı reddettiği için kapatıldığı Bastille'de öldü.

Bu da aynı gün oldu:

1968 : Ruslar tarafından atılan insansız «Zond V» kapsülü Ay'ın çevresinde dolandıktan sonra dünyaya indi.

22 EYLÜL 1952

SİNEMASKOP VE SİNERAMA

22 Eylül 1952'de Broadway'de gösterilmesine başlanılan **«This is Cinerama»** (İşte Sinerama) adlı bir film, sinema çevrelerinde bir bomba etkisi yaptı. Bu, gerçek bir ihtilâldi.

Sineramada boyutları 1x2.55 olan geniş bir perde kullanılır. Sinerama, iki esas üzerine kurulmuştur: Birincisi görüşle ilgilidir; aynı anda üç sinema makinesi birden kullanılır. İkincisi işitmeyle ilgilidir; sesler yedi kayıt şeridiyle verilir. Sonuç ise gerçekten şaşkınlık vericidir. Seyirci kendisini doğrudan doğruya olayın ve seslerin içinde bulur.

Birkaç ay önce, yetmişüç yaşında ufak tefek bir adam **«Xth Century Fox»** film şirketinin dâvetlisi olarak Amerika'ya gitmişti. Bu, Henri Chrétien adlı Fransız profesördü. Henri Chrétien, **«Hypergonar»** adlı bir çeşit objektifi icad eden adamdı. Bu objektifte, resim çekilirken konunun genişliği azalıyor, bir başka objektifle perdeye yansıtıldığı zaman, konu yine normal genişliğini buluyordu. 1927'de yapılan bu icaddan o zaman yararlanılamamış, bir köşeye atılarak unutulmuştu. Televizyonla rekabet eden Fox şirketi, bu objektifin kullanma hakkını satın almış ve bununla ilk sinemaskop filmleri yapmaya başlamıştı. 1953'te yapılan ilk sinemaskop film 1x2.35 boyutunda bir perdede oynadı.

Birkaç yıl, sinerama ile sinemaskop çekiştiler. Sinerama, 1963'te üç sinema makinesi kullanmaktan vazgeçti. 70 mm.'lik bir makine, sinemaskop ve sineramayı birleştirmişti.

Bu da aynı gün oldu:

1914 : Genç Fransız romancısı Alain - Fournler savaşta öldü.

23 EYLÜL 1913

GARROS, AKDENİZ ÜZERİNDE UÇUYOR

Garros'un adı, milletlerarası tenis yarışmalarının yapıldığı Paris'teki bir stadyuma verilmiştir ama, aslında Rolan Garros'un ünü tenis alanında değildir.

1888'de, Saint-Denis de la Réunion'da doğan Roland Garros, havacılık emekleme çağındayken zamanın en küçük uçağı olan **«Demoiselle»** adlı uçakla uçuşlar yapıyordu. Havacılığın henüz gerçek bir yenilik sayıldığı devirlerde, Amerika Birleşik Devletleri'nde gösteri uçuşlarına katılan Garros, iki defa yükseklik rekoru kırdı. 1911'de 3.910, 1912'de de 5.601 metreye yükselmişti.

Louis Blériot 1909'da Manş Denizi'ni geçmişti. Roland Garros da 23 Eylül 1913'te Akdeniz'i geçmek üzere Saint - Raphael'den havalandı. Uçuş sırasında bir ara motor durmuş, Garros artık son saatinin geldiğini düşünerek uçağı başıboş bırakmıştı. Hızla düşen uçağın meydana getirdiği hava akımı pervaneyi yeniden çalıştırınca havacı, dalgaları yalayan uçağını doğrultarak kıyıya yöneldi.

Uçak, Tunus'taki Bizerte yakınlarında bir tarlaya konduğu zaman Garros, amacını gerçekleştirmişti. Bu cesur havacı, hiç ara vermeksizin 8 saat uçmuş ve 720 kilometre yolalmıştı.

Roland Garros, Birinci Dünya Savaşı sırasında pervane arasından ateş etme usulünü buldu. Bir ara Almanlar'a esir düştüyse de 1917'de kaçmayı başararak yeniden göreve başlayan Garros 5 Ekim 1918'de bir hava savaşında öldü.

Bu da aynı gün oldu:

1917 : Almanlar'ın havacılık ası Werner Voss bir hava savaşında öldü.

24 EYLÜL 1887

GERÇEKTEN YÜZEN BİR DENİZALTI

1856'da yaptığı **«Gloire»** adlı zırhlı ile, zırhlı gemiler çığırını açan Fransız bahriye mühendisi Stanislas Dupuy de Lôme, aynı zamanda bir de denizaltı yapmaya çalışıyordu. Bu plânlar, bir başka Fransız mühendisi Gustave Zédé tarafından alındı ve 24 Eylül 1887'de, Toulon tersanesinde **«Gymnote»** denize indirildi.

Büyükçe bir torpile benzeyen bu acayip geminin uzunluğu 17,20; genişliği de 1,80 metreydi.

Aslında, **«Gymnote»** ilk denizaltı gemisi değildi. 1776'da Amerikalı Bushnel, **«Tortue»** adını verdiği denizaltıyı gerçekleştirmiş, 1804'te Fulton bir denizaltı gemisi tasarlamış, nihayet Fransa'da Amiral Bourgeois ile Charles Brun, 1859'da **«Plongeu»**ü yapmışlardı. Ama Gymnote, kendinden öncekilerin aksine gerçekten yüzüyordu. 60 beygirlik elektrik motorunun yardımıyla saatte 7 mil hız yapan **«Gymnote»** 120 kilometrelik bir mesafe katedebiliyordu. Dört kişiden meydana gelen gemi personeli 45 santim çapındaki bir açıklıktan denizaltıya girip çıkıyordu.

Gymnote ilk defa 17 Kasım 1888'de denize açıldı. Başarılı bir dalış denemesi yaptı. Bundan sonra 2.000 dalışı daha gerçekleştirdi.

Aynı devirde İspanyollar **«Peral»**, İtalyanlar **«Delfino»** denizaltı gemilerini yapmıştı. İsveçli Nordenfelt ve Amerikalı Holland ise buharlı denizaltı gemileri üzerinde çalışmıştı. Ancak, denizaltıların gerçekten iş görebilir hâle gelmesi, 1899'da gerçekleşti.

Bu da aynı gün oldu:

1971 : Vermeer'in, «Aşk Mektubu» adlı ünlü tablosu Brüksel'deki Güzel Sanatlar Müzesi'nden çalındı.

25 EYLÜL 1513

BALBOA, BÜYÜK OKYANUS'U KEŞFEDİYOR

İspanyollar, Kuzey ve Güney Amerika'yı birbirine bağlayan berzahın, Atlas Okyanusu kıyısına hâkimdiler. Bir İspanyol denizcisi olan Nunez de Balboa, aslında yeni keşiflerden çok altın ve gümüşle ilgilenerek bu topraklara gelmişti.

İspanyollar'ın altın için birbirleriyle dövüştüklerini gören bir Kızılderili, batıya doğru gitmelerini oradaki bir başka denizin kıyısında bu maddeden pekçok bulacaklarını söyledi.

Yeni Dünya'nın öbür tarafında gerçekten böyle bir denizin olup olmadığını öğrenmeye karar veren Balboa, 1 Eylül 1513'te zırhlı 200 adamıyla birlikte balta girmemiş ormanlara daldı.

İspanyollar, sık ormanlardan geçebilmek için kılıçlarıyla yol açmak zorunda kalıyorlardı. Hava çok sıcaktı; ormanın derinlikleri gün ortasında bile gece gibi karanlık oluyordu. Ayrıca durmadan kendilerini takip eden Kızılderililer'le de çarpışmak zorunda kalıyorlardı.

Balboa, 25 Eylül 1513'te, arkadaşlarından ayrı olarak ilerideki bir tepeye tırmandığı zaman karşısında bir başka okyanusun sonsuzluğa doğru uzanan sularını gördü.

Nunez de Balboa, Büyük Okyanus'u keşfetmişti.

Bu da aynı gün oldu:

1799 : Fransız generali Masséna, Zürih'te Rus Souvarof'u yendi.

---

26 EYLÜL 1898

BESTECİ GEORGES GERSHWIN

Amerika'nın en büyük bestecilerinden olan Georges Gershwin, 26 Eylül 1898'de, New York'ta dünyaya geldi.

Çocukluğunda balon uçurmak ve patenle kaymaktan başka bir şey düşünmeyen Georges, okulda müzik ve şarkıyla ilgilenen çocuklara «**kız gibi**» diye takılırdı.

Georges on yaşındayken, bir viyolonistin okulda verdiği konser, onun bütün hayatını değiştiren bir olay oldu.

İlk piyano derslerini ihtiyar bir kadından alan Georges, çok geçmeden bu kadının iyi bir öğretmen olmadığını anlayarak kendisine bir başka öğretmen buldu... Ne yazık ki onun da, aldığı ücretin üç misli fazla olmasından başka bir özelliği yoktu. George nihayet, ünlü besteci Hambitzer'e tanıtıldı ve ondan ders almaya başladı.

Genç çocuk, onaltı yaşındayken şarkılar bestelemeye başladı. Eserlerinden biri 1919'da Al Johnson tarafından okundu.

Gershwin hiç durmadan beste yaptı. Eserlerinde caz uslûbunu senfonik müzik formları içinde dile getiren bu besteci, 11 Eylül 1937'de Hollywood'da öldüğü zaman otuzdokuz yaşındaydı. Eserlerin en tanınmışlarıdan olan «**Paris'te bir Amerikalı**», «**Porgy and Bess**», «**Rhapsody in Blue**», bugün dahi plâk, tiyatro ve sinema sâyesinde milyonlarca kişi tarafından dinlenmektedir.

Bu da aynı gün oldu:

1963 : Papa Paulus VI,Telstar - 2 aracılığıyla, A.B.D.'ndeki Georgetown Üniversitesi'ne bir mesaj gönderdi.

27 EYLÜL 1660

KÜREK MAHKÛMLARI

1605 yıllarında genç bir râhip olan Vincent de Paul, Marsilya'dan Narbonne'a gittiği sırada korsanların eline düşmüş ve köle olarak satılmıştı. Bir süre bir kadırgada kürek çeken bu genç râhip, kürek mahkûmlarının ne kadar zor şartlar altında çalıştığını gözleriyle görmüştü.

Daha sonra, kürek çekmekten kurtularak ülkesine dönen Vincent de Paul, birkaç yıl sonra da Gondi Prensi'nin yardımıyla krallık kadırgalarının başrâhibi oldu.

O devirde Akdeniz'de seyahat eden kadırgalar 50 metre boyunda, 9 metre genişliğinde hızlı teknelerdi. Bunların iki yanında 26'şar kürek bulunur, her küreği 4 veya 5 kürekçi çekerdi. Oturdukları yere zincirle bağlı olan kürekçiler, başlarındaki nöbetçiler tarafından durmadan kırbaçlanırlardı.

Vincent de Paul, çoğu basit bir hırsızlıktan veya başka bir dine mensup olmaktan dolayı mahkûm edilmiş olan bu zavallı kürek mahkûmlarının ıstırabını elinden geldiği kadar azaltmaya çalıştı. Onların daha iyi beslenmelerini, daha iyi muamele görmelerini ve insan olarak kabul edilmelerini sağladı.

Bu râhibin iyilikseverliği başka alanlarda da kendini göstermiştir. Bunlar arasında, bulunmuş çocuklar için kurduğu **«Filles de la Charité»** teşkilâtını, fakirlere yardım ve hastalara bakım yolunda sarfettiği emekleri sayabiliriz. 27 Eylül 1660'ta ölen Vincent de Paul, kilise tarafından azizler sırasına geçirildi.

Bu da aynı gün oldu:

1538 : Barbaros Hayreddin Paşa, Andrea Dorya'yı hezimete uğrattığı Preveze önlerine geldi.

28 EYLÜL 1538

PREVEZE ZAFERİ

İmparator Charles-Quint (Şarlken veya Karl V), Akdeniz'deki Türk hâkimiyetini hazmedemiyor ve ne pahasına olursa olsun Akdeniz'i kendi kontrolüne almak istiyordu. Bu amaçla bir Haçlı donanması kurma çabalarına girişti. 1538 yılının sonbaharının başlangıcında da bu isteğini gerçekleştirdi. Bütün Avrupa devletlerinin savaş gemilerinden kurulu olan bu Haçlı Donanması'nda 600 gemi 3.000 kadar top ve 60.000 asker vardı.

Osmanlı İmparatorluğu ise, Akdeniz'in Türk hâkimiyetinden çıkmasına göz yumamazdı. Kaptan-ı Derya Barbaros Hayreddin Paşa, Haçlı Donanması'nı yok etmekle görevlendirildi.

Barbaros'un komutasındaki Türk Donanması'nda 122 parça gemi vardı. Her zamanki gibi Barbaros ortada, oğlu Hasan Reis de yanındaydı. Sol kanada Seydi Ali Reis, sağ kanada da Salih Reis komuta ediyordu.

Zamanın ünlü Hıristiyan denizcisi Andrea Dorya'nın komutasındaki muazzam Haçlı Donanması ile Barbaros Hayreddin Paşa komutasındaki Türk Donanması 28 Eylül 1538'de Yunan Denizi'nde Preveze açıklarında savaşa tutuştu.

Barbaros, sayıca son derece üstün olan düşman gemilerinin, yarısından çoğunu kendi dehâsına has yarma ve çevirme hareketleriyle ve top ateşiyle batırdı. Türk gemileri teknik bakımdan da düşman gemilerinden üstündü. Birkaç saat içindeki büyük kayıpları gören Andrea Dorya, gecenin bastırmasından faydalanarak kaçtı ve bu büyük savaş Türkler'in zaferiyle son buldu.

Bu da aynı gün oldu:

1956 : İlk Fransız atom pili, elektrik üretmeye başladı.

29 EYLÜL 1914

JEAN BOUIN'IN ŞEREFLİ ÖLÜMÜ

Almanlar, 1914 yılının Ağustos sonundaki genel hücum sırasında Vosges Dağları'nın tepelerinden biri olan Donon'u almış ve buraya sağlam bir şekilde yerleşmişlerdi. Karşılarında, diğer birliklerle 163'üncü Piyade Alayı da vardı ve bu alay, harbin ilk günlerinden beri savaşıyordu.

Nihayet, Nice'ten yardım kuvvetleri geldi. Bu kuvvetlerin arasında 5.000 metre Fransa, 10.000 metre dünya şampiyonu olan Jean Bouin de vardı. O da, kısa süreceğini sandığı bu savaşa seve seve koşuyordu. Ancak, askere alınırken, kendisini muayene eden hekim aynen şöyle demişti: **«Bak dostum, kalbiniz çok büyümüş... Aslâ asker çantası taşıyamazsınız ve çok çabuk yorulursunuz...»**

Jean Bouin buna aldırmamış, kalbinin büyük olmasının, zamanın en ünlü koşucusu olmasından ileri geldiğini düşünmüştü.

29 Eylül 1914'te rekortmenin bulunduğu birlik Almanlar'ın sağlam bir şekilde yerleştiği Montsel tepesi eteğine geldi. Sabahın erken saatinde süngü takıp hücuma geçen Fransız askerleri, 75'lik bir topçu bataryası tarafından destekleniyordu. Ne yazık ki, bu bataryanın atış menzili kısaydı. Bir mermi Bouin'in yanıbaşında patladı. Genç atlet ölmeden önce şöyle diyordu: **«Yarışa devam etmek için beni beklemeyin... Elveda...»**

Jean Bouin'in rekoru, ancak onbeş yıl sonra Finlandiyalı Paavo Nurmi tarafından kırılmıştır.

Bu da aynı gün oldu:

1968 : Mans koşusunu dördüncü defa olarak Ford kazandı.

30 EYLÜL 1870

JEAN PERRIN VE ELEKTRONİK

Elektronik çağının babası olan Jean Perrin 30 Eylül 1870'te Lille'de doğdu. Paris'te, Öğretmen Okulu'na girdiği zaman, o kadar yakışıklı bir delikanlıydı ki, arkadaşları ona Apollon derdi. Okulun en çalışkan öğrencisi olan Perrin, ayrıca çeşitli araştırmalar da yapıyordu. Nitekim çok geçmeden elektronların varlığını keşfederek elektronik biliminin doğmasına yol açtı.

1913'te yepyeni bir çalışmaya girişen Jean Perrin, ilkel usullerle **«Avogadro sayısını»** hesaplamayı başardı. İtalyan fizikçisi olan Avogadro aşağıdaki tezi ortaya atmıştı: Aynı basınç altında, aynı sıcaklıkta ve aynı hacimdeki yeri işgal eden iki gaz kütlesindeki molekül sayısı birbirinin aynıdır. Ancak işin önemli olan yanı bu sayıyı hesaplamaktı. Jean Perrin bunu başardı ve 1926'da Nobel Fizik Mükâfatı'nı aldı.

On yıl sonra Léon Blum tarafından Bilimsel Araştırmalar Müsteşarlığı'na getirilen bu bilgin, Millî Bilimsel Araştırmalar Merkezi'ni kurarak aynı zamanda büyük bir teşkilâtçı olduğunu da ispat etmek fırsatını buldu. Burası, araştırma yapanların çalışmalarını değerlendiren bir kuruluştu.

Aynı zamanda **«Palais de la Décauverte»**in kurulmasına büyük katkıda bulunan Jean Perrin, 17 Nisan 1942'de, sürgünde bulunduğu New York'ta oğlunun kollarında öldü. 1948 Haziranı'nda meslekdaşı Paul Langevin'le birlikte Panthéon'a gömüldü.

Bu da aynı gün oldu:

1846 : Doktor Morton, Boston'da eterle ilk anesteziyi yaptı.

---

1 EKİM 1929

HEYKELCİ ANTOINE BOURDELLE

En büyük Fransız heykelcilerinden biri olan Antoine Bourdelle 1 Ekim 1929'da öldüğü zaman, 900'e yakın heykel, binlerce de resim yapmıştı.

Bourdelle, 1861'de Montauban'da doğdu. Ağaç oyma işleri ve heykelciliği yapan babasının yanında yetişti. Gündüzleri okuluna gidiyor, akşamları da resim derslerinin verildiği gece kurlarına devam ediyordu. Bu genç kaabiliyet resim alanında öyle hızlı bir gelişme gösterdi ki, 1884 yılında da Toulouse'da, Paris'teki Yüksek Güzel Sanatlar Okulu'nda okumak üzere burs kazandı. Antoine, aynı yıl ilk sergisini açtı ve Beethoven'in bir büstünü yaptı. Hayatı boyunca Beethoven'in yirmi büstünü daha yapmıştır.

1890'dan itibaren heykelciliğin büyük ustası Rodin'in baş yardımcısı olan Bourdelle, onun eşsiz sanatından etkilendi. Ancak, bir yandan da eski Yunan heykelciliğinden ilham alan sanatçı kendisine has bir uslûp yaratarak, gittikçe artan bir üne kavuştu.

Bourdelle'in Paris'e gelişinden ölümüne kadar çalıştığı atölye, bugün Antoine-Bourdelle Müzesi diye anılır. Müze, yine aynı adı taşıyan sokaktadır.

Ayrıca her yıl, kaabiliyetli genç heykelcilere **«Bourdelle Armağanı»** verilir.

Bu da aynı gün oldu:

1745 : «Güliver'in Seyahatleri» nin yazarı Jonathan Swift, Dublin'de öldü.

---

2 EKİM 1851

MAREŞAL FOCH

Mart 1918'de, Fransa cephesinde her şey kötüye gidiyordu. Alman Mareşali Hindenburg, bütün kuvvetleriyle Fransız-İngiliz cephesine yüklenmiş, cephe, 1914'te olduğu gibi yarılmıştı. Doullens'de toplanan Müttefik Hükümet Başkanları, bütün kuvvetleri tek bir komuta altında birleştirmeye ve komutanlığa da General Foch'un getirilmesine karar verdiler.

Böylesine tehlikeli bir anda, Müttefikler'in emrindeki 12.000.000 askeri yönetme sorumluluğunu üzerine alan bu Fransız Generali Ferdinand Foch, 2 Ekim 1851'de Tarbes'da doğdu. Mühendislik okulunu bitirdikten sonra topçu sınıfına girdi. Geniş bilgisi ve cesareti sâyesinde kısa zamanda komutanlarının dikkatini çeken Foch, 1907'de Harp Okulu Komutanlığı'na, savaşın ilânından sonra da Nancy'deki Ordu Komutanlığı'na getirildi. İlk Marne Savaşı'nda bir orduyu yönetti. Denize ulaşma harekâtında ise, bu Fransız generali, İngiliz, Belçika ve Fransız birlikleri arasında irtibatı sağlamakla görevlendirildi. Clemenceau (ki onu sevmezdi) Doullens'teki toplantıda bu görev için Foch'u teklif etti.

Foch, 18 Temmuz'da bütün cephede taarruza geçti. Artık 11 Kasım'da Alman Ordusu'nun teslim oluşuna kadar sürecek olan Fransa Savaşı başlamıştı. Almanlar Rethondes'da, Mareşal Foch'un vagonunda teslim vesikasını imzaladılar. Evet, Foch Ağustos ayında mareşal olmuştu.

Bu da aynı gün oldu:

1535 : Jacques Cartier, Hochelago'daki Kızılderili köyüne geldi. Buraya Mont - Royal (yahut Montreal) adını verecektir.

3 EKİM 1858

ELEONORA DUSE

3 Ekim 1858'de, İtalya'daki Vigevano'da, Duse ailesinde dünyaya gelen Eleonora'nın babası tiyatro artistiydi. Eleonora, daha küçük yaştan tiyatroya merak sardı ve sahneye çıkmaya başladı. 1879'da daha yirmi yaşındayken şöhrete ulaştı. Çok güzel ve kaabiliyetliydi. Bu sâyede her role uymuş, şöhret basamaklarını hızla tırmanmıştı. Eleonore Duse, İspanya'da Amerika'da, Avusturya'da, Almanya'da, Rusya'da ve nihayet 1897'de Paris'te sahneye çıktı. Aktris, artık bütün dünyaca tanınıyor güzel sesiyle milyonlarca insanı âdeta büyülüyordu.

Öte yandan, zamanın en ünlü İtalyan yazarı Gabriel d'Annunzio ile olan aşk mâcerası, bu gibi gönül alâkalarına karşı büyük ilgi gösteren halk kitleleri üzerinde çok etkili oluyor ve şöhretini daha da artırıyordu. Bu iki âşıkın 1909 yılında birbirinden kesinlikle ayrılması, halk arasında bir bomba etkisi yaptı.

Artık kısaca **«La Duse»** diye tanınan sanatçı, ne yazık ki bu aşk mâcerası sonunda büyük hayâl kırıklığına uğradı, hattâ tiyatro zevkini bile kaybetti. Ölümünden üç yıl önce, sahneye çıktığı 1921 yılına kadar bir daha sahneye çıkmadı. 20 Nisan 1924'te de Pittsburgh'da öldü.

Ne yazık ki sinema da, bu büyük artistin kaabiliyetini günümüze yansıtmaktan uzak kaldı. 1916'da çevirdiği tek film olan **«Cenere»**nin çekiminden memnun kalmayan **«La Duse»**, filmi toplatarak bir daha da hiçbir sinema stüdyosuna adımını atmadı.

Bu da aynı gün oldu:

1807 : Amerikalı Fulton, Hudson Körfezi'nde Clermont adlı buharlı gemiyi yüzdürdü.

---

4 EKİM 1904

HÜRRİYET ANITI

Fransız heykeltıraşı Frédéric - Auguste Bartholdi, 4 Ekim 1904'te yetmiş yaşında Paris'te öldüğü zaman **«Dünyayı Aydınlatan Hürriyet»** adındaki dev heykeli onu bütün dünyaya tanıtmıştı.

Fransa tarafından Amerika Birleşik Devletleri'ne hediye edilen bu heykel, Fransız halkından toplanan paralarla yapılmış ve yapımına 1874'te başlanmıştı.

«Hürriyet Anıtı» elinde bir meşale tutan, kumaşlarla örtülü bir kadın heykelidir. Demirden yapılan iskeletin üzerine dövme bakır levhaların kaplanmasıyla meydana getirilmiş olan 48 metre boyundaki bu heykel, kaidesiyle birlikte yüksekliği 100 metreyi bulur. Çevresi 10 metreyi geçmektedir. Heykelin burnunun uzunluğu 1 metreden fazladır. Başına 40 kişi sığmakta, ziyaretçiler meşalenin etrafında dolaşabilmektedir.

Heykel, Paris'te tamamlandıktan sonra, sökülüp parçalar hâlinde ve 210 sandık içinde **«Isère»** vapuruna yüklenerek New York'a götürüldü. 28 Ekim 1886'da açılışı yapılan heykel, New York limanının girişindedir ve her yıl binlerce turist tarafından ziyaret edilir.

Amerika da, **«Hürriyet Anıtı»**nın bir küçük modelini yaparak Fransa'ya hediye etmiştir.

Bu da aynı gün oldu:

1678 : Şâir Regnard, Cezayir korsanları tarafından yakalandı.

5 EKİM 1914

İLK HAVA ZAFERİ

Birinci Dünya Savaşı patladığı zaman taraflar, ıhibi oldukları yüzlerce uçaktan ne şekilde ıydalanacaklarını henüz bilmiyordu. Fransızar'ın 158, İngilizler'in 156, Ruslar'ın 145 uçağına karşılık Almanlar'ın 260, Avusturyalılar'ın ise 36 ıçağı vardı.

İlk bombardımanlar başlamıştı. Almanlar Lunéville'e, 3 Ağustos 1914'te 6 bomba attılar. Ertesi gün Namour'un üzerine 4 bomba ve 29 Ağustos'ta da Paris'e 2 bomba atıldı. Ayrıca uçaklar sayısız keşif uçuşları yaparak, kara kuvvetlerine büyük destek oluyordu.

Daha bir avcı uçağının ne olduğunun bilinmediği o devirde; uçaklar silâhlandırılmış değildi. Pilotlar tüfek ve tabancalarını alarak uçağa biniyordu.

5 Ekim 1914'te Frantz komutasındaki bir Fransız **«Voisin»** uçağı Champagne üzerinde uçuyordu. Bu bembeyaz bir uçaktı ve üzerinde sâdece Fransız Bayrağı'nın renkleri olan mavi, beyaz ve kırmızılı işaretler vardı. Deneme olsun diye uçağa bir ağır makinelitüfek koymuşlardı. Bunu makinist Quénault kullanacaktı. Birden bir Alman **«Aviatik»** uçağı belirdi. Hemen tetiğe asılan Quénault, 47 mermi yaktı. İki uçak da havada bir tur attılar...

Sonra Quénault'nun makinelisi tarafından düşmanın üstüne çılgınca bir ateş açılmıştı. Aynı anda **«Aviatik»** tepesi üstü dikildi. Ölüm derecesinde yaralanan pilot artık uçağı kullanamıyordu. Alman uçağı yere çakılıp parçalanarak, bir hava savaşında düşürülen ilk uçak oldu.

Bu da aynı gün oldu:

1789 : Fransa halkı, Louis XVI'yı Versailles'dan alıp Paris'e getirmeye karar verdi.

---

6 EKİM 1898

WILHELMINE REŞİT OLUYOR

Hollanda Kralı Guillaume III, Loo şatosunda öldüğü zaman, kızı Wilhelmine henüz 10 yaşındaydı. Kendisinden çok büyük olan üvey ağabeyleri Guillaume ve Alexandre daha önce ölmüş olduklarından Hollanda tahtı Wilhelmine'e kalmış, annesi de nâib olmuştu.

6 Ekim 1898'de Wilhelmine'in artık reşit olduğu ilân edilince, halk günlerce bayram etti, resmî törenler yapıldı.

Wilhelmine, üç yıl sonra Henri de Mecklembourg - Schwerin ile evlendi. Bu evlenmeden 1909'da Juliana adında bir kız çocuğu dünyaya geldi.

Birinci Dünya Savaşı'nda, ülkesini savaşın dışında tutmayı başaran Kraliçe Wilhelmine, Hitler'in 10 Mayıs 1940'ta Hollanda'yı işgal etmesini önleyemedi. Henüz seferberliğini bile tamamlayamamış olan Hollanda ordusu, ancak temsilî bir mukavemet gösterdi. Öte yandan ülkenin başlıca şehirleri ağır bir bombardıman altında eziliyordu...

Wilhelmine kesin kararını vermekte gecikmedi. Deniz filosuna ve kolonilere savaşa devam emrini verdi; kendisi de ailesiyle birlikte bir savaş gemisine binerek İngiltere'ye geçti ve orduyu oradan idare etti. Wilhelmine bu savaşta Orange ailesinin sembolü olan: **«Je maintiendrai»** (Hakkını koruyacağım) sözünü kendisine meşale yaptı ve savaştan sonra 1945'te, vatanseverlerin büyük gösterileri arasında ülkesine döndü.

Bu da aynı gün oldu:

1925 : Avrupa'da barışı sağlamlaştırmak amacıyla Locarno konferansı toplandı.

---

7 EKİM 1920

RESMÎ GAZETE

«Resmî Gazete», kanunları, hükümet kararlarını, bir kısım yüksek yargı organı kararlarını halka ve ilgililere duyurmak amacıyla hükümet adına yayımlanan günlük bir gazetedir. Her ne kadar, Resmî Gazete'nin başlığının altında, **«Kuruluşu: 7 Ekim 1920»** olarak gösterilirse de; başlangıcı 1831'e kadar çıkmaktadır. Devlet tarafından çıkarılan kararnameleri yayımlamak üzere Sultan Mahmud II tarafından kurulan ve 11 Kasım 1831'de yayımlanmaya başlanan **«Takvim-i Vekayi»** Türkiye'nin ilk resmî gazetesi sayılır. Aynı zamanda bu gazetede, okuyuculara bazı haberler de veriliyordu.

Resmî Gazete, 23 Nisan 1920'de, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılmasından sonra, Meclis ve Hükümet kararlarını ve kanunları yayınlamak üzere 7 Ekim 1920'de Ankara'da **«Ceride-i Resmiyye»** adı altında yayımlanmaya başlamıştı. Gazetenin adı 1922'de **«Resmî Cerîde»** oldu ve bu isim, 1928 yılında **«T.C. Resmî Gazete»**ye çevrildi.

Resmî Gazete'de yayınlanması mecburî olan konuların başlıcaları şunlardır:

1 — Kanunlar, devletlerarası anlaşmalar, kanunların yorumu, özel aflar vs.

2 — Tüzükler.

3 — Cumhurbaşkanı'nca onaylanan tâyinler.

4 — Hükümet ve Bakanlıklar'ca çıkarılan yönetmelikler, hükümetçe çıkarılan kararnâmeler.

5 — Kanunlarda, Resmî Gazete'de yayınlanması şartı olan maddeler.

Bu da aynı gün oldu:

1957 : Ruslar, Sputnik I'i atarak uzay çağını başlattılar.

8 EKİM 1627

YÜZÜCÜ HABERCİLER

De Toiras, 1627 yılı Temmuz ayında, adamlarıyla birlikte İngilizler tarafından işgal edilen Ré adasındaki Saint-Martin kalesinde kapalı kalmıştı. Öte yandan Angoulême Dükü, Richelieu'nün kontrolü altında La Rochelle'i kuşatmış bulunuyordu. Richelieu her ne pahasına olursa olsun bu müstahkem yeri Protestanlar'dan almak kararındaydı. Rochelle'lilerle birlik olan İngilizler sâhile hâkimdiler.

Saint - Martin kalesindeki Toiras'nın durumu ise günden güne güçleşmekteydi. Yiyecekleri son derece azalmış, eldeki tek kuyunun gece gündüz savunulması gerekiyordu. Dolayısıyla hiç vakit geçirmeden Angoulême Dükü'ne haber göndermek lâzımdı.

Nihayet Toiras'ya, askerlerinden üçünün çok iyi yüzücü olduğunu bildirdiler. Toiras hemen onları çağırarak; yüzerek kıyıya gitmelerini, bu işi başardıkları takdirde kendilerine büyük mükâfatlar vereceğini söyledikten sonra yüzücülerin boyunlarına içinde mesaj bulunan birer küçük kutu astı.

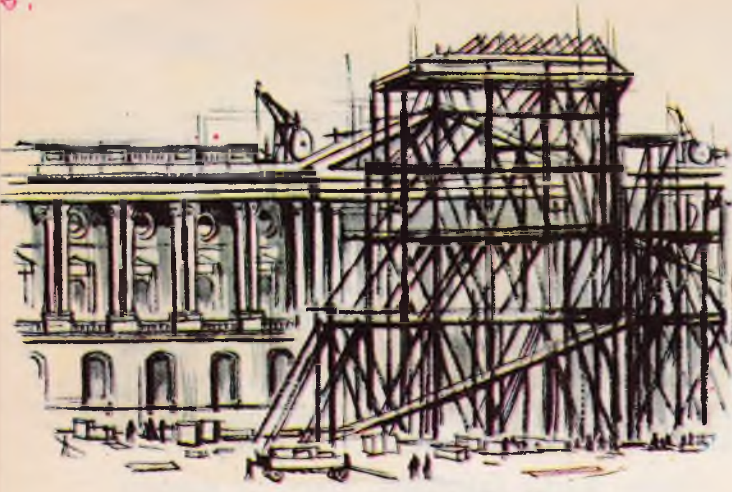
İlk yüzücü boğuldu... İkincisi İngilizler tarafından öldürüldü. Ancak üçüncü yüzücü karşı sâhile geçmeyi başardı. Bu asker öylesine ustaca yüzüyordu ki, onu görenler balık sanmıştı. Bitkin hâlde kıyıya varınca, balıkçılar tarafından kurtarılıp Angoulême Dükü'ne götürüldü.

Bu haberin vaktinde yetişmesi sâyesinde, De Beaulieu-Pressac 8 Ekim 1627'de Toiras'ya gerekli yardımı ulaştırdı.

Bu da aynı gün oldu:

1874 : Milletlerarası Posta Birliği kuruldu.

9 EKİM 1688

CLAUDE PERRAULT

9 Ekim 1688'de, bilimsel bir merakın kurbanı olarak, yetmiş yaşında hayata gözlerini yuman Claude Perrault; develerin gerektiği zaman çok az yemekle fazla iş görmelerinin vücut yapılarındaki bir değişiklikten olup olmadığını anlamak amacıyla, iki hörgüçlü bir deve üzerinde otopsi yaparken mikrop kaptı ve kurtulamayarak öldü.

Hem doktor, hem mûcit, hem mimar olan Perrault; aynı zamanda çağının en büyük araştırmacılarından da biriydi. Biyoloji alanında kan nakli, işitme duygusunun mekanizması ve bukalemun, semender, pelikan gibi acayip sayılan hayvanları incelemişti.

Claude Perrault ayrıca; suyu yükseğe çıkarmak için bir düzen kurmuş; ağır yükleri kaldırmak için bir kriko yapmış ve bir hesap cetveli icad ederek bunların hepsini de Bilimler Akademisi'ne sunmuştu. Mimar olarak Seine Nehri üzerinde kurulacak tek kemerli ahşap bir köprü tasarladığı gibi, basit bir manevrayla yükseltilip alçaltılabilen bir başka köprü projesi daha yapmıştı. Paris Rasathanesi'nin plânlarını yapan da odur.

Claude Perrault'nun en ünlü eseri, Louvre'ur sütunlu cephesidir. 1666 - 1670 arasında yapılan sarayın bu kesimi, her yıl Louvre'a gelen yüzbinlerce turistin hayranlıkla seyrettiği bir sanat eseridir. Hayatı, masal yazarı olan kardeşi Charles'ın hikâyelerindeki kahramanların hayatına benzeyen Claude Perrault, büyük bir dâhi olduğunu bütün dünyaya isbat etmiştir.

Bu da aynı gün oldu·

1970 : Kamboçya'da onbir asırlık krallıktan sonra cumhuriyet ilân edildi.

---

10 EKİM 1861

FRIDTJOF NANSEN

10 Ekim 1861'de, Norveç'teki Store-Froen'de, bilimsel çalışmalar yapan Fridtjof Nansen; Kutup seferlerine hazırlanıyordu. İlk olarak 1888'de Groenland adasını kızaklarla geçmeyi başardı.

Nansen daha sonra «**Fram**» (İleri) adını verdiği bir gemi yaptırdı; bu gemi donan suyun içinde sıkışıp kaldığı zaman, buzlarla birlikte sürüklenip gidecek şekilde yapılmıştı.

Nansen 24 Haziran 1893'te bu gemiyle Oslo'dan hareket etti. Bir süre sonra buzlar arasında sıkışan gemisi Kuzey Buz Denizi'nde buzların akıntısına uyarak sürüklenmeye başladı. Bu şekilde onaltı ay yol alarak incelemelerde bulundu. Ancak gemisi çok yavaş gittiğinden Nansen sabırsızlanmaya başlamıştı; yanına sadece arkadaşı Johansen'i alarak, kızakla Kuzey Kutbu'na ulaşmayı denedi. İki arkadaş, korkunç soğukta, buzlar üzerinde bir yıl yürüdü. Yiyecekleri bittiği için köpeklerini yemek zorunda kaldılar. Kutba ulaşamadılar ama çok değerli gözlemler getirdiler. Bu arada «**Fram**» yeteri kadar kuzeye sürüklenmiş, sonra, bu tehlikeli seyahatin dönüş yolculuğuna başlamıştı.

6 Eylül 1896'da Norveç'e dönen Nansen ve «**Fram**» büyük bir heyecanla karşılandı.

Fridtjof Nansen başka bir Kutup gezisi daha yapmadı. Öldüğü 1930 tarihine kadar kendini insanların ıstıraplarını dindirmeye verdi.

Bu da aynı gün oldu:

1790 : Alphonse de Lamartine, Mâcon'da doğdu.

11 EKİM 1915

EDİTH CAVELL'İN İDAMI

Bir İngiliz hastabakıcısı olan Edith Cavell Brüksel'de bir hastabakıcılık okulu kurmuştu.

Almanlar 2 Ağustos 1914'te Belçika'yı işgal ettiği zaman Edith, okulunu askerî hastahaneye çevirmiş ve burada milliyet farkı gözetmeden gelen her yaralıyı tedavi etmişti. Brüksel'in işgalinden sonra da Miss Cavell aynı işi yapmakta devam etti. Bir gün, hastahanesine yaralı iki İngiliz subayı geldi. Bunların Almanlar'dan saklanması gerekiyordu. Edith Cavell onların yaralarına baktıktan sonra, gizlice tarafsız kalmış olan Hollanda'ya geçmelerine yardım etti.

Artık bir defa bu işe karışmıştı. Çok geçmeden kaçan savaş esirlerinin gönderilmesiyle ilgili gizli bir cemiyete girdi.

Fakat, Edith Cavell 1915 yılı Ağustosu'nda tutuklandı. Her şeyi inkâr etmesi mümkün iken gururu buna engel olarak, her şeyi itiraf etti! Amerika Birleşik Devletleri'nin Büyükelçisinin arabuluculuk etmeye çalışmasına rağmen, Almanlar onu 11 Ekim 1915'te askerî bir mahkeme huzuruna çıkardılar. Yargılama sonucunda ölüm cezasına çarptırılan Edith Cavell, ertesi gün idam edildi.

Belçika, Hollanda ve İngiltere şehirlerinde birçok sokak bugün, Edith Cavell adını taşır. Ve günümüzde de, Belçika'daki hemşireler okuluna giren her öğrenciye, bu kahraman kadının idam mangasının karşısına çıkmadan önce yazdığı son mektubun bir kopyası verilir.

Bu da aynı gün oldu:

1970 : Fiji Adaları bağımsızlığını ilân etti.

---

12 EKİM 1492

KRİSTOF KOLOMB'UN HİNDİSTANI

15'inci yüzyılda gemiler, Hindistan'a gidebilmek için, Afrika'nın güneyinden dolaşan çok uzun bir yolu tâkip etmek zorundaydı. Bir İspanyol olan Kristof Kolomb, hep batıya gitmek suretiyle, Hindistan'a belki de daha çabuk varabileceğini düşündü.

Kristof Kolomb'un gemisi 3 Ağustos 1492'de **«Santa Maria»**, **«Nina»** ve **«Pinta»** adlı karavelalarda denize açıldı. Gemilerde 120 kişi vardı. **«Nina** ve **Pinta**'yı Pinzon kardeşler yönetiyordu.

Palos limanından hareket eden gemiler iki aylık bir seyahatten sonra henüz karaya varamamıştı. Kolomb bir ara karayı gördüğünü sandıysa da bunlar ufuktaki bulutlardı.

Gemicilerin morali artık bozulmaya başlamıştı. Bir daha memleketlerini göremeyecekleri endişesine kapılarak geri dönmek istiyorlardı, ama Kolomb engel oluyordu.

Nihayet bir akşam, gemilerin üzerinde kuşlar dolaşmaya başladı. Gemiciler, denizde yüzen dal parçaları buldular. Demek, kara pek uzakta değildi.

12 Ekim 1492 sabahı **Pinta**'nın gözetleme yerindeki tayfa: **«Kara göründü!»** Diye bağırdı.

Bir süre sonra Kolomb, yanında Pinzon kardeşler ve birkaç denizci olduğu hâlde karaya çıkarak Hindistan'ın bir parçası sandığı bu yere İspanya Kralı'nın sancağını dikti.

Gerçekte, bu ünlü denizci Antil Adalarından birine çıkmış ve Amerika'yı keşfetmişti.

13 EKİM 1815

KRAL MURAT'NIN İDAMI

Joachim Murat (Müra okunur), Napoléon I'in kız kardeşiyle evliydi. Napoléon I, onu 1808'de Napoli Kralı yapmış ve Rusya Savaşı'nda süvarilerinin komutanlığına getirmişti.

Imparatorluğun geleceğinden ümidini kesmiş olan Murat, kendi krallığına dönmüştü. Karısı Caroline'in teşvikiyle, tahtını kurtarmak sevdasına düşmüş, Fransa'yı bırakarak, 1814 yılı Ocak ayında, Avusturya ile bir anlaşma imzalamıştı. Napoli Kralı, böylece Müttefikler'in ihanetinin hâtırasını unutacağını umuyordu. Ama çok geçmeden hayâl kırıklığına uğradı. Çünkü Viyana onu reddetmişti.

Napoléon I, Elbe Adası'ndan ayrılıp da Fransa'ya çıkınca, Murat yeniden taraf değiştirdi. 1815 Martı'ndan itibaren İtalyanları bağımsızlığa çağırmaya başladı ve Césena'da Avusturyalılara saldırdı. Sonra İmparator'a danışmadan ve çok yersiz bir acelecilikle savaşa girerek Milano üzerine yürüyüşe geçti. Kuvvetlerine olan fazla güvenci yüzünden İtalya'nın artık kendisinin olduğunu sanıyordu. Fakat Avusturyalılar onu Tolentino'da yenilgiye uğratınca Toulon'a sığınmak zorunda kaldı.

Waterloo Savaşı'ndan ve İmparator'un ikinci defa tahttan uzaklaştırılmasından sonra kaderini yeniden zorlamaya kalkan Murat, krallığını tekrar ele geçirme hevesine düştü. Kendisine sâdık kalan bazı taraftarlarıyla, Kalabriya'da Pizzo'ya çıktı. Ama derhal yakalanarak sorgusuz sualsiz 13 Ekim 1815'te kurşuna dizildi.

Bu da aynı gün oldu:

1968 : Paris'deki otomobil sergisi 1.060.000 ziyaretçi tarafından gezildikten sonra kapandı.

14 EKİM 1944

MAREŞAL ROMMEL'İN SONU

14 Ekim 1944'te, Mareşal Rommel'i ziyaret eden General Burgdof ve Maisel, ona, Hitler'in bir emrini getirdiler. Bu emirde Hitler, daha iki yıl önce kendi eliyle mareşallik âsâsını verdiği Rommel'den, intihar etmesini istiyordu. Eğer Rommel bunu reddederse, kendisini bir askerî mahkemenin huzuruna çıkaracak ve ailesinden de korkunç şekilde intikam alacaktı. Sebebi ise; Mareşal Rommel'in 24 Temmuz 1944'te, Hitler'e karşı yapılan suikaste katılmakla suçlanmasıydı.

17 Temmuz'da, Normandiya yolunda uğradığı bir hava bombardımanında aldığı yaraların etkisinden yeni yeni kurtulmaya başlayan Rommel, karısını ve oğlunu çok severdi. Öte yandan Hitler'in adamları öyle yapmasını istiyordu. Onun Hitler'e başkaldırdığının duyulması, memleketleri için çarpışanların üzerinde kötü etki yapmaz mıydı? Bu sonuncu korku üzerine kararını vererek, ölmeyi kabul etti.

Nazi idaresi, Rommel'e muhteşem bir cenaze töreni yaptı, törene Hitler de katıldı. Söylenen heyecanlı nutuklarda 1940 yılında Fransa'da 7'nci Zırhlı Tümen'in komutanı iken yaptığı saaşlar, Libya'da Afrika kuvvetleri komutanıyken kazandığı başarılar, Kahire'nin kapısına kadar gidişi ve nihayet 1944 yılı Haziran ayındaki savaşlarda, Hollanda'daki Alman ordularının komutanı iken nasıl kahramanca çarpıştığı anlatıldı.

Yirmi yıl sonra, Federal Alman Cumhuriyeti, onun adını en büyük savaş gemilerinden birine vererek bu ünlü askere olan borcunu ödedi.

Bu da aynı gün oldu

1939 : İngiliz Royal Oak zırhlısı, Scapa Flow'da Alman denizaltı Komutanı Prien tarafından batırıldı.

15 EKİM 1944

İLK İNTİHAR UÇAĞI

Japonlar'ın, Leyte faciasından sonra uğradıkları kayıpları yerine getirmeleri imkânsız gibiydi. Durumu çok iyi değerlendiren Japon subayları için yapacak tek şey kalıyordu: Düşmana esir olmaktansa intihar etmek.

15 Ekim 1944'te, uçağına binerek havalanan Japon amirali Arima, bir düşman deniz filosunu görünceye kadar uçtu, sonra telsizle şu haberi verdi: **«Uçağımı bir uçak gemisine düşüreceğim.»** Bu ilk intihar uçağıydı. Japonlar **«Kamikaze»** diyordu.

«İlâhî rüzgâr» anlamına gelen bu kelime, 1281'de bir tayfunun istilâcı Moğollar'ı mahvetmesinden sonra kullanılır olmuştu.

Amiralin yaptığı bu örnek hareket değerlendirilerek 19 Ekim'den itibaren ilk intihar birliği kuruldu. Birkaç gün sonra da Formoza'da bir **«Kamikaze»** okulu açıldı. Buraya onaltı ile yirmiüç yaş arasındaki gönüllüler alınıyordu. Bu pilotlar, oniki saatlik bir çalışma uçuşundan sonra, mâtem alâmeti olarak beyaz bir gömlek giyinerek havalanıyorlar ve seçtikleri hedefi görünce, 45 derecelik bir açıyla gemiye yönelip üzerine düşmeye çalışıyorlardı.

Savaşta 2.314 **«Kamikaze»** uçuşu oldu. Bunlardan 1.228'i, Amerikalılar'ın baraj ateşini aşmayı başardı. Bu uçaklar 3'ü uçak gemisi olmak üzere 37 savaş gemisi batırdı, 298'ini de hasara uğrattı.

İntihar fikri yalnız pilotlara mahsus değildi. **«Yamato»** adındaki zırhlı, 7 Nisan 1945'te, sâdece gidiş için yetecek kadar yakıt alıp, Okinawa'ya yollanmıştı.

Bu da aynı gün oldu:

1812 : Napoleon I, Moskova'da «Moskova Emirnamesini» imzaladı.

---

16 EKİM 1875

AMEDEE BOLLEE'NİN OTOMOBİLİ

Mans'da çan dökümüyle uğraşan Amedee Bollee; kendi işi pek fazla vaktini almadığı için, meraklı olduğu makine işleriyle de uğraşıyordu. 1872 yılında buhar gücüyle hareket edecek olan bir araba yapmaya başladı.

4.800 kilo ağırlığındaki bu arabada oniki kişi oturarak seyahat edebilecekti. Arabanın motoru 15 beygir gücündeydi ve hızı saatte 40 kilometreyi buluyordu. Bir direksiyona bağlı olan öndeki iki tekerlek sâyesinde arabaya yön vermek mümkün oluyordu. **«L'Obeissante»** (Söz dinleyen) adı verilen araba iki kişi tarafından yönetilmekteydi. Biri önde oturuyor, direksiyonu kullanıyordu. Diğeri de arkada ocağı yakmakla görevli olan şofördü (Chauffeur — ateşçi).

Bollee, Mans'ta bu arabayla dolaştığı zaman çok büyük bir ilgi topladı.

1875'te, Ulaştırma Bakanlığı'ndan bu icadını Paris'te gösterme izni alan Bollee, Mans ile Paris arasındaki 230 kilometrelik yolu onsekiz saatte aldı, bu arada fazla sür'at yüzünden ceza yedi.

Parisliler, 16 Ekim 1875'te, başkente giren bu atsız arabanın getirdiği yeniliği büyük bir ilgi ve merakla izlediler.

Bunlar da aynı gün oldu:

1680 : Louis XIV, yayınlandığı bir fermanla Bourgogne ve Guenegaud tiyatrolarını birleştirdi.

1967 : NATO, Brüksel yakınında Evere'e yerleşti.

17 EKİM 732

CHARLES MARTEL, POITIERS'DE

Pépin d'Herstal'in oğlu olan Charles, 732'de Saray Naibi'ydi. Yâni Krallığı, Kral'ın yerine yönetiyordu.

İspanya'dan gelen Araplar o yıl Frank Krallığı'nı işgal ettiler. Hiçbir kuvvet onları durduracağa benzemiyordu.

Charles, birliklerini toplayarak Poitiers'de Araplar'ı karşıladı. İki ordu, siperlerine çekilerek yedi gün karşı karşıya beklediler.

17 Ekim 732'de Araplar, kılıçlarını havada sallayarak hücuma geçti. Franklar'a gelince, birbirlerine tamamen bitişik bir şekilde, kalkanlarını önlerine tutarak gerçek bir kale meydana getiriyorlardı. Araplar, şimşek hızıyla yaklaşıp uzaklaşıyor, Franklar yaklaşan Arapları, balta ve mızraklarıyla öldürüyordu. Arap hücumu bütün gün devam etti ama, Charles'ın ordusunu dağıtamayınca gece vakti çekilip gittiler.

Ertesi sabah, Charles savaş alanını boş buldu. Saray Nâibi bu savaşta inanılmayacak kadar büyük bir cesaretle dövüşmüştü. Elindeki ağır kılıç, örsün üzerine inen bir demirci çekici gibi durmadan kalkıp iniyor, düşmana vuruyordu. Bu yüzden askerleri ona **«Charles Martel»** (Çekiç Charles) adını taktı.

Bu da aynı gün oldu:

1962 : Gil Delamare, yükselen bir paraşütle, Manş Denizi'ni bir saat otuzbeş dakikada geçti.

---

18 EKİM 1914

YSER SAVAŞI

2 Ağustos 1914'te Almanlar, Belçika'nın tarafsızlığına tecâvüz edince, Belçika Ordusu, sayıca kendisinden üstün bir düşmanla dövüşmek zorunda kaldı. Kısa bir süre içinde Liège, Brüksel, Namur ve Anvers düştü. Anvers kuşatmasından kaçan son askerler de, Yser kalesine çekildi.

Bunlar iki aydan beri dövüşen 80.000 kişiydi. Şimdi Amiral Ronarch'ın 6.000 deniz piyadesine yardım edeceklerdi. Cephenin savunulması oldukça güçtü. Bir defa, her şeyden önce Yser vardı. Sonra Nieuport ve Dixmude arasındaki demiryolu şeridi geliyordu. Nihayet, Dixmude'den sonra da Ypres'e kadar uzanan Yser kanalının korunması lâzımdı.

Oniki Alman tümeni, 18 Ekim 1914'te şiddetli bir hücuma geçti. Ama Belçikalılar ve Fransızlar da çok iyi dayanıyorlardı.

Belçika Ordusu Genelkurmay Başkanı General Wielemans; Furnes'de, hâkim Feys'in evinde kalıyordu. Hâkim Feys, generale, 1794 - 1795 savaşları sırasında Nieuport'un su baskınına uğramasının hikâyesini anlattı. General Wielmans bu örnekten faydalanarak 27 Ekim'de Nieuport ile Dixmude arasındaki Yser vâdisinin su altında bırakılmasını emretti.

Denizin yükselmesi sırasında sâhildeki bentlerin kapakları açılınca bütün arazi üç metre yüksekliğinde sular altında kaldı. Foch, sonradan bu hareketin Fransa'yı kurtardığını söylemiştir. Gerçekten Belçika'nın elindeki son arazi parçası düşmandan bu sâyede kurtuldu ve savaşın sonuna kadar da düşman eline geçmedi.

Bu da aynı gün oldu:

1685 : Louis XIV, Nantes Fermanı'nı kaldırdı.

19 EKİM 1781

CORNWALLIS TESLİM OLUYOR

Amerika'da, İngilizler'le «**âsiler**» arasındaki savaş beş yıldan beri devam ediyordu. Ancak isyan eden koloniler hiçbir zaman cephelerinde 20.000 kişiyi biraraya getirememişlerdi. Hepsi kendi başına buyruk olan onüç devletin temsilcilerinden meydana gelen kongrede çok defa lâfla vakit öldürülüyordu. Eğer George Washington'un askerî dehâsının yanısıra, gönüllüleriyle birlikte gelen La Fayette ve 6.000 askeriyle birlikte savaşa koşan Rochambeau olmasaydı Amerikalılar'ın «**birlik**» fikrine çoktan veda etmesi gerekecekti.

Çok defa ümitsizlik içinde geçen bu savaşta son yardımı yapan da bir üçüncü Fransız oldu. Bu, Grasse Kontu idi.

Grasse Kontu, 1781'de, İngiliz generali Cornwallis'in, emrindeki 7.000 kişiyle, Güney devletlerini sıkıştırdığını öğrendiği zaman, Saint-Domingue'deydi ve emrinde yirmi gemi vardı. Hiç düşünmeden kuzeye yelken açtı. Tam o sırada Cornwallis de, Chesapeake'teki Yorktown'ı ele geçirmişti. Grasse Kontu, limanda demirledi. Bu arada İngiliz amirali Graves saldırdı ama başarılı olamadı. Fransızlar'ın geldiğini haber alan Washington ve La Fayette 16.000 kişilik bir kuvvetle yardıma koştular.

Kuşatma kısa sürdü. Graves, limanı terketti. Cornwallis ise 19 Ekim 1781'de teslim oldu.

Bu, öylesine beklenmeyen bir bozgundu ki Cornwallis teslim olmak üzere şehirden çıkarken İngilizler'in bandosu: **«The World Upside Down»**ı (Dünya tersine döndü) çalıyordu.

Bunlar da aynı gün oldu:

1216 : İngiltere'deki hürriyetlerin temeli olan «Magna Charta» yı çıkaran Kral Yurtsuz Jean öldü.

20 EKİM 1854

ARTHUR RIMBAUD

20 Ekim 1854'te Charleville'de doğan Fransız şâiri Arthur Rimbaud, 1871'de, savaş içinde, Paris'e geldiği zaman, koltuğunda bir dolu şiir vardı. Çok iyi bir öğrenim yaparken birden Paris hayatının kasırgasına yakalanan Rimbaud ile şâir Verlaine arasında 1874'e kadar süren çok yakın bir dostluk başladı.

Rimbaud, Fransız edebiyatının en güzel şiirleri arasında bulunan eserlerini verdiği zaman henüz yirmi yaşındaydı. Ne yazık ki, inanılmaz derecede başarılı olan edebiyat hayatı artık bitmişti; bundan sonra şiir yazmayacaktı.

18 Mayıs 1876'da Hollanda ordusuna giren şâir, aynı yılın 15 Ağustosu'nda, Cava'da ordudan kaçtı. 1876'da Kıbrıs'ta bir iş bulup çalışmaya başladıysa da hastalık yüzünden işini bırakmak zorunda kaldı. 1890'da Afrika'ya giderek 1891'e kadar Mısır ve Habeşistan'da ticaretle uğraştı ama, umduğu parayı kazanamadı.

Hasta ve fakir bir hâlde, Fransa'ya dönen Rimbaud, 10 Kasım 1891'de, eserleri artık dünyaca tanınmaya başladığı sırada öldü.

Bu da aynı gün oldu:

1969 : Nobel Barış Mükâfatı, Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı'na verildi.

1971 : Nobel Barış Mükâfatı Almanya Başbakanı Willy Brandt'a verildi.

---

21 EKİM 1833

ALFRED NOBEL'İN VASİYETİ

21 Ekim 1833'te Stockholm'de doğan Alfred Nobel, nitrogliserin ve kilden dinamit yapmayı başarmıştı. Nitrogliserin o zamana kadar sâdece maden kazma işlerinde, yahut büyük kayaları havaya uçurmakta kullanılıyordu. Ancak son derece tehlikeli bir maddeydi ve en küçük bir sarsıntıda patlayarak, büyük kazalara sebep oluyordu. Bu konuda çalışmaya başlayan Nobel, sonunda dinamiti buldu. Dinamit de hemen hemen nitrogliserin kadar etkiliydi; üstelik kullanılması kolay ve tehlikesizdi. Bu bakımdan dinamitin kısa bir süre içinde tanınması sâyesinde, bu İsveçli mühendis, büyük servet yaptı.

Nobel'in bu icadı, bir yandan kara ve demiryollarının yapımı alanında, madencilikte büyük bir kolaylık sağlarken, bir yandan da savaş âletlerinin gelişmesini hızlandırmış ve Nobel, bundan büyük bir üzüntü duymuştu.

1896'da ölen bu bilim adamı, bütün servetinin gelirini; her yıl beş dalda, dünyanın en önemli görülen eserlerinin sâhiplerine dağıtılmasını vasiyet etmiştir.

«Nobel Armağanı» fizik, kimya, tıp yahut biyoloji ile, edebiyat alanında önemli bir eser meydana getiren bir yazara, beşincisi olan barış armağanı da dünya insanlarının kardeşliği için faydalı işler gören bir şahıs ve cemiyete verilir.

Bunlar da aynı gün oldu:

1805 : İngiliz amirali Nelson, Trafalgar savaşında Fransız amirali Villeneuve'ü yendi. Kendisi de savaşta öldü.

1899 : Laubeuf tarafından yapılan, Fransızlar'ın ilk gerçek denizaltısı Narval denize indirildi.

---

22 EKİM 1797

PARAŞÜTLE İLK ATLAYIŞ

1769'da doğmuş olan André-Jacques Garnerin, genç yaşta Montgolfier kardeşlerin icadı olan balonla çok yakından ilgilenmiş ve ayrıca 1790'da, kendi yaptığı bir balonla ilk defa uçmuştu.

İhtilâlden sonra, cumhuriyet orduları savaşa girince, Garnerin; keşif uçuşları yapılması amacıyla balonlardan kurulu bir birlik meydana getirdi.

Daha sonra Avusturyalılar tarafından esir edilerek bir kaleye kapatılan Garnerin, geniş bir çarşaftan faydalanarak kalenin burcundan atlayıp kaçmayı düşündüyse de bu düşüncesini gerçekleştirmesine meydan kalmadan kurtarıldı. Ama, çarşafla atlama fikri Garnerin'in zihninden silinmemişti.

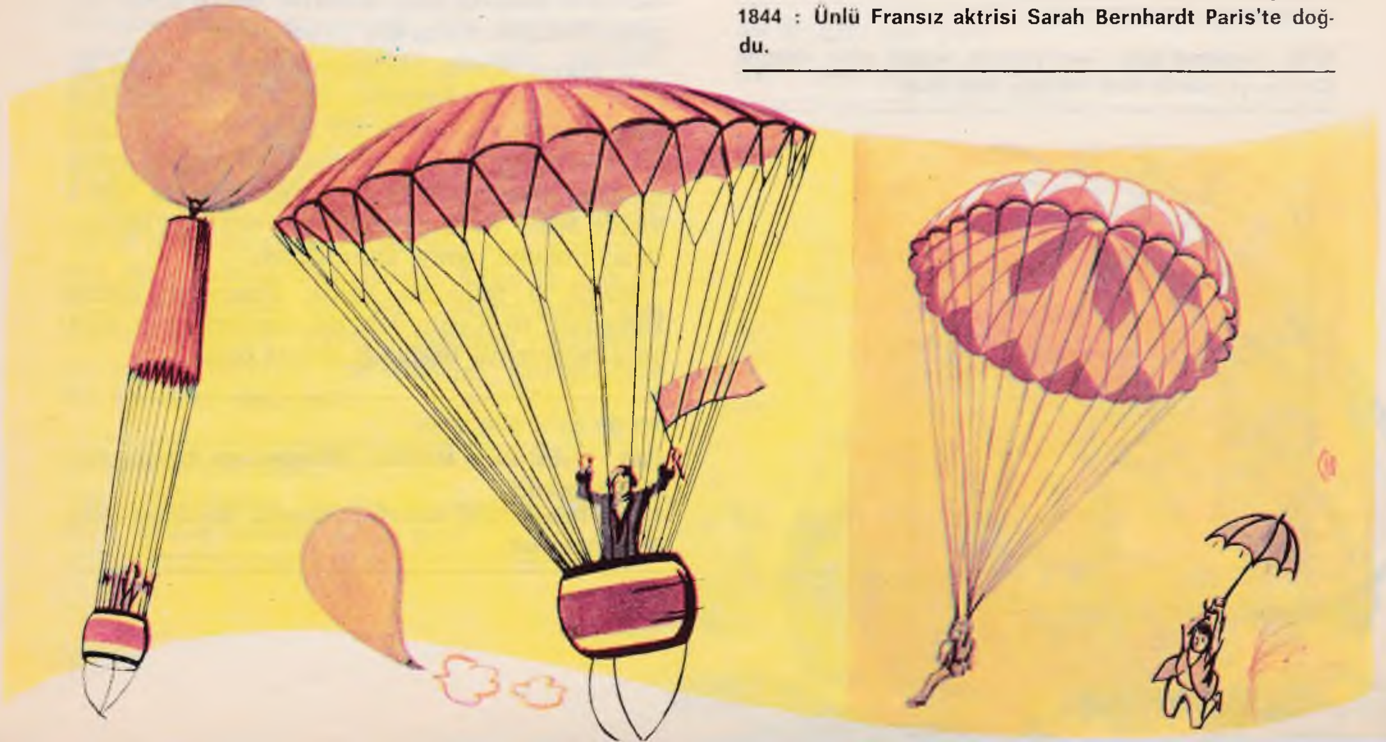
22 Ekim 1797'de, Paris'te ilk atlama denemesini yapan Garnerin, bu iş için bir balona bağlı paraşüt kullanmıştı. Paraşütün altında da balonun sepetine benzeyen bir bölüm bulunuyordu. Garnerin önce 1.000 metreye kadar yükseldikten sonra paraşütü balona bağlayan ipi kesti. Önce, kısa fakat hızlı bir düşme oldu; sonra düşüş yavaşladı ve sağ sâlim yumuşak bir iniş yaptı. Atlamayı tâkip eden binlerce kişi, böylece paraşütün ilk kullanılışını görmüş oluyordu.

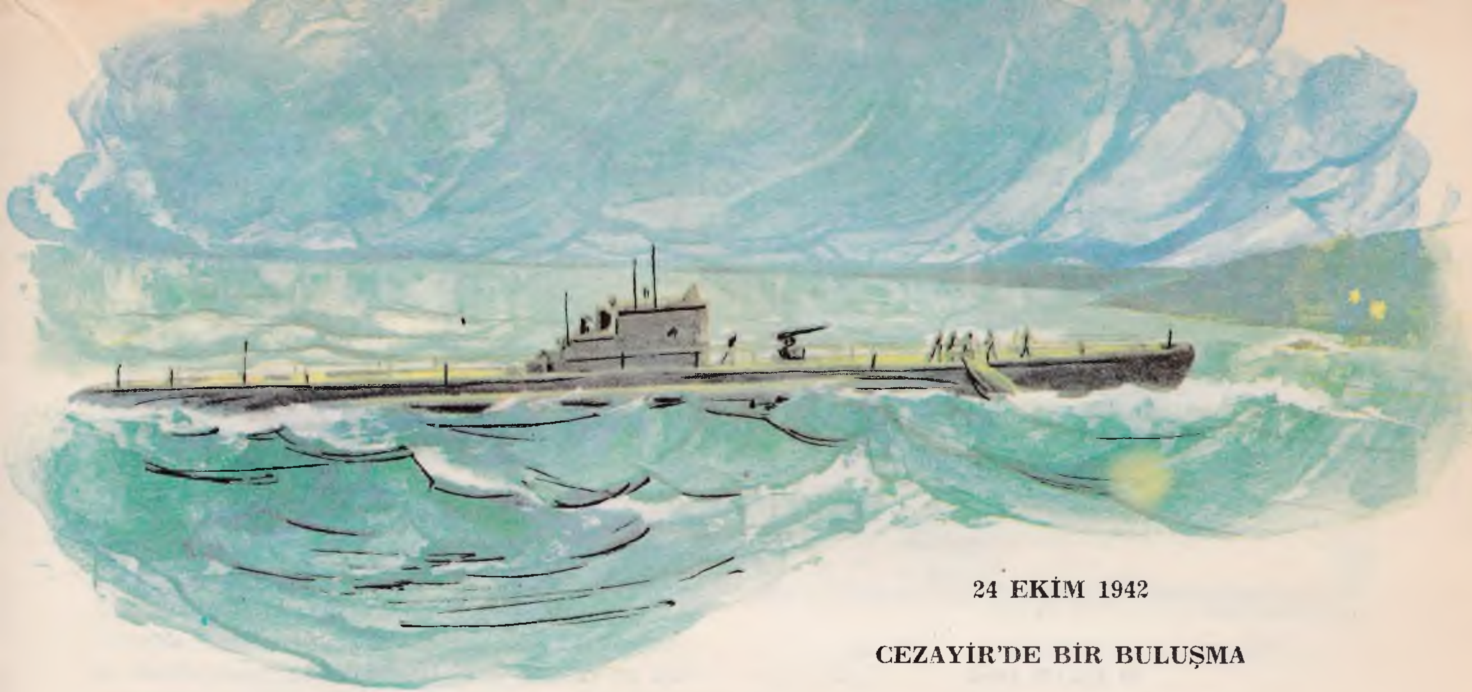
Paraşüt önce, sadece tehlikede olan havacıların kurtarılması için kullanılıyordu. İkinci Dünya Savaşı'nda, düşman hatları gerisine asker indirmekte kullanılarak savaşların akışını değiştiren bir araç oldu.

Bunlar da aynı gün oldu:

1811 : Macar bestecisi Franz Liszt, Raiden'de doğdu.

1844 : Ünlü Fransız aktrisi Sarah Bernhardt Paris'te doğdu.

23 EKİM 1812

GENERAL MALET'NİN SAHTEKÂRLIĞI

Napoléon I'e düşman olan General Malet, 23 Ekim 1812'de, sürekli olarak gözaltında tutulduğu sağlıkevinden kaçtı ve «General Lamotte» adı altında ortaya çıkarak İmparator'un Moskova önünde öldüğünü ve bir hükümet değişikliği olduğunu bildiren sahte bir mektup yazdı.

Sonra kandırdığı iki saf generalle birlikte Paris'in bütün kışlalarını dolaşıp durumu anlattı. Subaylar ona hemen inanıyorlardı.

Seine Valisi bütün bu olanlara inanmış ve yeni hükümeti kabul etmek için belediye sarayında özel bir salon hazırlatmıştı.

Ancak, Paris bölgesinin yöneticisi olan General Hulin, Malet'yi iyi tanırdı. Bu işte bir sahtekârlık kokusu sezerek ona itaat etmeyi reddetti. Bunun üzerine Malet, tabancasıyla ateş ederek adamın çenesini kırdı, fakat General Hulin'in subayları Malet'yi tutuklayarak, macera ortaklarıyle birlikte hapse attılar.

Divanıharp karşısına çıkarılan Malet, Başkanın:

— **«Suç ortakların var mıydı?»** Sorusuna karşılık olarak:

— **«Evet, bütün Fransa ve bizzat siz... Ama eğer başarsaydım!»** Cevabını vermişti.

General, yakınlarından oniki kişiyle birlikte 29 Ekim'de Paris'te kurşuna dizildi.

Bu da aynı gün oldu:

1969 : Nobel Edebiyat Armağanı, Samuel Beckett'e verildi.

24 EKİM 1942

CEZAYİR'DE BİR BULUŞMA

23 Ekim'i 24 Ekim'e bağlayan gece Cezayir kıyılarına yaklaşmakta olan, **«Seraph»** adındaki İngiliz denizaltısında General Eisenhower'in yardımcısı General Clark ile, dört Amerikalı subay vardı. Bunlar Cezayir'e 17 kilometre uzaklıktaki Cherchel'de, Fransız generali Mast, dört subay ve Cezayir mukavemet teşkilâtını yeniden canlandıran **«Beşler Grubu»**nun iki sivil temsilcisi ile buluşacaklardı.

Bütün ışıklarını söndürmüş olan denizaltı, sâhile yaklaşınca; ziyaretçiler denize indirilen iki küçük kayıkla sessizce sâhile çıktılar.

Çok geçmeden tartışma başladı. Cezayirli siviller Müttefikler'in gerçek niyetini, Kuzey Afrika'ya ne zaman çıkarma yapacaklarını anlamaya çalışıyordu. Amerikalılar'ın öğrenmek istediği ise gayet basitti: Buraya çıkarma yapınca ne gibi bir yardım görebileceklerdi ve atılacakları tehlikenin derecesi ne olacaktı?

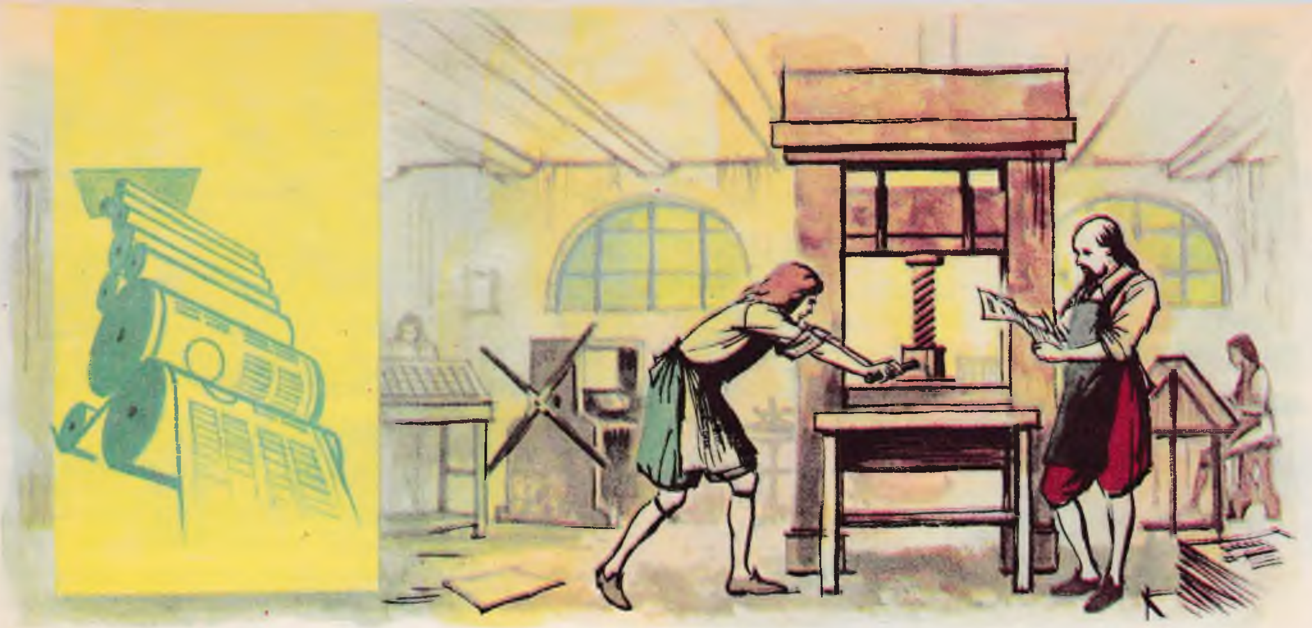
İki taraf konuşup dururken, kapı çalındı. Gelen, Polis Şefi'ydi. Sâhile yaklaşan kayıkları gören bir yerli durumdan şüphelenerek haber vermişti. Neyse ki, Cezayir'deki Amerikan Konsolosu da oradaydı ve kapıda resmî arabası duruyordu. Polis Şefi onu görünce çekildi.

Bu vesile ile bir an kesilen görüşme, yine hırslı bir şekilde başladı. Ertesi gece, Amerikalılar **«Seraph»**a döndükleri zaman Fransızlar'la anlaşmış bulunuyorlardı.

O gün de aksi gibi deniz dalgalıydı. Kayıklar tekneye yaklaşmakta güçlük çektiler. Ki, bu arada General Clark zamansız bir banyo yaptı.

Bu da aynı gün oldu:

1970 : Birleşmiş Milletler Teşkilâtı, kuruluşunun 25'inci yıldönümünü kutladı.

25 EKİM 1854

HAFİF TUGAYIN HÜCUMU

1854 yılı Eylül ayının başlangıcında İngiliz ve Fransızlar deniz üstünlüklerinden faydalanarak Karadeniz'deki büyük Rus limanı Sivastopol'un yakınlarına çıkarma yaptılar. Ayın 20'sinde düşmanı Alma geçidine doğru sıkıştırdıktan sonra, 27'sinde şehrin önüne geldiler. İçerideki birlikleri perişan durumda olan şehri kolayca almak mümkündü. Ancak, Müttefik Ordunun Başkomutanı olan Fransız Generali Saint-Arnaud'nun ölüm hâlinde olması komutada büyük kararsızlık yaratıyordu. Ruslar bu fırsattan faydalanarak, onların gemilerini limanın girişinde batırdı. Sivastopol kuşatması başlamıştı...

25 Ekim 1854'te Rus Generali Lipandi, komutasındaki bir yardım tümeniyle; Sivastopol'a 9 kilometre mesafedeki Balaklava'da bulunan İngiliz üssüne saldırdıysa da şiddetli mukavemet karşısında çekilmek zorunda kaldı.

Bunun üzerine Lord Raglan, Lord Cardigan komutasındaki hafif süvari tugayına onları tâkip etme emrini verdi. İngiliz süvarileri, hücum boruları çalarak düşmanını kovalamaya başladı ama, Rus topçusunun öldürücü bir ateş açması karşısında fazla ilerleyemediler. Atlar ve insanlar kan ve toz içinde yerlerde yuvarlanıyordu.

Yarım saat içinde her şey olup bitmişti: Artık hafif tugay yoktu.

Hafif tugayın kaybı, bir yıl sürecek olan Sivastopol kuşatmasını bir gün bile kısaltmamıştır.

Bu da aynı gün oldu:

1971 : Leonid Brejnev altı günlük bir ziyaret için Paris'e gitti. Bu, Brejnev'in ilk batı seyahatiydi.

26 EKİM 1653

İLK GAZETELER

1586 yılında Loudun'de doğan Théophraste Renaudot genç yaşta, tıp öğrenimi yapmak için Paris'e gitmişti. 1612'de Kral'ın hekimi unvanını alan Renaudot Kardinal Richelieu tarafından muhtaçlara yardım işiyle görevlendirildi.

Renaudot, işsizlerin yardımına koşmak için önce bir **«Adres Bürosu»** kurdu. Bu büro iş ve işçi arayanların sık sık başvurduğu bir yer hâline geldi. Daha sonra Renaudot, bu adresleri basarak dağıtmayı düşündü. Böylece Fransa'da ilk gazete çıkmaya başlamış oldu. İlk sayısı 30 Ağustos 1631'de çıkan gazetenin adı **«La Gazette»** idi.

Daha sonra Renaudot, bu gazeteye Fransa'dan ve yabancı ülkelerden gelen haberleri de eklemeye başladı. Kral ve Richelieu bile **«La Gazette»**'te makaleler yayınlayarak buna resmî bir hüviyet verdiler.

Çok geçmeden her tarafta tanınan **«La Gazette»** bu arada sâhibine de birçok düşman kazandırdı. Renaudot, 26 Ekim 1653'te Paris'te, sefalet içinde öldü.

«La Gazette» adını **«gazetta»** sözünden alıyordu. **«Gazetta»** 16'ncı yüzyılın ortasında Venedik'te çıkan ilk basılı yayının bir sayısının fiyatı olan Venedik parasının adıydı ki; Renaudot, bunu bir İtalya seyahati sırasında görmüştü.

İşte Renaudot'nun böylece çıkardığı küçük **«La Gazette»** bugün dünyanın her yanına haber dağıtan gazetelerin öncüsüdür.

Bu da aynı gün oldu:

1971 : Çin Halk Cumhuriyeti 35 oya karşı 76 oyla Birleşmiş Milletler'e kabul edildi. 17 üye de çekimser kaldı

27 EKİM 1968

PIERRE COUBERTIN'İN RÜYASI

Meksika Olimpiyat Oyunları 27 Ekim 1968'de sona erdiğinde Amerika Birleşik Devletleri 173 altın madalyanın 47'sini alarak büyük bir üstünlük sağlamıştı.

Pierre Coubertin, bu tarihten 74 yıl önce **«Ortegal»** transatlantiğiyle Yunanistan'a giderken; yıllardan beri düşündüğü Eski Yunan'daki olimpiyat oyunlarını canlandırma çabasındaydı. Basit bir Fransız gazetecisi olan Pierre Coubertin, spor ve eğitime çok meraklıydı. Bu düşüncesini gerçekleştirebilmek için çeşitli hükümetlerden, bilhassa Yunan Hükümeti'nden yardım görmesi lâzımdı. Coubertin, Yunanistan'daki bir dostuyla mektuplaşmış, Başbakan Tricoupis'in bu işte kendisine yardımcı olabileceğini öğrenmişti.

Atina'ya gider gitmez, ilk işi yarı harap durumdaki eski stadyumu ziyaret etmek oldu. Daha sonra ülkenin başka tarihî yerlerini ziyaret etti. Evet, kararı kesindi. Düşündüğü şeyi mutlaka gerçekleştirecekti. Ancak bakanlar kendisiyle görüşmekte güçlük çıkarıyorlardı. Bunun üzerine Veliaht Constantine ile görüşmeye karar verdi ve gerçek bir sporsever olan bu kral adayına meramını anlatarak amacına ulaşmıştı.

İki yıl sonra, 1896'da, Yunanistan'da ilk Olimpiyat oyunları Coubertin ve oldukça büyük bir kalabalık huzurunda açılıyordu. İlk Olimpiyatlar'a on ülkenin atletleri katılmıştı. Yunanistan, geçmişini canlandıran bu insanın hâtırasını yaşatmak için, Olympia'ya içinde, Pierre Coubertin'in kalbi bulunan bir mahfaza koydu.

Bu da aynı gün oldu:

1893 : Victorien Sardou'nun ünlü tiyatro oyunu «Madame Sans - Gêne» Paris'te oynanmaya başladı.

28 EKİM 1517

MARTIN LUTHER'İN FİKİRLERİ

Yüzyıllar boyunca Hıristiyan Kilisesi, saflığından çok şey kaybetmişti. Hele satılan günâh çıkarma senetleri rezalet hâlini almıştı: Evet, o devirde bir günahkâr Kilise'ye belirli bir para vererek güya günahlarını affettiriyordu.

Bir Alman râhibi olan Martin Luther, 28 Ekim 1517'de, din adına yapılan bazı işlere şiddetle karşı olduğunu ilân etti.

Bu tarihten üç gün sonra Luther'in fikirlerini açıklayan 93 maddelik liste, Thuringe'de, Wittenberg'deki Schlosskirche'nin kapısına asıldı. Çok büyük tepki gören bu hareket Roma'da Papa'ya kadar ulaştı. Martin Luther o sırada henüz Kilise'den ayrılmayı düşünmemekteydi. O, sâdece Aziz Paul'ün **«Adalet, imanla yaşar»** sözünün savunuculuğunu yapıyordu.

Ama Papa, kendi izniyle sürdürülen bir işe karşı yapılan bu şiddetli hücuma göz yumamazdı. Sonuç kötü olabilirdi. Öte yandan Luther de, işi en başta tasarladığından daha ileriye götürmüş, Hıristiyan âdet ve inançlarının çoğunu hattâ Papa'nın otoritesini bile tenkide başlamıştı.

Papa, 1520'de Luther'i aforoz etti. Luther ise aynı yılın 16 Aralık günü, Wittenberg şehrinin meydanında Papa'nın aforoz belgesini yaktı. Artık tamamen kiliseden kopmuştu.

Ertesi yıl da Worm'daki toplantıda imparatorluktan sürülmesine karar verilince, Luther, on ay **«Saxe Elektörü»**nün evinde saklandı, bu arada İncil'i Almanca'ya çevirdi. Taassup artık yok olmuştu: Reform başlıyordu.

Bu da aynı gün oldu:

1971 : İngiltere'nin Ortak Pazar'a girmesi, Millet Meclisi'nce kabul edildi.

---

29 EKİM 1923

CUMHURİYET'İN İLÂNI

26 Ağustos 1922'de başlayan Büyük Taarruz sonucu, 30 Ağustos'ta düşmanın denize dökülmesi üzerine Türkiye kendi geleceği üzerinde artık kesinlikle söz sâhibi olmuştu. Bundan sonra iş, gerekli anlaşmaların yapılmasına ve yeni idarenin kurulmasına kalıyordu.

Başkomutanlık Meydan Savaşı'nın kazanılması üzerine 11 Ekim 1922'de Mudanya Mütarekesi imzalanarak savaşa son verildikten sonra barış antlaşmasının yapılması çalışmalarına başlandı.

Hemen ardından, 1 Kasım 1922'de, Millet Meclisi'nden çıkan bir kanunla Osmanoğulları'nın saltanatına son verildi ve hânedan üyelerinin yurt dışına çıkarılması kararlaştırıldı. Son padişah Sultan Mehmed VI (Vahideddin) 17 Kasım'da İstanbul'dan ayrıldı.

Bundan sonra sıra, İsviçre'nin Lausanne (Lozan) şehrinde yapılan barış antlaşması görüşmelerinin tamamlanmasına gelmişti. Bu görüşmeler, bir ara kesintiye uğradıysa da, sonradan yeniden başladı ve 23 Temmuz 1923'te imzalandı.

Artık, hür ve bağımsız Türkiye'de yeni rejimi yürürlüğe koymak için hiçbir engel kalmamıştı. İlk hazırlıklar tamamlandıktan sonra, 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet ilân edildi. Böylece altı yüzyıl zamanın en kuvvetli devleti olarak varlığını sürdüren Türk - Osmanlı İmparatorluğu'nun yerine Türkiye Cumhuriyeti kurulmuş oldu. Ve Ankara Milletvekili Gazi Mustafa Kemal Paşa, T.B.M.M. üyelerinin ittifakıyle Cumhurbaşkanı seçildi.

30 EKİM 1973

BOĞAZİÇİ KÖPRÜSÜ

30 Ekim 1973 günü, Boğaziçi'nin Ortaköy v Beylerbeyi yakasında yüzbinlerce İstanbullu toplanmıştı. Halkın gösterdiği bu büyük ilgi yersiz değildi: O gün, insanoğlunun binlerce yıldan beri hayâl ettiği şey gerçekleşecek, tarihte ilk olarak iki kıta bir köprüyle birleştirilmiş olacaktı: **«Boğaziçi Köprüsü»**yle.

Boğaziçi Köprüsü'nün yapımına üç yıl önce başlanmıştı. Çalışmalar, önceden kararlaştırıldığı şekilde büyük bir düzen içinde yürümüş, bir yandan köprü yapılırken bir yandan da köprüyü çevre yollarına bağlayacak yan yolların yapımına başlanmıştı.

Dünyanın en büyük köprüleri arasında dördüncü sırada yer alan ve Asya ile Avrupa arasındaki trafik akımını büyük ölçüde kolaylaştıran Boğaziçi Köprüsü kulelerinin yüksekliği 165 metre, köprünün deniz yüzeyinden yüksekliği 64 metre, iki ayak arasındaki açıklığı 1074, bütün uzunluğu 1560 metredir. Bu dev asma köprüyü taşıyan çelik halatlardan her biri 0,5 santimetre çapında 10.000 çelik telden meydana gelmiştir. Bütünüyle, köprünün ağırlığı 15.000 ton, halatlardan her birinin taşıma gücü ise 30.000 tondur.

Tam anlamıyla dev bir anıt görünüşünde olan Boğaziçi Köprüsü o gün, Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk tarafından açıldı. Açılışa gelen yüzbinlerce İstanbullu ilk gün köprüden geçme fırsatı buldu. Arabaların geçişi ertesi gün başladı.

Bunlar da aynı gün oldu

1530 : François I'in kurduğu Collège de France açıldı.
1945 : A.B.D.'nde savaş içinde yapılan savaş gemilerinin sonuncusu olan 2.714'üncü «liberty-ship» denize indirildi.

---

31 EKİM 1964

D'ORIOLA'NIN ALTIN MADALYALARI

Helsinki'de yapılan 1952 Olimpiyatları'nın binicilik yarışmalarındaki madalyaların en önemlisi olan «Milletler Büyük Mükâfatı» altın madalyasını bir Fransız olan Pierre Jonquères d'Oriola kazanmıştı.

1964 Olimpiyatları ise Tokyo'da yapıldı. O sırada Pierre d'Oriola kırkdört yaşındaydı. Ayrıca 1956 ve 1960 Olimpiyatları'nda hiç madalya almamıştı. Bu bakımdan Fransa seçicileri, onu listeye alırken çok düşünmüştü. Gazetelerin spor yazarları ona çok az şans tanıyorlardı. Ama Pierre d'Oriola, kendisinden ve atı **«Lutteur B»**den emindi. Fransa sporundan sorumlu olan Maurice Herzog bile, oyunların kapanmasından bir gün önce Tokyo Olimpiyatları'nın bilânçosunu yapmıştı. Ama son gün olan 31 Ekim 1964 **«Büyük Mükâfat»** günüydü.

Bu yarışta her yarışmacının parkuru iki defa dönmesi gerekiyordu. D'Oriola birincisinde pek başarılı olamadı; ama zararı yoktu; diğer yarışmacıların da puan kaybı vardı.

İkinci tur başlayınca, koşuları tâkip eden Fransızlar **«ihtiyar»** yarışçılarının bir şeyler yapabileceğini gördüler. Bir tek puan kaybettiği takdirde yarışı kazanacaktı... Ama hayır, D'Oriola, bir tek puan bile kaybetmeden şâhâne bir binicilik örneği göstererek Helsinki'deki başarısını tekrarlayarak altın madalya kazandı. Ve bu, Fransızlar'ın Tokyo Olimpiyatları'nda aldığı tek altın madalyaydı.

1 KASIM 1928

HARF DEVRİMİ

Cumhuriyet'ten önce kullanılan Arapça alfabenin öğrenilmesi oldukça güç ve zaman alıcıydı. Bu yüzden halkın büyük bir çoğunluğu okuma - yazma bilmiyordu.

Atatürk, Cumhuriyet'in ilânından sonra, sosyal hayatımızda çeşitli devrimler yapma yoluna gitti. Bunların en önemlilerinden biri harf devrimidir.

Genç Türkiye Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı, Arap harflerinin öğrenilmesinin zorluğu üzerinde duruyor, yerine yeni bir alfabe kabul etmeyi düşünüyordu.

1927 yılında buna kesinlikle karar verdi. Türk Dil Kurumu'ndan, Lâtin harflerini kullanarak Türk Dili'ne uygun bir alfabe hazırlamasını istedi.

1 Ağustos 1928'de, İstanbul'da toplanan Kurum, Atatürk'ün de katıldığı toplantılarda konuyu görüştü. Artık harf devrimi kesinleşiyordu. 9 Ağustos gecesi, Sarayburnu'ndaki gazinoda bir toplantı yapıldı. Bu toplantıya katılan Atatürk, orada, halka yeni Türk alfabesini anlattı, alfabenin kolaylığını, okuma - yazma oranının bu sâyede yükseleceğini söyledi.

Bir yandan yeni harflerin öğretilmesine başlanırken, Atatürk de bir yandan gezdiği yerlerde harf devriminin esaslarını anlatıyor ve bir yandan da bu hareketi gerçekleştirilecek kanun hazırlanıyordu.

Harf Devrimi Kanunu 1 Kasım 1928'de kabul edilerek yürürlüğe girdi.

2 KASIM 1958

PAPA GİOVANNİ XXIII

Ondokuz yıl Papalık makamını işgal eden Papa Pius XII öldüğü zaman Katolik Kilisesi çok önemli bir görevle karşı karşıya kalmıştı: Papalık makamına gerçekten değerli birini seçmek için bütün dünyadan gelen kardinaller Roma'da toplandı. Bu, kolay bir iş değildi.

Papalık seçiminde şöyle bir usul vardır: Görevli kardinaller Vatikan Sarayı'ndaki özel bir daireye kapanır ve ancak Papa'nın seçiminden sonra buradan çıkarlar. Geleneğe göre ister din adamı olsun, ister olmasın, kardinallerden başka hiçbir kimse bu makama seçilemez.

Kardinallerden çoğu, Venedik Kardinali Roncalli'nin üzerinde duruyordu. Bu, köylü asıllı, sâde bir insandı; yaşı dolayısıyla da (yetmişdokuz yaşındaydı) daima tedbirli, ihtiyatlı olacağı bir gerçekti.

1925'te kutsal yılın kutlanması için kurulan komitenin başkanlığını yapan Roncalli, aynı yılın Mart ayında piskopos seçilmişti. 1935'te Rum Ortodoks Kilisesi üstünde de yetkiye sâhip olarak Türkiye'de bulundu.

Nihayet 2 Kasım 1958'de, sarayın bacasından, seçimin yapıldığını bildiren beyaz duman tütmeye başladı. Roncalli seçilmiş ve Giovanni XXIII adını almıştı.

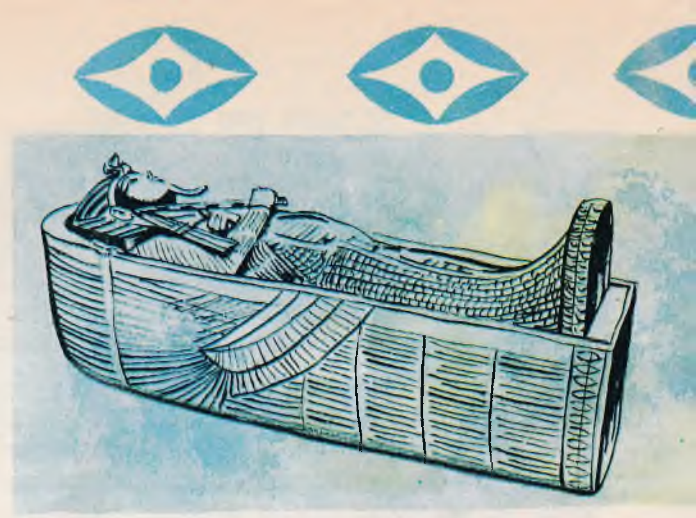
Kardinaller onu seçerken, bu makamda fazla kalamayacağını da düşünmüşlerdi. Gerçekten Giovanni XXIII Papalık makamını beş yıl işgal etti ama, kilise tarihinde önemli roller oynadı.

Bunlar da aynı gün oldu:

1520 : Macellan, dünya turu seyahatine çıktı.

1789 : Talleyrand'ın isteği üzerine ruhban sınıfının malları Fransız milletinin emrine verildi.

3 KASIM 1898

FACHODA'DAKİ KARŞILAŞMA

3 Kasım 1898'de, İngiliz generali Kitchner, Fachoda önüne geldi. Sudan'da, Nil üzerindeki bu küçük yer, bir avuç insanın başında bulunan Fransız binbaşısı Marchand tarafından tutuluyordu. Marchand, görevli olarak 1897 Martı'nda hareket etmiş ve Ubangi Nehri'nin kaynağına kadar ilerledikten sonra büyük güçlükle Bahrülgazal'daki bataklık bölgeyi geçmiş, nihayet Derviş'lerin şiddetli bir hücumunu da püskürttükten sonra Fachoda'da Beyaz Nil'e ulaşmıştı.

Kitchner'in yanındaki topçu kuvvetleriyle birlikte Nil Nehri boyunca ilerlemesinin sebebi; İngiltere'nin, Nil üzerinde Fransa'nın varlığına tahammül edememesi idi.

Her iki rakip de birbirlerini kolluyor ve aralarında çıkacak en küçük bir çatışmanın Fransa - İngiltere arasında bir savaşa yol açacağını biliyordu. Kitchner daha kuvvetliydi ve üssüne çok daha fazla yakındı. Fransızlar ise tamamen yalnızdılar ve en küçük bir yardım almaları imkânsızdı.

Londra ve Paris'te herkes büyük bir heyecanla bekliyor, gazeteler büyük manşetlerle olaya yer ayırıyordu. Acaba savaş çıkacak mıydı? Hayır; zira Fransa Hükümeti büyük bir akıllılıkla Sudan'dan çekilmeyi kabul etmişti. 11 Aralık 1898'de, Marchand, Fachoda'dan çekildi. Fransızlar bu kararı, ihanet olarak niteliyordu.

Ama, bu **«ihanet»**in günün birinde iyi bir sonucu oldu. İngiltere ve Fransa, aralarındaki düşmanlığın yersiz olduğunu anlayarak, altı yıl sonra, bir dostluk anlaşması imzaladılar.

Bu da aynı gün oldu:

1968 : İngiliz Graham Hill, Meksika büyük otomobil yarışını kazandı.

4 KASIM 1847

MENDELSSOHN'UN RÜYASI

Félix Mendelssohn, 4 Kasım 1847'de Almanya'nın Leipzig şehrinde hayata gözlerini yumduğu zaman otuzsekiz yaşındaydı. Ama, hayatının iki rüyasını gerçekleştirmiş bulunuyordu: Bir müzik konservatuarı kurmuş ve unutulmaya yüz tutmuş olan Johann Sebastien Bach'ın eserlerinin yeniden yaşamasını sağlamıştı.

Félix çok zengin bir baba ve çok kültürlü bir anne tarafından yetiştirilmişti; annesi ona piyano dersleri veriyordu. Daha üç yaşından itibaren, müzik alanında üstün bir kaabiliyete sâhip olduğunu gösteren Felix, dokuz yaşına geldiği zaman bir piyanist olarak halkın huzuruna çıkmaya başladı. Genç dehâ, Goethe'nin karşısında çalmış ve bu büyük adam, Mozart hârikasının tekrarlanmış olduğunu belirtmişti.

Mendelssohn, en büyük eseri olan **«Bir Yaz Gecesi Rüyası»**nı bestelediği zaman henüz onyedi yaşındaydı:

Daha sonra Bach'ın eserlerini çalmak için bir oda orkestrası kuran Mendelssohn, ayrıca bir konservatuar kurulması için de çalışıyordu. Sonunda 3 Nisan 1843'te Leipzig Konservatuarı açıldı.

Zamanının bu en ünlü müzisyeni Avrupa'nın her tarafından eserlerini çalan orkestraları idare etmek üzere dâvet alıyordu.

Bu da aynı gün oldu:

1800 : Napoléon Bonaparte, Ağırlıklar ve Ölçüler Dairesi'ni kurdu.

5 KASIM 1922

TUTANKAMON'UN MEZARI

Mısır'ın ortasında, Nil Nehri kıyıları yakınındaki Krallar Vâdisi, bu ülkede M.Ö. 1500 - 1200 yıl öncesinden beri hüküm sürmüş olan firavunların mezarlarıyla doludur. Zamanla bu mezarlar ve içlerindeki hazineler kalın kum tabakaları altında kalmış, bunları gün ışığına çıkarmak için çok uzun çalışmalar gerekmiştir.

İlk araştırmalar 1902'de Amerikalı Davis ile başlamış; daha sonra 1914'te Lord Carnarvon ve Howard Carter araştırmalara devam etmiştir.

1917 yılında Carnarvon ile Carter, Krallar Vâdisi'ndeki birçok mezara girmeye teşebbüs etmiş ve geniş ölçüde kazı yapmışlardır. Kazılar sırasında, işçi kulübelerinin kalıntılarının bulunması, araştırmacılara yeni mezarlar yakınında bulunduklarını gösteriyordu.

Nihayet 5 Kasım 1922'de çalışmalar en verimli sonuca ulaştı. Kulübelerden birinin altında, aşağıya doğru inen merdivenler keşfetmişlerdi. Burası bir mezarın girişiydi.

Bundan sonraki haftalar boyunca, Carnarvon ve Carter; heykeller, hazine salonu ve nihayet Tutankamon'un lâhdini buldular. 23 Şubat 1923'te, son derece büyük bir heyecan içinde açtıkları lâhdin içinde Tutankamon'un mumyası el değmemiş hâlde duruyordu. Carter, son altı yıllık çalışmaları sırasında, kendisini en fazla heyecanlandıran şeyin ne olduğunu sordukları zaman şu cevabı verdi: **«Küçük bir çiçek demeti... Bu, dul kadının, kocasına verdiği son hediyeydi... Ve çiçekler, aradan geçen üçbin beşyüz yıla rağmen renklerini kaybetmemişti.»**

Bu da aynı gün oldu:

1968 : Richard Nixon A.B.D. Cumhurbaşkanlığı'na seçildi.

6 KASIM 1793

ORLÉANS DÜKÜ'NÜN İDAMI

Louis XIV'ün ölümünden sonra, Fransa'yı yönetmiş bulunan Orléans Dükü Louis Philippe kendi durumunda olan prenslerin çoğundan daha ileri bir öğrenim görmüştü. Daha pek genç yaşta yeni fikirlere karşı ilgi duyardı. Kendisi Fransa'nın en zengin insanıydı ama, bütün varlığıyla liberalizmi savunurdu. Bunun en büyük örneği olarak da, Paris'te kendisine ait olan Palais-Royal Sarayı'nın muhteşem bahçelerini halka açmıştı.

Saray'a ve Marie Antoinette'e düşman olan Louis Philippe, hicviye yazan birçok şâiri himayesine almıştı. 1787 yılında États Généraux Meclisi hazırlanırken, halkın temsilcileri olanların tarafını tutmuş, bu da onun halk tarafından çok sevilmesini sağlamıştı. Ama 1789'da, Millet Meclisi'nin çalışmalarına soyluların temsilcisi olarak katıldı. Ne var ki, çok geçmeden Mirabeau ile yakın ilgi kuruyor ve ihtilâlci fikirleri benimsemeye başlıyordu. 1789 yılı Ekim ayında, halkın Versailles üzerine yürüyüşünü düzenledi ve kendisi de her türlü imtiyazlarından ve haklarından vazgeçtiğini ilân etti.

Ama, bir ihtilâl sırasında fikirler çok çabuk değişir, olayların nereye varacağı bilinmez. Nitekim yeni fikirler, Orléans Dükü'nün fikirlerini hızla aşmaya başladı. Convention Meclisi üyesi ve ihtilâlcilerin elebaşılarından Danton'un yakın dostu olarak Louis XVI'nın idamı için oy kullandı ama, yine de kendi başını kurtaramadı.

6 Kasım 1793'te ihanetle suçlanarak mahkeme huzuruna çıkarılan Louis Philippe'e idam cezası verildi ve aynı gün giyotinle başı kesildi.

Louis Philippe 1792'de, Parisli idarecilerden kendisini fikirlerine uygun bir soyadıyla anmalarını istemişti: Philippe Égalité. Ama oğlu, 1830'da Fransa tahtına geçince Louis-Philippe I adını kullandı.

7 KASIM 1455

JEANNE D'ARC'IN SUÇSUZLUĞU İLÂN EDİLİYOR

Jeanne d'Arc 23 Mayıs 1430'da, Compiègne surlarında, şehri kuşatan Bourguignonlar tarafından esir edilmişti.

İngiliz ve Fransız Ordularına komuta eden Bedford Dükü, durumu öğrenince, Bourguignonlardan Jeanne d'Arc'ın affedilmesi isteğinde bulundu. Bedford Dükü, aslında iki gaye için bu istekte bulunmuştu: Birincisi, kendisini birçok kere yenmiş olan Jeanne d'Arc'ın tekrar dövüşmesini önlemek; ikincisi de onu Fransızlar'ın gözünden düşürmek.

Öte yandan, Beauvais Piskoposu Cauchan da Jeanne d'Arc'ın kendilerine verilmesini istiyordu.

Sonunda, Jeanne d'Arc, Cauchon aracılığıyla 1430 Kasımı'nda 10.000 lira karşılığında İngilizler'e verildi ve aradan çok zaman geçmeden duruşma başladı. Mahkeme heyeti doğrudan doğruya Cauchon'un başkanlığında çalışıyordu. Ayrıca, yanındaki heyetin hepsi de, dâvâlarına sonuna kadar inanmış Anglikanlardı. Duruşma haftalarca sürdü. Dine karşı gelmek ve büyücülükle suçlanıyordu. Sonunda 28 Mayıs 1431'de hüküm giydi ve iki gün sonra da Rouen'deki Eski Pazar meydanında diri diri yakıldı.

Jeanne d'Arc'a çok şey borçlu olan Fransa Kralı Charles VII, 7 Kasım 1455'te onun yargılanmasının yeniden yapılmasını istedi. Bu yargılama sırasında, genç kızın hayatının bütün safhaları gözler önüne serildi. Yakıldığı yere kadar Jeanne d'Arc'ın yanında bulunmuş olan râhip Ysambart de la Pierre orada bulunan herkesin ağlamakta olduğunu anlattı. Bunların arasında İngiltere Kardinali de vardı.

Böylece mâsumluğu ispatlanmış olan Jeanne d'Arc'ın, 1920'de de bütün Fransa'nın koruyucusu olarak azîzeliği ilân edildi.

8 KASIM 1901

KAÇIRILAN KADINLAR

1901 yılı Ekim başlarında Miss Ellen Stone adındaki bir İngiliz kızı; Madam Tsilka, kocası ve altı Makedonyalı gençle birlikte katır sırtında Selânik'e gidiyorlardı.

Bütün gün süren yorucu yolculuk sonunda, karşılarına çıkan bir eşkıya grubu tarafından yolları kesildi.

Haydutlar, kuşattıkları bu küçük grupla birlikte bir süre yol aldıktan sonra, Miss Stone ile Madam Tsilka'yı alıkoyup diğerlerini salıverdiler. Beraberinde aldıkları iki kadını, dağların tepesindeki bir mağaraya götürdüler. Öte yandan sakallı ve iri yarı bir adam olan, haydutların reisi yirmi gün içinde kendilerine 25.000 İngiliz lirası verilmediği takdirde kadınları öldüreceğini bildirdi.

İki genç kadın korkudan bitkin bir hâldeydiler. İstenen bu çok miktardaki parayı kim toparlayıp da ödeyecekti? Sonunda çâresiz İstanbul'daki bir dostlarına mektup yazarak durumu bildirdiler.

Ve... Öldürücü bekleyiş başladı.

Nihayet 8 Kasım 1901'de, haydutlardan biri Miss Stone'a bir mektup getirdi. Mektupta, onları kurtarmak için büyük çabalar harcandığı bildiriliyordu.

Olay, bütün dünyada duyulmuş, herkes iki kadının âkıbetini merak ediyordu. Onları kurtarmak için Amerika'da bir yardım kampanyası açıldı ve 12.000 İngiliz lirası toplandı. Sonunda haydutların reisi 14.500 liraya razı olarak 25 Ocak 1902'de onları serbest bıraktı.

Bunlar da aynı gün oldu:

1942 : İngiliz ve Amerikalılar Kuzey Afrika'ya çıktılar.
1968 : Kabul edilen bir kararla işçiler, Ortak Pazar'ın on ülkesinden dilediğinde çalışabilecekler.

---

9 KASIM 1970

GENERAL DE GAULLE'ÜN ÖLÜMÜ

10 Kasım 1970 günü, Fransa ve bütün dünya, General Charles de Gaulle'ün bir gün önce, saat 19.30'da, Lorraine'de, Colombeyles - Deux - Eglises'deki La Boisserie'de bulunan evinde ölmüş olduğunu öğrendi. Radyo istasyonları programlarını değiştirdiler, haber bültenleri De Gaulle hakkında bilgiler verdi, birçok ülkede müzik yayınları kesilerek De Gaulle'ün ölümü duyuruldu.

Generalin isteği üzerine, cenaze töreni 12 Kasım'da, Colombey'de çok sâde olarak yapıldı.

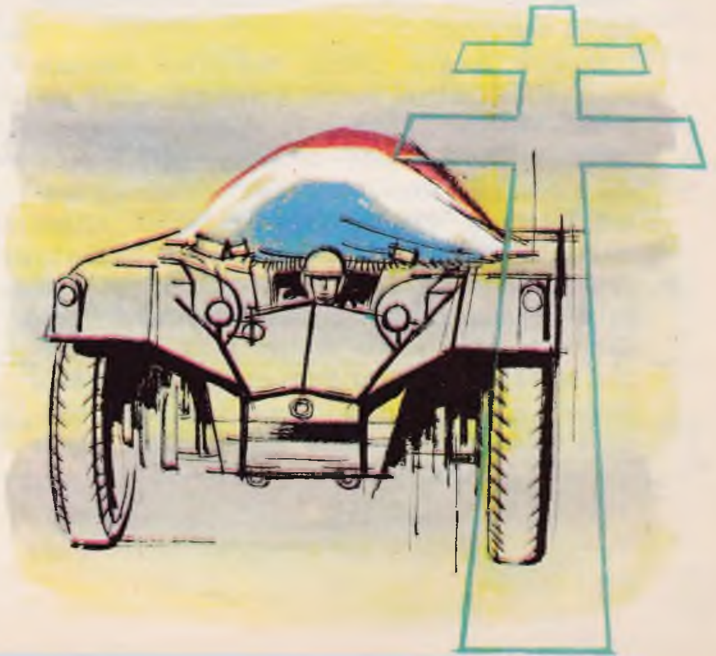
Köyün marangozu tarafından yapılan De Gaulle'ün tâbutu, Fransız Bayrağı'na sarılarak önce kiliseye, oradan da mezarlığa götürüldü. Tâbut, bir zırhlı arabaya konmuştu. Köyün sokaklarında büyük bir kalabalık vardı.

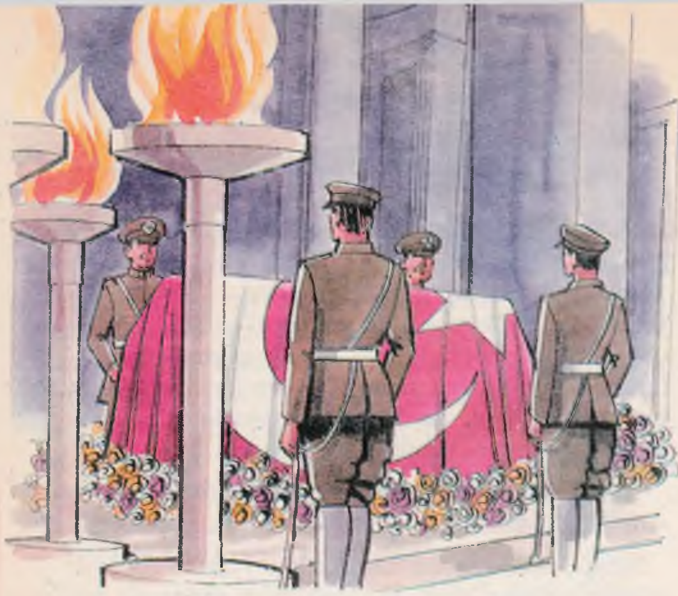
Aynı gün, Notre-Dame de Paris Katedrali'nde yapılan dinî törene dünyanın her yanından gelen devlet başkanları katılarak General De Gaulle'ün hatırasını saygıyla andılar. Amerika Birleşik Devletleri Cumhurbaşkanı'yla, Sovyetler Birliği Hükümet Başkanı, krallar, cumhurbaşkanları omuz omuzaydı. Böylesine çok devlet ve hükümet başkanının biraraya geldiği az görülen bir olaydı.

O akşam, sayılamayacak kadar çok Fransız, Champs - Élysées caddesini yürüyerek geçip, Zafer Anıtı'nın altına bir çiçek bıraktı. Çok geçmeden dağlar gibi çiçek yığılmıştı. Bu, bütün Fransızlar'ın General De Gaulle'e olan saygısının bir ifadesiydi.

Bu da aynı gün oldu:

1799 : Napoléon Bonaparte, Fransa'nın tek başkanı oldu.

10 KASIM 1938

ATATÜRK'ÜN ÖLÜMÜ

10 Kasım 1938 Perşembe sabahı, Dolmabahçe Sarayı'ndaki Türk Bayrağı yarıya indirilmişti. O gün saat 09.05'te, Atatürk, saraydaki odasında hayata gözlerini yummuştu.

Bu acı haber aynı anda bütün yurtta, çok geçmeden de bütün dünyada duyuldu. Bütün yurtta Bayraklar yarıya indirildi ve Türk Milleti, Ata'sı için gözyaşı dökmeye başladı.

1881 yılında doğan Atatürk, subay olarak hayata atılmış ve 1911'deki Trablusgarp Savaşı'nda, 1914'te Birinci Dünya Savaşı'nda büyük yararlıklar göstermiş, 1915'te komutasındaki birlikle Anafartalar'da kahramanlık destanları yaratmıştı.

Kafkas cephesinde Ordu Komutan Vekilliği yapmış olan Atatürk, daha sonra Güney Cephesinde Ordu Komutanlığı'nda bulunmuştu. Bu cephedeki Yıldırım Orduları Grubu Komutanı olan Alman Generali Falkenhayn'ın görevden ayrılması üzerine Yıldırım Orduları Başkomutanlığı'na atanmıştı.

Atatürk, Birinci Dünya Savaşı'nda yenilmiş sayılmamız üzerine, vatanı kurtarmanın tek yolunun, milletçe savaşmak olduğuna inanıyordu. 19 Mayıs 1919'da, Ordu Müfettişi olarak Samsun'a çıktıktan sonra bu alanda çalışmaya başladı. 23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni topladıktan sonra Kurtuluş Savaşı'nı yönetti. Sonunda Türkiye'de cumhuriyet ilân edildi ve Atatürk, Türkiye'nin ilk Cumhurbaşkanı oldu. Memlekette yaptığı çeşitli devrimlerden sonra, ne yazık ki 1938 yılı başlarında hastalandı ve bütün dünya tıbbının her türlü imkânıyla tedavi edildiği hâlde 10 Kasım'da hayata gözlerini yumdu.

11 KASIM 1940

TARANTO'YA ÇIKARMA

1940 Haziranı'ndaki Fransa-İtalya mütarekesinden sonra, Amiral Cunningham komutasındaki İngiliz Akdeniz Filosu, kendisinden daha kuvvetli olan İtalyan Filosu'yla karşı karşıya kalmıştı. Bu durum ise İngiliz amiralini çok rahatsız ediyordu. Bir an önce İtalyan Donanması'na ağır bir darbe indirmeyi düşünerek en kısa bir süre içinde, altı İtalyan zırhlısının üslendiği Taranto limanına hücuma karar verdi.

Hücum için 21 Ekim günü kararlaştırılmıştı. Bu, ünlü Trafalgar Savaşı'nın yıldönümüne rastlıyordu. Ancak **«Illustrious»** adındaki uçak gemisinde çıkan bir yangın, hücumun 11 Kasım'a bırakılmasına sebep oldu.

İngiliz Filosu, 11 Kasım 1940 günü Taranto Körfezi açıklarındaydı. Ortalık kararınca, **«Illustrious»** ve refakat destroyerleri ana filodan ayrılarak hedeflerine yaklaşmaya başladı. Aynı gün öğleden sonra yapılan bir keşif uçuşu sırasında, uçaklardan Cuningham'a şöyle bir şifreli telsiz geldi: **«Cennet kuşlarının hepsi yuvada!»**

Saat 21.00'de, **«Illustrious»**dan havalanan ilk uçak dalgası saat 23.00'te Taranto'ya vardı. Bu uçaklardan ikisi aydınlatıcı füzeler taşıyordu, diğerleri ise bombardıman ve torpil uçaklarıydı. Torpil uçakları hücuma geçti ve **«Conte di Cavour»** bir torpil isabeti aldı. **«Littorio»** adını taşıyan yepyeni zırhlı da iki torpile hedef oldu.

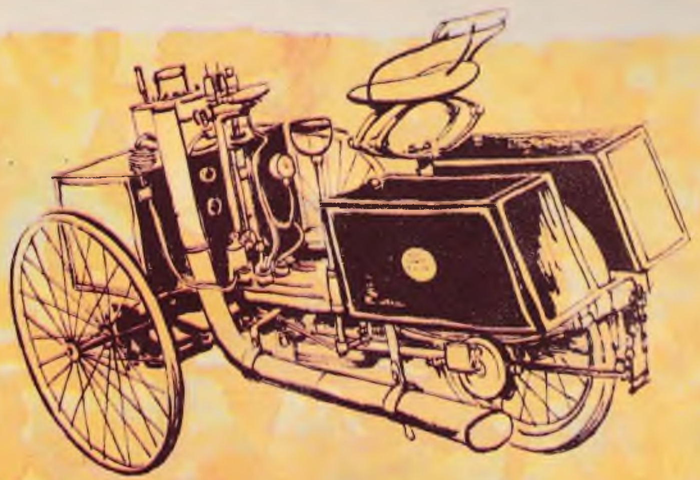
Bir saat sonra ikinci bir uçak dalgası geldi. Sonunda uçaklar gemiye döndükleri zaman, İtalyanlar'ın zırhlı sayısı yarıya inmişti. İngilizler ise bu arada iki uçak ve bir tek pilot kaybetmişti.

Bu da aynı gün oldu:

1918 : Mareşal Foch'un vagonunda imzalanan ateşkes anlaşması Birinci Dünya Savaşı'na son verdi.

12 KASIM 1895

OTOMOBİL KULÜBÜNÜN KURULUŞU

Daha küçük yaştan beri mekaniğe çok düşkün olan Kont Albert de Dion, 1881 yılının güzel bir gününde gezinirken, bir vitrinde sergilenen ilgi çekici bir makineyi görünce hemen içeriye girip sordu. Satıcı bunun, tek silindirli bir buhar makinesi modeli olduğunu; özel olarak hazırlanmış bir camdan yapıldığı için, kızgın buharın pistonlara gelişinin ve pistonların hareketinin rahatça görülebildiğini söyledi. De Dion bu makineden hemen bir tane satın aldı ve yapımcının adresini öğrendi.

Yapımcılar, Bouton ve Trépardoux adlı iki akrabaydı. De Dion hiç vakit geçirmeden verilen adrese gidip gençleri buldu ve kendisiyle birlikte çalışmalarını teklif etti. 1883 yılından itibaren de «**De Dion, Bouton ve Trépardoux**» atölyesi buharlı araçlarını çıkarmaya başladı.

Albert de Dion, sporcu yaradılışlı bir insandı. Nitekim kendi yapımları olan otomobille katıldığı 1894'teki Paris-Rouen, ertesi yıl Paris-Bordeaux yarışında birinci geldi.

Öte yandan yapımcılarla, yarışmalara katılanlar arasında sürekli bir ilgi kurmak gerekiyordu. De Dion her zamanki girginliğiyle işe sarıldı. Serveti ve «**Kont**» unvanı sâyesinde birçok engeli kolayca aşarak, 12 Kasım 1895'te ilk Fransız Otomobil Kulübü'nü kurdu.

Fransız Otomobil Kulübü, otomobil sâhiplerinin menfaatlerini korumak ve uluslararası yarışlar düzenlemek görevine bugün de devam etmektedir.

Bu da aynı gün oldu:

1944 : Almanlar'ın Tirpitz zırhlısı, İngilizler tarafından batırıldı.

13 KASIM 1868

ROSSINI'NİN BAŞARISI

29 Şubat 1792'de, İtalya'nın Pesaro kentinde doğan Gioacchino Rossini'nin annesi opera şarkıları söylüyor, babası çalgı çalıyordu. Böylece bir tiyatrodan bir tiyatroya dolaşarak hayatlarını kazanan aile, çocukları Rossini'yi büyükannesine emanet etmişlerdi. Yaşlı kadın, çocuğun her isteğini yapmayı kendine bir görev edinmişti. Böylece, başıboş kalan çocuk, okul disiplinini sevmediği için okula pek uğramaz oldu. Demirci, kasap çıraklığı yaptıysa da başarılı olamadı.

Giocchino'nun tek kaabiliyeti müzik alanındaydı. Oniki yaşındayken piyano çalmaya başlamıştı. Hocası da ancak iki parmağıyla çalabilen bir piyano öğretmeniydi ve opera havaları, şarkılar besteliyordu.

İlk başarısını 1813'te, Milano'daki Scala Operası'nda kazanan Rossini, ondan sonra da hâlâ sık sık çalınan çeşitli operalar bestelemeye başladı. Bunların en tanınmışları «**Sevil Berberi**», «**Paris'te Bir İtalyan**», «**Hırsız Saksağan**»dır. Rossini, 38'inci operası olan «**Guillaume Tell**»i bitirdiği zaman otuzyedi yaşındaydı. O tarihten sonra opera bestelemekten vazgeçerek sadece dinî müzik üzerinde çalışmaya başladı.

Rossini 1824'te Paris'e yerleşti ve kısa bir süre içinde halk tarafından sevildi. Müzisyenler ve başka önemli kişiler, şehrin kültür merkezlerinden biri hâline gelen evine koşuyordu.

13 Kasım 1868'de Paris'te ölen Rossini'nin cenazesi Floransa'ya götürülerek, Santa Croce Kilisesi'ne gömüldü.

Bu da aynı gün oldu:

1971 : Mariner IX adlı A.B.D. uydusu, Mars çevresindeki yörüngesine girdi.

14 KASIM 1307

GUILLAUME TELL'İN «ELMA»SI

XIV'üncü yüzyılda, İsviçreliler, Avusturyalılar'ın hâkimiyetine karşı koymaya başlamıştı.

Avusturya İmparatoru'nun temsilcisi olan ve ülkede çok zâlimce bir idare sürdüren Herrmann Gessler, bir gün Althorf şehrinin meydanına diktirdiği bir sırığın tepesine şapkasını asıp, herkesin bunu selâmlamasını emretmişti.

Mukavemetçilerin reislerinden biri olan Guillaume Tell, bu emre uymayı reddedip şapkayı selâmlamayınca, hemen yakalayıp tutukladılar. Ona örnek bir ceza vermek isteyen zâlim Gessler, Guillaume Tell'i çağırtarak: «Duyduğuma göre, sen iyi bir okçuymuşsun. Elli adımdan bir adamın başındaki elmayı vurabilirmişsin! Eğer bu başarını benim önümde de gösterirsen sana vereceğim cezayı affederim. Ancak bir şartım var; elmayı kendi oğlunun başına koyacaksın!» Dedi.

Nihayet 14 Kasım 1307 günü çocuk, Gessler'in diktirdiği sırığın altına getirilerek başına bir elma kondu. Oğlundan 50 adım ötede bulunan Guillaume Tell yayını gerdi, elmayı nişanladı.. Ve ok fırladı. Guillaume Tel, elmayı vurmuştu.

Fakat Guillaume Tell, bu işi başaramadığı takdirde, gömleğinin içine sakladığı ikinci bir oku Gessler'e atacağını itiraf etmesi üzerine hapsedildi.

Bu da aynı gün oldu:

565 : Bizans İmparatoru Justinien I öldü.

---

15 KASIM 1957

RÂHİBE MARIE - SUZANNE VE CÜZAM

1889'da Paris'te dünyaya gelen Alice Novial, zengin bir sanayicinin çocuğu idi. Ancak tıp tahsiline başladıktan bir süre sonra kendini dine verdi.

Sacré-Coeur'de, Marie-Suzanne adıyla râhibe olan genç kız, bir başka râhibeyle birlikte Makongai'ye gitti. Burası, Büyük Okyanus'ta sâdece cüzamlıların gönderildiği bir küçük adaydı.

Bu adada yirmibeş yıl kaldıktan sonra Paris'e çağırılan Marie - Suzanne oradaki Saint-Louis hastahanesinde çalışarak cüzamlılar üzerindeki araştırmalarını sürdürdü. 1944 yılında Lyon'da, bir cüzam hastahanesi kurdu ve ayrıca, kendisine bir de laboratuvar yaptı.

Marie - Suzanne, özel kültürde elde ettiği cüzam mikroplarını, yaşlı bir cüzamlı hastaya aşıladı. Beş ay sonra hastanın iyileştiği görüldü.

O günden itibaren, bilginler ona yardım etmeye başladılar. Roma'da toplanan Milletlerarası Mikrobiyoloji Kongresi, bu aşının, cüzamı geriletici bir etkisi olduğunu tesbit etti.

15 Kasım 1957'de, Vatikan ilgilileri, bu râhibenin bulduğu aşının cüzamlıların tedavisine yeterli olduğunu ilân ettikleri gün ne yazık ki, Marie - Suzanne hayata gözlerini yummuştu.

Bu da aynı gün oldu:

1969 : Mısırlı kurbağa-adamlar Eilath limanında iki Israil gemisine hücum etti.

16 KASIM 1772

SENEFELDER VE TAŞBASMACILIĞI

16 Kasım 1772'de Prag'da doğan Alois Senefelder, tiyatro oyunları yazıyordu ama, fakirliği yüzünden bunları bastıramıyordu. Aynı zamanda yaratıcı bir zekâya sâhip olan bu delikanlı yeni bir baskı sistemi icad etmeyi aklına koyduğu zaman henüz yirmi yaşındaydı. Basmak istediği yazıyı bir bakır levha üzerine vernikle yazan Alois, daha sonra bu levhayı bakıra etki yapan bir asite sokarak; levhadaki yazılı kısımları kabartma olarak çıkartmaya çalıştı. Fakat sonuç memnunluk verici olmadı.

Bu başarısızlıktan cesareti kırılmayan Senefelder, bakır yerine, yüzü iyice perdahlı kalker kullanmayı denedi. Ama bütün denemeleri işe yarar bir sonuç vermedi. Nihayet bu işten vazgeçmeye karar vereceği sırada, 1796'da, taş üzerindeki yazının, tıpkı normal baskıda kullanılan harfler gibi mürekkebi aldığını farketti: Senefelder, taşbasmacılığı keşfetmişti. Buna **«litografi»** dendi.

1808'de Fransa'da tatbik edilmeye başlanan taşbasmacılığı Géricault yahut Delacroix gibi ünlü ressamlar sâyesinde tanındı ve yayıldı.

Taşbasmacılığında üç safha vardır: Birincisinde desinatör, eseri, özel bir yağa batırılmış kalemle ve ters olarak kalker üzerine yazar veya çizer. Bundan sonra taş, kimyasal bir maddeyle yıkanır. Böylece yazılan yazı veya çizilen resim artık çıkmaz hâle gelir. Ve nihayet taşa mürekkep sürülerek baskı yapılır.

Bu da aynı gün oldu:

1700 : Louis XIV, torununun İspanya Kralı olmasını kabul ederek, İspanya Verâset Savaşları'nın başlamasına yol açtı.

---

17 KASIM 1869

SÜVEYŞ KANALI'NIN AÇILIŞI

Akdeniz'le Kızıldeniz'i birleştiren Süveyş Kanalı, Avrupa limanlarından kalkan gemilerin, Afrika'yı dolaşmasına lüzum kalmadan Hindistan, Çin ve Japonya'ya gitmesine yardımcı olan çok önemli bir kanaldır.

Kanal, Fransa'nın Kahire Konsolosu Ferdinand de Lesseps idaresinde kazılmıştır. Lesseps, böyle bir su yolunun ticaret hayatında büyük bir gelişme sağlayacağını düşünerek bu kanalı açmayı tasarlamıştı.

Port-Said'den Süveyş'e kadar uzanan bu kanalın uzunluğu 161 kilometre, derinliği 12 metredir. Genişliği ise 80 - 100 metre arasında değişir. Yapımında, çoğu Fransız olan 1000 teknisyenin yönetiminde 40.000 Mısırlı işçi çalışmıştır.

1859 yılında yapılmasına başlanan kanal, 17 Kasım 1869'da Napoléon III'ün zevcesi İmparatoriçe Eugénie'nin huzurunda açılmış; törene birçok Avrupa hükümdarı ile devlet adamı katılmıştır. Törenden sonra 50'si savaş gemisi olmak üzere 80 gemiden meydana gelen bir filo Port-Said'den Kızıldeniz'e geçmiştir.

Daha sonra milletlerarası trafiğe açılan Süveyş Kanalı, bir şirket tarafından işletilmeye başlanmıştır. 1875'ten sonra, bu şirketin en büyük hissesi İngilizler'in eline geçmiş bulunuyordu. Kanal, 1956'da Mısır'ın mülkiyetine geçti.

Bu da aynı gün oldu:

1969 : Rusya ile Amerika arasında stratejik silâhların sınırlandırılmasını öngören Helsinki görüşmeleri başladı.

18 KASIM 1494

BÜYÜK BİR DEHÂ: PİC DE LA MIRANDOLE

1463'te dünyaya gelen, Pic de la Mirandole, daha pek küçük yaştan itibaren inanılmaz derecede kuvvetli bir hâfızaya sâhipti. Önce Bologna'da sonra, İtalya ve Fransa'nın çeşitli üniversitelerinde okudu. Arapça, Musevîce gibi en zor dilleri kolaylıkla öğrenen Mirandole, bu sâyede eşsiz bir kültüre sâhip oldu.

Pic de la Mirandole, 1484'te Floransa'da, bilim ve sanat adamlarını korumasıyla tanınan Laurent le Magnifique'in yanına yerleşti. Böylece çok değerli eserler verme imkânını bulabildi. Pic de la Mirandole'ün eserleri Rönesans'ın her alanda kuvvetlenmesine ve gelişmesine yardımcı oldu. Ama fikirleri yüzünden sürgüne mahkûm edildi. Fransa'ya kaçtıysa da yakalanarak, Vincennes'de bir kuleye kapatıldı.

1489'da tekrar Floransa'ya dönen Pic de la Mirandole kendisini tamamen bilime vererek çalışmaya başladı. Astrolojiye karşı olanların tarafını tuttu ve astrolojiyle uğraşanların yanlışlarını birer birer gösterdi. Ne yazık ki bu büyük bilgin 18 Kasım 1494'te, kâtibi tarafından zehirlenerek öldürüldü.

Bugün dahi Fransa'da kuvvetli hâfızası olan, çok bilgili kimseler için Pic de la Mirandole deyimi kullanılır.

Bu da aynı gün oldu:

1970 : Luna XVII, Ay yüzüne konarak, Ay'a iniş bölgesinde incelemelere başladı.

19 KASIM 1665

NICOLAS POUSSIN'İN BAŞARISI

Nicolas Poussin, 1594'te Villers'de orta halli bir ailede dünyaya gelmişti. Onsekiz yaşındayken Paris'e gelerek, ressam Philippe de Champaigne ile birlikte Luxembourg Sarayı'nın dekorasyonuna çalışmaya başladı. En büyük hayâli bir sanat beldesi olan Roma'ya gitmekti.

Bu amaçla iki defa yola koyulduysa da hastalanarak geri dönmek zorunda kaldı. Nihayet büyük işler başarma azmiyle dolu olarak 1624'te Roma'ya gitti. Önce çok parasızlık çeken sanatçı, hayatını kazanmak için ufak tefek resimler yaparak sattı, bir yandan da eski çağların ünlü sanatçılarının eserlerini incelemeye başladı.

Poussin'e 1628 yılında Saint-Pierre Kilisesi için bir resim ısmarlandı. Sanatçı bundan sonra iyiden iyiye tanındı ve on yıl boyunca çeşitli tablolar yaptı.

1640'ta Louis XIII ve Kardinal Richelieu'nün dâveti üzerine Paris'e dönerek Louvre Sarayı'nın dekorasyonunda çalışmaya başladı. Ancak Parisli ressamlar ona karşı birleşerek çeşitli entrikalar çevirdiler. Buna kızan Poussin bir daha dönmemek üzere Roma'ya gitti.

Roma'da gayet iyi karşılanan sanatçı, şehrin insanı büyüleyen sanat havası içinde sayısız eserler meydana getirdi. 19 Kasım 1665'te felçli bir hâlde hayata gözlerini yumdu.

Bunlar da aynı gün oldu:

1828 : Franz Schubert, Viyana'da öldü.

1969 : Amerikalı astronotlar, Ay'ın Fırtınalar Okyanusu'na iniş yaptılar. Önce Conrad, sonra Bean Ay'a çıktı.

İSVİÇRE'NİN TARAFSIZLIĞI

1515'te, Fransa Kralı François I'in orduları tarafından Marignan'da yenilen İsviçreliler Fribourg barışını imzalayarak, bundan böyle bu kuvvetli komşularına karşı savaşmayacaklarına söz vermişlerdi. Gerçekten de İsviçre 16, 17 ve 18'inci yüzyıllarda, verdiği söze uyarak hiçbir surette bir çatışmaya girmeyip; kendi topraklarına özgü topoğrafya ve iklim şartlarının içinde Avrupa'nın başka ülkelerinden ayrılmış olarak, barış içinde yaşadı.

Ancak Fransız İhtilâli patlayınca bu küçük ülkenin de huzuru bozuldu. 1798'de cumhuriyet ilân edildi; ardından Fransa ülkeyi topraklarına kattı. 1803'te, Napoléon Bonaparte onüç kantondan meydana gelen konfederasyonu, ayrıca altı kanton daha ilâve ederek yeniden kurdu. Amacı İsviçreliler'in kesinlikle kendi politikasını izlemeleriydi.

İsviçreliler, 1795 ve 1800 yıllarında, Fransa ve Avusturya - Rusya kuvvetleri tarafından ülkelerinde meydana getirilen büyük zararları hatırlayarak Avrupa devletlerinin yeniden tarafsızlıklarını tanımalarını istediler. Pictet de Rochemont adlı İsviçreli bir diplomat 20 Kasım 1815'te İsviçre'nin tarafsızlığıyla ilgili bir beyanname hazırladı. Bu beyanname çok geçmeden bütün Avrupa hükümetleri tarafından imzalandı...

Bu durum, İsviçre'yi başka hiçbir ülkeye benzemeyen bir barış memleketi hâline getirdi. İki savaş arasında, Milletler Cemiyeti İsviçre'nin Cenevre şehrinde görev yaptı. Günümüzde de, çeşitli milletlerarası kuruluşların merkezi İsviçre'dedir.

Bunlar da aynı gün oldu:

1848 : Napoléon Bonaparte Fransa Cumhurbaşkanı oldu.
1939 : Fransız Sirocco torpidobotu, Atlas Okyanusu'nda U-45 adlı Alman denizaltısını mahmuzlayıp batırdı.

VAUCANSON'UN KEŞİFLERİ

Mekanik alanında başlı başına bir dehâ sahibi olan Jacques de Vaucanson ayrıca en zor problemleri dahi büyük bir kolaylıkla çözme yeteneğine de sâhipti.

Jacques de Vaucanson daha küçükken bir duvar saatiyle çok ilgilenmişti.

Genç çocuk, saati uzun uzun inceledikten sonra, ona benzer bir âlet yaptı. Bu âlet, saatleri aşağı yukarı doğru olarak gösteriyordu. Saate karşı olan ilgisi daha sonra onu robotlar, yâni belirli bir hareketi yapabilen insan ve hayvan mankenleri yapmaya yöneltti. Yirmisekiz yaşındayken **«flütçü»** adlı ilk robotunu meydana getirerek Bilimler Akademisi'ne takdim etti.

Daha sonra **«davulcu»** ve **«satranç oyuncusu»** nu yaptı. Böylece Vaucanson büyük bir ün kazandı. Daha sonra yürüyen ve yere serpilen taneleri yutan bir ördek ile Kleopatra piyesinde kullanılmak üzere, ıslık çalan ve kraliçenin göğsüne atılan bir yılan yaptı.

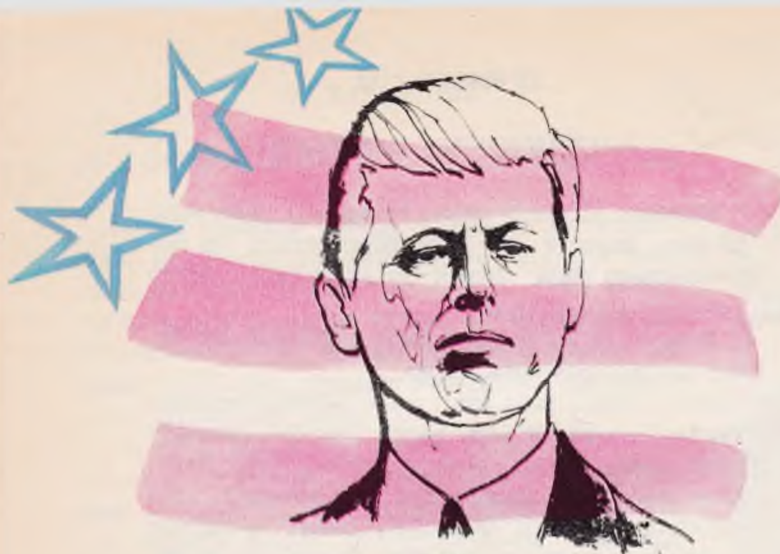
Vaucanson'un, bu oyuncakların yanısıra, yaptığı başka şeyler arasında kendi kendine yürüyen bir arabayı sayabiliriz. Arabayı sarayın avlusunda, bizzat kendisi krala takdim etti. 1741'de ipek imalâtı müfettişi olan Vaucanson, otomatik bir boşaltma çıkrığı ile bir dokuma tezgâhı yaptı.

Vaucanson 21 Kasım 1782'de Paris'te öldüğü zaman, bıraktığı makine eşyanın çoğu dağılıp kaybolduysa da bazıları Paris'teki El Sanatları Millî Müzesi'nde saklanmaktadır. Böylece bütün çağların en yaratıcı dehâlarından birinin eserleri yaşatılmaktadır.

Bu da aynı gün oldu:

1918 : Alman Açık Deniz Filosu, İngilizler'in nezâretinde Scapa Flow açıklarında toplandı. Filoda 5 zırhlı, 9 kruvazör, 46 torpidobot ve çeşitli başka gemiler vardı.

22 KASIM 1963

JOHN F. KENNEDY'NİN ÖLDÜRÜLMESİ

29 Mayıs 1917'de, Massachusetts'deki Brookline şehrinde doğan John Fitzgerald Kennedy, 1960'ta Amerika Birleşik Devletleri Cumhurbaşkanlığı'na seçildiği zaman kırküç yaşındaydı.

Kennedy, iş başına geçer geçmez, dünyayı iki bölgeye ayıran **«soğuk harb»**e son vermeye çalıştı. S.S.C.B. Bakanlar Kurulu Başkanı Kruşçev'le Viyana'da görüştü. Sonra **«Yeni Cephe»** adıyla tanınan yepyeni ve dinamik bir siyaset gütmeye başladı.

22 Kasım 1963'te bir propaganda seyahati sırasında Teksas'ın Dallas şehrine geldi. John Kennedy, büyük bir üstü açık otomobilin arka koltuğunda karısıyla birlikte oturuyor; önündeki strapontende Vali Connally ile karısı bulunuyordu. Başkan Yardımcısı Johnson bir başka arabayla onların ardından geliyordu.

Arabalar, alay hâlinde ağır ağır ilerlerken, Cumhurbaşkanı yolun iki yanına toplanan halkı selâmlıyordu. Birden silâh sesleri duyuldu. Kennedy, ellerini boynuna götürerek oturduğu koltuğa yığıldı. Saat 12.30 idi. Başkanlık arabası bu olay üzerine süratle Parkland Hastahanesi'ne gitti. Oradaki hekimler yaralı başkanı kurtarmak için çok çalıştılar ama, Kennedy saat 13.00'te öldü.

Başkanı öldürdüğü sanılan Lee Harvey Oswald, polis tarafından yakalandı ama, o da Jack Ruby adında biri tarafından öldürüldü.

Dallas'ta meydana gelen bu dram, hâlâ tarihin açıklanamayan ve sebebi kesinlikle anlaşılamayan gizlilikleri arasında yer almaktadır.

Bu da aynı gün oldu:

1969 : A.B.D. Harvard Üniversitesi'ndeki bilginler grubu ilk defa «gen» leri ayırabildi.

23 KASIM 1866

GAVARNI 60.000 RESİM BIRAKTI

13 Ocak 1804'te Eski Paris'te doğan Sulpice Guillaume Chevalier, Bourgogne'lu bağcı bir aileden geliyordu. Babasının niyeti onu mimar veya makinist yetiştirmekti. Chevalier, makine plânları ve geometrik şekiller çizerken, içinde resim yapma merakı uyandı.

Yirmi yaşındayken kadastro memuru olarak Tarbes'a gönderilen Chevalier; orada tarlaların ve yolların resimlerini çizmeye başladı. Pirenelere yaptığı çeşitli seyahatler sırasında manzaralar çizdi ve oradaki insanların resimlerini yaptı. 1828 yılında, Paris'teki bir sergiye, Gavarnie denilen yerin iki suluboya resmini gönderdi. Katalogda, bu eserler'in M. Chevalier'ye ait olduğu yazılacakken yanlışlıkla M. Gavarni'ye ait olduğu yazıldı, bu yüzden genç ressam o günden itibaren Gavarni diye anılmaya başlandı.

Daha sonra Émile Girardin'in yeni kurduğu La Mode gazetesinde çalışan sanatçının zarif desenleri, onun kısa bir süre içinde tanınmasını sağladı. Öte yandan borçları yüzünden hapse de atılan Gavarni, orada da durmadan çizdi.

Gavarni, 1847'de İngiltere'ye giderek fakir bir mahalleye yerleşti. Kraliçe'nin ve varlıklı insanların resimleri ısmarlandığı hâlde onları yapmayarak dilencileri, işsiz insanları çizmeyi tercih etti. Paris'e dönüşünde zamanın büyük gazetelerinde çalışmaya başladı.

Gavarni 23 Kasım 1866'da öldüğü zaman 60.000 resim bırakmıştı. Bu resimler 19'uncu yüzyıl hayatını anlatan en canlı delillerdi.

Bunlar da aynı gün oldu:

1847 : Cezayir mukavemet hareketini başlatan Emir Abdülkadir, General Lamorcière'e teslim oldu.
1944 : Strasbourg Alman işgalinden kurtarıldı.

24 KASIM 1929

CLEMENCEAU'NUN ZAFERİ

Georges Clemenceau, 28 Eylül 1841'de, Vendée bölgesinin küçük bir köyü olan Mouilleron-en-Pareds'de doğdu. 1865'te doktor çıktıktan sonra siyasî hayata atılarak Montmartre Belediye Başkanlığı'na seçildi. 1876'da milletvekili olan Clemenceau, 1906'dan 1909'a kadar Başbakanlık etti ve ilk defa Çalışma Bakanlığı'nı kurdu.

Birinci Dünya Savaşı sırasında, yetmişaltı yaşında olduğu hâlde, Fransız Orduları'nın en müşkül durumda bulunduğu bir sırada yeniden Başbakanlığa getirildi. Askerî birlikler üç yıldan beri devam eden savaşta bitkin düşmüştü ve bütün alaylarda bir cesaret kırıklığı vardı.

Cesurca davranışlarından ve savaşçı yaradılışından ötürü **«kaplan»** diye anılan Clemenceau durumu düzeltti. Cephede, askerlerin arasında günde onbeş saat çalışıyordu.

11 Kasım 1918'de Almanlar ateş-kes anlaşmasını imzaladılar. 28 Haziran 1919'da da, Fransa'nın müttefiklerinin başında bulunan Clemenceau, mağluplara barış şartlarını dikte etti. Kaplan **«zaferin babası»** olmuştu.

Daha sonra siyaset alanından ayrılan Georges Clemenceau 24 Kasım 1929'da Paris'te öldüğü zaman seksenyedi yaşındaydı. Cenazesi, çok sevdiği Vendée'ye götürüldü.

Bu da aynı gün oldu:

1971 : Salisbury'de, Douglas Homa ile Ian Smith arasında imzalanan anlaşma, İngiltere ile eski sömürgesi Rodezya'nın ilişkilerini normal hâle getirdi.

25 KASIM 1925

ŞAPKA DEVRİMİ

Atatürk, medenî bir toplum olabilmemiz için, fikir ve düşüncelerimizle olduğu kadar, kılık ve kıyafetimizle değişmeyi de gerekli görüyordu. Bunun için her şeyden önce şapka meselesini halletmek gerekiyordu. Milleti hazırlamak için bu konuda çeşitli konuşmalar yapan Atatürk, 23 Ağustos 1925'te Kastamonu'ya yaptığı seyahatte, bir panama şapkası giydi. Bu, kıyafet ve şapka devrimine atılan ilk adımdı.

Atatürk, Kastamonu ve İnebolu'da verdiği nutuklarda kıyafet devriminin gereğini anlatması üzerine birçok yerde halk kendiliğinden şapka giymeye başladı. Hele Kastamonu seyahatinden dönüşünde kendisini karşılayan erkeklerin yarısından fazlası şapka giymişti. Üstelik karşılayıcı kadınlar arasında da çarşafsız ve peçesiz olanlar vardı.

Bu arada, bu devrimleri benimsemeyen bazı geri kafalılar yapılmak istenen yeniliğe cephe alıyorlardı Ama, Atatürk, Türk Milleti'nin bu yenilikleri benimseyeceğinden zerre kadar şüphesi yoktu. Nitekim Millet Meclisi üyelerinin çoğu, daha kıyafet kanunu çıkmadan, Meclis sıralarında başı açık oturmaya başlamıştı. Halbuki eski geleneğe göre kapalı yerde fesle oturmak şarttı.

Bütün bu olumlu durumlar üzerine Büyük Millet Meclisi gerekli çalışmaları yaptıktan sonra 25 Kasım 1925 tarihindeki toplantısında kabul edilen bir kanunla fes, kalpak ve benzeri başlıkların giyilmesi yasaklandı.

Bu da aynı gün oldu:

1066 : Fâtih Guillaume, İngiltere Kralı oldu.

26 KASIM 1812

BREZINA'YI GEÇİŞ

Rusya ile savaş hâlinde olan Napoléon I, 14 Eylül 1812'de, ordusunun başında olarak Moskova'ya girdiği zaman, Ruslar onu atmak için şehri yakmakta tereddüt etmemişti.

İmparator 19 Ekim'de, korkunç Rusya kışının arifesinde, nihayet geri çekilme emrini vermeye razı oldu. Kar, aralıksız yağıyordu. Fransız ordusu, açlık ve soğuktan binlerce kurban veriyor, Rus Kazakları da durmadan saldırılar yaparak, askeri yıpratıyordu.

25 Kasım'da Fransız birlikleri Brezina Nehri kıyısında kalakaldılar. Ruslar, nehir üstündeki bütün köprüleri yıkmıştı. Geceleyin köprü yapımıyla görevli 400 asker, üzerinde buzların yüzdüğü suya girerek, biri piyadeler, diğeri de süvariler için iki köprü birden yaptı.

26 Kasım 1812 sabahı, köprülerden ancak 10.000 asker geçebildi. Askerlerin ve atların arasında patlayan Rus toplarının mermileri, köprüleri yer yer yıkıyor ve askerler de durmadan yıkılan yerleri tâmire çalışıyordu.

Açlıktan ve yorgunluktan yarı ölü bir hâlde olan askerler, büyük bir kargaşalık içinde, köprüden geçti. Nehrin öbür kıyısında, artık hayâlet hâlinde bir ordu vardı ve Napoléon I, son hızla Paris'e doğru ilerliyordu.

Bu da aynı gün oldu:

1917 : U-52 Alman denizaltısı, Fransız Suffren zırhlısını, Kanarya Adaları açığında batırdı.

---

27 KASIM 1942

«CASABIANCA» TOULON'DAN AYRILIYOR

İkinci Dünya Savaşı sırasında, İngiliz ve Amerikan Orduları'nın 8 Kasım 1942'de Kuzey Afrika kıyılarına yaptıkları çıkarma; Nazi Almanyası'nın hâkimiyetinde olan Avrupa'nın kurtarılması yolunda atılan ilk adımdı.

Alman Ordusu, Fransa'nın henüz bağımsız olan kesimlerini de işgal ederek 11 Kasım'da Akdeniz'e ulaştı.

Toulon'da bulunan Fransız Donanması, Almanlar'ın eline düşmektense, kendi kendini batırma emrini almıştı. Fakat **«Casabianca»** adlı denizaltıya komuta eden L'Herminier, bu emre uymayarak Cezayir'e gitmeye karar verdi.

Almanlar, 27 Kasım 1942'de Toulon'u işgal ederken, L'Herminier'nin emri üzerine Casabianca demir almaya başladı.

Denizaltı, çok geçmeden, limanı kapatan çelik ağa geldiği zaman; ağları koruyan Fransız denizcileri, ona bir yol açmak için, çelik ağın bir bölümünü parçaladı. Düşman uçakları limanın çıkışını kapatmak için havadan mayınlar dökerken, komutan L'Herminier dalış emrini verdi. Denizaltı gemisi sulara gömülerek gözden kayboldu.

Limandaki zırhlılar ve kruvazörler kendi kendilerine açtıkları öldürücü yaraların etkisiyle birer birer batarken açık denize doğru yol alan Casabianca, 1 Aralık'ta Cezayir'e ulaşarak, zafere kadar savaşmaya devam etti.

Bu da aynı gün oldu:

1947 : General Leclerc, Sahra üzerindeki bir uçak kazasında öldü.

28 KASIM 1680

BÜYÜK HEYKELCİ BERNINI

Heykeltıraş Pietro Bernini'nin oğlu olan Gian Lorenzo Bernini, 7 Aralık 1598'de Napoli'de doğdu. Oğlunu da kendisi gibi heykelci yapmaya karar veren babası Roma'ya yerleşti.

Bütün vaktini Vatikan Sarayı'nda, Raphael ve Michelangelo'nun şâheserlerini kopya etmekle geçiren Lorenzo, onbeş yaşındayken, Borghèse şehri için **«Goliath'ı Öldüren Davud»** heykelini yaparak dikkatleri üzerine çekti. Papa Urbanus VIII, 1623'te genç heykelciyi hizmetine alarak ona Saint-Pierre katedralinin ünlü, sütunlu gölgeliğini yapma görevini verdı.

Saint-André du Quirinal Kilisesi, aynı zamanda mimar olan Bernini'nin eseridir. Saint-Pierre'in dorik üslûbu sütun başlıklı bölümü ile sütunlu galerilerini yapan Bernini, büyük eserleri sâyesinde modern Roma'da dehâsının izini bırakmayı bilen bir sanatçıdır.

Bernini, Louis XIV'ün dâvetlisi olarak 1665'te ilk defa Roma'dan ayrılıp Paris'e gitti. Kral'ın maksadı, ona Louvre Sarayı'nın ön yüzünü yaptırmaktı. Ancak Fransızlar onun yaptığı projeyi **«acayip»** bularak reddetiler. Bernini, memleketine dönmeden önce Louis XIV'ün bir büstünü yaparak, herkesi hayretler içinde bıraktı.

Bernini, üslûbunu, bütün bir çağa kabul ettirdikten sonra, 28 Kasım 1680'de Roma'da öldü.

Bu da aynı gün oldu:

1969 : Batı Almanya nükleer silâhları ç^ğaltmama anlaşmasını imzaladı.

29 KASIM 1929

BYRD, GÜNEY KUTBU'NDA

Amerikalı havacı, kâşif ve amiral olan Richard Byrd, 1888'de Virginia'daki Winchester şehrinde doğdu. 1912'de bahriye subayı olduktan altı yıl sonra da pilot diploması aldı.

9 Mayıs 1926'da, Kuzey Kutbu'nu uçakla geçen Byrd, 1927'de Atlas Okyanusu'nu üç arkadaşıyla birlikte, Amerika-Fransa yönünde geçti.

Havacı, 1928'de Güney Kutbu üzerinden uçakla geçmeye karar vererek, Antartika'ya bir keşif seyahati düzenledi.

Ertesi yılın 29 Kasım'ında, Bernt Belchen tarafından idare edilen Byrd'ün uçağı, uçsuz bucaksız buzların üzerinde uçuyordu. Kutba ulaşabilmek için bir dağ zincirini aşmak ve 2.700 metreye yükselmek gerekiyordu. Bu yüksekliği sağlayabilmek için, havacıların 200 kilo ağırlığında yiyecek malzemesini aşağı atması lâzımdı. Ama bu, bir ârıza hâlinde, ikisinin de ölümüne yol açabilirdi. Bu işe girişmediler ve 30 Kasım 1929'da saat 01.14'te Güney Kutbu'nun üzerinden uçtular.

Byrd, Kutba önce bir Amerikan Bayrağı, daha sonra kutup seyahati öncülerinin hâtırasını anmak için de birer tane Norveç, İngiliz ve Fransız Bayrağı attı.

Uçak, 2.500 kilometrelik bir uçuştan sonra, saat 19'da hareket ettiği yere ulaştı.

Çeşitli kutup seyahatlerini yöneten Amiral Byrd, 1957'de öldü.

Bu da aynı gün oldu:

1971 : İsviçre Parlâmentosuna seçilen ilk oniki kadın göreve başladı.

30 KASIM 1870

ORLÉANS BALONUNUN SERÜVENİ

1870 yılında, Almanlar Paris'i kuşattıkları zaman; Paris'liler, taşra ile olan haberleşmeyi posta güvercinleri ve balonlar yardımıyla sağlayabiliyorlardı.

30 Kasım 1870 akşamı, mühendis Rolier ile asker Deschamps, «**Ville d'Orléans**» adlı balonla havalandılar. Balonda posta çantaları ve altı güvercin vardı. Ancak daha yükselir yükselmez şiddetli bir rüzgâra kapılan balon, kuzeye doğru hızla sürüklenmeye başladı.

Gün doğduğu zaman, kendilerini denizin üstünde buldular; Aşağıda bir yelkenli vardı ama, onları görmedi. Balon, rüzgâra kapılmış kuzeye doğru uçmaya devam ediyordu.

Ortalık kararmış; gece olmuştu. Balonun sepeti neredeyse dalgalara dokunarak gidiyordu. Denize düşmemek için bir posta çuvalını attılar. Böylece biraz hafifleyen balon 3000 metreye yükseldi. Gün doğarken, kendilerini uçsuz bucaksız karların üzerinden uçarken bulan havacılar, balonun süpabını çekip yavaşça yere konduktan sonra balondan indiler. Ama onların inmesiyle bütün yükünden kurtulan balon, birden havalanarak uçup gitti.

Rolier ve Deschamps Norveç'teydiler: Halk ve Fransa'nın dostu olan Norveç hükümeti onları büyük bir yakınlıkla karşıladı. İki havacı, deniz yoluyla Fransa'ya döndükleri zaman Norveçliler'in Fransız hastahaneleri için hediye ettiği, parayı da yanlarında getirmişlerdi.

1 ARALIK 1783

HİDROJENLİ İLK BALON

1781 yılında, Henry Cavendish adlı bir İngiliz, havadan hafif bir gaz olan hidrojeni keşfetmişti. Fransız fizikçisi Jacques Charles, o zamana kadar sıcak hava ile doldurulan balonları, bu keşiften sonra, ilk olarak hidrojenle doldurmayı akıl etti.

Robert adında bir arkadaşıyla birlikte, «**Caroline**» adını verdikleri 9 metre çapında bir balon yaptı. Balonun mahfazası, hava geçirmez, sarı ve kırmızı şeritli, özel bir kumaştan yapılmıştı. Yolcuları taşıyacak mavili ve kırmızılı sepet de özel bir file ile balona asılmış bulunuyordu. Ayrıca, ilk defa gerektiği zaman balonun içindeki gazı serbest bırakacak bir de süpap konmuştu. Böylece iniş kontrol altına alınmış oluyordu. Yükselişin düzenli olmasını sağlamak için safra olarak balona kum torbaları konmuş, inişi kolaylaştırmak için de bir gemi demiri eklenmişti.

1 Aralık 1783 sabahı 400.000 Parisli, **Caroline**'in uçuşunu seyretmek için Tuileries bahçelerine toplanmıştı. Charles ve Robert balonun sepetine bindikten sonra balon, yükselerek Seine Nehri'ni geçip kırlara doğru yöneldi. Pontoise yakınlarında Nesles-la-Vallée'ye gelince, Charles süpabı açarak balonu alçalttı. Yavaşça yere kondular. Robert balondan indi. Daha sonra Charles, safra bırakarak yeniden yükselip, bulutlar arasında kayboldu.

Yarım saat sonra kalktığı yere inen Charles, bu uçuş sırasında 3.000 metreye kadar yükselmişti.

2 ARALIK 1804

NAPOLEON I'İN TAÇ GİYME TÖRENİ

Senato tarafından İmparator ilân edilince Napoleon I, adını alan Bonaparte, taç giyme töreninin Notre-Dame de Paris Katedrali'nde yapılmasını istedi. Papa Pius VII, törene başkanlık etmek üzere Paris'e dâvet edildi.

2 Aralık 1804'te bütün Paris bayram ediyordu. Yüzbinlerce Parisli alayın geçeceği yollar boyunca sıralanmıştı. Napoleon I, üstü altın yaldızlı bir taç biçiminde olan, sekiz beyaz atın çektiği bir arabaya binmişti. İki yanından ve arkasından İmparatorluk muhafızları geliyordu.

Papa, kardinaller, râhipler, Bonaparte ailesinden olan kişiler, yeni mareşaller ve İmparatorluğun diğer ileri gelenleri, şâhâne bir şekilde süslenmiş katedralde yerlerini almış, alayın gelmesini bekliyordu. Kapının önünde arabadan inen Napoleon I, kenarları ermin kaplı, muhteşem tören mantosunu giydikten sonra, katedralde kendisi için hazırlanmış olan tahta oturdu. Daha sonra Başrâhip onu Papa Pius VII'nin kendisini beklediği, mihraba götürdü. Burada gerekli tören yapıldıktan sonra tacı eline aldı ve kendisi giydi. Böylece, kudretini Tanrı'dan değil, Fransız halkından aldığını gösteriyordu. Aynı şeyi karısı Josephine için de yaptı. Onu da kendisi takdis etti ve tacını yine kendisi giydirdi. Bu suretle onun da Fransızlar'ın İmparatoriçesi olduğunu gösteriyordu.

Daha sonra papa bir konuşma yaptı. Napoleon I, anayasaya uyacağına dair yemin etti. Herkes «Yaşasın İmparator!» Diye bağırıyordu.

Bu da aynı gün oldu:

1918 : «Cyrano de Bergerac»ın yazarı Edmond Rostand öldü.

3 ARALIK 1894

R.L. STEVENSON'UN ESERİ

Robert Louis Stevenson, 13 Kasım 1850'de, İskoçya'nın Edimbourg şehrinde doğdu. Dedesi ve babası mühendisti. Aile geleneği, genç çocuğun da aynı mesleği seçmesini gerektiriyordu.

Ama, hastalıklı bir çocuk olan Robert; ders çalışmaktan çok, limanda yatan gemileri seyretmeyi seviyordu. Onyedi yaşındayken, ailesine okumaya karşı bir ilgi duymadığını söyledi ve öylesine büyük bir hırsla yazmaya koyuldu ki, sonunda hasta oldu.

Hava değişimi olsun diye, onu Fransa'ya gönderdiler. Burada Massif Central Dağları'nın çeşitli bölgelerini eşek sırtında dolaştı ve koltuğunun altında hâtıra notlarıyla geri döndü.

Stevenson 1883'te yayımladığı **«Define Adası»** adlı eseri, çocuklar ve büyükler tarafından çok sevilerek büyük bir başarı kazandı. İngiltere Hükümet Başkanı, bir gün yorgun argın parlamento dönüşünde, salonda torununun bıraktığı **Define Adası** kitabını bulur. Bir gözatayım derken okumaya başlar; ortalık ağarırken romanı bitirir.

Stevenson çeşitli eserler yazmış, eserleri bütün dillere tercüme edilmiştir.

R.L. Stevenson, Okyanusya'ya yaptığı bir seyahat sırasında Samoa Adaları'ndan pek hoşlanmış ve 1888'de oraya yerleşmiş, 3 Aralık 1894'te orada ölmüştür.

Bu da aynı gün oldu:

1967 : Doktor Barnard, Capetaown'da ilk kalp naklini başardı.

---

4 ARALIK 1642

RICHELIEU'NÜN VASİYETİ

Kardinal Richelieu, günlerinin sayılı olduğunu biliyordu: Ateşi düşmüyor, aylardan beri çektiği sancılar, gittikçe daha da dayanılmaz hâl alıyordu.

Büyük bir sükûnet içinde, kardinallik sarayında, aile fertleri ve saray adamları arasında tevekkülle ölüme hazırlanmaktaydı. Luçon Râhibi, onun Başbakanlığı'nın bilânçosunu çıkarmıştı: Protestanlar'ı yenmiş, ülkeye zararlı kimselerle mücadele etmiş, Fransa'yı düşmanlarına karşı korumuştu. Son gelen haberler de iyiydi: Rousillon alınmıştı; Kral'ın orduları Almanya ve İtalya'da son derece iyi durumdaydı.

Ama kardinal yine de endişeliydi. Hasta olan Louis XIII'ün de fazla yaşamayacağı anlaşılıyordu. Geriye dört yaşındaki veliahd kalıyordu... Hükümet, nâiblikle idare edilirken kimbilir neler olacak, içteki ve dıştaki düşmanlar, böyle bir durumdaki Fransa'nın başını derde sokmak için kimbilir neler yapacaklardı?..

Hastalığının ağırlaştığını duyan Louis XIII, onu iki defa ziyaret etti. Bu son konuşmaların birinde Richelieu, Kraldan, kendi yerine, değerli bir kimse olan Mazarin'i kardinal yapmasını istedi.

Kardinal, 4 Aralık 1642 günü, ellisekiz yaşındayken hayata gözlerini yumdu. Louis XIII'ün ölüm haberini büyük bir soğuklukla karşıladığı söylenir. Ama Richelieu, düzenlediği vasiyetnâme ile, Sarayını, bütün varını ve 150.000 gümüş lirayı ona bırakmıştı.

Bu da aynı gün oldu:

1961 : A.B.D. Cumhurbaşkanlığı'nın Sacred Cow (Kutsal İnek) adlı DC-4 uçağı Havacılık Müzesi'ne kondu.

---

5 ARALIK 1901

WALTER ELIAS DISNEY

«Pamuk Prenses ve Yedi Cüce» 1937 yılında, beyazperdede gösterilmeye başladığı zaman, Walt Disney bütün dünyada tanınıyordu. Cesur fare **«Miki»**nin ve şamatacı ördek **«Donald»**ın babasıydı... Pamuk Prenses ve Yedi Cüce ise, onun ilk renkli ve uzun filmiydi. Filmin kazandığı büyük başarı, Walt ve Roy Disney kardeşlere onbeş yıldan beri önemli yol aldıklarını gösteriyordu.

Walter Elias Disney, 5 Aralık 1901'de Chicago'da doğmuştu. Küçük yaşta resme kaabiliyeti vardı. Büyüyünce Kansas'taki Güzel Sanatlar Akademisi'ne yazıldı. Bir yandan da hayatını kazanmak için reklâm resimleri yapıyor, bunlar sinemalarda film aralarında gösteriliyordu.

Kardeşi Roy da fotoğrafçı olmuştu. 1923'te sinema şehri olan Los Angeles'e giden iki kardeş, orada çok çeşitli güçlüklerden sonra **«Alice Comedies»** adlı ilk hareketli çizgi filmi yaptılar. Film pek başarılı olmadı ama, yine de onlara başka filmler yapmaya yetecek parayı sağladı.

1937'de ise, Walt Disney stüdyolarında yüzlerce teknisyen ve ressam çalışır durumdaydı. Disney, Pamuk Prenses'ten sonra, düzinelerle film yaptı. Çocuklar için, dünyada bir eşi daha bulunmayan **«Disneyland»**ı kurdu

Walter Disney'in kurduğu ekip onun 15 Aralık 1966'daki ölümünden sonra da çalışmalarına devam etti. **«Aristochat»** serisinin kazandığı başarı **Miki**'nin babasının eserinin yaşadığını isbat etmektedir.

Bu da aynı gün oldu:

1791 : Bir müzik dâhisi olan Mozart, otuzbeş yaşında iken Viyana'da öldü.

6 ARALIK 1957

ESNAULT - PELTERIE VE SPUTNIK

1881 yılında doğan Esnault - Pelterie, öğrenimini bitirir bitirmez, Louis Blériot, Gabriel Voisin gibi havacılığın öncülerinin yaptığı denemelerle ilgilenmeye başladı.

1905'te yaptığı ilk planörü, bir otomobile çektirerek havalanmayı başardı. Santos-Dumont'un, 1906'da «V» tipi bir Antoinette motoru taşıyan uçakla, yerden 5 metre yükseklikte yaptığı 220 metrelik uçuştan sonra Esnault-Pelterie de kendi icadı olan «**yıldız**» tipi bir motorla donanmış ilk uçağı yaptı; bu uçağa bir de yön verme kolu ekledi. Bu kol, daha sonra bütün uçaklarda kullanılmaya başlandı. Esnault - Pelterie bu uçakla 150 metre uçabildikten sonra düştü. Ama cesareti kırılmadı. Bir başka uçak yaparak, onunla 9 Haziran 1908'de, yerden 40 metre yükseklikte, saatte 75 kilometre hızla, 1.500 metre uçtu.

Daha sonra uçak imalâtına başlayan Esnault - Pelterie, Birinci Dünya Savaşı'nda ordu için uçak imâletti.

1907 yılından itibaren uzay füzeleri üzerinde düşünmeye başlayan Esnault - Pelterie'nin bu alandaki çalışmaları, uzay çağının açılmasında ve gezegenlerarası füzelerin gönderilmesinde büyük rolü olmuştur. Ne yazık ki en cür'etkâr teorilerinin gerçekleştiği günü göremeden, Ruslar tarafından ilk «**Sputnik**»in atılış tarihi olan 6 Aralık 1957'de öldü.

Bu da aynı gün oldu:

1971 : Büyük Müzik Mükâfatı Darius Milhaud'ya, edebiyat mükâfatı da Jean Cassou'ya verildi.

7 ARALIK 1941

PEARL HARBOR BASKINI

Fransa ve Belçika, Alman Orduları tarafından ezilmişti. Fransa durmadan bombalanıyor, Hitler, İngiltere'ye asker çıkarma plânları kuruyordu... Japonya ise; Çin Hindi, Malezya, İndonezya'dan Avrupalılar'ı uzaklaştırmanın gerektiğini düşünüyordu.

Japon Deniz Kuvvetleri Komutanı Amiral Yamamoto, amaçlarına ulaşabilmeleri için, her şeyden önce Havai adalarındaki büyük Pearl Harbor üssünde bulunan Amerika Birleşik Devletleri'nin Büyük Okyanus Filosu'nu yok etmelerinin gerektiğini biliyordu. Nihayet Amiral Yamamoto, 7 Aralık 1941'de Pearl Harbor'a hücum emrini verdi.

26 Kasım'da, Amiral Nagumo'nun komutasında Tanran Körfezi'nden ayrılan 6 uçak gemisi, 1 kruvazör, 12 destroyer, 2 zırhlı ve ayrıca 2 refakat kruvazörü 7 Aralık'ta, kimseye görünmeden Havai yakınlarına gelmişlerdi.

Sabahleyin, saat 06.15'te, uçak gemilerinden havalanan 183 uçak, bir saate kalmadan hedeflerinin üstüne vardıkları zaman komutanları hücum emrini verdi. Japon uçakları, zırhlıları ve kruvazörleri harab ediyor, havalanma imkânı bile bulamayan düzinelerle uçağı yerde, saf dışı bırakıyordu. 08.40'ta gelen 171 uçaktan mürekkep ikinci dalga, Japonlar'ın tasarladığı işi tamamladı. Uçaklar çekildiği zaman Amerika Birleşik Devletleri'nin Büyük Okyanus Filosu çok ağır hasara uğramış bulunuyordu. Japonlar'ın kayıpları ise 28 uçaktan ibaretti.

Bu da aynı gün oldu:

1970 : Alman Başbakanı Willy Brandt Varşova'ya gitti.

8 ARALIK 1861

MÉLIÈS'İN HİLELERİ

8 Aralık 1861'de Paris'te doğan Georges Méliès, Lumière kardeşlerin 1895'te takdim ettikleri ilk sinema filmini idare ediyordu.

İlk çevrilen filmler, günlük hayattan alınan konuları yansıtıyordu. Özel olarak sahneye konmuş filmler çevirmeyi düşünen Méliès, Montreuil'deki evinin bahçesinde küçük bir stüdyo yaptı ve kurduğu bu stüdyoda hem aktör, hem de dekoratör ve ilüzyonist olarak çalıştı.

Bir gün Paris'te Opera Meydanı'nı filme alıyordu. Bir ara makine ârıza yaptı; film operatörü, makinenin yerini oynatmadan ârızayı çabucak giderdi ve filme devam etti. Daha sonra film gösterilirken o sırada objektifin önünden geçmekte olan otobüsün birden cenaze arabası hâline geldiğini gören Méliès'nin zihninde film hilesi doğmuştu.

1902 yılında çevirdiği **«Aya Seyahat»** filmi, film hilelerinin en mükemmel şekilde kullanıldığı, ilk büyük filmdir. Georges Méliès böylece önceleri basit bir eğlence konusu olan sinemayı gerçek bir sanat hâline getirmiştir.

Georges Méliès 1928 yılında, Paris'teki Montparnasse garının bir köşesinde unutulmuş, fakir bir dükkâncıydı. Fakat dostları onu bu durumdan kurtararak, kendisine gerekli yardımı sağladılar. Méliès on yıl sonra 1938'de öldü.

Bu da aynı gün oldu:

1914 : Falkand Deniz Savaşı : Alman amirali Graf von Spee yenildi ve öldü.

---

9 ARALIK 1901

BİR ÖNCÜ: JEAN MERMOZ

9 Aralık 1901'de doğan Jean Mermoz, onsekiz yaşında hava ordusuna yazılarak pilot oldu. Mermoz, Suriye'de uzun süre kaldıktan sonra, Montauban'da, Didier Daurat tarafından kabul edildi. Daurat ona, Afrika'ya doğru kurmak istediği ilk hava ulaştırma yolunda pilotluk etme görevini verdi.

Posta uçaklarında görev yapan pilotlar; postaların her ne pahasına olursa olsun zamanında yerine ulaşması gerektiğinden, en bozuk havalarda bile uçmak zorundaydılar. 1928 yılında Rio de Janerio'dan, Santiago'ya giden bir hava yolu kurmakla görevlendirilen Jean Mermoz, And Dağları'nı en güç şartlar altında aşmayı başardı, hattâ taşıma süresini kısaltmak için, gece uçuşları dahi yaptı.

Paris'ten Dakar'a hava yoluyla iki günde gönderilen posta, oradan da Brezilya'ya vapurla on günde gidiyordu.

1930 yılında, ilk defa bir deniz uçağıyla Senegal'deki Saint-Louis'den, Brezilya'daki Natal'e uçarak Afrika ile Güney Amerika arasında hava bağlantısı kuran Mermoz, bu yolu yirmibir saatte aştı. 1935'te ise uçuş süresini ondört saate indirmiş bulunuyordu.

Mermoz, 6 Aralık 1936 günü şafakla beraber, **«Croix-du-Sud»** uçağıyla Brezilya'ya gitmek üzere, Dakar'dan havalandı. Dakar üssü sabahleyin ondan şu mesajı aldı **«Sağ arka motor durdu.»** Sonra ses sedâ kesildi. Jean Mermoz, okyanusun sonsuzluğu içinde kaybolmuştu.

Bu da aynı gün oldu:

1971 : Basra Körfezi'ndeki Birleşik Arap Emirlikleri Birleşmiş Milletler'e 132'nci, üye olarak kabul edildi.

10 ARALIK 1649

PRALIN

Bordeaux şehrini kuşatan Mareşal Duc de Choiseul Praslin, 10 Aralık 1649'da şehrin ileri gelenlerini kabul etmişti.

Kadınlı erkekli misafirlerin yeraldığı bu dâvette Dük, etrafını çeviren hanımlara, kendi aşçısının yaptığı çok lezzetli bir şekerleme ikram etti.

Bu, kaynatılmış şekerle kaplanmış bademden ibaretti. Ne var ki, o zamana kadar hiç kimse, böyle lezzetli bir şeyi yemiş değildi. Hanımlar bu nefis şekerlemeyi bir yandan atıştırırken bir yandan da adının ne olduğunu soruyorlardı. Dük: «Bilmiyorum, ona siz kendiniz bir ad takın.» Dedi.

Bu sözü duyanlardan birinin, Dük'ün soyadına benzeterek: **«Pralin»** demesi, şekerlemenin o andan itibaren bu adla anılmasını sağladı.

Şüphesiz ki Duc de Praslin, Kraliyet Ordusu'nun ünlü komutanlarından biriydi. Ama, eğer **«pralin»** şekerlemesi olmasaydı, ne adı bugüne kadar kitap sayfalarında kalır, ne de halk arasında adı meşhur olurdu. Daha sonra aşçısı, Montargis'ye yerleşerek **«pralin»**i bütün dünyaya tanıttı.

Bu da aynı gün oldu:

1941 : Japon uçakları, Malezya açıklarında «Prince of Wales» ve «Repulse» adlı İngiliz zırhlılarını batırdı.

---

11 ARALIK 1803

HECTOR BERLIOZ'UN MÜZİĞİ

11 Aralık 1803'te doğan Hector Berlioz, daha küçük yaştan beri müziğe karşı yakın bir ilgi duyuyordu. Oğlunun da kendisi gibi hekim olmasını isteyen babası, Hector'un müziğe karşı olan bu düşkünlüğünü körletmeye çalışıyordu.

Bir gün evde, gitar ve flüt bulan küçük Hector, tek başına bunları çalmayı öğrendi ve kitaplardan okuyarak armoni çalıştı.

Hector Berlioz, liseyi bitirdiği zaman, babası onu tıp tahsili için Paris'e gönderdi. Ama Berlioz, zamanının çoğunu fakülteden çok operada ve konservatuarın kütüphanesinde geçiriyordu. Nihayet 1824'te babasına tıp tahsilinden vazgeçtiğini, kendisini müziğe vereceğini bildirerek konservatuara yazıldı ve beste yapmaya başladı.

Genç besteci, 5 Aralık 1830'da **«Symphonie Fantastique»** adlı eserini çaldı. Franz Liszt, esere hayran kalmıştı. Aynı yıl Roma Büyük Mükâfatı'nı kazandı ve İtalya'ya gitti. Paris'e dönüşünde, hayatını kazanmak için ders vermek zorunda kalan Berlioz büyük İtalyan viyolonisti Paganini sâyesinde yeniden beste yapmaya başladı.

1842'den itibaren, Avrupa'nın bütün başkentlerinde eserlerini çalan orkestraları idare etti. Programlı müziğin, yâni bir metinden ilham alan ve bir hikâyeyi anlatan müziğin öncüsü olarak tanınan Hector Berlioz, 6 Mart 1869'da Paris'te öldü.

Bu da aynı gün oldu:

1792 : Kral Louis XVI'nın duruşması başladı.

12 ARALIK 1865

FİNLANDİYA MİLLÎ KAHRAMANI: SIBELIUS

Askerî bir doktorun oğlu olan Jean Sibelius, 12 Aralık 1865'te Finlandiya'nın küçük bir kasabasında doğdu. Beş yaşından itibaren piyano çalmaya başlayan bu hârika çocuk, keman ve viyolonsel için ilk eserini on yaşındayken besteledi.

Liseyi bitirdikten sonra başladığı hukuk öğrenimini çok geçmeden müzik uğruna yarıda bırakarak Helsinki Konservatuarı'na devam eden Jean, daha sonra bilgisini ilerletmek için Viyana'ya ve Berlin'e gitti.

Sibelius, Helsinki Konservatuarı'nda keman ve kompozisyon hocalığı yaparken, 1897'de Finlandiya Hükümeti, ona hayatı boyunca aylık bağlayarak, kendisini tamamen beste işlerine vermesini sağladı.

Yurt dışına yaptığı kısa seyahatlerde kendi eserlerini çalan orkestraları yönetti. 1914'te Boston'da kompozisyon dersi verdi.

Finlandiya, bestecinin hayatı boyunca birkaç defa işgal edildi. Sibelius, her defasında eserleriyle, halkta karşı koyma aşkını uyandırdı.

Memleketinin müzik dehâsı olan ve millî bir kahraman sayılan Sibelius, 1957'de Helsinki yakınında Jarvenpaa'da öldü.

Bunlar da aynı gün oldu:

1821 : Unlü Fransız romancısı Gustave Flaubert, Rouen'de doğdu.

1971 : Fransa Cumhurbaşkanı Georges Pompidou, Asor Adaları'nda A.B.D. Başkanı Richard Nixon ile buluştu.

13 ARALIK 1560

SULLY'NİN ESERİ

Rosny Baronu ve Sully Dükü olan Maximilien de Béthune, 13 Aralık 1560'ta, Rosny şehrinde doğdu. Arkadaşı olan Henri de Navarre, Henri IV adıyla Fransa Kralı olunca, Sully nâzırlığa getirildi ve özellikle, ülkesinin maliye işleriyle uğraşmaya başladı.

Namuslu, çalışkan ve iktisatçı bir kimse olan Sully, akıllı ve tedbirli hareketleriyle devlet hazinesinin durumunu düzeltti. Fakir halkın vergilerini azaltıp, soyluların vergilerini çoğalttı. Kral gibi kendisi de köylüleri seviyor, «tarım ve hayvancılık Fransa'nın iki memesidir,» diyerek tarımı teşvik ediyor. Henri IV gibi o da, her Fransız'ın pazar günleri ocağına bir tavuk koyabilmesini sağlamak istiyordu.

Daha sonra Yol Nâzırlığı'na getirilen Sully, ticarî alış verişi sağlamak amacıyla, yollar, kanallar, köprüler yaptı. Kaleler Nâzırı olduğu zaman da sınırların korunmasını sağlamak için kaleleri kuvvetlendirdi. Ama ekonomi, hayatı boyunca onun en büyük endişesi oldu.

Sully, Henri IV'ün öldürülmesinden sonra devlet işlerinden çekilerek, 1641'deki ölümüne kadar hâtıralarını yazmakla uğraştı.

Bunlar da aynı gün oldu:

1939 : Rio de La Plata deniz savaşı.

1968 : A.B.D. ile Meksika arasında bir sınır düzeltmesi yapıldı.

14 ARALIK 1931

AYAKSIZ PİLOT

1910'da Londra'da doğan Douglas Bader, onsekiz yaşındayken Kraliyet Hava Kuvvetleri'ne yazılarak iki yıl sonra da pilot oldu.

14 Aralık 1931'deki bir uçuş sırasında uçağının düşmesi sonucu ağır şekilde yaralanan Bader'in iki bacağını birden kestiler. İyileşince ayaklarına yapma bacak takıldı. Böylece, yeniden yürümeye başlayan Bader, inatla tekrar uçmak için çalışmaya koyuldu. Gösterdiği büyük irade gücü sonunda orduya kabul edildi. İkinci Dünya Savaşı çıktığı zaman, filo komutanıydı.

Douglas Bader, İngiltere Savaşı'nda, Londra'nın Almanlar tarafından sürekli bombalanışı sırasında 30 Alman uçağı düşürdü.

Fransa'da Saint-Omer bölgesi üzerindeki bir hava savaşında uçağı ikiye bölündü. 9 Ağustos 1941'deki bu olay sırasında tahta bacakları kırılan Bader paraşütle atladı. Almanlar onu esir ettikleri zaman bacaksız bir pilotla karşılaşınca çok şaşırdılar.

Kraliyet Hava Kuvvetleri'nin uçakları, Almanlar'ı razı ederek Saint-Omer'e yeni bir çift tahta bacak attılar.

Bader, yeni bacakları takıldıktan sonra, tedavi edildiği hastahaneden kaçmayı başardıysa da, Almanlar tarafından yakalanarak savaşın sonuna kadar Almanya'da esir kaldı.

1945'te Amerikalılar tarafından kurtarılan Bader, özel bir törenle Paris'e getirildi.

Bu da aynı gün oldu:

1970 : Büyük Müzik Mükâfatı, Maurice Béjart'a verildi.

15 ARALIK 1917

RUS CEPHESİNDE ATEŞ-KES

Almanya ile Rusya arasında üç yıldan beri süren savaşa son verecek olan ateş-kes anlaşmasını imzalamak için; 15 Aralık 1917'de Almanya, Avusturya-Macaristan, Türkiye ve Bulgaristan'ın temsilcileri, Brest - Litovsk'ta yeni Sovyet Cumhuriyetinin temsilcileriyle karşı karşıya geldiler.

26 Kasım 1917'de, Alman Genelkurmayı, Halk Komiseri Krylenko'nun bir mesajını elegeçirmişti. Mesajın metnini öğrenen General Ludendorff, Doğu Cephesi Kurmay Başkanı'nı telefonla arayarak: «Bu adamlarla bir anlaşma yapılabilir mi?» Diye sorduğunda Kurmay Başkanı'nın cevabı şu olmuştu: «Askerî yardıma ihtiyacınız yok muydu? İşte size yardım!»

Gerçekten Almanya ertesi yıl, bütün kozunu Fransa'ya karşı oynamak istiyordu. Geçen Nisan ayında Amerika'nın Müttefikler'in yanında savaşa girmiş olması, Almanlar'ın Batı cephesinde çok daha büyük sayıda asker bulundurmasını gerektiriyordu. Rus cephesinde barış yapıldığı takdirde buradaki tümenleri serbest kalacaktı. Öte yandan iktidara gelen yeni Sovyet Hükümeti, perişan hâldeki Rus halkına savaşı durduracaklarını vaadetmişti.

Yeni rejimin dış politikasını idare eden Troçki; Polonya'yı, Baltık devletlerini, Ukrayna'nın bir bölümünü istiyordu. Rus delegeleri olan Kamenev işçi, Joffe de köylüydü. Pazarlığı iyi yürütemediler ve isteklerinden vazgeçtiler.

15 Aralık'ta imzalanan ateş-kes anlaşması, 3 Mart 1918'de yine Brest - Litovsk'ta imzalanan barış anlaşmasının esasını teşkil etti.

Bu da aynı gün oldu:

1840 : Napoléon I'in külleri törenle Paris'e getirildi.

16 ARALIK 1770

LUDWIG VAN BEETHOVEN

Ludwig van Beethoven 16 Aralık 1770'te Bonn şehrinde dünyaya geldi. Bir şarkıcı olan babası, olanca kazancını kabarelerde harcadığı için bütün aileye annesi bakıyordu. Çok küçük denilebilecek yaşta hayata atılan Ludwig, onbir yaşındayken bir tiyatronun orkestrasında klavsen çalmaya başlamıştı.

1792'de Bonn'dan ayrılarak, Avusturya'ya gelip Viyana'ya yerleşen Beethoven, hemen hemen hayatının tamamını orada geçirdi. Viyana'da çok çabuk tanındı. Ondan **«dev piyanist»** diye bahsediyorlardı; yayınevi sâhipleri onun eserlerini basmak için birbirleriyle yarışıyordu.

Ömrünün sonuna doğru sağır olan Beethoven, evine kapanarak hiç kimseyle görüşmeden şâheserlerini bestelemeye başladı. Sâdece kırlarda yaptığı gezintiler onu biraz dinlendiriyordu. Arkadaşları onunla, ancak yazı yoluyla anlaşabiliyordu.

Beethoven, 7 Mayıs 1824'te, Viyana'da ünlü **«Dokuzuncu Senfoni»**sinin çalınışı sırasında son defa sahneye çıktı. Halk çılgınca alkışlıyordu. Beethoven ise, orkestra şefinin yanında, sırtı salona dönük olarak oturmuş; eserinin notalarını karıştırıyordu. Bu muazzam eserinin nasıl beğenildiğini görebilmesi için, yüzünü salona doğru çevirmesi gerekti.

Beethoven, 26 Mart 1827'de Bonn'da, bugün «Beethoven Müzesi» olan doğduğu evde öldü.

Bu da aynı gün oldu:

1964 : Amerikalılar, mikrometeoritleri inceleyecek olan Explorer XVI'yı uzaya fırlattılar.

---

17 ARALIK 1853

ÉMILE ROUX VE DİFTERİ

Çok tehlikeli bir hastalık olan difteri, önceleri alelâde bir anjin gibi başlar, çok geçmeden ilerler ve hastalık nefes borusuna geldiği zaman solunum yolunu tıkar ve hastanın boğularak ölmesine sebep olur. Difterinin bu çeşidine **«krup»** denir.

Bugün, üç defa yapılan mecburî aşı sâyesinde çocuklar artık bu hastalıktan kurtulmuş ve difteriye rastlanmaz olmuştur.

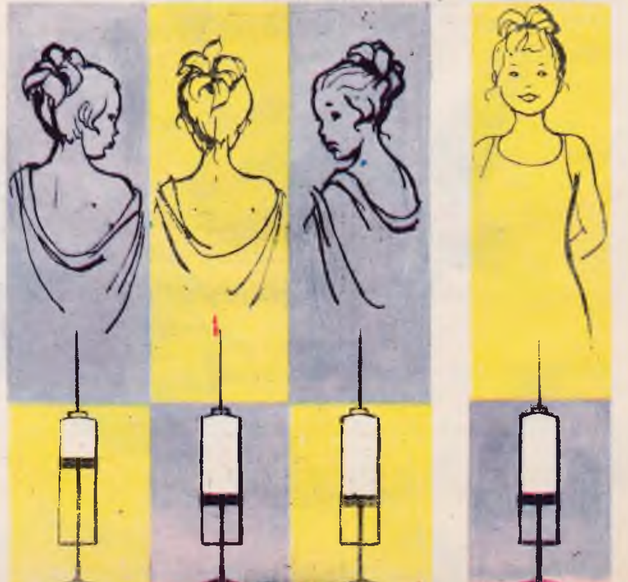
Ama geçen yüzyılın sonunda durum aynı değildi. Difteri bilhassa **«krup»** şeklinde kendini gösteriyor ve bir salgın başladı mı onbinlerce çocuğun ölümüne sebep oluyordu.

Difteri basilini ilk olarak 1883'te Klebs buldu. Loeffler, 1884'te bu basili üretmeyi başardı. Ancak kesin zaferi kazanmak Émile Roux'a nasib oldu.

17 Aralık 1853'te doğan Émile Roux, tıp tahsilini tamamladıktan sonra Pasteur'le birlikte çalışmaya başladı. 1888-1890'da, Yersin'le birlikte difteri toksinini ayırmayı başardı. Tam o sırada Fransızlar'ın çalışmasını tamamlayan Behring ve Kitasato, difteri toksini aşılanan hayvanların kanından alınan serumun iyileştirici özelliği olduğunu ortaya koydu. Roux yaptığı denemelerle bu özelliğin doğru olduğunu anladı; 1894'te serumun hazırlanması tekniğini ve insanlar üzerindeki denemelerin sonuçlarını yayınladı. Bu korkunç hastalık artık yenilmişti. Buna karşılık İkinci Dünya Savaşı yıllarında Amerika'da difteriden ölenlerin oranı 1940-1960 arasındaki herhangi bir yılda görülen ölüm oranından daha fazla oldu.

Bu da aynı gün oldu:

1971 : Yahya Han, ateş-kes emri vererek Hindistan-Pakistan savaşını durdurdu.

18 ARALIK 1737

STRADIVARIUS'UN SIRRI

1644'te, İtalya'nın Crémone şehrinde doğan Antonius Stradivarius, onüç yaşındayken zamanın ünlü keman yapımcısı Amati'nin yanına çırak olarak girdi. Aradan birkaç yıl geçtikten sonra, küçük çırağın ustasını geçtiği görüldü.

Stradivarius'un yaptığı kemanlar başka kemanlara benzemeyen özelliklerini; biçimlerinden, kullanılan çam ve akçaağacın cinsinden alıyordu. Stradivarius, kemanlarını özel bir vernikle kaplardı. Bu verniğin bileşimini kimse bilmiyordu; bugüne kadar da kimse tarafından öğrenilmemiş ve bir sır olarak tarihe karışmıştır. Kısacası hiç kimse Crémone'lu bu keman yapımcısının gerçek sırrını öğrenememiştir.

Sağlığında bu kemancının yaptığı kemanlar çok beğeniliyor, Stradivarius günden güne artan isteklerle karşılaşıyordu. Artık kendi başına bir dükkân açmıştı ve sabahtan akşama kadar keman yapımıyla uğraşıyordu. 18 Aralık 1737'de doksanüç yaşında öldüğü zaman binden fazla keman yapmıştı. Kemanların hepsi kendi imzasını taşır ve kendi adıyla anılır. Bugün, birkaç yüz tanesi bilinen Stradivarius kemanları bazı özel şahıslarda ve müzelerdedir. Fiyatları da son derece pahalıdır.

Bugün, ancak bazı büyük viyolonistlerin birer «**Stradivarius**»u vardır.

Bu da aynı gün oldu:

1971 : Dolar devalüe edildi.

---

19 ARALIK 1941

TORPİL DENİZALTILAR

1918 yılında, 31 Ekim'i 1 Kasım'a bağlayan gece, torpil taşıyan İtalyan tekneleri, duyulmamış bir cesaretle Pola limanına girmiş ve Avusturyalılar'a ait «**Viribus Unitis**» zırhlısını batırmıştı.

1941 yılında İtalyanlar aynı şeyi tekrarlamak amacıyla iki kişiyi taşıyabilen büyük torpiller yaptılar. Bu torpillerin asıl patlayıcı maddeyi taşıyan baş kısmı ayrılabiliyor ve ayarlı olarak istendiği anda patlatılabiliyordu.

Aralık ayı başında, bu çeşitten üç torpil yüklenmiş olarak üssünden hareket eden «**Scire**» denizaltı gemisi, ayın 18'inde İskenderiye açıklarına geldi. Denize indirdiği üç torpil, İngiliz Filosu'nun bulunduğu limana girmeyi başardı.

Duran de la Penne tarafından komuta edilen ilk torpil, «**Valiant**»a kadar sokulup patlayıcı kısmını dev zırhlının gövdesine tutturdu. Ama, torpil battı ve İtalyan subayı esir oldu. Saat sabahın 2'siydi, torpil ise saat 6'da patlayacaktı.

Duran de la Penne, dört saat fasılasız sorguya çekildiği hâlde sorulara cevap vermedi. Bunun üzerine İngiliz amirali onu, **Valiant** zırhlısının alt kısmında bir yere hapsetmelerini söyledi. Gemide bir patlama olursa hiç değilse o da bunu hayatıyla ödeyecekti. Ama İtalyan subayı büyük bir cesaretle buna aldırış etmedi.

Gerçekten 19 Aralık 1941 sabahı **Valiant**'a tutturulan torpil patladı. Birkaç saniye sonra «**Queen Elisabeth**» ve «**Jervis**» adlı petrol tankerinde de patlama oldu. Bir tesadüf eseri Penne ve arkadaşları sağ sâlim kurtuldu.

Bu da aynı gün oldu:

1793 : Toulon, Napoléon Bonaparte tarafından İngilizler'den geri alındı.

---

20 ARALIK 1590

«BAKİM BENDEN, ŞİFA ALLAH'TAN»

1509'da Laval yakınlarında doğan Ambroise Paré, Laval'ın en ünlü berberine çırak oldu. Bir süre sonra Angers'e giderek kan almayı ve çıbanları tedavi etmeyi öğrendi.

Ambroise daha sonra Paris'e giderek Hôtel-Dieu Hastahanesi'ne yardımcı cerrah olarak girdi. Bu hastahane öyle bakımsız, öyle fakirdi ki, kışın, bazı hastaların donan burunlarını kesmek zorunda kalınıyordu.

Daha sonra ordu cerrahı olan Ambroise Paré, acıyı azaltacak bir ilâç icad etti. Kanamalar için de damarları bağlama usulünü buldu. Halbuki eskiden kanı durdurmak için yaralar, kızgın demirle dağlanırdı. Ayrıca kırık tedavisiyle ilgilendi ve böylece binlerce yaralıyı kurtardı. Ambroise Paré bütün çalışmalarını ve denemelerini yayımlayarak, hiç tartışmasız modern cerrahînin babası oldu.

Cerrah öyle büyük bir ün kazanmıştı ki, kırk yıllık meslek hayatında Fransa krallarından Henri II, François II, Charles IX ve Henri III'ün özel doktoru oldu.

Ambroise Paré, 20 Aralık 1590'da öldü. Paris'te yapılan cenaze törenine büyük bir kalabalık katıldı. Halbuki Paré, çok mütevâzî bir insandı ve bir yaralıyı tedavi ettiği zaman daima: «Bakım benden, şifa Allah'tan» derdi.

Bunlar da aynı gün oldu:

1860 : Gramme adındaki bilgin, elektrik akımı veren ilk dinamoyu yaptı.

1914 : Curie adlı Fransız denizaltısı Pola limanında kapalı kalan Avusturya Filosu'na hücum denemesi yaptı.

---

21 ARALIK 1620

«HACI BABALAR» ANLAŞMASI

Virginya kolonisine yerleşmiş olanlar her yıl en önemli mahsulleri olan ve Avrupa'da gittikçe yayılmaya başlayan tütün ihraç ediyorlardı.

«**Mayflower**» gemisi Amerika'ya geldiği zaman yolcuları olan «**Pilgrim Fathers**» (Hacı Babalar) daha öncekiler gibi İngiliz tüccarları tarafından finanse edilmişti. Ama onların Yeni Dünya'ya gelişlerinin asıl sebebi bu değildi. 1620 yılında, dinî sebeplerden Plymouth'tan yola çıkmışlardı. Yolcuların çoğunluğunu, mezheplerinin gereğini diledikleri gibi yapabilmek için Hollanda'dan kaçanlar meydana getiriyordu. Virginya şirketi, onların yedi yıl çalışmaları karşılığında, koloninin kuzeyine yerleşmelerine izin vermişti. Kendilerinden istenen şey kolay değildi. Çeşitli güçlüklere göğüs germeleri gerekecekti. Ama onlar, dinleri uğruna teklif edilen şeyi kabul ettiler.

21 Aralık 1620'de, hiç bilmedikleri bu vahşi topraklara çıkarken bir anlaşma yaptılar: Buna göre, kendi kendilerini yönetecek ve diledikleri dinin gereklerini, diledikleri şekilde tatbik edebileceklerdi. Bu, Amerika'da yapılan ilk anayasa sayılabilir.

Bugünkü Birleşik Devletler'de, «**Mayflower**» hacılarının soyundan gelenler, bu yeni ülkenin ilk ve gerçek aristokratları sayılır.

Bunlar da aynı gün oldu:

1789 : Necker'in bir teklifi üzerine Fransız Millet Meclisi ilk resmî kâğıt paranın çıkmasını kabul etti.

1903 : İlk Goncourt Armağanı, «Force Ennemie» adlı eseri dolayısıyle J. A. Nau'ya verildi.

SU

GÖK

YAĞMUR

ADAM

EKMEK

22 ARALIK 1971

HAVRE'DAKİ BÜYÜK HAVUZ

Dünyadaki gemi havuzlarının en büyüğü, 22 Aralık 1971'de Havre'da açıldı. Havuzun uzunluğu 470 metre, genişliği 67 metreydi. Hacmi 645.000 metre küptü ve o zamana kadar dünyanın en büyük havuzu olan, Anvers yakınlarındaki Zandvliet havuzundan 30.000 metre küp daha büyüktü.

Bu derece önemli bir eserin yapılmasına karar verilirken çeşitli problemlerle karşılaşılır. İlk problem, en iyi yeri seçebilmektir. Bu iş için Havre seçilirken iki nokta gözönüne alınmıştı: Gemiler için çok can sıkıcı bir durum olan gelgit hareketlerinin etkisinden sakınmak ve mümkün olduğu kadar geniş bir havuz alanı elde etmek.

Gemi havuzlarının yapımında iki şekil vardır: Ya betondan yapılma muazzam bir çeşit gemi zemine oturtulur veya su geçirmeyen bir örtünün yardımıyla kazı yapılır ve ardından, betonla kaplanırdı. Havre'da ikinci şekil seçilmişti.

Açılış günü, havuzun kapağı kaldırılarak ilk gemiye yol verildi. Bu, bir petrol tankeri olan **«Port Ama»** idi. Bunun için gerekli iş 7 dakikada tamamlanmış ve havuzun üzerinden aşan, açılıp - kapanabilir köprü ise 13 dakika gibi kısa bir sürede hazırlanmıştı. Çok büyük tonajdaki bir geminin geçmesi için gerekli olan bütün zamanın 45 dakikadan ibaret olacağı hesaplanmıştı. Açılıp-kapanabilir köprü ise yerden 75 metre yükseğe kalkıyordu ki bu, Eyfel Kulesi'nin birinci katından 18 metre daha yüksekti.

Bu da aynı gün oldu:

1967 : Paris'te, 13 kilometre uzunluğundaki sağ kıyı ekspres yolu açıldı.

23 ARALIK 1790

HİYEROGLİF YAZISININ OKUNMASI

23 Aralık 1790'da Fransa'da doğan Jean - François Champollion, babasının işlettiği kütüphanede büyüdü ve daha beş yaşındayken tek başına, annesinin dua kitaplarını okumayı öğrendi.

Ağabeyi Jacques - Joseph, onu matematikçi Fournier'le tanıştırdı. 1798'deki Mısır seferinde Napoléon'un yanında bulunan Fournier ona firavunlar ülkesinden getirdiği bazı yazılı taşları gösterdi. Bu yazılar hiyeroglif denen değişik bir yazı çeşidiyle yazılmıştı.

Jean - François bu çok ilgi çekici durumu öğrenince, hiyerogliflerin sırrını çözmeye karar vererek, bütün öğrenim hayatı boyunca Doğu dilleriyle ilgilendi.

1813'te hiyeroglif yazısındaki her işaretin bir kelimeyi değil, bir fikri ifade ettiğini anlayan Champollion yıllarca, yılmadan ve büyük bir sabırla araştırmalarına devam etti.

Nihayet 14 Eylül 1822'de, Mısır'dan gelen belgeler üzerinde çalışırken birden doğrularak, kardeşine: **«Bu iş oldu!»** Dedi.

O andan itibaren de, eski Mısır medeniyetinin sırları çözümlenmeye başlandı.

1828'de görevli olarak Mısır'a gönderilen Champollion, hayâlinde çok iyi tanıdığı hâlde o zamana kadar hiç görmediği Nil kıyılarını gördü ve dört yıl sonra da Paris'te öldü.

Bu da aynı gün oldu:

1588 : Duc de Guise, Henri III'ün emriyle, Blois şatosunda öldürüldü.

24 ARALIK 1801

LEBON'UN GAZI

24 Aralık 1801 günü ortalık kararırken, Parisliler hızlı adımlarla, bu Noel gecesinde fevkalâde şeylerin olduğu, büyük Seignelay konağına doğru ilerliyordu.

Kalabalık, konağa geldiği zaman, şaşkınlıktan ne yapacağını bilemedi. Cephesi baştanbaşa aydınlanmış olan konağın taşlarından, çatı kenarlarından sanki ışıklar fışkırıyordu. Çok geçmeden gişelerin başına geçen ilgililer içeriye girmek isteyenlerden 3'er frank toplamaya başladı. İçerideki manzara insana peri masallarını hatırlatıyordu. Bütün odalar, salonlar, koridorlar bir ışık deryası içinde yüzüyor gibiydi.

Çocukça bir sevinç içinde, konağın her yanını dolaşan halk; sağda solda gazyağı lâmbaları, meşale veya mum arıyordu. Halbuki böyle bir şey olmayıp, sâdece çok büyük bir sobadan çıkan boruların binanın içinde oradan oraya döşenmiş olduğu görülmekteydi.

Kimya mühendisi Lebon, odun kömürünün yanmasından meydana gelen gazların, sıcaklık ve ışık verdiğini keşfetmişti. Büyük bir soba yardımıyla kurduğu düzen sâyesinde elde ettiği gazı dilediği yere yolluyor, boruların çeşitli yerlerine koyduğu musluklar açılarak tutuşturulan gaz, yanıp duruyordu.

Lebon, halkın dikkatini çekmek için de Paris'te bu büyük konağı kiralamış ve böyle bir gösteri düzenlemişti. Ama onun bu keşfinden geniş ölçüde, ancak 1823'te faydalanıldı.

Bunlar da aynı gün oldu:

1777 : Bushnell'in Turtle (Kaplumbağa) adını verdiği denizaltısı, İngiliz amirallik gemisi «Maidstone» u havaya uçurdu.

1789 : Fransız Millet Meclisi, tiyatro sanatçılarına vatandaş unvanını verdi.

25 ARALIK 1973

İKİNCİ CUMHURBAŞKANI: İNÖNÜ

1884 yılında İzmir'de dünyaya gelen Mustafa İsmet «İnönü», babası Hacı Reşit Bey'in Sivas'a atanması dolayısıyla ilk öğrenimini ve Askeri Rüştiye'yi orada bitirdi. 1906'da İstanbul'da Erkânı Harbiye Mektebi'ni bitirdikten sonra kurmay yüzbaşı olarak Edirne'deki 2'nci Ordu'ya gönderilen İsmet Bey'in 1908'den sonra aralıksız bir sefer hayatı başladı.

25 Ekim 1920'de Garp Cephesi Kumandanlığı'na atanan İsmet Bey; İnönü mevziinde Yunanlılar'ı, Kütahya'da da Çerkez Ethem'i yenilgiye uğratarak Birinci İnönü Zaferi'ni kazandı (12 Ocak 1921). Yunanlılar 23 Mart 1921'de İnönü mevkiinde tekrar taarruza geçtiler. 1 Nisan'a kadar süren çarpışmalar sonunda İsmet Paşa İkinci İnönü Zaferi'ni de kazandı.

Nitekim 1934'te Soyadı Kanunu çıktığında Atatürk, İsmet Paşa'ya «İNÖNÜ» soyadını vermiştir.

Kurtuluş Savaşı sonuna kadar Garp Cephesi Kumandanı olarak görev yapan İsmet Paşa, ayrıca diplomasi alanındaki kişiliğini, Mudanya ve Lozan'da bütün dünyaya kabul ettirdi.

1924 - 1925 yıllarındaki birkaç aylık ara dışında, 1923'ten 1937'ye kadar Başbakanlık yaptı ve Atatürk'ün ölümü üzerine 1938'de Cumhurbaşkanı oldu. Cumhurbaşkanlığı döneminde Türkiye'yi İkinci Dünya Savaşı'na sokmamayı başaran İnönü, 1946'dan itibaren çok partili demokratik rejimi kurup geliştirmeye çalıştı. 1950 - 1960 arasında muhalefet liderliği, 1961 - 1964 arasında tekrar Başbakanlık yapan İnönü; 1972'de C.H.P. Genel Başkanlığı'ndan istifa edip, Senato üyesi oldu. Bu çok yönlü büyük adam, 25 Aralık 1973'te ebediyete intikal etti.

26 ARALIK 1770

GENERAL CAMBRONNE'UN ÖLÜMÜ

18 Haziran 1815'te Fransızlar'la İngilizler arasında geçen savaşta zaferin hangi tarafta kalacağı belli değilken; savaş alanını dürbünle gözetleyen Napoléon, sağ taraftan ilerleyen bir düşman grubu gördü. Bunlar İngiliz birliklerine katılmaya çalışan Prusyalılar'ın öncüleriydi.

Bu durum karşısında acele etmenin gerekliliğine inanan Napoléon, derhal General Cambronne komutasındaki İmparatorluk Muhafız Birliği'ne görev verdi. Cambronne, önünde durulması çok zor, büyük bir askerdi. Ama iş işten geçmişti. Düşmanın çok şiddetli hücumu karşısında bütün birlikleri bozulan Cambronne, çok geçmeden kendisini düşman tarafından kuşatılmış buldu.

General Cambronne, böyle şeye kulak asacak adam değildi. Askerlerinin başında savunma durumu alarak, son savaşa hazırlanıyordu. İngiliz subayı, boşuna katliâm yapmış olmamak için: «Teslim olun!» Diye teklif edince Cambronne hiç düşünmeden gayet sert ve bir askere yakışır şekilde cevap verdi: «Muhafızlar ölür, ama teslim olmaz!»

Ancak bir başka hikâyeye göre de, bu teklife çok kızan Cambronne, İngiliz'e amiyâne bir kelimeyle cevap vermiştir ki bu kelime **«Cambronne'un sözü»** diye anılagelmiştir.

Ama, 26 Aralık 1770'te Saint - Sébastien'de doğan General Cambronne da, kendisinin böyle bir söz söylemediğini; aslında onu söyleyenin General Michel olduğunu iddia etmiştir.

Bunlar da aynı gün oldu:

1883 : Ünlü ressam Maurice Utrillo Paris'te doğdu.

1969 : Profesör Lillehei tarafından denenen takım hâlinde kalb akciğer nakli ameliyatı başarılı olmadı.

27 ARALIK 1571

KEPLER'İN GÖZLEMLERİ

Johann Kepler'in hocası, ünlü astronom Tycho Brahe ölürken, bu çok sevdiği talebesinden, başladığı araştırmalarına devam edeceğine dair söz aldı. Bu Danimarkalı bilgin, kendi yaptırdığı Uraniborg ve Stjoerneborg rasathanelerinde otuz yıldan beri yıldızların durumu ve gezegenlerin hareketleri hakkında gözlemler yapıyordu.

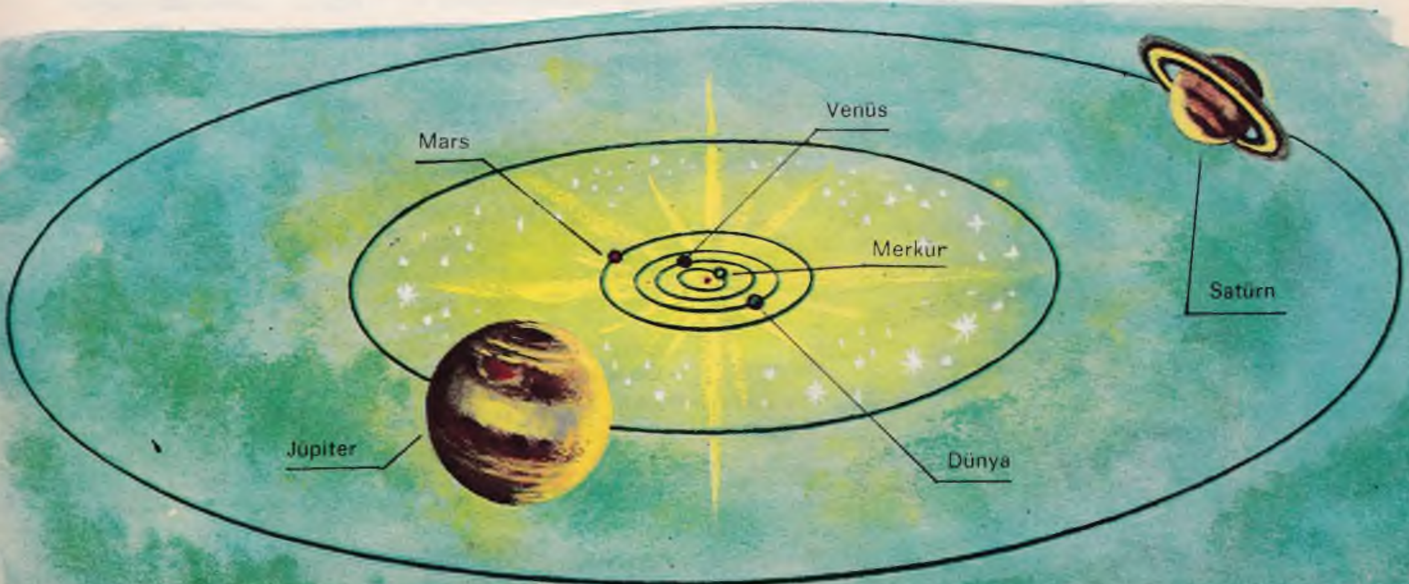
Kepler, 27 Aralık 1571'de, Wurtemberg'in Weil kasabasında doğmuş bir Alman'dı. Mutsuz bir çocukluk geçirmiş daha sonra bir yakını tarafından alınarak ilâhiyat öğrenimi yaptırılmıştı. Çok genç yaşta astronomiyle ilgilenen Kepler, dinî inançları bakımından Almanya'dan kovulunca, Prag'a gelerek Tycho Brahe'ye öğrenci oldu. Tycho Brahe, 1601'de ölünce, Johann Kepler, İmparator Rodolphe II'nin astronomu olarak onun yerine geçti.

Ama yine de kötü kaderini yenemiyordu: Karısını ve çocuklarından üçünü kaybetti. İmparatorluk da gerekli ödemeleri yapmadığından müşkül durumlarda kaldı. Cep harçlığını kazanmak için kendisine lâyık olmayan işler gördü; panayırlarda yıldız falına baktı.

Kepler, bu hayata rağmen Tycho Brahe'ye verdiği sözü unutmayarak 1630'da Ratisbone'da öldüğü güne kadar, çalışmalarına devam etti. Mars gezegeninin güneşin çevresindeki yörüngesinin elips biçiminde olduğunu keşfetti; diğer gezegenlerin birbirleriyle olan ilgilerini buldu ve astronominin üç ana ilkesini tesbit ederek ölümsüzleşti.

Bu da aynı gün oldu:

1968 : Komünist Çin, Sin-Kiang'daki Lop Nor'da bir hidrojen bombası patlattı.

28 ARALIK 1895

SİNEMACILIĞIN DOĞUŞU

Paris'teki Grand Cafe'nin **«Hintli Salonu»** yer altında, 100 metre kare genişliğinde ve duvarları Arap usulü şekilleriyle süslenmiş bir salondu.

Lumière kardeşlerin yakın dostu ve film oynatıcısı Clément Maurice; Grand Cafe'nin sâhibine - paralı sinema gösterileri yapmak için - salonu kendilerine kiralamasını teklif edince salonun sâhibi, günlüğüne 30 frank karşılığında, bu teklifi kabul etti.

İlk temsil 28 Aralık 1895'te, öğleden sonra yapıldı. Bu, Maurice ve Lumière kardeşler tarafından dâvet edilen gazetecilere ve salon sâhiplerine yapılan özel bir gösteriydi; seyircilerin hepsi 33 kişiden ibaretti. Programda da, Louis Lumière tarafından çevrilen **«Kendi Kendisini Sulayan Bahçıvan»** ve **«İşçilerin Lumière Fabrikasından Çıkışı»** adlı iki film yer alıyordu.

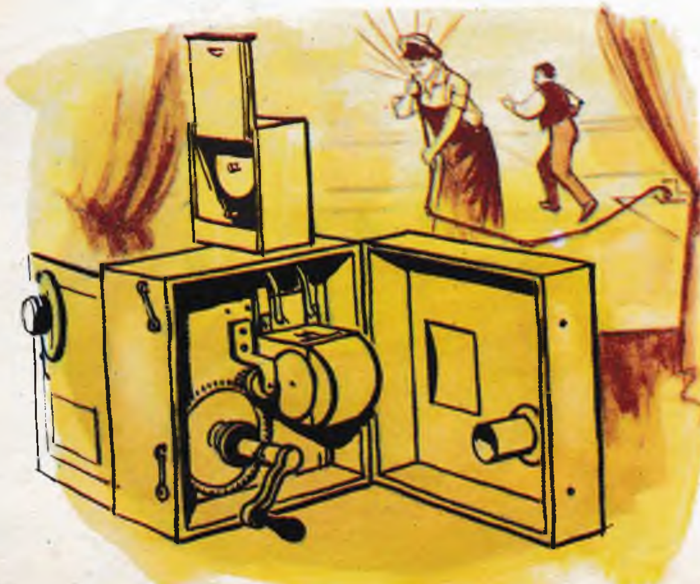
Babalarıyla beraber orada bulunan Lumière kardeşler gösterilerinin beğenileceğini umuyorlardı. Başarıları umduklarından daha fazla oldu Bu gerçek bir zaferdi. İlüzyonist Georges Méliès icadın patentini satınalmak istemesi üzerine, baba Lumière: «Delikanlı, bu icad satılık değildir ve satılık olmadığı için de bana teşekkür etmelisiniz. Çünkü hiçbir ticarî değeri olmadığı için sonunda sizi mahveder!» Dedi.

Ama aldanıyordu. Günlük gelir birkaç gün içinde 33 franktan 2.500 franga yükseldi. Günde her biri yarım saatlik 20 gösteri yapılıyor, halk içeriye girebilmek için itişerek kuyruklarda bekliyordu.

Bunlar da aynı gün oldu:

1897 : Edmond Rostand'ın «Cyrano de Bergerac» ı Paris'te oynadı.

1967 : Avustralya «Davis Kupası» nı aldı.

29 ARALIK 1170

KATEDRALDE CİNAYET

Genç bir avukat olan Thomas Becket, İngiltere Kralı Henry II tarafından çok sevilmiş ve Kral'ın yakın dostu olmuştu. Çok geçmeden onu Canterbury Piskoposluğu'nda önemli bir göreve getiren Henry II, Becket'nin değerini daha iyi anlayarak 1154'te Başbakanlığa getirdi. Bir an bile birbirlerinden ayrılmayan bu iki insan büyük bir dostlukla birbirine bağlıydı. O sırada son derece zengin olan İngiltere Kilisesi'nin servetinden rahatça faydalanmak isteyen Henry II, bu amaçla, yakın dostunu Başpiskopos yaptı.

Ancak, Thomas Becket, Canterbury Başpiskoposu olur olmaz, Kral'a karşı tutumunu değiştirdi. Üstelik iki işi birden yürütemeyeceğini düşünerek Başbakanlık'tan çekildi ve kendini tamamen kilise işlerine verdi.

Henry II, istediğini elde edemeyince fena hâlde hiddetlenerek, Becket'yi Fransa'ya kaçmaya mecbur etti. Ama halkın çoğu bundan hoşlanmadı ve bazı eyaletler başkaldırdı.

Bu durum karşısında Kral, İngiltere'ye dönen eski dostuyla barışmak zorunda kaldı ama, bu ona çok ağır geldi ve hiddetle: «Beni bu papazdan kurtaracak bir kimse yok mu?» Diye bağırdı.

Ve bu isteği oldu: 29 Aralık 1170 günü, dört kişi, Thomas Becket'yi Canterbury katedralinin mihrabının önünde öldürdü.

Haklı veya haksız, cinayetle itham edilen Henry II, herkesin önünde pişmanlığını belirtmek zorunda kaldı. Ama bugün tarih gözünde yine de Thomas Becket'nin kaatili olarak bilinir.

Bu da aynı gün oldu:

1970 : Fransa'yı çok şiddetli bir soğuk dalgası kapladı.

30 ARALIK 1947

ROMANYA KRALI MICHEL

1939'da Polonya'nın paylaşılması ve 1940 Haziranı'nda Fransa'nın bozguna uğraması Avrupa dengesini bozmuştu. Kıtaya, tek kuvvetli devlet olarak Almanya hâkimdi. Romanya Kralı Carol II, Batı demokrasilerine karşı sempati duyuyordu ama, bunu daha sonra pahalı ödeyecekti.

Fransa Savaşı biter bitmez, Rusya'nın Hitler'le anlaşarak Besarabya'yı alması ve Almanya'nın 1941'de Transilvanya'nın bir bölümünü alıp Macaristan'a vermesi üzerine Romanya geriledi.

Bu arada Carol II, oğlu Michel lehine tahttan feragat etti. Genç Kral, Mareşal Antonesko'nun diktatörlüğünü kabul etmek zorunda kaldı. Antonesko, 1941 Haziranı'nda ülkesini, Almanya'nın yanısıra Rusya'ya karşı savaşa sokunca Romen birlikleri, Ukrayna ovalarında mahvoldu.

Elinden hiçbir şey gelmediği için bütün bu olaylara seyirci kalan Kral Michel, 1945 yılında tahtını ve ülkesini kurtarmak amacıyla Antonesko'yu kovarak, Müttefikler'le işbirliği yapmak için yollar aradı. Romanyalılar kendisini severdi. Bu bakımdan kendi başına, uygun şartlar altında bir anlaşma yapabileceğini umuyordu. Bu anlaşma öyle bir şey olmalıydı ki, Ruslar da ses çıkarmamalıydı. Zaten birkaç aydır, yaptıklarına bir şey dedikleri de yoktu. Ne yazık ki işler Michel'in umduğu gibi gitmedi. Hattâ tamamen tersi ve daha da kötüsü oldu. Yalta Konferansı'nda Roosevelt, onun ülkesini fedâ etti. Genç kral, 30 Aralık 1947'de tahttan vazgeçerek vatanını terkedip sürgüne gitti. Bunun üzerine Romanya da bir halk cumhuriyeti kuruldu.

Bu da aynı gün oldu:

1944 : Büyük Fransız romancısı Romain Rolland öldü.

---

31 ARALIK 1869

RESSAM HENRI MATISSE

Bir tahıl tüccarının oğlu olan Henri Matisse, 31 Aralık 1869'da Cateau kasabasında doğdu.

Paris'te hukuk öğrenimi yapan Henri Matisse, bir apandisit dolayısıyle hastahaneye yattığı 1890 yılına kadar değil resim yapmak, hayatında bir resim sergisi bile görmemişti. Hastahanede yatarken; yatak arkadaşının, kartpostalları kopya ettiğini görünce kendisi de vakit geçirmek için aynı şeyi yaptı. Birden bu işi çok sevdi. Artık kendi mesleğinden artan bütün zamanını bu işe harcıyordu.

1893'te Paris'e giden Matisse, orada Gustave Moreau'ya öğrenci oldu. Moreau ona: «Siz resmi sadeleştirmek için doğmuşsunuz» diyerek Matisse'in geleceğini açıkladı.

Durmadan çalışan Matisse, 1905'te, **«Fauve»** denen genç ressamlar grubuna katıldı. Bunlar saf renge, desenden daha fazla önem verdikleri için bu adla anılıyordu. Matisse kısa bir süre içinde **«fauvisme»**in önderlerinden biri oldu.

Sanatçı, uzun hayatı boyunca, canlı renkler kullanarak büyük eserler yarattı. Onun eserleri modern resmi kuvvetle etkiledi. Zira bu eserler sanatçının kendi deyimiyle **«yaşama sevinci»**ni ifade eden eserlerdir.

Henri Matisse 3 Kasım 1954'te, seksenbeş yaşında öldü.

Bu da aynı gün oldu:

1851 : Douvres ile Calis arasında ilk deniz altı telgraf hattı açıldı.

ALFABETİK ARAMA CETVELİ

A

B

C

Ç

D

E

F

G

H

I

İ

J

K

L

M

N

O

P

R

S

Ş

T

U

V

W

Y

Z

2 Ocak 1968, Barnard'ın İkin
Halifeliğin Kaldırılması - 18 Ma
23 Nisan 1920, Türkiye Büyük M
Birleşmiş Milletler'in Kuruluşu
ve İlk Kurşun - 19 Mayıs 1919,
1453, İstanbul'un Fethi - 31 M
6 Haziran 1944, Normandiya Çıka
Ordusu Kıbrıs'ta-24 Temmuz
Ağustos 1737, Patates Deyip G
Başkomutanlık Meydan Muhareb
Kullanılışı - 26 Ekim 1653, İll
Cumhuriyet'in İlânı-30 Ekim 19
1928, Harf Devrimi - 10 Kasım
Aralık 1941, Torpil Denizaltı
Cumhurbaşkanı: İnönü - 28 Aral

ıci Kalb Nakli - 3 Mart 1924,
Iart 1965, İlk Uzay Yürüyüşü-
Millet Meclisi - 25 Nisan 1945,
şu-15 Mayıs 1919, Hasan Tahsin
Atatürk Samsun'da - 29 Mayıs
Mayıs 1455, İki Gül Savaşı-
karması - 20 Temmuz 1974, Türk
1923, Lozan Antlaşması - 17
Geçmemeli - 30 Ağustos 1922,
besi-15 Eylül 1940, Radarın İlk
lk Gazeteler - 29 Ekim 1923,
973, Boğaziçi Köprüsü-1 Kasım
ı 1938, Atatürk'ün Ölümü - 19
ılar - 25 Aralık 1973, İkinci
lık 1895, Sinemacılığın Doğuşu

20

YÜZYILIN

KİTAPLARI